

Любов Чеховська

**ОЗДОРОВЧИЙ ФІТНЕС
У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Монографія

Львів
ЛДУФК
ім. Івана Боберського
2019

УДК 796.035(02)

Ч-56

Рецензенти:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації

О.В. Андрєєва

(*Національний університет фізичного виховання та спорту України*);

доктор наук з фізичного виховання та спорту, старший науковий співробітник,
професор кафедри теорії та методики фізичної культури

Ю.О. Павлова

(*Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського*)

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
начальник кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки та спорту

С.В. Романчук

(*Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*)

Рекомендовано до друку вченою радою

*Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського
(протокол № 2 від 5.09.2019 року)*

Ч-56 Чеховська Л.

Оздоровчий фітнес у сучасному суспільстві : монографія / Лю-
бов Чеховська. – Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2019. – 296 с.
ISBN 978-617-7336-54-8

У монографії висвітлено окремі шляхи розв'язання проблем організаційного та кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу. Наведено інформацію щодо становлення й розвитку оздоровчого фітнесу у світі та Україні. Обґрунтовано концепцію кадрового забезпечення, проєкт професійного стандарту (вимоги та професійні компетентності) до персонального фітнес-тренера, фітнес-тренера групових програм, менеджера фітнес-сервісу.

Монографія буде корисна науково-педагогічним працівникам, студентам, магістрантам, аспірантам, докторантам, науковцям, фітнес-тренерам та керівникам фітнес-клубів, які цікавляться проблемами підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу.

© Чеховська Л. Я., 2019

© Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, 2019

ISBN 978-617-7336-54-8

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	6
--	----------

ВСТУП	7
--------------------	----------

РОЗДІЛ 1

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ	10
---	-----------

1.1. Теоретичний аналіз і сутність основних дефініцій дослідження ...	10
---	----

1.2. Історичні передумови становлення оздоровчого фітнесу.....	39
--	----

1.3. Ретроспективний аналіз розвитку оздоровчого фітнесу в Україні.....	42
--	----

1.4. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення системи оздоровчого фітнесу	45
---	----

1.5. Кадрове забезпечення як актуальна проблема сучасної фітнес- індустрії України.....	55
--	----

Підсумок до розділу 1	62
-----------------------------	----

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ В КРАЇНАХ СВІТУ	64
---	-----------

2.1. Діяльність міжнародних організацій, які розвивають оздоровчий фітнес	64
--	----

2.2. Організаційне забезпечення оздоровчого фітнесу в зарубіжжі	72
--	----

2.2.1. Стан і особливості розвитку оздоровчого фітнесу в країнах Європи (на матеріалі Німеччини)	85
---	----

2.3. Інновації та сучасні пріоритетні напрями оздоровчого фітнесу у світовому контексті	92
--	----

Підсумок до розділу 2	97
-----------------------------	----

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ В УКРАЇНІ	99
3.1. Організаційне забезпечення та перспективи розвитку оздоровчого фітнесу в Україні.....	99
3.2. Функціонування установ оздоровчого фітнесу (на матеріалі м. Львова)	110
3.2.1. Особливості діяльності мережі фітнес-клубів «Sport Life»	116
3.2.2. Особливості діяльності мережі фітнес-клубів «FitCurves»	129
Підсумок до 3 розділу.....	136

РОЗДІЛ 4

ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ В УКРАЇНІ	139
4.1. Методологічні основи побудови концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні	139
4.2. Зміст концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні	140
Підсумок до 4 розділу.....	149

РОЗДІЛ 5

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ЯКІСНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ	150
5.1. Кадрове забезпечення оздоровчого фітнесу в деяких зарубіжних країнах	150
5.2. Міжнародний досвід сертифікації фітнес-персоналу.....	155
5.3. Кадрові потреби оздоровчого фітнесу в Україні	163
5.4. Професійний стандарт як запорука надання якісних фітнес-послуг.....	174

5.4.1. Алгоритм формування професійного стандарту для системи оздоровчого фітнесу.....	177
5.4.2. Проект змісту професійного стандарту «Персональний фітнес-тренер»	182
5.4.3. Проект змісту професійного стандарту «Фітнес-тренер групових програм»	207
5.4.4. Проект змісту професійного стандарту «Менеджер фітнес-сервісу».....	230
Підсумок до 5 розділу.....	243
ПІДСУМОК.....	247
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	253

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – заклади вищої освіти

ЗСЖ – здоровий спосіб життя

РА – рухова активність

НРК – Національна рамка кваліфікацій

АСЕ – Американська рада з фізичних вправ

ACSM – Американський коледж спортивної медицини

СЕС – спеціаліст із корекційних вправ

СНС – тренер зі здорового способу життя

СРТ – персональний тренер

ЕАА – Європейська асоціація фізичної активності

EQF – Європейська рамка кваліфікацій

EREPS – Європейський реєстр фахівців із фізичних вправ

GFI – інструктор групових фітнес-програм

IFPA – Міжнародна асоціація фахівців із фітнесу

IFSB – Міжнародна федерація фітнесу

IHRSA – Міжнародна асоціація спортивно-оздоровчих клубів

MES – фахівець із медичних вправ

NASM – Національна академія спортивної медицини

NCCA – Національна комісія сертифікаційних агентств

NCSF – Національна рада з питань сили і фітнесу

NFPT – Національна федерація професійних тренерів

NSCA – Національна асоціація сили та кондицій

USREPS – Американський реєстр фахівців із фізичних вправ

ВСТУП

Сфера фізичної культури і спорту надає фізкультурно-оздоровчі послуги різним верствам населення. Зростання попиту населення на зміцнення здоров'я, фізичне вдосконалення та активний відпочинок посприяло розвиткові оздоровчого фітнесу в Україні [3, 19, 23, 38, 97, 155, 199, 231].

Одним із показників стану сфери фізичної культури і спорту є рівень залучення громадян до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Основними об'єктами, де можуть займатися різні групи населення, є фізкультурно-оздоровчі заклади, зокрема фітнес-клуби, фітнес-центри, студії тощо, які пропонують заняття оздоровчим фітнесом та його інноваційними різновидами. З огляду на те, що кількість таких приватних закладів зростає, необхідно досліджувати їхню діяльність, шукати резерви ефективного, якісного і безпечного надання ними своїх послуг населенню, сприяти їхній співпраці з державними та громадськими керівними організаціями, яка на сьогодні відсутня.

Через конкуренцію на сучасному ринку та різноманітний спектр фітнес-послуг існують достатньо високі вимоги до кадрового забезпечення фітнес-клубів [3, 38, 42, 44].

Через відсутність у попередні роки системи підготовки кадрів для оздоровчого фітнесу виник стійкий дефіцит фахівців у цьому сегменті ринку праці. Останніми роками помітне зростання соціального запиту на висококваліфікованих фахівців, які володіють достатнім обсягом знань з програмування занять рекреаційно-оздоровчої спрямованості, оздоровчого фітнесу тощо. «Вільні робочі місця» в оздоровчому фітнесі, на жаль, заповнюють працівники суміжних сфер, які не мають достатньої підготовки для надання якісних фітнес-послуг.

Від якості роботи персоналу залежить ефективність діяльності фітнес-клубів, їхні успіхи в досягненні визначеної мети [379]. Саме тому в сучасних умовах оздоровчий фітнес потребує фахівців, які мають відповідну підготовку та забезпечують своє подальше професійне зростання для належної конкурентоспроможності на ринку праці та задоволення нових запитів споживачів послуг. Сьогодні здебільшого підготовку та перепідготовку кадрів у сфері фізичної культури і спорту забезпечує держава (Закон України «Про фізичну культуру і спорт»). Однак роботодавці недостатньо довіряють станові підготовки фахівців і пропонують власні програми навчання (неформальна освіта) для формування професійних компетентностей [42].

Кадрове забезпечення оздоровчого фітнесу аналізували у своїх дослідженнях вітчизняні та іноземні науковці. Отже, наявна значна увага вітчизняних науковців до проблем професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у ЗВО [38, 44]. Зокрема, О. О. Берест досліджувала підготовку майбутніх фітнес-тренерів до рекреаційно-оздоровчої діяльності [21, 22], О. К. Корносенко аналізувала специфіку й функції професійної діяльності фітнес-тренера [158,159,160], О. В. Корх-Черба вивчала основні напрями реалізації системного підходу у професійній діяльності майбутнього фітнес-тренера [163], Д. В. Пятницька аналізувала форми організації навчального процесу майбутніх фітнес-тренерів, А. В. Прима дослідила реалізацію компетентного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності у фітнес-індустрії [252, 271] тощо. Окрім цього, М. В. Дутчак описав класифікацію професій у сфері фізичної культури і спорту [88], а разом із М. М. Василенко обґрунтували кваліфікаційну характеристику фітнес-тренера (2013) [93], К. Д. Волков досліджував формування у майбутніх спеціалістів із фізичної культури і спорту спеціальних професійних компетентностей для роботи в оздоровчому фітнесі [51], О. Г. Сайкіна вивчала концептуальні основи підготовки спеціалістів із фітнесу в сучасних соціокультурних умовах [286], А. О. Твеліна запропонувала використання засобів оздоровчого фітнесу в системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури, а Н. А. Кулик – на заняттях студентів ЗВО [169]. Зокрема, О. В. Корх-Черба зазначила, що в оздоровчому фітнесі здебільшого працюють ті, хто закінчив нетривалі курси з підготовки інструкторів і за своєю професійною підготовленістю не відповідає сучасним вимогам фітнес-індустрії [163]. Однак ці дослідження повною мірою не відображають, а навпаки, спонукають до удосконалення організації системи оздоровчого фітнесу та забезпечення її персоналом для підвищення якості надання фітнес-послуг.

Слід наголосити, що комплексна й багатоаспектна проблема організаційного та кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу в Україні ще не стала предметом окремого наукового дослідження.

Актуальність і доцільність дослідження проблеми зумовлені також необхідністю подолання таких суперечностей:

- між швидшими темпами розвитку вітчизняного оздоровчого фітнесу та недостатньою обґрунтованістю системи його організаційного та кадрового забезпечення;
- між формуванням в Україні національної системи кваліфікацій та відсутністю організаційних засад цього процесу в оздоровчому фітнесі;
- між підвищенням вимогливості споживачів фітнес-послуг і роботодавців до компетентностей фітнес-персоналу та відсутністю відповідних професійних стандартів в Україні;

- між практикою вдосконалення компетентностей фахівців з оздоровчого фітнесу впродовж усього періоду їхньої професійної діяльності та невизначеністю організаційних умов упровадження сучасної системи безперервного професійного розвитку фітнес-персоналу в Україні.

Саме тому існує потреба розв'язання цієї науково-практичної проблеми, яка зумовлена теоретичною значущістю та практичною соціальною спрямованістю.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ

1.1. Теоретичний аналіз і сутність основних дефініцій дослідження

Сьогодні держава визнає, що без міцного наукового підґрунтя неможливо здійснювати будь-які конструктивні перетворення. Значну роль у розвитку будь-якої науки, особливо в її теоретичному обґрунтуванні, відіграє система термінів. На сучасному етапі розвитку наукової діяльності, мабуть, немає таких понять, які б стосувалися лише до терміносистеми однієї сфери.

Науковці зазначають, що будь-яке поняття, використане під час наукового дослідження, може бути визначено по-різному [95]. Саме тому для формулювання тих чи тих дефініцій слід урахувувати сучасний стан розвитку знань у сфері фізичної культури і спорту та дотримуватися основних принципів «логіко-методологічної технології визначення понять» [323].

Сьогодні в цьому напрямі залишається багато дискусійних та нерозв'язаних питань. Актуалізацію зумовлює процес розвитку теорії та практики оздоровчого фітнесу, а отже – необхідність утворення наукового підґрунтя для уточнення термінів.

Слово «дефініція» походить від латинського «definitio» і перекладається як «визначення» якого-небудь поняття, що відображає його істотні ознаки [328]. Потреба у формуванні фахової лексики у різних галузях знань виникає разом із цими знаннями та проходить тривалий, складний шлях у формуванні системи понять. Не є винятком у цьому сенсі й нові поняття у сфері фізичної культури і спорту, зокрема оздоровчого фітнесу [16, 28].

Саме тому вважаємо за необхідне проаналізувати і уточнити терміни, які є базовими для нашої роботи. Розуміння їхньої суті дасть змогу більш точно представити й охарактеризувати зміст дослідження.

Для розуміння сутності нашого дослідження необхідним і доцільним є пояснення терміна «методика». Зазначимо, що в англійській мові терміни «методика» і «метод» відповідають одному тлумаченню – «method». Під ним розуміють сукупність двох визначень (інструмент, засіб; їх сукупність) для ефективного виконання завдання [6, 143].

Завдяки аналізу наукової літератури, присвяченої визначенню сутності терміна «методика», встановлено наявність різних його тлумачень

з погляду теоретичної і практичної діяльності. Автори [210, 211, 233, 322, 374, 401] та енциклопедичні словники [47, 66, 102, 110, 111, 269, 305, 316] подають методiku як сукупність різного інструментарію: операцій, методів, прийомів, способів, засобів для здійснення якоїсь діяльності. Зокрема, доволі лаконічно у «Термінологічному словнику з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів» розтлумачено термін «методика» – це сукупність способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи [328].

На думку В. В. Ягупова, термін «методика» означає конкретні принципи, форми та засоби використання методів, за допомогою яких здійснюється більш глибоке пізнання різноманітних педагогічних проблем та їх розв'язання [410].

Методика розв'язує тактичні проблеми – розробляє певний алгоритм діяльності в конкретних умовах, з конкретним об'єктом, використовуючи певну систему засобів тощо. Вона містить опис сукупності методів, системи прийомів і засобів, що застосовують для дослідження різних явищ [410].

Згідно з іншим підходом, методiku тлумачать як систему правил, операцій, процедур для досягнення мети і виконання певної роботи [58, 305].

Ще одне розуміння терміна є у друкованих працях групи авторів О. М. Прохорова, С. М. Снарської, В. Б. Шапар [24, 304, 325] та у довідковій літературі [111, 316]. Отже, методика – це спосіб досягнення мети, організації взаємодії суб'єкта й об'єкта, виконання завдання, формування й обґрунтування знання.

Зокрема, Т. Ю. Круцевич зазначає, що методика означає сукупність способів доцільного проведення будь-якої роботи. У методиці має бути точне розпорядження про виконання певних дій (операцій), що зумовлюють виконання поставленого завдання [165].

У нашій роботі вважаємо доцільним дотримуватися визначення, що методика, з погляду теоретичної діяльності, – це спосіб досягнення мети, організації взаємодії суб'єкта й об'єкта, виконання завдання, формування й обґрунтування знання; певний алгоритм дій у конкретних умовах, із конкретним об'єктом, з використанням певної системи засобів.

Досліджуючи термін «організація», тлумачення якого подано у вітчизняній та іноземній науковій літературі, одразу зауважимо його багатоаспектність. Згідно з «Академічним українським тлумачним словником» [4], він має такі визначення:

- дія за призначенням;
- об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети, програми дій тощо;
- компанія, установа, їх підрозділи чи об'єднання, які виконують самостійні функції та мають адміністрацію;

- особливості будови чого-небудь; структура;
- фізичні й психічні особливості окремої особи.

Аналізуючи тлумачення зазначеного терміна у «Великому тлумачному словнику української мови», прослідковуємо підтвердження попередніх і ще один варіант його розуміння: це комплекс заходів, зміст яких полягає у координації дій окремих елементів системи [32].

В економічних словниках [66, 275] подано два варіанти пояснення цього терміна, зокрема організація – це:

- складова частина управління, суть якої полягає в координації дій окремих елементів системи, досягненні взаємної відповідності функціонування її частин;
- форма об'єднання людей для спільної діяльності в межах певної структури [66].

Згідно з «Енциклопедією освіти», термін «організація» (фр. organisation) має кілька значень. Він означає внутрішню підпорядкованість, узгодженість, сукупність процесів або дій, що сприяють удосконаленню взаємозв'язків між частинами цілого. Це також упорядковане об'єднання людей, які діють відповідно до основної мети його створення. Як соціальна система – функціонує на основі спільних професійних інтересів, розроблених положень, статутів, програм; неформальна спільнота людей, які об'єднуються завдяки спільним інтересам, за власним вибором; технологічна функція управління [102, 328].

Термін «організація» у тлумачному словнику С.І. Ожегова [217] пояснено як організованість, добре, планомірне, продумане влаштування, внутрішня дисципліна. Організований – це дисциплінований, який діє чітко й планомірно.

У виданні «Соціологія: словник термінів і понять» [306] поняття «організація» (лат. organizo – повідомляю, надаю чіткого вигляду, влаштовую) пояснено як внутрішню упорядкованість, узгодженість взаємодії окремих елементів або частин системи відповідно до структури цілого; як сукупність процесів чи дій, які сприяють утворенню і вдосконаленню взаємозв'язків між частинами цілого; зведення чого-небудь у систему. Також як вид діяльності, пов'язаний із цілеспрямованим впливом на об'єкт щодо налагодження стійких зв'язків, упорядкування й координації різнобічної активності індивідів, груп, «організація» збігається з поняттям «управління», хоча й не вичерпує його [306]. Як відомо, організувати означає створити, встановити, привести в порядок, заснувати гармонійно, злагоджено [306].

Згідно з визначенням «Кембриджського словника англійської мови», має тлумачення «organization» (організація) і його похідних у таких варіантах:

- як іменник: це група людей, які працюють разом для спільної мети;

- як дієслово: планування діяльності або події; спосіб, у який щось зроблено або організовано;
- як прикметник: характеристика когось [143, 429].

В «Оксфордському словнику» маємо підтвердження поданих вище тлумачень, а також визначення організації як якості систематичності та ефективності, способу улаштування елементів цілого [494, 527].

Відомий український науковець О. Є. Кузьмін доповнює, що «організація» – це група людей, діяльність яких свідомо або спонтанно координують для досягнення певної мети [167]. Цю думку також підтримують Н. М. Мартиненко [187], В. О. Новак [209], В. І. Жолдак [124,125], І. І. Переверзін [235, 236] та ін.

Слушною є думка В. О. Новак та співавторів щодо тлумачення терміна «організація», які зазначають такі варіанти: розподіл робіт між окремими структурними підрозділами, виконавцями та групами виконавців, а також координація їхніх дій; система, що має вхідний продукт як сировину, людей, інформації, який на виході перетворюється у готову продукцію [209].

У роботі «Принципи організації» П. М. Керженцев дав таке визначення «організації»: організувати означає об'єднувати людей для певної роботи. Саме об'єднання ми можемо називати організацією [144].

Зокрема, Ч. Бернардові належить визначення організації як системи свідомо скоординованих персональних дій або сил [167].

Науковець А. І. Пригожин зазначає, що відповідно до соціальних об'єктів, термін «організація» вживається по-різному, залежно від змісту:

- є як соціальним інститутом із відомим статусом і об'єктом;
- означає певну організаційну діяльність, що містить розподіл функцій, налагодження стабільних зв'язків, координацію. Тобто це процес, пов'язаний зі свідомим впливом на об'єкт;
- упорядкованість якогось об'єкта. Тоді під організацією розуміють певні структури, будову і тип зв'язків як спосіб об'єднання частин у ціле, специфічний для кожного виду об'єктів. У цьому сенсі організація є властивістю і атрибутом об'єкта [249].

На думку А. А. Радугіна, К. А. Радугіна [273], термін «організація» використовують у широкому та вузькому значеннях. У широкому – це функціонально-цільова спільнота людей, яка має свою соціальну структуру, канали комунікації, орієнтації, координації, управління та контролю, що формується на основі розподілу праці, спеціалізації функцій та ієрархічної системи взаємодії між індивідами, групами та структурними підрозділами для задоволення соціальних потреб індивідів і суспільства. У вузькому значенні – це процес визначення найбільш істотних зв'язків людей, завдань

і видів діяльності, щоб інтегрувати та координувати організаційні ресурси для ефективного виконання поставленої мети.

У теорії управління, на думку вчених [120, 121], термін «організація» використовують у трьох значеннях:

- група людей, які працюють разом;
- функція управління, у межах якої здійснюють розподіл праці поміж окремими робітниками та їхніми групами, узгодження їхньої діяльності;
- процес утворення структури, встановлення зв'язків та відносин, повноважень, що дає змогу ефективно працювати для досягнення мети [120, 121].

Функцію «організація» здійснюють під час організаційної діяльності. Як вказують В. І. Жолдак [124, 125], І. І. Переверзін [235, 236], А. А. Лисоченко і О. Ю. Свиридов [185], з усього різноманіття визначень терміна «організація» можна виокремити такі:

- як процес, за допомогою якого створюють і зберігають структуру керованої або керівної системи;
- як сукупність взаємовідносин, прав, обов'язків, мети, ролей, видів діяльності, які наявні в процесі спільної праці;
- як група людей із загальною метою [124, 125, 185, 235, 236].

Отже, ми узагальнили подані в науковій літературі визначення та уточнили термін «організація», який має три підходи.

У нашому дослідженні використано його тлумачення як процесу налагодження, упорядкування, приведення чогось у систему, тобто це комплекс заходів, спрямованих на раціональне поєднання у часі й просторі всіх елементів системи, координація їхніх дій.

Термін «організаційне забезпечення» використовують у різних галузях діяльності. Серед розмаїття видів професійної діяльності особливе місце посідає управлінська як компонент, яка містить усі структурні й функціональні елементи.

Є декілька підходів до визначення поняття «організаційне забезпечення» [81] (рис. 1.1). На нашу думку, доцільно виокремити такі: нормативний, процесний і системний.

Системний підхід розуміємо як сукупність пов'язаних елементів системи за умови чітко сформульованої довгострокової стратегії розвитку організації і конкретної мети. Він зважає на необхідність гнучко діяти в сучасних умовах, сприяє освоєнню нових ринків, наданню нових послуг, мотивації до цих дій персоналу. Застосування системного підходу в управлінні дає змогу вивчати організацію в єдності частин і зв'язку із зовнішнім середовищем [120, 121].

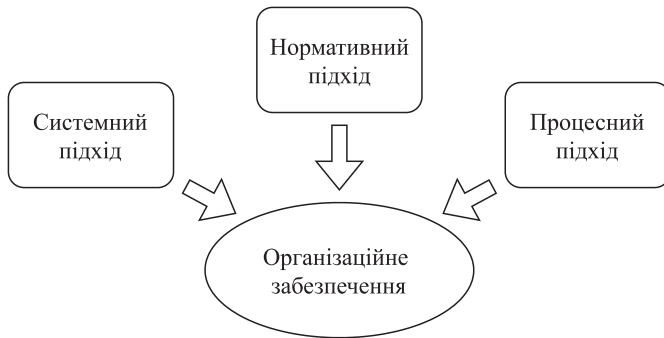

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття «організаційне забезпечення»

Процесний підхід вивчає організацію як процес, нормальне функціонування якої залежить від забезпечення кадровими, фінансовими, матеріально-технічними та іншими ресурсами, а управління відбувається згідно з законодавством. У процесі управління будь-якою організацією необхідне дотримання таких основних функцій: планування, організація, мотивація, контроль.

Нормативний підхід – це сукупність нормативних актів різного управлінського рівня, що регламентують саму діяльність системи, діяльність персоналу і його взаємодію.

Метою організаційного забезпечення є підтримка стабільного функціонування системи, реалізація запланованих програм завдяки забезпеченню необхідними ресурсами, організації взаємозв'язків між окремими елементами та ліквідації відхилень, що можуть виникати у системі [81].

Визначення поняття «управління» у різних аспектах (філософський, психологічний, економічний тощо) відображає його наукове осмислення та сутність. Однак дати чітке його визначення непросто, оскільки це умовне поняття, яке потребує уточнень у більшості разів його використання [37, 201].

Найбільш «спільне» поняття «управління» дають учені [120, 121, 124], яке і є найбільш прийнятним для нашого дослідження:

- спрямований вплив на якийсь об'єкт для активізування його динаміки, змінювання стану чи надання нової якості [342];
- спрямований вплив на систему чи окремі процеси, які в ній відбуваються для зміни її стану чи надання нових властивостей і якостей [10, 124, 135, 153, 181, 188, 353].

Соціально-економічний розвиток сучасного суспільства неможливий без постійного розроблення і впровадження інновацій. Якість та інтенсивність інноваційної діяльності суб'єктів фітнес-індустрії визначають її конкурентоспроможність, її перспективи та здатність задовольняти потреби різних

груп населення в руховій активності. Саме тому розвиток фітнес-індустрії і поява великої кількості її суб'єктів потребує відповідного кадрового забезпечення. Необхідної конкретизації та уточнення в контексті нашого дослідження вимагають власне такі загальні дефініції: «кадрова політика», «кадрове забезпечення», «кадрові процеси», «кадри», «персонал», «кадрові ресурси», «людські ресурси» (рис. 1.2).

Тлумачення поняття «кадрова політика» можливе як у широкому, так і вузькому сенсах [61, 399]. Зокрема, у широкому сенсі слід досліджувати кадрову політику в цілому у сфері фізичної культури і спорту. Таке тлумачення подає С. Вавренюк. Це системна діяльність державних органів влади, яка спрямована на формування, удосконалення, впровадження комплексу стандартів, професійних вимог до службовців, педагогічних та інших працівників галузі, критеріїв їх добору, підготовки та перепідготовки, підвищення рівня кваліфікації, раціонального використання кадрового потенціалу та його збереження на основі кількісно-якісних прогнозів і перспектив розвитку фізичної культури і спорту в Україні [35].

Рис. 1.2. Основні загальні дефініції дослідження проблем кадрового забезпечення

У «Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту» зазначено пріоритетні напрями державної кадрової політики у відповідній сфері:

- використання науково обґрунтованих підходів до прогнозування та задоволення реальних потреб суспільства у відповідних фахівцях (за кількістю та якістю);
- удосконалення системи морального та матеріального стимулювання фахівців, нормування оплати їхньої праці, посилення особистої відповідальності за кінцевий результат професійної діяльності;

- урахування фахового рівня, досвіду роботи та вміння працювати в нових соціально-економічних умовах;
- удосконалення та систематичне проведення атестації працівників фізичної культури і спорту;
- оновлення нормативної бази з питань класифікації професій галузі [203].

У вузькому сенсі кадрову політику слід розглядати на рівні організації. Одним із вагомих чинників її ефективності та конкурентоспроможності є забезпечення високої якості кадрового потенціалу. На основі проведення виваженої кадрової політики досягають відповідності персоналу організації його виробничим потребам. Як зазначає А. Я. Кібанова, кадрова політика є частиною політики організації і повинна повністю відповідати концепції її розвитку [340].

Учені О. В. Крушельницька і Д. П. Мельничук вважають, що кадрова політика – це сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, його мотивації і стимулювання [166].

Ми погоджуємося з думкою В. А. Савченко, який акцентує увагу на необхідності сучасного підходу до кадрової політики. Це створення системи управління кадрами, що базується в основному не на адміністративних методах, а на економічних стимулах і соціальних гарантіях, орієнтованих на зближення інтересів працівника з інтересами організації [283].

Очевидним є те, що кадрова політика буде ефективною лише тоді, коли персонал, максимально використовуючи свій потенціал, виконає поставлені перед ним завдання. Ринок праці постійно перебуває у динаміці: вивільняються спеціалісти в одних галузях, тоді як в інших їх не вистачає; постійно відбувається старіння робочої сили; зростає кількість працівників, які здобули освіту багато років тому, а їхня компетентність не відповідає новим вимогам передових технологій. На нашу думку, кваліфікований персонал відповідатиме сучасним стандартам тоді, коли буде зв'язок ринку праці з закладами освіти.

Складовою частиною кадрової політики є кадрове забезпечення. У науковій літературі немає єдиного погляду щодо поняття «кадрове забезпечення», допускається вільне його тлумачення. Однак кадрове забезпечення – головний критерій ефективного функціонування будь-якої організації [60, 67, 139, 140, 154, 156, 170], зокрема фітнес-клубу.

Як зазначають фахівці, високий рівень організації залежить від кількісної та якісної характеристик, а саме відповідної кваліфікації її персоналу, його мотивації, командної роботи, дисципліни, здатності і бажання до навчання. За умови правильного забезпечення кадрами організація буде затребувана,

а неправильний вибір працівників може негативно позначитися на результатах її діяльності [139, 405]. Структуру кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу представлено на рис. 1.3.

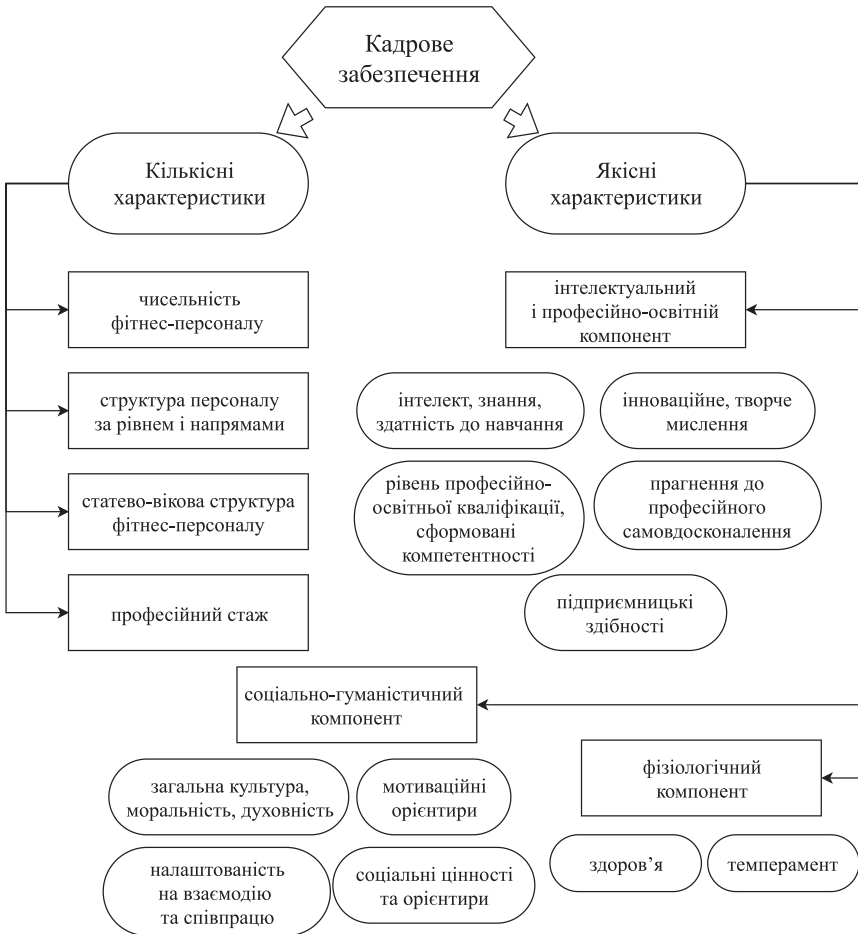

Рис. 1.3. Структура кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу

Загалом метою кадрового забезпечення є залучення до роботи працівників, здатних виконувати свої посадові обов'язки на рівні, що відповідає очікуванням роботодавців [67]. Ми погоджуємося із цією думкою.

Кадрове забезпечення визначає зміст правового, організаційного, змістового, діяльнісного компонентів системи базової фахової підготовки спе-

ціалістів галузі за відповідними напрямками, системи післядипломної освіти, підвищення кваліфікації як умови перманентного удосконалення фахової компетентності працівників фізичної культури і спорту [141, 170].

Надзвичайно важливим для оптимізації механізму кадрового забезпечення діяльності галузі є розуміння сутності поняття «кадрові процеси». На нашу думку, більш повно і вичерпно зміст цієї дефініції подає В. М. Олуйко [218]. Кадрові процеси слід розуміти як об'єктивно зумовлені, соціально значущі зміни, розгортання стану кадрових відносин і зв'язків, кількісних та якісних параметрів кадрового корпусу, результат дії об'єктивних та суб'єктивних чинників, зокрема як у середині організації, так і поза нею [218]. Сфері фізичної культури і спорту повною мірою притаманні такі кадрові процеси: оволодіння професією, залучення особистості у професійну діяльність, подальше професійне навчання та підвищення кваліфікації, становлення професіонала, посадове зростання, узагальнення, систематизація та передавання набутого передового професійного досвіду, творчий генезис фахівця [218].

Вважаємо, що необхідно акцентувати увагу на відмінностях термінів «людські ресурси» та «кадрові ресурси». Зокрема, людські ресурси формуються як кадри впродовж усього трудового життя завдяки зміні життєвих поглядів, сімейного стану, рівня здоров'я, вимог до роботи, стажу роботи на певних посадах та інших характеристик [67].

Аналізуючи поняття «кадри» і «персонал», слід зазначити, що наукова спільнота [305, 308, 341] ототожнює їх, хоча кожен із них має різний зміст і сенс. Основні відмінності між категоріями пов'язані з методом їх тлумачення. Відповідно до трудової соціології поняття «персонал» є більш широким, а кадри – категорія більш вузька.

Згідно з «Тлумачним словником української мови», «персонал» (із лат. «personalis» – особистий) – це усі працівники (постійні та тимчасові) організації, весь її особовий склад. Кадри – основний штатний склад кваліфікованих працівників організації, які володіють спеціальними знаннями, трудовими навичками і виконують різноманітні виробничо-господарські функції [166].

У дослідженні ми дотримувалися синонімічного підходу до тлумачення понять «персонал» та «кадри».

Отож кадри, їхній загальний рівень фахової компетентності, акумульований внутрішній потенціал, здатність до ефективного виконання посадових обов'язків і стабільність є вирішальною та головною передумовою розвитку організації.

Звертаємо увагу на те, що зрозуміти сутність професійної діяльності фахівців оздоровчого фітнесу можливо завдяки з'ясуванню базових понять дослідження [396], тому вважаємо за доцільне зупинитися на їхньому тлумаченні.

Сучасний стан розвитку фітнес-індустрії в Україні зумовив появу таких нових термінів: «фітнес», «оздоровчий фітнес», «фітнес-індустрія», «фітнес-центр», «фітнес-клуб», «фітнес-студія», «фітнес-персонал», «фітнес-технологія», «фітнес-програма», «фітнес-послуга», «споживач фітнес-послуг» тощо.

Ми зробили аналіз сутності терміна «фітнес», зокрема як його тлумачать фахівці різних країн у різні роки. Науковці Е. Хоулі й Б. Френкс пояснюють, що оскільки термін «фітнес» поступово еволюціонував, немає єдиного його поняття [367, 368]. Більшість авторів підкреслюють багатоаспектність трактування терміна, який існує без перекладу у багатьох мовах світу [434, 435]. Цей термін походить від англійського виразу «to be fit» – бути у формі, добре себе почувати і бути здоровим.

У 30-ті роки минулого століття термін «фітнес» було введено у науковій і методичній літературі замість термінів «фізична готовність» (physical efficiency) та «фізичний стан» (physical condition). У 1936 році уперше в науковій літературі згадано термін «фітнес» у статті А. Стенхауса (Arthur H. Steinhaus) «Фітнес і суспільство» [513]. Однак із публікацією книжки Кенета Купера «Аеробіка» (1968 р.) поняття «фітнес» набуло нового значення: «прагнення до оптимальної якості життя з включенням соціального, психічного, духовного та фізичного компонентів» [462, 490].

Налічуються десятки сучасних тлумачень терміна «фітнес». Зокрема, Е. Хоулі й Б. Френкс стверджують про його еволюцію – від «фізичної придатності» до позначення соціального явища, культурного феномена ХХ століття; від «фізичного здоров'я людини, що виражається в його придатності до фізичної роботи», до «прагнення до оптимальної якості життя, що включає соціальний, психічний, духовний і фізичний компоненти» [367, 368]. На думку В. Є. Борілкевича, фітнес є поняттям багатовимірним, що охоплює більш широкий спектр ознак, ніж просто рівень фізичного стану [26]. За своїм цільовим призначенням «фітнес» ближчий до загальноприйнятого в нашій країні поняття «фізична культура». Однак це широке поняття значною мірою є декларативним і затверджує цінність фізичної активності для життя людини [336].

Слід наголосити, що «фітнес» – збірне, широкозначне і багатогранне поняття, оскільки містить різноманіття рухової діяльності, що має освітній, здоров'язбережений і розвивальний ефект, сприяє духовній і фізичній гармонійності [25].

Концептуальна база «фітнесу» має більш конкретний зміст і є важливою складовою частиною філософії успіху, яка передбачає необхідність певного рівня готовності долати життєві труднощі – фізичні, психологічні, емоційні [336].

Термін «фітнес» із 90-х років минулого століття широко використовують в Україні, і сьогодні він є доволі вживаним у лексиконі сучасної людини.

Однак, як стверджують дослідники, у вітчизняній практиці він не має визначеного наукового обґрунтування.

Слід зауважити, що термін «фітнес» щодо своєї сутності не є ідентичним у різних країнах і має різне тлумачення (розуміння терміна), що актуалізує розгляд різних його версій.

Далі наводимо тлумачення сутності терміна «фітнес» авторами та виданнями різних країн (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення терміна «фітнес»

Джерело, автор, рік	Сутність
Е. Т. Хоулі, Б. Д. Френкс, 2000	прагнення до оптимальної якості життя, що містить соціальний, психічний, духовний і фізичний компоненти
М.М. Новікова, 1997; В. Є. Борілкевич, 2003, 2006	система фізичних вправ оздоровчої спрямованості, узгоджена з індивідуальним станом психофізичної сфери людини, її мотиваційною визначеністю та особистісною зацікавленістю
Л. М. Глахан, 2000	фізична активність для всіх охочих витратити свої гроші з комфортом, задоволенням і користю для здоров'я
К. М. Медина, 2000	система тренувань, що увібрала в себе всі найефективніші прийоми «виховання тіла»
І. Шиманський, 2000;	F – flexibility (адаптованість); I – independence (незалежність); T – taste of life (смак життя); N – naturality (природний); E – energy (енергія); S – strength (міцність); S – stop aging strategy of life (зупинити старіння)
М. Зібарьов, 2001	заняття спортом і життя за своєю філософією та правилами, які допомагають мати гарну фігуру й добре самопочуття
Ю. В. Татура, 2001; Т. С. Лисицька, Л. В. Сіднева, 2002	здоровий спосіб життя, розвиток атлетичних і рухових якостей
Ю. В. Менхін, А. В. Менхін, 2002	система фізичних вправ оздоровчої спрямованості, узгоджена з індивідуальним станом психофізичної сфери людини, її мотиваційною визначеністю та особистісною зацікавленістю
Н. М. Буйнова, 2002	спосіб життя, спрямований на збереження здоров'я
Д. Г. Калашников, 2003	вид спорту, який культивується в межах змагального бодибілдингу

Продовження табл. 1.1

Джерело, автор, рік	Сутність
Оксфордський тлумачний словник, 2003	різні види рухової активності, збалансоване харчування, косметичні, фітопроцедури та ін. Розвиває не тільки хорошу фізичну кондицію, а також інтелектуальні, емоційні, соціальні та духовні компоненти. Якщо «не працює» один із компонентів, не діє вся система
В. Є. Борілкевич, 2003	динамічний багатофакторний процес, що складається з компонентів фізичного, психічного, духовного і соціального станів
Національна фітнес-спільнота Російської Федерації	фізична активність для оздоровлення, поліпшення фізичних навичок і фізичного вдосконалення, яку пропонують у формі послуги та реалізують згідно з програмами тренувань, харчування у підготовленому для цього місці (фітнес-клубі), з використанням спеціального обладнання та за участю спеціалістів (тренерів, лікарів, дієтологів)
Хольман, президент Міжнародного союзу спортивної медицини	стан психічної та фізичної готовності для досягнення життєвого успіху
О. М. Лахіна	високоєфективна система оздоровчих занять, спрямованих на зміцнення здоров'я, гармонійний фізичний розвиток, підвищення професійних компетентностей
Ю. Є. Рижкін, 2006	компонент фізичної рекреації
В. Н. Голубев, П. В. Родічкін, 2006	різні фізичні вправи, заняття та інші засоби поліпшення здоров'я, корекції фігури та загального зміцнення організму
О. Г. Сайкіна, Ю. В. Смірнова, 2006	підсистема фізичної культури, яка має основну відмінність (пріоритетне завдання) – досягнення оптимального рівня здоров'я
П. В. Родічкін, Д. Н. Давиденко, В. Н. Голубев, 2006	невід'ємний атрибут здорового способу життя і подальшого розвитку людини
О. Г. Сайкіна, 2007 Г. Н. Пономарьов	спеціально організований, усвідомлено керований, цілеспрямований процес занять фізичними вправами, заснований на добровільності вибору рухової активності для підтримання, зміцнення та збереження здоров'я, зниження ризику захворювань та їхньої профілактики, отримання задоволення

Джерело, автор, рік	Сутність
К. С. Кабановська, 2008	діяльність із надання матеріально-побутових та соціально-культурних послуг, які задовольняють потреби населення і є специфічним сектором економіки
М. Стефен, Р. Крістін, Д. Тревіс, Д. Ніса, О. Невіл, 2010; Р. Малина, 2010	здорове самопочуття, здатність виконувати щоденну рухову активність досягають за допомогою правильного харчування, помірних фізичних навантажень та достатнього відпочинку
Н. М. Венгерова, 2011	збалансований стан оптимального рівня розвитку та прояву сили, гнучкості, контролю за вагою тіла, серцево-судинними можливостями організму, позитивним фізичним та психологічним настроєм, що дає змогу людині жити повноцінно та розвивати потенційні фізичні можливості
І.Ковальова, 2012 Ж. В. Граценкова, 2019	комплекс програм, який містить різноманітні вправи з аеробіки, шейпінгу, танцювальних рухів, елементів гімнастики, східних єдиноборств, заняття на тренажерах, психотренінги та інше
Національна академія спортивної медицини спорту (NAMS) Ю. Гарсія-Хелоран	умова бути фізично придатним і здоровим, здатність забезпечити кардіореспіраторну витривалість, м'язову силу і витривалість, гнучкість

Отже, аналіз тлумачень терміна «фітнес» свідчить про те, що їх можна поділити на кілька груп:

- фізична активність, яка безпосередньо впливає на людину, її психофізичний стан, кондиції тощо (М. М. Новікова, 1997; О. Н. Медина, 2000; М. Зібарьова, 2001; І. Шиманський, 2000, Ю. В. Менхін, А. В. Менхін, 2002; В. Є. Борілкевич, 2003, 2006; В. Н. Голубєв, П. В. Родічкін, 2006; Н. М. Венгерова, 2011; І. Ковальова, 2012; Ж. В. Граценкова, 2019);
- обов'язкова і дуже важлива складова частина здорового способу життя (О. Г. Сайкіна, Ю. В. Смірнова, Ю. В. Татура, 2001; Т. С. Лисицька, Л. В. Сіднева, 2002; Н. М. Буйнова, 2002; 2006; П. В. Родічкін, Д. Н. Давиденко, В. Н. Голубєв, 2006; О. Г. Сайкіна, 2007; Г. Н. Пономарьов, Н. М. Венгерова, 2011; Ю. Гарсія-Хелоран (Juliana Garcia-Halloran));
- корисне суспільне явище, яке здатне активізувати людину у професійній діяльності, суспільному та особистому житті, як сектор економіки (Е. Т. Хоулі, Б. Д. Френкс, 2000; Ю. Є. Рижкін, 2006; К. С. Кабановська, 2008; Хольман; Л. М. Глахан 2000; В. Є. Борілкевич, 2003).

Паралельно з нашим дослідженням М. М. Василенко проводила аналогічне щодо визначення дефініції «фітнес» у працях вітчизняних і закордонних авторів [38]. Наші підходи майже збіглися. Однак дослідниця визначила також різні рівні їхньої значущості: перший – це оптимальний фізичний стан, готовність; другий – сукупність форм, засобів і методів, спрямованих на досягнення мети фітнесу; третій – соціальне явище, яке містить філософський, соціальний і психологічний аспекти; четвертий – сектор економіки [38].

Значне поширення фітнесу стало відображенням як потреб індивіда сучасного соціуму щодо рухової активності, його прагнення до здоров'я і благополуччя, так і потреб суспільства щодо рівня розвитку фізичних і психологічних якостей людини. Адже фітнес – комплекс спортивно-оздоровчих заходів і дій, спрямований на формування, підтримання і зміцнення здоров'я людини, його фізичну реабілітацію, організацію і проведення дозвілля [11, 345, 359, 367].

Зміна соціокультурної і економічної ситуації, освітніх і наукових парадигм на сучасному етапі розвитку суспільства виявила необхідність переосмислення функціонального призначення фітнесу у формуванні особистості, її світогляду, розвитку адаптивних здібностей [147, 336]. Саме тому постає нагальна наукова потреба щодо формування єдиного розуміння терміна «фітнес», щоб не ускладнювати його прийняття науковим товариством і процес професійних взаємин між фахівцями (практиками). Виникає також потреба встановити його місце, визнання у структурі фізичної культури і спорту.

Термін «фітнес» в українській мові, згідно з «Сучасним словником іншомовних слів» [299, 323], означає здоровий спосіб життя, належний фізичний стан, якого досягають за допомогою спеціальних вправ, активного руху, збалансованого харчування, відмови від шкідливих звичок.

У спеціальній літературі «фітнес» досліджують як оптимальний фізичний стан або як рухову активність, що організована у формі фітнес-програм (М. В. Дутчак, 2018). Якщо останні мають оздоровчо-кондиційну спрямованість, то це – оздоровчий фітнес.

Пропонуємо дотримуватися тлумачення терміна «фітнес» за О. Г. Сайкіною. На її думку, фітнес – це інноваційна форма фізичної культури, яка поєднує інноваційні види, форми, обладнання, технології фізкультурно-спортивної діяльності та наявність комфортних соціокультурних умов, у яких відбувається процес споживання фітнес-послуг [145, 289, 320].

Отже, термін «фітнес» дуже поширений у сучасному суспільстві, незважаючи на те, що в теорії та практиці рекреаційно-оздоровчої рухової активності недостатньо висвітлено й обґрунтовано його розуміння.

Фітнес-індустрія має вагоме значення для соціально-економічного розвитку країни. У цей час вона є успішним та перспективним бізнесом, адже

за темпами розвитку посідає друге місце у світі після ІТ-технологій [237,530]. Завдяки стабільно швидким темпам розвитку фітнес-індустрія має високу інвестиційну привабливість, обсяг її ринку щороку збільшується.

Згідно зі словниками [102, 333], термін «індустрія» (від лат. *industria* – діяльність, старанність) тлумачать як промисловість. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» В. Т. Бусела до згаданого вище додано тлумачення «індустрії» як галузі народного господарства, пов'язаної із безпосереднім обслуговуванням населення [32].

Відомий бізнес-тренер В. Вавилов стверджує, що фітнес-індустрія – одна із найбільш капіталомістких сфер бізнесу [33]. Її характерними ознаками є надання послуг високої якості, розрахованих на різні групи споживачів; забезпечення споживачів різноманітними додатковими та супутніми послугами; оперативне реагування на зміну попиту на ринку, впровадження нових послуг; створення мережі фітнес-клубів під одним брендом, які працюють за однією ідеологією; обслуговування великої маси клієнтів, що дає можливість отримувати прибутки [137].

На думку Т. Г. Бєставішвілі, фітнес-індустрія – сукупність спеціалізованих комерційних або інших організацій, які здійснюють продаж продуктів фітнес-бізнесу – фітнес-послуг і передусім різних методик оздоровчих вправ для різних верств населення. Більш повне тлумачення поняття «фітнес-індустрії» дає О. В. Завальнюк і трактує його як сферу діяльності, що здійснює розроблення, виробництво та реалізацію товарів і послуг, зорієнтованих на досягнення здоров'я та підтримку загальної фізичної форми [127].

Фітнес-індустрія – галузь соціально-економічної діяльності, що створює економічну, матеріально-технічну та інформаційно-ідеологічну базу для надання фітнес-послуг різним категоріям споживачів [237, 352].

Розвиток фітнес-індустрії має стати частиною формування культури здорового способу життя населення України. Таку думку озвучили експерти при проведенні круглого столу на тему «Дослідження фітнес-індустрії в Україні» (червень, 2018 р.) [85, 86, 87].

Подаємо схему функціонування фітнес-індустрії на рис. 1.4.

Слід зазначити, що фітнес-індустрія реалізує свою діяльність через такі основні види фітнесу:

загальний – забезпечує оптимальну якість життя, що містить соціальні, розумові, духовні й фізичні компоненти;

фізичний (оздоровчий) – спрямований на досягнення й підтримання доброго фізичного стану та зниження ризику розвитку захворювань;

спортивно-орієнтований – спрямований на розвиток здібностей, виконання рухових і спортивних завдань на достатньо високому рівні [454];

реабілітаційний – необхідний для відновлення функцій опорно-рухового апарату. Застосовують суворо дозовані вправи, пасивні рухи, контрольоване дихання тощо [397].

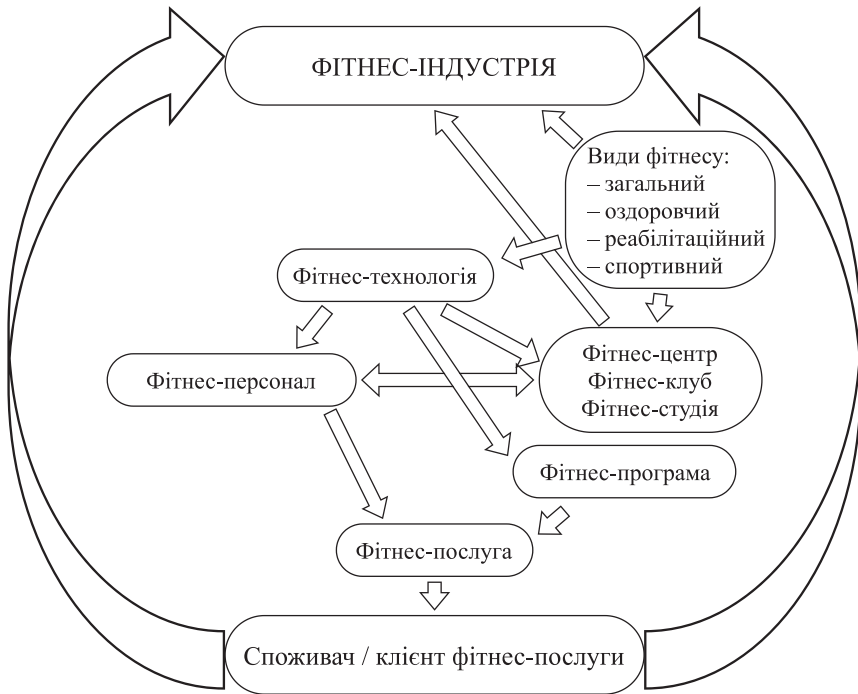

Рис. 1.4. Схема функціонування фітнес-індустрії

На думку Е. Хоулі та Б. Френкса, «оздоровчий фітнес» – один із основних видів фітнесу, що характеризує рівень можливостей, які забезпечують поточну рухову активність без зайвого функціонального напруження організму [367, 368]. Однак ми згодні з визначенням М. В. Дутчака, за яким оздоровчий фітнес – це підсистема оздоровчо-рекреаційної рухової активності, що передбачає використання клієнтами фізичних навантажень тренувального характеру, спрямованих на підвищення функціональних можливостей та фізичної підготовленості, зменшення розвитку хронічних захворювань [91, 94, 95].

Фітнес-індустрія відіграє значну роль у процесі появи інноваційних технологій оздоровлення. Їх через фітнес-програми втілюють суб'єкти сфери фізичної культури і спорту [280], це багатофункціональні або спеціалізовані фізкультурно-оздоровчі організації різної організаційно-правової форми

згідно з Господарським кодексом (фітнес-центри, фітнес-клуби, фітнес-студії тощо), які надають фітнес-послуги населенню.

Усі ці організації є приватними, здійснюють свою діяльність і сплачують податки відповідно до чинного законодавства. Жодних пільг в оподаткуванні для організацій фізкультурно-оздоровчої діяльності / спрямованості не передбачено. Суб'єкти фітнес-індустрії можуть бути як мережеві (мають єдиний бренд, більше ніж три клуби, об'єднані однією назвою, єдину бізнес-модель і стратегію реалізації послуг), так і немережеві.

Отже, розвиток фітнес-індустрії характеризується збільшенням кількості її суб'єктів, розробленням фітнес-технологій і програм, їх адаптацією до певних груп населення, а також залученням широкого кола споживачів фітнес-послуг, що спонукає до зміни стилю життя як молоді, так і дорослого населення [118, 186, 238, 239, 241].

Інтенсивний розвиток суспільства зумовлює необхідність створення нових різноманітних оздоровчо-рекреаційних технологій [231, 254, 372, 375] для оздоровчого фітнесу, щоб забезпечити якість життя різних груп населення. Вивчаючи значення терміна «фітнес-технології», слід зазначити, що він відображає виконання завдань фітнесу відповідно до його принципів, особливостей мотивації тих, хто займається. Термін «технологія» (грецькою «technology»; «techne» – мистецтво, ремесло; «logos» – поняття, навчання) – це система способів, прийомів, кроків, послідовність виконання яких забезпечує виконання поставлених завдань [288].

Згідно з тлумаченням науковців [223, 238, 287, 361], фітнес-технології – це сучасні комплексні фізкультурно-оздоровчі напрями й системи фізичних вправ (різновиди аеробіки, стретчинг, бодифлекс, пілатес тощо), спрямовані на фізичне вдосконалення всіх верств населення, підвищення й підтримання розумової і фізичної працездатності в повсякденній навчальній і трудовій діяльності, формування фізичної і спортивної культури.

На думку В. І. Григор'єва [73], фітнес-технології – це сукупність науково обґрунтованих способів і методичних прийомів, спрямованих на підвищення результативності оздоровчого процесу, задоволення потреб споживачів у руховій активності, формування позитивних емоцій, позитивного ставлення до здорового способу життя, соціальної успішності.

Ми погоджуємося з дещо ширшим тлумаченням: фітнес-технології – це сукупність наукових методів, прийомів, сформованих у певний алгоритм дій, який реалізують для підвищення ефективності оздоровчого процесу, що забезпечує гарантоване досягнення результату на основі вільного мотивованого вибору занять фізичними вправами з використанням інноваційних засобів, методів, організаційних форм занять фітнесом, сучасного інвентарю та обладнання [289, 320].

Аналіз науково-методичної літератури [233, 284, 287, 289, 290] дав нам змогу виокремити основні ознаки, характерні для сучасних науково обґрунтованих технологій оздоровчого фітнесу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характерні ознаки сучасних фітнес-технологій

Ознаки	Характеристика
інноваційність	пріоритетне використання інноваційних засобів, методів, форм проведення занять, сучасного інвентарю та обладнання
інтегративність	узгодження засобів і програм із різних видів рухової активності
мобільність	швидка реакція: на попит населення на ті чи інші види рухової активності; на появу нового інвентарю та обладнання; на зміну зовнішніх умов
варіативність	різноманітність засобів, методів, форм проведення занять
адаптованість	простота і доступність для тих, хто займається
естетична доцільність	використання засобів мистецтва (музичний супровід, елементи хореографії і танцю), орієнтація на виховання «школи рухів» тощо
моніторинг	педагогічний і лікарський контроль за впливом навантаження на організм тих, хто займається
результативність	оздоровлення, утримання / підвищення рівня фізичного та психічного розвитку, фізичної дієздатності, розвиток / вдосконалення фізичних здібностей

Зазначимо, що кожного року на ринку фітнес-індустрії з'являються нові фітнес-технології. Їхня поява зумовлена результатами наукових досліджень проблем рухової активності; появою нового спортивного обладнання (кільця для пілатесу «Ultra-Fit Circle Mini», пліометричні коробки, кросфіт-канати, підвісні ремені «Suspension Training Straps», TRX-петлі тощо); ініціативою та творчим пошуком фахівців фітнесу; соціальним запитом; модою тощо. Можна з упевненістю стверджувати, що їхня поява і використання є основним джерелом доходів сучасної фітнес-індустрії.

Аналізуючи нормативно-правову базу щодо тлумачення сутності різних суб'єктів фітнес-індустрії, можемо констатувати відсутність їхніх визначень. Однак аналіз зарубіжної наукової і методичної літератури дав змогу вивчити й уточнити ці терміни.

Зокрема, фітнес-центр – це фітнес-клуб із кількома фітнес-залами, із масажним кабінетом, солярієм та іншими приміщеннями для занять спортом [289, 320].

У Національному стандарті Російської Федерації «Услуги населению. Фитнес услуги. Общие требования» зазначено, що фітнес-центр – це діяльність виконавця послуг щодо задоволення потреб споживача у формуванні, підтримці та зміцненні здоров'я, фізичній реабілітації, досягненні спортивних результатів, послугах з організації та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивно-видовищних заходів [345].

За визначенням Міжнародної асоціації спортивних і оздоровчих клубів «IHRSA» (США), фітнес-клуб – це споруда, яка має площу не менше ніж 400 м² для проведення фітнес-тренувань, зал для групових занять і фітнес-програм силової спрямованості, тренажерний зал, обладнання для кардіо-тренувань, відкриті для вільного відвідування за оплату разового відвідування або членської картки / абонементу [520, 521, 522].

Фітнес-клуб – це суб'єкт фітнес-індустрії, який призначений для надання фітнес-послуг на комерційній основі з можливістю придбання абонементу (разового, місячного, річного) [359].

Фахівці визначають фітнес-клуб як місце, що має спортивний зал, басейн, кардіозону, зали для аеробіки і танців [530]. На жаль, більшість вітчизняних фітнес-клубів не відповідає нормам аналогічних організацій у світовій фітнес-індустрії, однак попит на них є як у світі, так і в Україні.

Розглянемо класифікацію фітнес-клубів за різними ознаками (табл. 1.3) [109].

До суб'єктів фітнес-індустрії належать також фітнес-студії. Це такі об'єкти, які спеціалізуються на одному з напрямів тренування: сайклінг, кросфіт, йога, пілатес тощо [360].

Окрім цього, у документі зазначено необхідність цільової спрямованості кожної фітнес-програми, що реалізують фітнес-студії; оснащення та обладнання спеціалізованих фітнес-студій [360]. Тобто без дотримання зазначених вимог неможливо відкрити цей об'єкт.

Усі вимоги до суб'єктів фітнес-індустрії України, на нашу думку, мають бути відображені у документі «Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди» (2003 р.) [79]. Однак у ньому окремо не зазначено суб'єкти фітнес-індустрії, тому їх можна віднести до фізкультурно-оздоровчих споруд. Аналіз вимог, які до них висувають, свідчить про певну невідповідність, оскільки у документі зазначено види спорту або види фізкультурно-оздоровчих занять. Зрозуміло, що у документі 2003 року не фігурують суб'єкти фітнес-індустрії, яка почала активно розвиватися в Україні з 2005 року. Отже, бажаним, на нашу думку, є доповнення цього документа інформацією щодо суб'єктів фітнес-індустрії.

На практиці фітнес-технології реалізують через упровадження різноманітних фітнес-програм, які задовольняють потреби різних соціальних

груп населення в руховій активності. Обговоримо більш детально цю дефініцію. Отже, програма (грец. «programma» – оголошення, розпорядження, трактується як план діяльності, його зміст, опис алгоритму виконуваних робіт) [328].

Таблиця 1.3

Класифікація фітнес-клубів за різними ознаками

Ознака	Характеристика
Площа	Малі (400 м ² –2000 м ²) Середні (2001 м ² –5000 м ²) Великі (5001 м ² –7000 м ²) Супервеликі (більше ніж 7000 м ²)
Категорія обслуговування	Люкс Преміум-клас Економ-клас
Асортимент послуг	Мінімальний Середній Розширений Додатковий
Контингент обслуговування	Універсальний (різні групи населення) Спеціалізований (студенти, жінки тощо)
Форма обслуговування	Самостійні заняття Персональні заняття Групові заняття
Приналежність	Мережевий Немережевий
Управління	Незалежне Франшиза

Програми як різні форми рухової активності, спеціально організованої в межах групових або індивідуальних (персональних) занять, програми можуть мати оздоровчо-кондиційну спрямованість для зниження ризику розвитку захворювань, досягнення і підтримання належного рівня фізичного стану або сприяти розвитку рухових здібностей для спортивного вдосконалення споживача / клієнта [361].

Фітнес-програма – це короткий документований виклад методики побудови та реалізації фітнес-послуг споживачам. У фітнес-програмах зазвичай відображають комбінації фізичних вправ, їхню послідовність, тривалість і обсяг фізичних навантажень. Фітнес-програми можуть бути ліцензійними і / або внутрішньоклубними [361]. З огляду на аналіз наукової і методичної

літератури та досвід фахівців оздоровчого фітнесу для якісного планування фітнес-програми необхідне дотримання такої схеми (алгоритму) (рис. 1.5).

Розроблення фітнес-програм – одне із основних прибутків сучасної фітнес-індустрії. Їхнє створення супроводжується продуманою маркетинговою політикою, опублікуванням методичних посібників і рекомендацій, рекламою інвентарю та обладнання, що використовують, виданням аудіо-та відеопродукції, проведенням освітніх семінарів, курсів для підготовки фітнес-персоналу [23].

Рис. 1.5. Схема (алгоритм) планування фітнес-програми

Зазначимо, що різноманітність фітнес-програм не означає довільності їхньої побудови, оскільки використання різних видів рухової активності повинно відповідати основним принципам фізичного виховання. Саме тому загальна структура фітнес-програми має такі компоненти: розминка, аеробна частина або кардіореспіраторний компонент (частина програми, орієнтована

на розвиток аеробної продуктивності), силова частина, компонент розвитку гнучкості (стретчинг), заключна (відновна) частина [361].

Об'єктивним критерієм ефективності фітнес-програми є рівень фізичного стану споживача.

Завдяки теоретичному аналізу варіантів тлумачення терміна «послуга» авторства вітчизняних і зарубіжних фахівців виявлено наявність різних підходів [145, 161]. Незважаючи на буденну звичність та наукову поширеність цього поняття, його розуміння неоднозначне.

На сьогодні у науці поширені два різні підходи до трактування поняття «послуга» [274]. Перший підхід найточніше ілюструє Ф. Котлер, визначаючи послугу як об'єкт продажу у вигляді дій, вигод або задоволення [347]. Другий підхід ґрунтується на моделі «товар-послуга» (континууму Шостака). Базовими відмінностями послуги від товару науковці вважають такі:

1. Невідчутність – послугу неможливо продемонструвати, спробувати, відчутти до моменту безпосереднього придбання.

2. Нерозривність надання і споживання: у сфері послуг виробництво і споживання послуги поєднані в один процес і відбуваються одночасно.

3. Мінливість якості послуг проявляється в тому, що якість послуги може сильно відрізнитися під впливом багатьох суб'єктивних та об'єктивних факторів.

4. Нездатність до зберігання проявляється в тому, що послуги неможливо виробити завчасно, а споживати в міру потреби або можливості [120, 121, 172, 332].

На думку Л. І. Прокопова, М. Б. Чхайло [268], послуга – це нематеріальні блага, які одна сторона може запропонувати іншій. Послугу надають у формі діяльності, яка спрямована на задоволення потреб покупця [268].

У законі України «Про фізичну культуру і спорт» зазначено, що фізкультурно-спортивні послуги – це організація та проведення суб'єктами сфери фізичної культури і спорту фізкультурно-оздоровчої діяльності [266].

Зокрема, М. І. Золотов зазначає, що переважна більшість послуг, які виробляють та надають у сфері фізичної культури і спорту, належить до соціально-культурних послуг, яким властиві ознаки сервісу [135, 188]. На думку Н. Король, послуга – це певна дія суб'єкта, метою якої є досягнення конкретного результату, необхідного замовникові, за допомогою впливу на об'єкт послуги [135].

Фітнес-послуга – продукт інтелектуально-рухової діяльності, розроблений у сфері фітнес-індустрії на основі принципів оздоровчого фітнесу, що забезпечує споживачеві необхідний йому результат формування, зміцнення, збереження належного рівня його фізичного стану з використанням спеціально дібраних програм і технологій [361].

На думку М. М. Василенко, фітнес-послуга – це діяльність виконавця, яка спрямована на задоволення потреб споживача у фізичному розвитку, фізичному вдосконаленні, збереженні та відновленні здоров'я, активному відпочинку, навчанні, спілкуванні тощо [38, 39].

У сфері фітнес-послуг головною є економічна сторона їх надання [348].

Фітнес-послугу реалізують відповідно до розроблених фітнес-програм у форматі групових, індивідуальних, самостійних занять, рекомендацій із раціонального харчування, корекції поведінки з використанням спеціального обладнання та за участі фахівців (тренерів, лікарів, дієтологів, велнес-коучів). Зазвичай, фітнес-послуги є платними [38, 108]. Зокрема, індивідуальне (персональне) заняття проводить лише та особа, яку спеціально уповноважила адміністрація фітнес-клубу. Записують на індивідуальне заняття заздалегідь після узгодження з інструктором / тренером [38]. При проведенні індивідуальних занять завжди враховують таке:

- фізіологічні особливості клієнта (вік, маса тіла, особливості статури, тип фігури і постави, супутні захворювання, медичні показання);
- поставлені цілі (зниження або збільшення маси тіла, корекція постави, збільшення гнучкості, поліпшення координації тощо);
- бажаний вид рухової активності / фізичного навантаження (динамічні або статичні силові тренування, заняття для схуднення, класична або танцювальна аеробіка тощо).

У результаті цього індивідуальне заняття передбачає таке:

- виконання фізичних вправ із правильною технікою, навантаженням необхідних м'язових груп, що поліпшує результат тренувань;
- виконання тих вправ, які необхідні з огляду на індивідуальні особливості;
- індивідуальну програму тренувань на певний час, індивідуальні рекомендації;
- регулярний моніторинг самопочуття;
- підвищення рівня фізкультурної грамотності / поінформованості;
- зручні час і місце.

Отже, фізичне навантаження набуває систематичного характеру, що збільшує результативність тренувань і сприяє швидкому досягненню мети.

Очевидним є те, що кожен фітнес-послугу реалізують через її надання споживачеві. Отож, споживач фітнес-послуг – фізична особа, яка має намір зайнятися і/або займається руховою активністю самостійно або / і з тренером (персональним, груповим) для підтримки і зміцнення здоров'я, фізичної реабілітації, а також для фізичної рекреації та досягнення поставленої мети.

Фітнес-послугу надає споживачеві відповідний фахівець – тренер. Більшість науковців дефініцію «тренер» тлумачать як фахівець, що працює у сфері

фізичної культури і спорту. Згідно з тлумаченням у словнику В. К. Мюлера, тренер – це фахівець, який допомагає людині досягти її мети, мотивує та сприяє отриманню результату найбільш оптимальним для неї способом [6].

Системний аналіз засвідчив наявність розбіжностей у визначенні поняття «тренер» і «фітнес-тренер». Незважаючи на те, що у 2010 році до Національного класифікатора України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 було введено нову професійну назву роботи – 3475 «фітнес-тренер», немає її єдиного тлумачення [88, 93].

Зазначимо, що фітнес-тренер – це той фахівець, який проводить групові або персональні тренування для різних груп населення, щоб вони досягли оптимального рівня фізичного стану. В Європі під поняттям «фітнес-тренер» розуміють такі назви професійних робіт: «провідний інструктор гімнастичного залу / персональний тренер», «тренер із пілатесу», «тренер із йоги», «керівник програм», при цьому чітко виокремлено професії інструктора з фітнесу та фітнес-тренера [522].

Персональний тренер – це фітнес-тренер, який використовує індивідуальний підхід для оцінювання, мотивації, навчання та тренування осіб, які займаються, зважаючи на потреби, пов'язані зі змінами стану здоров'я або фізичної підготовленості. Він розробляє безпечні та ефективні програми застосування вправ, надає першу допомогу, за потреби здійснює керівництво для виконання особами їхніх персональних завдань. Окрім цього, зазначено, що до обов'язків персонального тренера належить мотивування людей до регулярної рухової активності [521, 522].

Ми зробили спробу порівняти зміст професійної діяльності тренера з виду спорту та фітнес-тренера (табл. 1.4).

Отже, є особливості у роботі фітнес-тренера, тому їх слід ураховувати як під час підготовки фахівців у ЗВО [157, 291, 376, 391], так і в подальшій їхній професійній підготовленості (атестація, сертифікація, підвищення кваліфікації тощо).

Таблиця 1.4

Професійні аспекти діяльності тренера з виду спорту та фітнес-тренера

Ознаки	Тренер з виду спорту	Фітнес-тренер
Мета	Орієнтування на високі спортивні досягнення, вдосконалення спортивної майстерності, прояв гіперможливостей організму спортсмена	Зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя, підвищення / утримання рівня фізичного стану клієнта Орієнтування на мету клієнта Формування культури тіла
Контингент	Спортсмени (учні, студенти та ін.)	Клієнти (різні групи населення)

Продовження табл. 1.4

Ознаки	Тренер з виду спорту	Фітнес-тренер
Знання	Знання з медицини, анатомії, фізіології, біомеханіки, біохімії, теорії та методики спорту, основ психології та харчування, основ менеджменту та маркетингу	Знання з медицини, анатомії, фізіології, біомеханіки, біохімії, теорії та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності, основ психології та харчування, основ менеджменту та маркетингу
Уміння	Використання знань з теорії та методики обраного виду спорту. Проведення навчально-тренувального процесу, надання рекомендацій щодо харчування	Використання знань з теорії і методики оздоровчого тренування. Володіння різними базовими фітнес-програмами. Проведення співбесіди, інструктажу щодо техніки безпеки, функціонального тестування клієнта, складання індивідуальної програми занять (силової, аеробної спрямованості, контролювання техніки виконання) для людей різної статі, віку та фізичного стану, обговорення умов і місця тренувань, рекомендації з харчування
Засоби, методи	Обирає засоби, методи та організаційні форми занять згідно з програмою підготовки спортсмена	Обирає засоби, методи та організаційні форми занять з огляду на мету занять і побажання клієнта
Співпраця	Взаємодія з керівництвом і колегами-тренерами, лікарями, психологами тощо	Взаємодія з керівництвом і персоналом (медицина, психологія, СПА тощо)
Час занять	За розкладом, від 60 хв. Кількість занять на тиждень залежить від групи підготовки	За узгодженим розкладом, 45–60 хв. Кількість занять на тиждень узгоджують
Емоційний стан	Не завжди враховують	Завжди враховують

Ознаки	Тренер з виду спорту	Фітнес-тренер
Професійна діяльність	Рівень рухової активності різний (залежно від виду спорту). Високий емоційний характер роботи. Вимоги до зовнішнього вигляду. Регулярне підвищення кваліфікації: курси, самовдосконалення	Значний рівень рухової активності тренера впродовж робочого дня. Високий емоційний характер роботи. Вимоги до зовнішнього вигляду. Регулярне підвищення кваліфікації: курси, фітнес-конвенції, майстер-класи, додаткове навчання, самовдосконалення. Дотримання концепції клубу
Зарплата	Кількість годин на тиждень Рівень освіти. Посада. Наявність категорії: вища, I, II	Кількість клієнтів. Кількість годин занять

Фітнес-індустрія Росії функціонує за професійним стандартом «Педагог дополнительного образования детей и взрослых» [234], де передбачено посади тренера-вчителя та тренера-викладача зі спорту. Профстандарт відповідає Всеросійському класифікаторові видів економічної діяльності, у якому «Послуги професійних спортивних інструкторів, викладачів, тренерів» належать до розділу 85.41 – Освіта додаткова для дітей та дорослих. Цей Профстандарт діє з 1.01.2017 року. Оскільки фітнес-тренер належить до педагогів, то його професійна діяльність та вимоги до кваліфікації регулюють Кодекс праці Росії та «Закон про освіту». Тренер із фітнесу – професійний спортивний інструктор, який добирає індивідуальну програму, керує тренуваннями і слідкує за правильністю виконання фізичних вправ [234].

Тренери / інструктори, які реалізують фітнес-програми, повинні володіти методиками побудови і технікою виконання фізичних вправ у межах конкретної програми [361].

Повне і більш ґрунтовне визначення поняття «фітнес-тренер» подає, на нашу думку, М. М. Василенко. Вона вважає його «фахівцем, який у груповому або індивідуальному форматі надає послуги з навчання, викладання та розроблення програм застосування фізичних вправ, інвентарю та обладнання для різних груп населення з урахуванням їхніх потреб, пов'язаних із прагненням до оптимальної якості життя, що містить соціальний, психічний, духовний і фізичний компоненти» [38, 39].

У фітнес-індустрії момент виробництва і споживання продукту збігаються в часі. З огляду на це виробник послуги одночасно є її продавцем. Отже, успішність діяльності фітнес-центрів, конкурентоспроможність, імідж і ділова репутація безпосередньо залежать від ставлення персоналу до споживачів, а також від його кваліфікації, особистісних і професійних якостей.

Згідно з теорією управління [120, 121, 313], у структурі організацій сфери фізичної культури і спорту як системи виокремлюють керівну, результативну і забезпечувальну підсистеми. Оптимальну організаційну структуру фітнес-клубу представлено на рис. 1.6.

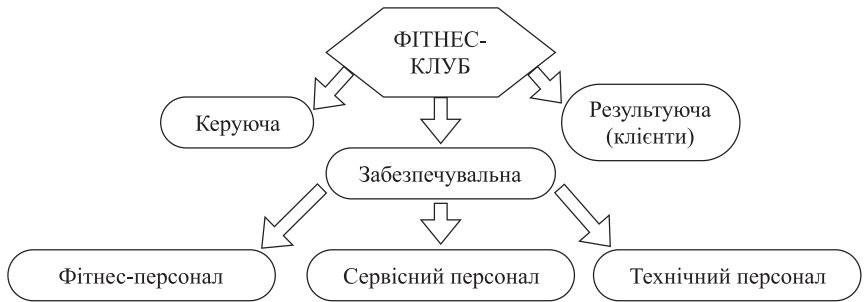

Рис. 1.6. Організаційна структура фітнес-клубу

Згідно з Національним класифікатором професій [155], до фітнес-персоналу належать (рис. 1.7):

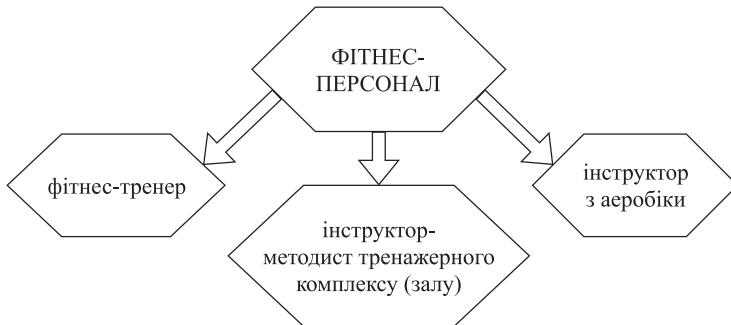

Рис. 1.7. Класифікація професій фітнес-персоналу

Фітнес-тренер працює за персональними та груповими програмами (зал, тренажерна зона, водне середовище тощо) з різними верствами населення (діти, молодь, вагітні, дорослі тощо) (рис. 1.8).

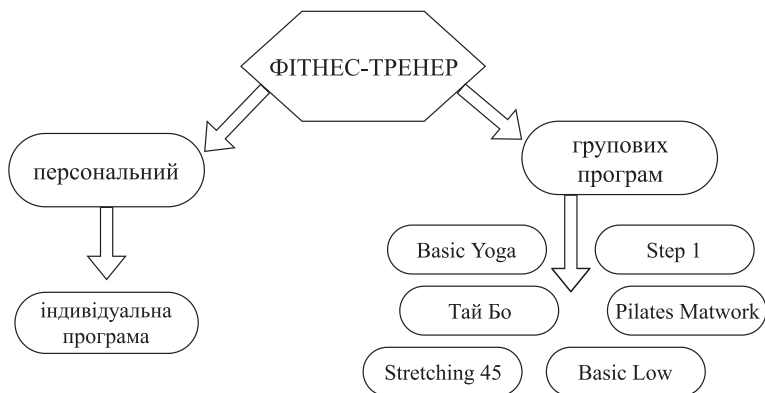

Рис. 1.8. Види програм, за якими працює фітнес-тренер

Фітнес-персонал очолює фітнес-менеджер, який повинен володіти інформацією про інновації фітнес-технологій, попит клієнта тощо.

Сервісний персонал забезпечує пропускну здатність клубу, надає та координує інформацію клієнтам тощо. До сервісного персоналу належать сервіс-менеджер, адміністратор, а також працівники, які надають додаткові та супутні послуги: бармен, масажист, дієтолог, реабілітолог, менеджери з продажу та менеджери з маркетингу тощо [313, 314].

Технічним персоналом є працівники технічної служби, які забезпечують безперебійну роботу всіх систем і устаткування (обладнання, тренажери) клубу, виконують поточні ремонти, узгоджують дії з пожежною інспекцією та санепідемстанцією, міськими водо- і енергопостачальними організаціями тощо.

Слід зазначити, що відбувається посилення соціального значення професійної діяльності фітнес-тренера. На нашу думку, це зумовлено новими соціально-економічними змінами, розбудовою нашої держави відповідно до нових ринкових умов тощо. Саме тому процеси трансформації, глобалізації та інтеграції, які відбуваються сьогодні у житті українського суспільства, вимагають якісних змін професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців сфери фізичної культури і спорту, зокрема оздоровчого фітнесу.

Отже, результати нашого дослідження дали змогу уточнити трактування спеціальних дефініцій (термінів) оздоровчого фітнесу. Вважаємо необхідним, щоб науковці і практики спільними зусиллями досягли однозначності розуміння дефініцій, адже термін стає загальноприйнятим, якщо не суперечить сучасним нормам мовної практики, широко вживаний, закріплений у словниках, підручниках та іншій науковій і науково-практичній літературі,

у нормативно-правових документах (бажано), відповідає вимогам комунікативної доцільності [243]. Вважаємо, що наукове товариство і практики мають сприяти висвітленню зазначених дефініцій у правових документах.

1.2. Історичні передумови становлення оздоровчого фітнесу

Аналіз наукової і методичної літератури свідчить, що фітнес має давню історію та різні описані версії виникнення, розвитку [5, 14, 330]. Історичний науковий здобуток вказує два напрями зародження і формування фітнесу – східний та західний. Одночасно з розвитком фітнесу формувалася його термінологічна база, було оприлюднено кілька варіантів поняття терміна «фітнес», які використовують теоретики і практики фітнесу в різних країнах.

Ще в античному світі фізичні вправи під музику застосовували для розвитку правильної постави, ходи, пластичності рухів, сили і витривалості. Одним із різновидів давньогрецької гімнастики була орхестрика – гімнастика, яка базувалася на танцювальних рухах. Її справедливо можна вважати попередницею усіх ритмічних і ритмопластичних систем [177, 178]. Ми узагальнили інформацію щодо історії розвитку фітнесу [454] та представили її у табл. 1.5

Таблиця 1. 5

Історія становлення фітнесу

Засновники	Сутність	Період
Ф. Дельсарт	запропонував «виразну гімнастику», яка передбачала вміння красиво і виразно співати, володіти мімікою, жестами, рухами і позами	сер. XIX ст.
Ж. Демені	зосереджував увагу на ритмі і гармонії рухів, гнучкості та спритності. В основі – правильна техніка виконання рухів: напруження необхідних груп м'язів і розслаблення другорядних. Усі рухи повинні бути безперервними, амплітудними і виконуватися в усіх напрямках	кінець XIX – початок XX ст.
Б. Менсендик	запропонував жіночу функціональну гімнастику. В основу покладено ритмічні рухи, які безпосередньо пов'язані з ритмом дихання, що є важливою функцією організму. Розвиток сили, зміцнення здоров'я і виховання мистецтва руху є основними завданнями	XIX ст.

Продовження табл 1. 5

Засновники	Сутність	Період
Е. Жак-Далькроз	запропонував «ритмічну гімнастику», оскільки відкрив почуття ритму у фізичній активності людини	початок XX ст.
М. Бекман	запропонував джаз-гімнастику	60-ті рр. XX ст.
К. Купер	запропонував циклічні аеробні вправи	60-ті рр. XX ст.
Дж. Соренсон	запропонував аеробні танці	70-ті рр. XX ст.
А. Перес	запропонував зумбу – поєднання аеробіки і танцю	80-ті рр. XX ст.
Фахівці США	запропонували нові види: степ, слайд, резист-бол (фітбол), аква-аеробіку	80-ті – поч. 90-х рр.
Г. Легхтман, Д. Невіль	запропонував кенгу-джампінг – інтенсивне кардіо-тренування у спеціальних пружинних черевиках	90-ті рр.
Чеські інструктори	запропонували скай-джампінг – поєднання кардіо- та силового навантаження з вправами на баланс та розтяжку	XXI ст.
К. Харрісон	запропонував флай-йогу (поєднання елементів йоги, пілатесу, акробатики, лікувальної гімнастики)	XXI ст.

Матеріали таблиці свідчать, що в процесі формування, фітнес набував нових рис, сутності, нових напрямів, які й надалі розвиваються. Водночас сучасним напрямам фітнесу (ментальному, силовому, аеробному) передували різні оздоровчі гімнастичні системи і течії, які мали власні концептуальні засади, що базувалися на характерній культурі рухів, пов'язаній із соціально-побутовими умовами життя, ритуалами, стилями музики [25].

Отже, під час аналізу наукової і методичної літератури виявлено різні версії описання виникнення та розвитку сучасного фітнесу.

Зокрема, паралельно, але окремо одна від одної розвивалися дві версії розвитку фітнесу – західна та східна [177, 178]. Західна версія виникла в Америці й тому більшість науковців батьківщиною методології фітнесу вважають саме її [127]. У 1960 р. президент США Ф. Кеннеді, турбуючись про фізичну підготовленість американців, заснував Президентську раду з фітнесу, до якої увійшли 20 найбільш авторитетних професіоналів фітнесу, а також політики з різних штатів [284, 285]. Саме він закликав федеральний уряд брати більш активну участь у розвитку національних фітнес-програм. Із 1971 року при раді почав виходити часопис «Physical Fitness Research Digest». Значний внесок у розвиток та поширення фітнесу зробив Джек Лалейн. Він розробив вправи з аква-аеробіки, силових тренувань, був винахідником кількох

тренажерів та пропагував здоровий спосіб життя. З того часу фітнес набув не лише військово-прикладного значення, а й оздоровчого [177].

До східної версії деякі автори відносять виникнення сучасного фітнесу на основі ідеології древніх оздоровчих систем. В основі відмінностей двох названих напрямів є різниця в менталітетах, філософіях, національних особливостях фізичних вправ та технік, механізмів управління рухами.

Джерелами західної версії були танці, запозичені з ритуалів, психофізичного досвіду стародавньої людини, яка прагнула пізнавати свою сутність, лікувати себе та інших. У європейській системі фітнесу принципово була і залишається естетика тіла, якій багато уваги приділяли у Древній Греції та Римі, підтвердженням цього є стародавні скульптури.

На Сході фітнес розвивався здебільшого як мистецтво руху (наприклад, популярна китайська система оздоровчих тренувань ушу з її різновидами та йога – це філософія, система стародавніх заповідей, наука про життя в єдності з природою, яка тією чи іншою мірою пов'язана з медитацією [177, 178, 245].

У 1960 році американський фахівець із профілактичної медицини Кеннет Купер (Kenneth H. Cooper) уперше вжив термін «аеробіка», оскільки під його керівництвом проводилася дослідницька робота з аеробного тренування, яке було визнано найефективнішим для зміцнення серцево-судинної системи [434, 435]. Основи цього тренування були викладено у книгах «Аеробіка», «Нова аеробіка», «Аеробіка для жінок» та ін. Розроблені аеробні програми і норми рухової активності К. Купера спочатку містили різні види циклічних рухів (ходьбу, біг, плавання, катання на велосипеді тощо), а згодом й інші популярні види аеробних вправ: катання на роликових ковзанах, аеробні танці, гандбол, баскетбол, теніс, верхову їзду. У зв'язку з тим, що засновані у 1970-х рр. К. Купером програми передбачали аеробне тренування під музику, всі подальші програми й напрями сучасного оздоровчого фітнесу можна вважати похідними від аеробіки. Отже, К. Купера вважають батьком сучасного фітнесу [434, 435].

У 80-х рр. ХХ ст. прагнення значної частини американського суспільства до здорового способу життя забезпечило популяризацію фітнесу та розвиток фітнес-індустрії. Зокрема, у США фітнес вийшов на високий рівень комерціалізації й давав можливість додаткового заробітку й професійного кар'єрного зростання [178]. Саме суспільні запити на компетентних фітнес-тренерів спонукали до розроблення системи підготовки таких фахівців. Для цього в 1983 р. у місті Шерман-Оуксі (штат Каліфорнія) створено Американську асоціацію аеробіки і фітнесу (AFAA), яка започаткувала освітні семінари з програмою теоретичної і практичної підготовки. Результати складання іспитів для встановлення / підтвердження рівня кваліфікації слухачів за-

свідчували сертифікатами. Окрім ради, право сертифікувати персональних тренерів отримала і Американська асоціація аеробіки і фітнесу [439].

У 1988 р. Американська асоціація аеробіки і фітнесу провела перший семінар у Японії і стала членом освітнього факультету з фітнесу цієї країни. У 2002 р. в місті Пекіні (Китай) відбувся перший семінар із підготовки фітнес-тренерів.

Прагнучи залучити до занять більшу кількість клієнтів, здобути визнання, рекламують щоразу нові фітнес-програми. Фітнес-технології розробляють переважно спеціалісти США, Великобританії та інших країн Європи. Зокрема, у структурі таких організацій, як Міжнародна організація оздоровчих, тенісних і спортивних клубів (IHRSA), Міжнародна асоціація рухової діяльності й танцю (IDEA), Всесвітня організація фітнесу (WFO), Європейська конфедерація «Спорт і здоров'я» (CESS) та ін. створено спеціальні підрозділи, які з розробляють та впроваджують передові фітнес-програми [465, 468].

Наприкінці XX ст. з'являються наукові періодичні видання «IDEA Fitness Journal» та «Health and Fitness Journal», у яких обговорювали проблеми здоров'я, впливу фізичних вправ та раціонального харчування на самопочуття людини, а також публіцистичні видання для широкого кола читачів, зокрема «Muscle and Fitness», «Men's Health», «Zest», «Wellness» тощо [468]. Про становлення, розвиток та вагомість фітнесу свідчить видання таких термінологічних словників: «Food and Fitness: A Dictionary of Diet and Exercise» (1997), «The Oxford Dictionary of Sport Science and Medicine» (1998), «The Oxford Dictionary of Food and Nutrition» (1995), «Dictionary of Sport Science and Exercise» (2006). Упродовж XX ст. з'являється багато вузькоспеціалізованих термінів (sit-up, workout, nutritionist, dancercise, boxercise, dropout, onset muscle soreness, interval training, positive failure, ketosis, passive exercise, aerobic threshold, spotter, carbohydrate loading, dead-lift тощо).

Нескладно прогнозувати подальший розвиток і поширення фітнесу в різних країнах світу, тому що немає найменших передумов до того, щоб він перестав бути популярним. Навпаки, щоразу більше людей усвідомлюють необхідність занять руховою активністю та здорового способу життя [388].

1.3. Ретроспективний аналіз розвитку оздоровчого фітнесу в Україні

Поширення та популярність фітнесу у світі не залишили осторонь Україну, де активно розвивається вказаний вид оздоровчих занять. Однак рівень охоплення населення організованою руховою активністю залишається одним із найнижчих у Європі [7, 91, 92, 94, 131, 261]. Саме тому сьогодні велику увагу науковці приділяють одній із найпопулярніших в усьому світі систем

оздоровлення – фітнесу, який стає предметом досліджень у вітчизняній науці [127, 456, 528]. Нині фітнес набув великої популярності завдяки ефективності, доступності й привабливості занять. Загалом існує понад 200 різних оздоровчих програм із фітнесу. Їхня значна кількість зумовлена прагненням задовольнити інтереси та уподобання різних верств населення.

Вважаємо актуальним і доцільним вивчення генези оздоровчого фітнесу в Україні. До 1991 року Україна була частиною СРСР, тому слід проаналізувати радянський етап розвитку фітнесу. Отже, до початку 80-х років у Радянському Союзі терміна «фітнес» не існувало – лише «спорт» і «фізична культура». У радянський час усе, що пов'язане зі спортом, було справою престижу держави, спортивна індустрія переживала епоху розквіту, свідченням цього була кількість медалей, які радянські спортсмени здобували на різних міжнародних змаганнях, олімпійських іграх. Щодо фізичної культури, то завдання оздоровлення виконували засобами шкільної фізичної культури та виробничої гімнастики [177, 178]. Можливість безкоштовно відвідувати численні секції при школах, будинках культури, спортивних комплексах була у кожної людини будь-якого віку. Діти та підлітки, які мали спортивні здібності, могли займатися у дитячо-юнацьких спортивних школах та школах вищої спортивної майстерності (С. А. Стель, 1999). Отже, у Радянському Союзі право на рухову активність, відпочинок і спорт було гарантовано соціалістичним устроєм і потреби впровадження чогось нового, «закордонного», не було.

Однак у середині 80-х рр. минулого століття фітнес потрапив до СРСР, почавши тут свій розвиток. Зокрема, 1984 року на телебаченні вийшла перша радянська програма «Ритмічна гімнастика», яка отримала велику популярність у 1985–1989 роках. Вона передбачала виконання фізичних вправ під ритмічну музику, комплекс яких розробляли Державний центральний ордена Леніна інститут фізичної культури (сьогодні Російська державна академія фізичної культури та спорту, Москва) та Всесоюзний науково-дослідний інститут фізичної культури (Москва). Поштоvhом для проведення такої діяльності був «аеробний бум»: поширення серед населення на відеокасетах комплексів фізичних вправ голлівудської зірки Джейн Фонда та створення системи «24 години фітнесу». Радянська версія фітнесу, як уже зазначено, мала назву «ритмічна гімнастика». Завдяки наявності добре підготовлених спортивно-педагогічних кадрів із художньої та спортивної гімнастики, появі телевізійних уроків і широкій пропаганді, ритмічна гімнастика за короткий термін набула популярності [177, 178]. Телевізійні трансляції тривали до початку 90-х років і були припинені після розпаду Радянського Союзу. Тоді ж на зміну назві «ритмічна гімнастика» прийшла зарубіжна назва «аеробіка». Перший спортивно-оздоровчий клуб (фітнес-клуб) на території СРСР був відкритий у Ленінграді (1990 р.) [177,178].

У кінці 80-х років проведено перші дослідження змісту, різновидів ритмічної гімнастики (Т. Лисицька, 1985; Л. Богданова, В. Смолевський, В. Юрасов, 1984 тощо), її впливу на організм людини (С. Краміна, В. Михайлов, 1986; А. Віру, 1986; М. Загорс, К. Петрович та ін. (M. Zagorc, K. Petrovič etc.), 1984) тощо. Видано перші посібники з аеробіки, зокрема Т. Лисицької «Ритмічна гімнастика» (1986), «Ритм + Пластика» (1988), «Гімнастика і танець» (1988), «Аеробіка для всіх» (1994).

Перші роки незалежності супроводжували в Україні кризові явища, зокрема в економіці. Відбулися такі зміни: загальний спад виробництва, складнощі з формуванням державного бюджету, постійне зростання цін, інфляція, від якої здебільшого «потерпали» бюджетні сфери, зокрема фізична культура; злам радянської командно-планової економіки порушив систему матеріально-технічного забезпечення фізичної культури; почався процес скорочення кількості спортивних осередків; стало менше можливостей і умов для задоволення потреб дітей і молоді в руховій активності [8]; економічна ситуація призвела до зростання соціальної напруженості [387]. Саме тоді стали з'являтися напівлегальні примітивні тренажерні зали, в яких молоді люди вчилися нарощувати і зміцнювати м'язи. Однак більша частина суспільства сприймала їх негативно і пов'язувала з тими організаціями, котрі мали проблеми із законом. На думку Л. Ващук, зацікавлення українського населення фітнесом з'явилося 1991 р., тож його можна вважати початком розвитку української фітнес-індустрії та поширення терміна «фітнес» [46].

У 1994 р. створено Український фітнес-союз, що 1996 року змінив назву на Українську федерацію фітнесу, яка популяризує і розвиває як спортивний, так і оздоровчий фітнес в Україні. Федерація фітнесу співпрацює з IFSB і представляє Україну на міжнародній арені [46].

Становлення ринку фітнес-послуг почалося наприкінці 90-х років. Зокрема, в Україні перший фітнес-клуб «Київспортклуб» (КСК) з'явився в 1998 році. На початку 2000-х років конкуренції між фітнес-клубами майже не було. Від 2005 р. ринок фітнесу почав активно зростати – на 15–20 % у рік. До 2007-го року в Україні вже було понад 200 фітнес-клубів [5, 193, 330]. Щороку їхня кількість зростала. Однак статистична інформація далі свідчить про недостатній рівень рухової активності українців [254]. А вже на початку XXI століття достатній рівень оздоровчої рухової активності (не менше ніж 4–5 занять на тиждень тривалістю не менше ніж 30 хвилин) мали лише 3 % населення віком від 16 до 74 років [261].

На жаль, відсоток видатків державного бюджету на фізичну культуру і спорт є недостатнім: 2010 р. – 1,1 %; 2015 р. – 0,9 %; 2016 р. – 0,5 %; 2017 р. – 0,7 % (дані на 10. 05. 2018 р.) [129].

Зазначимо, що показник покриття фітнес-послугами в Україні становив у 2018 р. лише 2,9 % (1,2 млн осіб), а в сусідній Польщі – 7,9 % (3 млн осіб). Загалом середньоєвропейський показник дорівнював 14,3 %, а американський (США) – близько 20 % (55 млн осіб) [311, 520, 521, 523].

Слід зазначити, що в Україні зростає кількість фітнес-клубів і мереж фітнес-центрів, які були і залишаються найбільш привабливими для більшої кількості населення. У 2016 і 2017 роках центром фітнес-послуг України був Київ, де зосередилися 26 % фітнес-клубів [85, 86], а у 2018 році їхня вага у столиці становить 23 % ринку [87]. Загалом в Україні наприкінці 2017 року функціонувало 1569 фітнес-клубів [86], а в кінці 2018 року – 1765 [87]. Основними лідерами на ринку залишаються мережі фітнес-центрів середнього цінового сегмента [224, 225, 226, 253].

Загалом індустрія оздоровчого фітнесу України є на стадії розвитку. Ринок фітнес-послуг збільшує темпи зростання. Отож у сучасних умовах життя інтерес до занять оздоровчим фітнесом є досить високим [19; 38, 155, 200]. За його допомогою забезпечено ефективну організацію вільного часу і дозвілля населення, відкрито можливості для спілкування, що сприяє соціальній самореалізації особистості.

У 2000-х роках публікують наукові роботи з фітнесу в пострадянських країнах. Зокрема, вивчення історії, ідеології та методичних принципів фітнесу представлено у роботах Ю. В. Менхіна й А. В. Менхіна, В. Є. Борілкевича, В. І. Григор'єва, В. С. Симонова та ін. [26, 27, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 189]. Внесок у розвиток оздоровчого фітнесу зробили й українські фахівці: М. В. Дутчак, М. М. Булатова, М. М. Василенко, О. В. Андреева, Н. В. Москаленко, О. Л. Благій, Є. Н. Приступа, Ю. О. Усачов, Ю. І. Беляк та ін. [9, 30, 38, 39, 93, 96, 97, 101, 200].

Отже, створено умови для збільшення кількості прихильників оздоровчого фітнесу в Україні. У держави є потенціал для зростання і розвитку фітнес-індустрії, але слід створювати привабливі умови для інвесторів, подбати про законодавство, яке передбачатиме податкові преференції для спортивних закладів, інші пільги [5].

1.4. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення системи оздоровчого фітнесу

Проаналізуємо стан організаційного забезпечення системи оздоровчого фітнесу, зважаючи на підходи, викладені у підрозділі 1. 1.

На сучасному етапі розвитку суспільства багато значущих суспільно-політичних, соціокультурних і фінансово-економічних чинників зазнають суттєвих змін, що позначається і на сфері фізичної культури і спорту. У За-

коні України «Про фізичну культуру і спорт» вказано, що фізична культура – діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей для їхнього гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя [266].

Фізична культура має такі напрями:

- фізичне виховання різних груп населення – виховання особи, набуття нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті;
- масовий спорт – діяльність, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я;
- фізкультурно-спортивна реабілітація – система заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму для поліпшення фізичного і психологічного стану.

Оскільки оздоровчий фітнес володіє адаптаційними та інтеграційними можливостями, то він має вагоме значення для різних сфер суспільного життя [158]. Як зазначає М. В. Дутчак, і ми погоджуємося з цією думкою, фізкультурно-оздоровчу діяльність можна асоціювати із оздоровчо-рекреаційною руховою активністю [91, 94, 95]. Це дає змогу і сприяє тією чи іншою мірою її впровадженню в усі напрями фізичної культури (рис. 1.9).

Отже, оздоровчо-рекреаційна рухова активність – спеціально організована РА належного обсягу та оптимальної інтенсивності, форми та види якої обирає та реалізує людина під час дозвілля для відновлення працездатності, зменшення ризику розвитку хронічних захворювань та ведення ЗСЖ [89, 90, 91, 94, 95].

Рис. 1.9. Зв'язок напрямів фізичної культури

Оздоровчо-рекреаційну рухову активність можна вважати системою. Це сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих суб'єктів, діяльність яких спрямована на залучення особи до рухової активності належного обсягу та оптимальної інтенсивності, форми та види якої добровільно обирає та реалізує особа на дозвіллі, а також передбачає реалізацію оздоровчих, соціальних та економічних функцій (рис. 1.10).

Рис. 1.10. Структура системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності (М. В. Дутчак, 2018)

Науковець М. В. Дутчак зазначає, що до структури оздоровчо-рекреаційної рухової активності належать три підсистеми, які можна досліджувати як окремі системи (згідно з теорією систем в управлінні), бо у нашому суспільстві самостійно функціонують оздоровчий фітнес, спорт для всіх та фізична рекреація.

Отже, розглядаючи оздоровчий фітнес із позиції системного підходу [65], можна стверджувати, що це соціальна, динамічна, відкрита і самоорганізована система. Як стверджують науковці [124, 125], головною властивістю соціальних систем є те, що в їхній основі є інтереси людей, оскільки основний

їхній елемент – людина. Її системоутворювальним чинником є об'єктивні вимоги суспільства до фізичної культури особистості, підвищення і збереження рівня фізичної дієздатності та здоров'я, залучення до здорового способу життя тощо.

Системою оздоровчого фітнесу є сукупність цілей, завдань, принципів, інноваційних засобів, методів і форм організації добровільних систематичних занять фізичними вправами та управління цим процесом (А. О. Твеліна, 2014).

Функціонуванню оздоровчого фітнесу сприяють [239]:

- суб'єкти, які забезпечують залучення людини до рухової активності (фітнес-центри, фітнес-клуби, фітнес-студії тощо);
- суб'єкти, які сприяють залученню людини до рухової активності (заклади вищої освіти, медичні установи, засоби масової інформації тощо);
- суб'єкти, які здійснюють управлінську діяльність (державні та громадські органи управління тощо).

Оздоровчий фітнес, завдяки своїй популярності та інноваційності, сприяє залученню до оздоровчих занять різних соціальних та вікових груп населення завдяки різноманітності фітнес-програм, їхній доступності та емоційності занять [1, 169]. Це дає змогу розв'язувати в сучасному суспільстві такі проблеми:

- соціалізація людей, що займаються;
- створення можливостей для самопізнання, самоідентифікації і самоактуалізації особистості;
- сприяння появи нових культурних форм через творчу активність людей в оздоровчому фітнесі;
- розвиток фітнес-індустрії та платних фітнес-послуг;
- створення передумов для розвитку оздоровчого фітнесу як предмета наукових досліджень;
- кадрове забезпечення (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації та атестація) оздоровчого фітнесу.

Оздоровчий фітнес слід розглядати як інновацію у сфері фізичної культури і спорту, значуще соціокультурне явище, цілеспрямований систематичний процес занять оздоровчої спрямованості, що сприяє фізичному розвитку, підвищенню рівня фізичної підготовленості тих, хто займається [103, 104]. Водночас його можна позиціонувати і як фактор формування в соціумі культурних цінностей нового тисячоліття, вільного вибору, самостійності, підприємливості, толерантності, а обґрунтування його теоретико-методичних основ організаційного та кадрового забезпечення – як один із перспективних шляхів підвищення якості та безпечності надання фітнес-послуг, підвищення

фізкультурної грамотності / поінформованості населення в умовах сучасного суспільства.

Оскільки оздоровчий фітнес є новим соціальним явищем, він вимагає відповідних наукових підходів для вивчення й подальшого розвитку; виникає необхідність обґрунтування його понятійного апарату, визначення теоретичних і методичних основ, удосконалення організації його кадрового забезпечення.

Отже, оздоровчий фітнес займає вагоме місце в структурі оздоровчо-рекреаційної рухової активності, а отже, у фізичній культурі і спорті. Він інноваційний за своєю суттю і тому очевидний його подальший розвиток і створення нових фітнес-програм. Саме тому знання і практичні вміння майбутніх фахівців оздоровчого фітнесу є важливою умовою розвитку їхнього професійного мислення, становлення в професії, а також професійної успішності.

За період незалежності України було ухвалено багато нормативних актів різної юридичної сили щодо оздоровчо-рекреаційної рухової активності, які реалізовували на всіх рівнях державного управління [2, 162]. Однак ефективність їхньої реалізації була різною.

Як уже було зазначено, оздоровчий фітнес є підсистемою оздоровчо-рекреаційної рухової активності, тому слід розглянути нормативно-правове забезпечення всієї системи.

Підтримка і збереження здоров'я різних груп населення є одним із основних напрямів державної політики у багатьох країнах світу. Всесвітня організація охорони здоров'я запропонувала більше ніж 20 рекомендацій щодо рухової активності та здорового способу життя, серед яких – «Глобальні рекомендації з рухової активності для здоров'я» [455].

Саме на основі результатів аналізу світового досвіду та сучасного стану розвитку вітчизняної системи оздоровчої рухової активності 2016 року було прийнято Національну стратегію з оздоровчої рухової активності на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Основною її метою є створення в суспільстві умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя для формування здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі [261]. Для її виконання запропоновано виконати 21 завдання, одне з яких відповідає напряму нашого дослідження і передбачає вдосконалення законодавства щодо підтримки та стимулювання суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, діяльність яких спрямована на заохочення людей до оздоровчої рухової активності. Сюди слід зарахувати заклади фітнес-індустрії, що забезпечують щорічне зростання в межах 0,5% кількості українців, що використовують різні види та форми рухової активності на дозвіллі [91].

Для реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» щорічно затверджують регіональні плани заходів. Зокрема, 26 липня 2018 року був прийнятий загальний план на 2019 рік, який передбачає проведення заходів, створення умов, терміни та відповідальних за виконання завдань Національної стратегії. Кожна область повинна забезпечити підготовку та оприлюднення до 15 січня 2020 р. звіту про виконання відповідних регіональних планів заходів.

На виконання наказу Міністерства молоді та спорту України від 23. серпня 2018 № 3890 «Про проведення моніторингу основних показників рухової активності різних вікових та соціальних верств населення, стимулюючих та стримуючих факторів» [263] Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» встановив, що до занять фізичною культурою та спортом залучено близько 15 % громадян віком від 16 до 75 років [131, 132, 133].

Також 20. вересня 2018 року було прийнято «Рекомендації щодо оздоровчої рухової активності для всіх вікових категорій населення», які мають настановчий та інформативно-профілактичний характер. У них визначено обсяг, інтенсивність, форми та види оптимальної рухової активності для різних груп населення [276].

У постанові КМУ «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» закладено комплексний підхід до розв'язання проблеми здоров'я та фізичної активності населення [259]. Реалізація Програми створить умови для підвищення рівня охоплення населення руховою активністю, мотивації свідомого ставлення до власного здоров'я, поінформованості та обізнаності різних груп населення щодо формування здорового способу життя та профілактики негативних явищ серед дітей та молоді, для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму. Одним із шляхів для цього є поєднання зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства для проведення реформи у сфері фізичної культури і спорту для приведення її у відповідність до європейських вимог і стандартів через визначення як основи європейської моделі реформування відносин між органами державної влади та громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості. У результаті очікують щороку підвищення рівня охоплення населення руховою активністю на 1–2 % [259].

«Державний соціальний стандарт у сфері фізичної культури і спорту» містить вимоги до показників необхідного забезпечення потреб населення в умовах для занять фізичною культурою і спортом та отриманні фізкультурно-спортивних послуг. Встановлено соціальні норми і нормативи

у сфері фізичної культури і спорту. Зокрема, забезпечення спортивними клубами та фізкультурно-оздоровчими закладами має бути з розрахунку один заклад на 5 тис. населення [256]. До переліку послуг, що надають спортивні клуби та фізкультурно-оздоровчі заклади, належать такі:

- проведення спортивних та фізкультурно-оздоровчих занять;
- організація та проведення змагань і фізкультурно-оздоровчих заходів, а також заходів із фізкультурно-спортивної реабілітації;
- надання консультацій з питань фізичної культури і спорту;
- проведення семінарів, конференцій, тренінгів із питань фізичної культури і спорту.

При наданні послуг заклади повинні забезпечувати:

- дотримання вимог санітарного законодавства, правила протипожежної безпеки, заходи з безпеки праці, запобігання травматизму та нещасним випадкам;
- захист від будь-яких форм експлуатації, насильства з боку тренерів та інших працівників закладів фізичної культури і спорту;
- користування матеріально-технічною базою, що перебуває у власності закладів фізичної культури і спорту.

Основними показниками попиту на такі послуги, що надають спортивні клуби та фізкультурно-оздоровчі заклади, на нашу думку, є такі:

- відсоток населення, яке проживає на відповідній території, залученого до систематичних занять фізичною культурою і спортом;
- кількість проведених спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів;
- кількість наданих консультацій з питань фізичної культури і спорту тощо [256].

Зазначимо, що Кабінет Міністрів України утворив Координаційну раду з питань популяризації серед населення оздоровчої рухової активності (постанова від 12 липня 2017 р. № 489), яка має на меті створення в суспільстві умов для оздоровчої рухової активності та здорового способу життя [265].

Основними завданнями ради є такі: сприяння забезпеченню координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань популяризації серед населення оздоровчої рухової активності та здорового способу життя; визначення шляхів, механізмів та способів розв'язання питань упровадження оздоровчої рухової активності в різні сфери життєдіяльності, підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади із зазначених питань; удосконалення законодавства з питань забезпечення реалізації права громадянина на оздоровчу рухову активність [265].

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку

фізичної культури і спорту [266]. Однак, як уже було зазначено (див. розділ 1), слід доповнити й подати тлумачення основних понять оздоровчого фітнесу.

Отже, загалом оздоровчо-рекреаційна рухова активність як система має нормативно-правове підґрунтя для свого розвитку, однак є потреба в законодавчому підсиленні, зокрема її складової частини – оздоровчого фітнесу.

В Україні, як і в інших країнах Європи та США, професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів можна здійснювати у закладах вищої освіти (профільна освіта) та у комерційних організаціях – «школах фітнесу» (неформальна освіта).

Щодо формальної освіти, то постановою Кабінету Міністрів України № 1719 у 2006 р. затверджено напрями підготовки бакалаврів 6.010201 «Фізичне виховання», 6.010202 «Спорт», 6.010203 «Здоров'я людини» та у 2010 р. постановою № 787 введено в дію спеціальність «Фітнес та рекреація», за якими здійснювали підготовку фахівців у закладах вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» і «магістр».

Відповідно до наказу № 618 від 28. 05. 2013 р., було введено в дію Галузевий стандарт вищої освіти галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини». Отже, започатковано систему підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти. За твердженням М. М. Василенко [44], з яким ми погоджуємося, це зумовлено соціальним запитом на якість та асортимент оздоровчих послуг, популяризацією оздоровчого фітнесу, його різноманітністю, легалізацією професії «фітнес-тренер», яку введено у «Національний класифікатор професій України» (ДК 003:2010). Однак у чинному «Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників» (ДКХП) (Випуск 85 «Спортивна діяльність») відсутня кваліфікаційна характеристика фітнес-тренера [155, 204] та іншого фітнес-персоналу. Отже, немає конкретних вимог до рівня їхньої теоретичної та практичної підготовленості й чітких ознак необхідної професійної кваліфікації.

Інтеграція України до європейського освітнього простору зумовила необхідність узгодження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснює підготовку здобувачів вищої освіти. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 було змінено й затверджено новий перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовку здобувачів вищої освіти [260]. На жаль, спеціальність «фітнес і рекреація» було вилучено. Заклади вищої освіти, отримавши автономію академічних прав, почали створювати затребувані освітні програми в межах ліцензованих спеціальностей.

Більшість ЗВО в рамках галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» першого або / і другого рівнів вищої освіти

здійснюють набір на освітню програму «фітнес та рекреація», яка ще не пройшла акредитації. Тож сьогодні існує проблема щодо підготовки та атестації фахівців для праці в оздоровчому фітнесі, темпи розвитку якого зростають, але ще недостатньо обґрунтовано його організаційне та кадрове забезпечення.

Зазначимо, що в Україні існує національна система кваліфікацій [258] для використання державними органами та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами для розроблення, ідентифікації, зіставлення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. Її ми розуміємо як визнану уповноваженим суб'єктом та засвідчену відповідним документом стандартизовану сукупність здобутих особою компетентностей (комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність). Результат навчання у ЗВО має свій кваліфікаційний рівень, який визначають певною сукупністю компетентностей, характерною для кваліфікацій відповідного рівня. Однак у системі оздоровчого фітнесу відсутні організаційні засади цього процесу.

На пострадянському просторі, на думку фахівців, не вистачає професійно підготовлених тренерів для праці в сучасних тренажерних залах, фітнес-клубах, а також кваліфікованих фахівців із достатнім багажем знань, досвідом та практикою. Це зумовлюють такі причини:

- високі темпи оновлення фітнес-технологій, спортивного обладнання;
- дефіцит підготовки фахівців, унаслідок чого робочі місця в оздоровчому фітнесі займають тренери з видів спорту, учителі фізичної культури, особи які закінчили курси з підготовки інструкторів (із аеробіки, бодибілдінгу тощо).

Підготовку спеціалістів у різних фітнес-центрах, фітнес-клубах здійснюють з огляду на отримання прибутку, а сертифікат про закінчення курсів не відповідає національній системі кваліфікації.

Зауважимо і те, що вимогливість споживачів фітнес-послуг та роботодавців до компетентностей фітнес-персоналу щороку зростає. У країнах Євросоюзу та США для оцінювання фаховості фітнес-персоналу є професійні стандарти. На жаль, в Україні такі документи відсутні.

Наразі провідним для впровадження професійних стандартів фітнес-тренера є досвід Європейського Союзу. Під егідою Європейської асоціації здоров'я та фітнесу («EuropeActive») з 2010 року професійні стандарти EuropeActive, які прийнято в оздоровчому фітнесі, узгоджують з Європейською рамкою кваліфікацій (The European Qualifications Framework – EQF). У 2015 році створено Комітет із розроблення професійних стандартів в оздоровчому фітнесі, в результаті діяльності якого прийнято 13 професійних стан-

дартів. Основою EQF є вісім його еталонних рівнів, які містять опис того, що вчитель / педагог / тренер знає, розуміє та вміє робити – їхні «результати навчання». Стандарти «EuroActive» застосовують підхід, який орієнтований на результати навчання. Кожній професійній роботі у фітнесі відповідає певний рівень кваліфікації EQF, який визначає умови допуску до діяльності за професією, як наприклад, вища спеціальна освіта, кваліфікаційні характеристики, трудові функції, дії тощо. Розглянемо кваліфікаційні рівні для професій оздоровчого фітнесу відповідно до EQF від рівнів 2–6 (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

**Відповідність посад фітнес-персоналу
Європейській рамці кваліфікацій [442]**

Рівні Європейської рамки кваліфікацій	Посади фітнес-персоналу, який працює з різними групами населення	Посади фітнес-персоналу, який працює з клієнтами з особливими потребами
7 і 8		
6	Провідний спеціаліст зі здоров'я та фізичних вправ	
5		Фахівець із фізичних вправ для здоров'я Фахівець із фізичних вправ для діабетиків Фахівець із корекції ваги Фахівець із фізичних вправ для вагітних та жінок після пологів
4	Персональний тренер Тренер із пілатесу	Фітнес-тренер для молоді (12–17 рр.) Фітнес-тренер для дітей (6–11 рр.) Тренер для осіб старшого віку (активне старіння)
3	Фітнес-інструктор Інструктор групових фітнес-програм Інструктор групових програм під музику Інструктор з аква-фітнесу	
2	Асистент тренера з фітнесу	

Окрім цього, у більшості країн категоризовано професійну діяльність фітнес-тренера. Зокрема, у Латвії існує розподіл фітнес-тренерів на категорії А, В, С, які можна отримати після складання сертифікаційного іспиту в Раді

спортивних федерацій Латвії (*Latvijas Sporta federāciju padome (LSFP)*) [43]. В Україні лише тренери з виду спорту можуть мати I, II та вищу категорії; інструкторів-методистів тренажерного залу розподіляють за посадами: інструктор-методист тренажерного залу та старший інструктор-методист тренажерного залу (кваліфікаційні рівні відсутні). Для тривалої професійної діяльності необхідно постійно вдосконалювати свої компетентності, однак є невизначено організаційні умови впровадження сучасної системи безперервного професійного розвитку фітнес-персоналу в Україні.

Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних і зарубіжних науковців, слід наголосити, що комплексна та багатоаспектна проблема організаційного забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні ще не є предметом ґрунтовного наукового дослідження.

1.5. Кадрове забезпечення як актуальна проблема сучасної фітнес-індустрії України

Проблему формування та подальшого ефективного використання кадрового потенціалу досліджено в наукових працях іноземних і вітчизняних науковців: Е. Мейо, М. Мескона, Д. Сульє, Ф. Тейлора, А. Файоль, В. Дятлова, А. Єгоршина, П. Журавльова, А. Кібанова, Є. Маслова, Ю. Одегова, В. Травіна, С. Шекшні, Г. Щокіна тощо. Кожна сфера має свої особливості функціонування, тому кадрове забезпечення фітнес-індустрії потребує вивчення й дослідження, оскільки є багато дискусійних і нерозв'язаних проблем.

Сфера фізичної культури і спорту надає фізкультурно-оздоровчі послуги різним верствам населення. Зростання попиту населення на зміцнення здоров'я, фізичне вдосконалення та активний відпочинок посприяло розвитку фітнес-індустрії в Україні, яка є відносно новим напрямом бізнесу. Сьогодні це один із найбільш динамічних сегментів сфери фізичної культури і спорту, який розвивається [199]. Конкуренція на сучасному ринку, різноманітний спектр фітнес-послуг ставить високі вимоги до кадрового забезпечення [42, 44]. Від фаховості персоналу залежить ефективність роботи фітнес-клубів, їхні успіхи у досягненні визначених цілей. Саме тому в сучасних умовах фітнес-індустрія потребує фахівців, які пройшли відповідну підготовку та забезпечують своє подальше професійне зростання для належної конкурентоспроможності на ринку праці та задоволення нових запитів споживачів послуг.

Сьогодні переважно підготовку та перепідготовку кадрів у сфері фізичної культури і спорту забезпечує держава [266]. Динамічний розвиток фітнес-індустрії зумовлює потребу у кваліфікованих кадрах. Саме тому

назріла необхідність здійснення організаційних заходів з удосконалення кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу, які б задовольняли вимоги фітнес-індустрії.

У Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» Уряд представив 17 цілей сталого розвитку, адаптованих для України (2015–2030 роки) [369]. Серед основних визначено «міцне здоров'я і благополуччя» (ціль 3), досягнення якої має стати головною турботою нашого суспільства та «якісна освіта» (ціль 4). Їхнє досягнення уряд вбачає можливим через проведення реформування як системи охорони здоров'я, так і системи освіти в Україні [369]. Усе це зумовлює посилення наукового інтересу до дослідження феномену державно-приватного партнерства [173] у цих сферах у фізичній культурі і спорті. Сьогодні роботодавці недостатньо довіряють стану підготовки фахівців і пропонують власні програми навчання (неформальна освіта) для формування професійних компетентностей [42]. Сфера діяльності фахівців з оздоровчого фітнесу передбачає професійну готовність до викладацької, науково-дослідної, консультативної, культурно-просвітницької, тренерської, організаційно-управлінської та інших видів діяльності в системі спеціальної освіти і фітнес-індустрії відповідно до встановлених вимог. Саме тому, на нашу думку, на сучасному етапі основними завданнями удосконалення системи кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу є розроблення вимог до кваліфікації працівників, їхніх компетентностей, освітньо-кваліфікаційних характеристик (професій: фітнес-тренер, інструктор з аеробіки тощо), що слугують основою для професійного стандарту (формування професійних кваліфікацій) і галузевого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю. Саме професійний стандарт дасть змогу визначити загальні та трудові функції, кваліфікаційний рівень, дії, що виконують працівники в межах своєї професійної сфери, а також необхідні знання і вміння.

Законодавчими засадами кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту є такі документи: Конституція України та Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» на 2012–2020 рр. (2011), Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016), План заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій України на 2016–2020 роки тощо [258, 261, 262, 264].

Завдяки системному аналізу опублікованих матеріалів можна стверджувати, що за останні роки зросла увага як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до кадрової проблематики досліджень у сфері фізичної культури і спорту (табл. 1.7).

Проблематика кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту у дослідженнях науковців

№	Тематика публікацій	Автори та рік опублікування
1	теоретичні засади професійної підготовки фахівців сфери фізичної культури і спорту	Р. П. Карпюк, 2008; С. А. Хазова, 2011; О. Ю. Матросова, 2011; Л. П. Сущенко, 2003, 2015, 2017; О. Ю. Ажиппо, 2013; Є. А. Захаріна, 2013; Н. О. Белікова, 2012, 2017; О. В. Андреева, О. Л. Благій, 2015; О. А. Атамась, 2015; В. П. Сущенко, 2016; Н. І. Степанченко, 2017; Н. І. Кузнецов, 2017; В. І. Бондін, Т. А. Путіліна, 2017; М. В. Данилевич, 2018; І. Ю. Сазонов, О. В. Ломовцева та ін., 2018; М. М. Василенко, 2018
2	кадрове забезпечення фізичної культури і спорту в Україні, підготовка кадрів для: – соціальної сфери; – спорту вищих досягнень	І. Л. Гасюк, 2010; Н. М. Куліш, 2016; М. Дутчак, Ю. Шкретій та ін., 2010
3	механізми державного управління розвитком фізичної культури і спорту у вищих закладах освіти України	С. А. Вавренюк, 2015
4	концептуальні основи професійної підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту	В. С. Курило, 2006
5	функціонування та розвиток сфери фізичної культури та спорту в умовах ринку	Ю. П. Мічуда, 2008
6	місце та значення професійної орієнтації у процесі кадрового забезпечення сфери фізичної культури та спорту	І. Золотухіна, 2007
7	проблеми державної кадрової політики у сфері фізичної культури та спорту	В. М. Олуйко, 2006; М. А. Журба, 2017; О. А. Мельниченко, 2016
8	внутрішній ресурс розвитку сфери фізичної культури і спорту	Я. В. Леонов, І. І. Приходько та ін., 2013

Більшість проведених досліджень стосується професійної підготовки таких майбутніх фахівців:

- із фізичного виховання та спорту (Л. П. Сущенко);

- із адаптивного фізичного виховання (Р.П. Карпюк);
- із фізичної рекреації (О.В. Андрєєва, Т.Ю. Круцевич);
- із оздоровчого фітнесу (М.М. Василенко, 2018);
- з використання міждисциплінарного підходу (С.І. Баландін);
- менеджерів із фізичної культури і спорту (І.Ю. Сазонов, О.В. Ломовцева, А.М. Кузьмін);
- до рекреаційно-оздоровчої діяльності (М.В. Данилевич);
- до впровадження у школі технологій оздоровчого фітнесу (О.А. Атамась);
- підвищення якості підготовки (В.І. Бондін, Т.А. Путіліна);
- до проведення уроків (занять із фітнесу) із різними віковими групами (О.Г. Сайкіна, М.Р. Батищева, В.У. Кренделева);
- до використання технологій оздоровчого фітнесу (Є.А. Захаріна);
- до конкурентоспроможності (С.А. Хазова) тощо.

Досліджуючи питання кадрового забезпечення фітнес-індустрії, ми також керувалися розробками вітчизняних та іноземних науковців, які обговорювали у своїх дослідженнях різні їхні аспекти (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Дослідження проблематики кадрового забезпечення фітнес-індустрії вітчизняними та міжнародними науковцями

№	Сутність проблеми	Автори, рік
1	система підготовки фітнес-тренера;	В. В. Левицький, 2005 [175]; О.В. Корх-Черба, 2015 [163]; Є. Приступа, Ф. Музика, О. Жданова, Л. Чеховська, 2017 [324]; М. Василенко, 2018 [42]
	формування професійних компетентностей фітнес-тренера та підвищення їхнього рівня	К. Д. Волков, 2009 [51]; Ю.В. Мілова, Т.В. Вольф, 2016 [192]; П. А. Слобожанінов, 2017 [297], М. Приймак, 2017 [251], Т.В. Левченкова, 2018 [176]
2	кадрове забезпечення оздоровчого фітнесу у зарубіжних країнах	В. Левицький, 2011 [174]; Д. Червінський (J. Czerwiński), 2001; М. Березанська, 2013 [20]; М.М. Василенко, 2013 [43]; О. Жданова, Л. Чеховська, У. Шевців, 2016 [119]
3	нормативно-правові аспекти діяльності фітнес-тренера	М. Дутчак, 2010 [88]; М. Дутчак, М. Василенко, 2013 [93]
4	кадрове забезпечення фітнес-клубів	М. Приймак, 2016 [250]

№	Сутність проблеми	Автори, рік
5	підвищення кваліфікації фітнес-тренера, рівень знань	Д. Стейсі, М. Хопкінс, К. Адамо, Р. Шор Д. Прадхон, 2010 [511]; М. Приймак, 2017 [251]
6	професійна підготовка: тренера-викладача; фітнес-тренера в Україні; фітнес-тренера в зарубіжних країнах; інструктора з атлетичної гімнастики	А. В. Сватъєв, 2013; Є. О. Павлюк, 2017 А. Б. Мірошников, П. В. Нестеров, 2010 [194]; О. О. Берест, 2015, 2016 [21, 22]; Д. В. Пятницька, 2016 [271]; О. К. Корносенко, 2015 [159]; М. М. Василенко, 2018 [44]; М. М. Василенко, 2013 [43]; О. Г. Сайкіна, 2015 [290, 291]; А. Пріма, 2017 [252]; О. Твердохліб, Н. Кузьменко, О. Лускань, 2010 [327]; Т. Е. Круглова, 2011 [146] В. О. Пономарьов, 2010; С. М. Булах, 2015;
7	технологія управління фізкультурними кадрами в організаціях фітнес-спрямованості	С. Демеха, В. Гаєвий, 2013 [78];
8	сертифікація / ліцензування фітнес-тренера	І. Мелтон, Дж. Катула, К. Мустан, 2011 [511]; Р. Халворсон, 2009 [457]; Я. Фейто, 2018 [451]; Є. В. Шестакова, 2017 [402]
9	роль фахівців фітнесу та їхній вплив на здоров'я споживачів	А. Ліонун, Р. Невіллі, К. Армур, 2016 [524]
10	особливості діяльності фітнес-менеджерів	І. Мелтон, Дж. Катула, К. Мустан, 2010 [529]; С. Стадник, 2017 [313]
11	надання фітнес-тренерами фітнес-послуг з огляду на якість; емоційний аспект (задоволення); управлінський аспект	Г. Е. Аронов, 2008; С. І. Смірнов, 2013 [302]; М. Дутчак, Д. Малкова, 2017 [97] М. Андерсон, Д. Трейл, 2009 [480] С. І. Смірнов, 2013 [302]; К. С. Кабановська, 2008; Т. Круцевич, Т. Імас, 2012 [164]

№	Сутність проблеми	Автори, рік
12	специфіка і функції професійної діяльності фітнес-тренера;	О. К. Корносенко, 2017 [159]; М. М. Василенко, 2018 [44]
	оцінка діяльності фітнес-тренера;	І. Мелтон, Дж. Кагула, К. Мустан, 2011 [518]; В. Чай, Я. Лі, Т. Лін, 2010 [433];
	рівень педагогічної майстерності фітнес-тренера; «професійне вигорання»; адаптація до фізичних навантажень; мотивація персоналу	Д. Бенні, Г. Веснер, М. Уфілен, Д. Хервей, І. Байдле, 2017 [508]; О. Афтімічук, 2012 [12,13]; Є. Б. Волосатова, 2010_[53]; А. Е. Кутузова, 2012 [221]; Т. М. Федоренко, Ю. С. Авершина, 2016 [351];
13	оцінювання конкурентоспроможності закладів фітнес-індустрії	В. М. Гаптар, 2010 [59]; С. А. Стадник Н. В. Середа, 2016 [314]; Є. Приступа, Л. Чеховська, 2018 [324];
14	управління, маркетинг на вітчизняному ринку спортивно-оздоровчих послуг	І. П. Потапюк, 2013; В. Смірнова, 2015; І. Г. Черданцева, Л. С. Ібрагімова, Є. Ю. Ібрагімов, 2018 [371];

У зазначених наукових працях висвітлено різноманітний спектр питань кадрового забезпечення фітнес-індустрії, зокрема професійної діяльності фітнес-тренера. Отже, учені [21, 22, 42, 324] дослідили сучасний стан підготовки фахівців, котрі працюватимуть у фітнес-індустрії, у закладах вищої освіти. Констатовано відсутність фахової вищої освіти у більшості фітнес-тренерів. Наголошено на попиті та необхідності впровадження оздоровчого фітнесу в заклади освіти різного типу: дошкільні установи, загальноосвітні школи, ЗВО тощо [324]. Отже, існує певний соціальний запит на відповідних фахівців, на що мала би своєчасно і адекватно відреагувати система освіти. В Україні триває формування системи підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу.

За результатами аналізу наукової літератури можна стверджувати, що наявна значна увага вітчизняних науковців до проблем професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у ЗВО, яку у своїх роботах ґрунтовно висвітлює М. М. Василенко [44]. Науковець наголошує, що необхідно забезпечити ринок праці конкурентоспроможними фахівцями, оскільки у професійному середовищі обговорюють проблему нестачі кваліфікованих фітнес-тренерів та невідповідність компетентностей фізкультурних кадрів реаліям практики. Автор також вважає, що доцільно конкретизувати вимоги роботодавців до майбутніх фітнес-тренерів [42]. Саме тому, на нашу думку, необхідна

співпраця освітян і представників бізнесу, яка сприятиме поліпшенню системи підготовки фахівців, якості надання фітнес-послуг і конкурентоспроможності фітнес-клубів загалом.

Погоджуємося і підтримуємо думку про те, що фаховість фітнес-тренера має вплив на споживача і його здоров'я [524]. Саме тому необхідно регулярно оцінювати його діяльність [518] і рівень майстерності [12, 13; 518], бо «професійне вигорання» [53] названих фахівців може негативно впливати на якість фітнес-послуг.

На особливу увагу заслуговують праці іноземних фахівців щодо оцінювання діяльності фітнес-тренера [518, 529] та його сертифікації [451, 457, 518, 529]. Ці аспекти взаємопов'язані і є обов'язковими у професійній діяльності фітнес-тренера. На жаль, вітчизняні науковці не здійснюють аналогічних досліджень, оскільки зазначені аспекти недостатньо впроваджені у практику оздоровчого фітнесу України.

Ми погоджуємося із думкою Я. Червінського (J. Czerwiński) (2001), що ефективність професійної діяльності фахівця залежить від якості його підготовки, рівня професійних знань, умінь і навичок застосування отриманих знань на практиці, рівня готовності здійснювати професійну діяльність у сучасних ринкових умовах, оскільки з'являються нові напрями фітнесу.

Однак В. В. Ковальчук наголошує, що необхідно не тільки володіти знаннями і навичками, які є основою професії і визначають кваліфікацію, а й уміти реалізувати набутий фаховий потенціал, творчо впливати на розвиток виробничої ситуації [150]. Ми поділяємо цю думку і вважаємо її важливою для нашого дослідження.

Як уже зазначено, у фітнес-індустрії момент виробництва і споживання продукту збігаються в часі. У зв'язку з цим, виробник послуги одночасно є її продавцем, тому успішність діяльності фітнес-центрів, імідж і репутація залежать від ставлення персоналу до споживачів, їхнього задоволення [480], вміння надати фітнес-послугу, якість якої слід оцінювати [97]. Очевидним є те, що від зазначених аспектів та сильних сторін внутрішнього середовища фітнес-клубу залежатиме його конкурентоспроможність [59, 255, 314]. У цілому все це сприятиме збільшенню кількості споживачів.

Професійну підготовку майбутніх фітнес-тренерів в Україні здійснюють двома шляхами: у ЗВО фізкультурного спрямування (описано у підрозділі 1.4) і в «школах фітнесу» (неформальна освіта) [160].

Потреба у фахівцях з оздоровчого фітнесу і дефіцит часу на їхню підготовку, відсутність сертифікації фітнес-персоналу та невимогливість до рівня їхньої освіченості спонукали до того, що в різних містах України відкрилися так звані школи фітнесу, які здійснюють підготовку на комерційній основі. Отримані знання, уміння та навички не відповідають вимогам рівня підготов-

леності сучасного фітнес-тренера через свою фрагментарність, частковість, короткотривалість у навчанні, тому є недостатніми для якісного здійснення професійних обов'язків. Це призвело до того, що люди без спеціальної фізкультурної освіти, а часто взагалі без освіти працюють у системі оздоровчого фітнесу.

Отже, проблема кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу потребує нагального розв'язання, базуючись на обґрунтованій концепції.

Підсумок до розділу 1

Оздоровчий фітнес має давню історію та різні версії виникнення та розвитку. Головними слід вважати такі дві: західну (на основі аеробних тренувань) та східну (на основі ідеології давніх оздоровчих систем). Послідовність розвитку оздоровчого фітнесу передбачала заснування «виразної гімнастики», «ритму і гармонії рухів, гнучкості та спритності», «ритмічної гімнастики», «жіночої функціональної гімнастики», «джаз-гімнастики», «циклічних аеробних вправ», «аеробних танців», «зумби» та інших сучасних напрямів.

У Радянському Союзі через ідеологічні причини фітнес переважно ігнорували і лише в середині 80-х рр. минулого століття почали його розвивати. Становлення ринку фітнес-послуг розпочалося в незалежній Україні наприкінці 90-х років. Від 2005 р. ринок оздоровчого фітнесу зріс на 15–20 % у рік і надалі триває його розвиток. Загалом сьогодні функціонує понад 1765 фітнес-клубів, які здебільшого зосереджені у великих містах. В Україні створюють умови для збільшення кількості прихильників оздоровчого фітнесу, тому резерви у фітнес-ринку великі.

З огляду на сучасний стан і перспективи подальшого розвитку оздоровчого фітнесу потрібно сформулювати і/або уточнити сутність його спеціальних дефініцій. Проведено аналіз сутності термінів «фітнес», «оздоровчий фітнес», «фітнес-індустрія», «фітнес-центр», «фітнес-клуб», «фітнес-студія», «фітнес-персонал», «фітнес-технологія», «фітнес-послуга», «фітнес-програма», «споживач фітнес-послуг» тощо. Є різні версії тлумачення вказаних термінів, опубліковані різними авторами. Усі вони мають право на існування та доповнюють одна одну. Науковцям і практикам слід спільними зусиллями досягти однозначності розуміння дефініцій, які використовують в оздоровчому фітнесі. Для цього потрібні термінологічні конференції, круглі столи, обговорення у соціальних мережах і відповідно інтеграція термінів у вітчизняний понятійний апарат. Результати аналізу керівних документів з організації оздоровчого фітнесу в країні свідчать про обмежені можливості нормативно-правової документації щодо обґрунтування його дефініцій.

У держави є потенціал для розвитку фітнес-індустрії, але слід створювати привабливі умови для інвесторів, подбати про законодавство, яке передбачатиме податкові преференції та пільги для закладів, які культивують оздоровчий фітнес.

За період незалежності України було прийнято багато нормативних актів різної юридичної сили щодо оздоровчої рухової активності, які реалізували на всіх рівнях державного управління, однак ефективність їхньої реалізації різна.

Аналіз літературних джерел та інформаційних ресурсів інтернету, вітчизняного та зарубіжного практичного досвіду вказує на те, що посилення соціального значення професійної діяльності фахівців фітнес-індустрії зумовлюють нові соціально-економічні зміни, розбудова нашої держави відповідно до нових ринкових умов. Процеси трансформації, глобалізації та інтеграції, що відбуваються нині у системі оздоровчого фітнесу в Україні, вимагають удосконалення її організаційного та кадрового забезпечення.

Завдяки системному аналізу опублікованих матеріалів можна стверджувати, що за останні роки зростає увага вітчизняних і зарубіжних науковців до досліджень кадрової проблематики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема у фітнес-індустрії. Доведено необхідність забезпечити ринок праці конкурентоспроможними фахівцями, оскільки у професійному середовищі обговорюють проблему нестачі кваліфікованого фітнес-персоналу та невідповідності компетентностей цих кадрів сучасним викликам.

Дискусійними залишаються питання доцільності та перспективності запозичення деяких елементів, форм та методів організації кадрового забезпечення фітнес-індустрії інших країн; урахування низки методологічних положень: змістовне та глибоке опрацювання наявного досвіду, результатом чого може бути вдосконалення кадрового забезпечення фітнес-індустрії.

Отже, потреба наукового обґрунтування концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні є актуальна для подолання виявлених суперечностей між практикою та вимогами сьогодення.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ В КРАЇНАХ СВІТУ

2.1. Діяльність міжнародних організацій, які розвивають оздоровчий фітнес

Міжнародний спортивний рух зародився наприкінці XIX – на початку XX століття. Упродовж свого існування він постійно перебував у центрі уваги світової спільноти та засобів масової інформації. І це не випадково, бо за вікову історію було утворено і функціонує більше ніж 300 міжнародних організацій [120, 121, 126], які забезпечують функціонування усіх його складових частин: фізичного виховання, «спорту для всіх», олімпійського, професійного та адаптивного спорту, оздоровчого фітнесу. Жоден вид людської діяльності не має такої великої кількості міжнародних організацій, що свідчить про поширеність та популярність занять спортом, фізичним вихованням, оздоровчим фітнесом, рекреацією в країнах світу [246]. Діяльність окремих міжнародних спортивних організацій висвітлювали у своїх роботах Ю. А. Бріскін (2005, 2007), В. М. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка (2009), М. В. Дутчак (2007, 2010), Н. Г. Долбишева (2012, 2015), А. В. Передерій (2013), М. С. Розторгуй (2013, 2019), О. М. Жданова, Л. Я. Чеховська (2009, 2017). З огляду на це вбачаємо недостатнім висвітлення діяльності міжнародних організацій щодо їхньої участі у розвитку одного із популярних видів рухової активності, яким є оздоровчий фітнес.

Діяльність міжнародних спортивних організацій сьогодні є органічною частиною міждержавних відносин загалом. Слід зазначити, що, незважаючи на таку велику кількість міжнародних організацій, у міжнародному спортивному русі відсутній єдиний, об'єднувальний та керівний центр. Міжнародні спортивні об'єднання працюють переважно автономно, не підпорядковуючись будь-якому всесвітньому органу [120, 121]. Усі міжнародні спортивні організації належать до категорії неурядових, тобто громадських і неприбуткових [90, 120, 121].

З поміж усіх міжнародних спортивних організацій ми обрали для аналізу діяльність тих, які беруть участь у розвитку рухової активності різних верств населення під час їхнього дозвілля для зміцнення здоров'я, тобто оздоровчого фітнесу.

Зазначені організації виконують багато функцій, однак усі вони так чи інакше опікуються розвитком оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Для ліпшого сприйняття і розуміння сутності аспектів досліджуваної діяльності ми поділили міжнародні спортивні організації на три умовні групи:

- *перша група* – міжнародні організації, які передусім сприяють розвитку фізичного виховання, однак у їхній діяльності є аспекти, пов’язані з розвитком оздоровчої рухової активності. До цієї групи ми зарахували такі: Міжурядовий комітет спорту і фізичного виховання при ЮНЕСКО (CIGEPS); Міжнародну федерацію фізичного виховання (FIEP); Міжнародну католицьку федерацію фізичного виховання і спорту (FICEPS); Міжнародну раду спортивних наук і фізичного виховання (комітет «Спорт і дозвілля») (ICSSPE); Європейську мережу спортивної освіти (Європейська мережа спортивної науки у вищій освіті (ENSE)); Міжнародну асоціацію фізичного виховання дівчат і жінок (IAPESGW); Міжнародну коаліцію з проблем старіння та фізичної активності (ICAPA); Міжнародне товариство фізичної активності та здоров’я (ISPAH) тощо;
- *друга група* – міжнародні організації, зосереджені на розвитку професійного, олімпійського, адаптивного спорту, однак приділяють увагу і розвиткові оздоровчої рухової активності. До цієї групи належать такі: Міжнародний олімпійський комітет (IOC); Міжнародна асамблея національних спортивних організацій (IANOS); Міжнародний робітничий спортивний комітет (CSIT); Міжнародна федерація спортивної медицини (FIMS); Міжнародна федерація університетського спорту (FISU); Міжнародні спортивні федерації, зокрема Міжнародна федерацію бодибілдингу та фітнесу (IFBB) тощо;
- *третья група* – спеціалізовані міжнародні організації, що розвивають як спорт для всіх, так і оздоровчий фітнес. Їх можна поділити на такі дві підгрупи:
 - а) організації, які розвивають спорт для всіх: Міжнародна асоціація «Спорт для всіх» (TAFISA); Міжнародна федерація «Спорт для всіх» (FISpT); Європейський Союз «Спорт для всіх» (UESpT) тощо [90];
 - б) організації, які розвивають оздоровчий фітнес: Всесвітня організація дозвілля (WLO); Міжнародна асоціація рухової активності та танців (IDEA); Всесвітня організація фітнесу (WFO); Міжнародна асоціація оздоровчих, тенісних та спортивних (фітнес) клубів (IHSRA); Європейська асоціація здоров’я і фітнесу (EuropeActive); Міжнародна рада здоров’я, фізичного виховання, рекреації і спортивних танців (ICHPER-SD); Міжнародна асоціація фітнесу (IFA); Міжнародна асоціація фахівців із фітнесу (IFPA); Міжнародне товариство фізичної активності та здоров’я (ISPAH) тощо.

Для встановлення змісту та особливостей діяльності міжнародних спортивних організацій ми проаналізували документи їхнього організаційного регламентування – статuti. Це дало змогу охарактеризувати аспекти діяльності окремих організацій, що належать до умовних груп.

Розглянемо організації, які представляють першу групу запропонованої класифікації:

- *Комітет «Спорт і дозвілля» Міжнародної ради спортивних наук і фізичного виховання* сприяє проведенню досліджень у галузі спорту та фізкультури, інтегрує дослідження проблем фізичної активності та спорту, сприяє політиці активного способу життя, людської діяльності та належного управління фізичними навантаженнями та спортом; проводить діяльність щодо пропаганди рухової активності для поліпшення якості життя і здоров'я всіх людей, співпрацює стосовно питань спорту і фізичної культури із державними, економічними та адміністративними партнерами тощо [467];

- *Європейська мережа спортивної освіти (ENSE)* втілює проекти, спрямовані на розвиток та просування сектора спорту і спортивної науки на європейському рівні; сприяє розвитку фізичної культури, здоров'я та фізичної активності. У результаті діяльності створюють нові проекти: Erasmus + SPEACH (спорт, фізичне виховання та тренінги в галузі охорони здоров'я) та Tempus JEP SPEED (спортивні професії: освіта, зайнятість і розвиток – розроблення нових професій) тощо [446];

- *Міжнародна асоціація фізичного виховання дівчат і жінок (IAPESGW)* об'єднує зацікавлених учених та практиків багатьох країн, які працюють над поліпшенням фізичного виховання дівчат та жінок, спорту та фізичної активності; представляє інтереси дівчат та жінок на всіх рівнях фізичного виховання, спорту та фізичної активності; сприяє дослідженням фізичного виховання, спорту та фізичної активності; співпрацює з іншими асоціаціями та установами, що заохочують дівчат та жінок до фізичної активності [464, 465].

Зміст статутної діяльності організацій, віднесених до другої умовної групи, розглянемо на прикладі таких:

- *Комітет із розвитку спорту Ради Європи.* Його основними завданнями слід вважати такі: координацію зусиль у спортивній політиці Європи; зміцнення контактів із міжнародними і національними неурядовими організаціями; проведення Європейської конференції міністрів, які відповідають за спорт і контролюють виконання її рішень; проведення моніторингу застосування спортивної хартії Європи і Кодексу спортивної етики тощо; полегшення соціальної інтеграції та сприяння соціальній єдності. У результаті діяльності прийнято Європейську хартію «Спорт для всіх», резолюцію з європейського спортивного співробітництва; «Європейський статут руху: Спорт для всіх для людей з особливими потребами», рекомендації «Молодь і спорт», створено програму «Спорт та навколишнє середовище» та ініційовано довгострокову спортивну програму масового руху «Спорт для всіх» тощо [436];

- *«Комісія з питань спорту та активного суспільства» (колишня Комісія «Спорт для всіх»)* Міжнародного олімпійського комітету сприяє і підтримує зусилля та заходи, підкреслюючи соціальні переваги здорового способу життя, регулярної рухової активності. Серед основних завдань слід зазначити сприяння розвитку та діяльності всіх організацій, які пропагують спорт і рухову активність; розвиток інформаційної бази для такої пропаганди. У результаті комісія виділяє кошти на проведення трьох масових фізкультурно-оздоровчих заходів на кожному континенті, проводить всесвітні конгреси і конференції щодо обміну знаннями та найліпшими практичними методами для активізації фізичної активності громадян, зокрема молоді [509];

- *Міжнародна асоціація спорту та культури (ISCA)* підтримує транскордонне співробітництво через спорт та культуру; просуває спорт як носія культурної ідентичності; заохочує участь у спортивних і культурних заходах усіх членів. Проводить конференції, спортивні форуми; а також MOVE Week [471].

Результатами діяльності зазначених організацій є розроблення і впровадження різноманітних програмних документів: Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту; Європейської хартії «Спорт для всіх»; «Європейського статуту: Спорт для всіх для людей з особливими потребами» тощо.

Третю групу міжнародних організацій можна назвати спеціалізованими з огляду на розвиток оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Названу групу поділено на підгрупи, перша з яких розвиває спорт для всіх. Прикладом організацій цієї підгрупи є такі:

- *Міжнародна асоціація «Спорт для всіх» (TAFISA)* підтримує і популяризує розвиток традиційних видів спорту та ігор; здійснює обмін та передавання досвіду, програм занять, навчання лідерів руху і поширює взірцеві проекти в усіх країнах; проводить та координує програми і заходи; надає послуги з практичної діяльності для членів асоціації і відновлює фізичну активність у повсякденному житті для соціальної взаємодії, інтеграції та розвитку громадянам у всьому світі; проводить Всесвітній день бігуна та Всесвітні ігри «Спорт для всіх», Всесвітній конгрес та форум; проводить сертифіковані курси для керівних працівників; здійснює програму «Активне місто – Активне суспільство – Активний громадянин»; розробляє та впроваджує програму спортивного клубу для здоров'я у співпраці з ВООЗ [495, 498, 515];

- *Європейський союз «Спорт для всіх» (UESpT)* стимулює будівництво спортивних об'єктів для відпочинку; посилює вплив засобів масової інформації для сприяння діяльності «Спорту для всіх» та «Культури завдяки спорту»; проводить Всесвітні ігри «World Senior Games» («SOPHIA»); упро-

ваджує разом із МОК освітні програми: клініка «спортивний маркетинг», «волонтери спорту», «спорт і здоровий спосіб життя»; здійснює проект «Один тиждень, масовий спорт» [447].

Детальну інформацію про особливості діяльності спеціалізованих організацій другої підгрупи, які розвивають оздоровчий фітнес, представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Завдання та зміст діяльності міжнародних організацій,
які розвивають оздоровчий фітнес**

№	Організація	Завдання	Особливості діяльності
1	Всесвітня організація дозвілля (до 2006 р. Всесвітня асоціація дозвілля і рекреації) (WLO) [534]	<ul style="list-style-type: none"> • сприяє вивченню проблем дозвілля; • залучає учасників до змістовного відпочинку через туризм, рекреацію, мистецтво, спорт, фітнес 	<ul style="list-style-type: none"> • здійснює наукові дослідження та підвищує кваліфікацію фахівців; • проводить Світовий конгрес дозвілля, World Leisure EXPO та Всесвітні ігри дозвілля; • здійснює волонтерські програми та стажування; • видає науковий журнал «World leisure journal»
2	Міжнародна асоціація рухової активності та танців (IDEA) [468]	<ul style="list-style-type: none"> • надає послуги з танцювальної освіти; • захищає репутацію танцювальної освіти через встановлення високих стандартів безпечної та справедливої ділової практики 	<ul style="list-style-type: none"> • члени асоціації мають ексклюзивні знижки більше ніж у 80 авторитетних танцювальних компаніях; • проводить регіональні семінари з розвитку бізнесу, конференції та регулярні вебінари для продовження освіти та підтримки бізнесу
3	Всесвітня організація фітнесу (WFO) [533]	<ul style="list-style-type: none"> • проводить практичні навчання персональних тренерів; • надає допомогу у працевлаштуванні своїм учням 	<ul style="list-style-type: none"> • здійснює атестацію фітнес-тренерів; • видає свідоцтва сертифікованих персональних тренерів

№	Організація	Завдання	Особливості діяльності
4	Міжнародна асоціація оздоровчих, тенісних та спортивних (фітнес) клубів (IHRSRA) [465]	<ul style="list-style-type: none"> • пропагує здоровий спосіб життя та регулярні тренування; • поширює ідеї здорового способу життя; • підтримує розвиток фітнес-та велнес-індустрії в різних країнах світу 	<ul style="list-style-type: none"> • об'єднує фітнес-клуби, постачальників спортивного обладнання та консалтингові компанії в усьому світі; • проводить міжнародні конвенції та виставки, Європейський конгрес; • у межах освітніх заходів та виставок надає можливості професіоналам для об'єднання, навчання та вдосконалення бізнесу; • призначає у різних країнах своїх уповноважених представників для надання допомоги у розвитку фітнес-індустрії; • видає глобальний каталог постачальників розділу «База даних асоційованих членів IHRSRA»
5	<p>Європейська асоціація здоров'я і фітнесу фізичної активності («Europe Active») [443]</p> <p>Європейський реєстр професійних вправ (EREPS) [443]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розвиває фітнес, фізичну активність та добробут; • розробляє нормативну базу для розвитку фітнес-індустрії; • спонукає людей до активного й здорового способу життя протягом усього життя; • забезпечує високі стандарти якості в галузі фітнесу, фізичної активності та добробуту, що є підґрунтям для безпечних та ефективних занять; • у складі асоціації розбудовує потенціал фітнес-індустрії; • здійснює незалежну реєстрацію інструкторів, викладачів, які працюють у сфері європейського здоров'я, фітнесу та фізичної активності 	<ul style="list-style-type: none"> • розробила систему забезпечення якості для провайдерів навчання; • зареєстровано фахівців із фітнесу, які працюють у 32 європейських країнах; • забезпечує незалежний процес реєстрації і видає «ліцензією на практику» для професіоналів у Європі

Продовження табл. 2.1

№	Організація	Завдання	Особливості діяльності
6	Міжнародна рада здоров'я, фізичного виховання, рекреації і спортивних танців (ICHPER-SD) [466]	<ul style="list-style-type: none"> • пропагує здоровий спосіб життя; • розробляє стандарти освітніх програм і програм для шкіл; • сприяє розробленню фітнес-програм по всьому світу; • пропагує фізичне виховання, спорт, рекреацію, танці як виду дозвілля; • забезпечує впровадження резолюцій, прийнятих на Всесвітніх конгресах 	<ul style="list-style-type: none"> • упроваджує спільний проєкт міжнародного стандарту: «Проведення якісної фізичної культури в школі дітям та молоді в усьому світі»; • ЛДУФК імені Івана Боберського є колективним членом ICHPER-SD
7	Міжнародна асоціація фітнесу (IFA) [469]	<ul style="list-style-type: none"> • надає базові знання з фітнесу та оновленої філософії навчання для всіх 	<ul style="list-style-type: none"> • здійснює сертифіковані семінари та онлайн-курси для підготовки фітнес-інструкторів; • втілює триступеневу комплексну програму здорового харчування, силових та аеробних тренувань; • видає сертифікати тим, хто, склав тестування; • сформулювала «Моральний кодекс», «Рекомендації інструктора з фітнесу», «Принципи сертифікації фітнес-тренерів»
8	Міжнародна асоціація фахівців з фітнесу (IFPA) [470]	<ul style="list-style-type: none"> • здійснює сертифікацію персональних тренерів та фітнес-професіоналів у світі 	<ul style="list-style-type: none"> • сертифіковано понад 300 000 осіб; • пропонує понад 70 різних курсів сертифікації та підвищення кваліфікації

Згідно з даними, які отримано під час аналізу, міжнародні організації *першої групи* сприяють проведенню різноманітних досліджень, втіленню політики активного способу життя різних соціально-вікових груп насе-

лення, пропагують рухову активність, розвивають співробітництво. Також вони вивчають проблеми освіти, підготовки кваліфікованих кадрів.

Організації *другої групи*, які формують міжнародну спортивну політику, не залишають поза увагою спорт для всіх та оздоровчий фітнес. У їхніх правових документах – хартіях, резолюціях, рекомендаціях, програмах – йдеться про розвиток спорту для всіх, необхідність міжнародного співробітництва, переваги здорового способу життя, розвиток інформаційної бази і пропаганди. Організації, які представляють названу групу, проводять всесвітні конгреси і конференції для обміну знаннями та практичними методами стосовно підвищення фізичної активності громадян, зокрема молоді. Деякі з них, наприклад МОК (комісія з питань спорту та активного суспільства), фінансово підтримують проведення в країнах різних континентів заходів оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Організації першої підгрупи *третьої групи* розвивають спорт для всіх як головний аспект своєї діяльності. Вони популяризують оздоровчі заняття, поширюючи різні проекти та програми в усіх країнах, започаткували та традиційно підтримують міжнародні заходи рекреаційно-оздоровчого змісту. Важливою складовою частиною діяльності цих організацій є підготовка кадрів, втілення освітніх програм, активізація участі засобів масової інформації у висвітленні проблем спорту для всіх.

У другій підгрупі є організації, профільна діяльність яких – це оздоровчий фітнес. Вони підтримують проведення досліджень, видають тематичну друковану продукцію, втілюють волонтерські програми, проводять міжнародні заходи з рухової активності людей на дозвіллі для зміцнення здоров'я. У більшості з них є відділи, що відповідають за формування, відповідний рівень і безпечність фітнес-програм.

Значну увагу приділено підготовці кадрів, підвищенню їхньої кваліфікації, атестації, сертифікації та ліцензуванню. Вони розробили систему забезпечення якості для провайдерів навчання, проводять сертифіковані семінари та онлайн-курси для підготовки фітнес-інструкторів. Розроблено та оприлюднено рекомендації для інструкторів із фітнесу, принципи сертифікації тренерів. Міжнародні організації з розвитку фітнесу співпрацюють із виробниками спортивного обладнання. Важливим аспектом їхньої діяльності є вдосконалення бізнесу та розвиток фітнес-індустрії в країнах світу.

Результати аналізу змісту діяльності міжнародних спортивних організацій, які розвивають спорт для всіх і оздоровчий фітнес, свідчать про те, що, виконуючи свої статутні завдання, кожна з них у своїй функціональній частині робить вагомий внесок у їхній міжнародний розвиток.

2.2. Організаційне забезпечення оздоровчого фітнесу в зарубіжжі

Сьогодні за рівнем конкурентоспроможності економіки перші місця у світі займають саме ті країни, які встановлюють високі соціальні стандарти і сприяють всебічному розвитку людини. Відбувається зміна акцентів – зі споживання з матеріальних благ на нематеріальні (послуги) [270]. Саме тому загальносвітовою тенденцією сьогодні є зацікавлення здоровим способом життя, а фітнес стає щоразу популярнішим у всьому світі [520, 521, 522]. Завдяки стабільно високим темпам розвитку, фітнес-індустрія має велику інвестиційну привабливість, обсяг її ринку щороку збільшується.

Ринкові перетворення, комерціалізація інфраструктури оздоровчого фітнесу у світі отримують нові імпульси розвитку і часто мають не тільки позитивні, а й негативні результати. Отож вважаємо актуальним та необхідним дослідження сучасного стану, прогнозування перспектив розвитку міжнародної фітнес-індустрії для використання її досвіду для розвитку потенціалу ринку фітнес-послуг в Україні.

У багатьох державах зменшення витрат на охорону здоров'я і розв'язання демографічних проблем пов'язують із заняттями руховою активністю, тому фітнес набуває популярності у всьому світі [531].

Міжнародна фітнес-індустрія щоразу більше розвивається і зміцнюється на світовій арені. Саме вона була найбільш стабільною впродовж 2012–2018 рр. порівняно з іншими галузями. Саме у фітнес-індустрії укладено найбільш вдалі угоди за останні кілька років [103, 104, 105, 453].

Для виконання завдань дослідження проаналізовано документи звітності за 2014–2017 рр. Європейської асоціації фізичної активності (Europe Active Association) та Міжнародної асоціації спортивно-оздоровчих клубів (IHRSA) [459, 520, 521, 522]. Вони є найбільш авторитетними у фітнес-індустрії, тому достовірність їхніх даних не підлягає сумніву.

Розглянемо основні характеристики розвитку фітнес-індустрії у світі. Отже, за 2013 рік світова фітнес-індустрія в цілому мала близько 75,5 млрд доларів прибутку, нараховувала 150 000 фітнес-клубів, у яких тренувалися майже 132 млн осіб [520]. Кількісні характеристики ринків фітнес-індустрії найбільших країн представлено у табл. 2.2.

Зокрема, фітнес-індустрія Сполучених Штатів Америки збільшила свій прибуток до 21,8 млрд доларів, маючи 30 500 клубів, які відвідували понад 50 млн клієнтів. Дохід зріс на 8,1 % порівняно із попереднім роком, а кількість клієнтів збільшилася на 6,7 %. Продажі додаткових послуг також зросли на 2,5 % [520].

Таблиця 2.2

Характеристики фітнес-ринку різних країн (за IHRSA, 2014 р.)

Ринок	Дохід, доларів	Кількість клубів	Кількість членів
США	21 828 000 000	30 500	50 249 000
Великобританія	6 235 173 800	5 900	7 600 000
Німеччина	5 348 110 500	7 566	7 890 000
Італія	4 251 494 521	6 000	4 160 000
Іспанія	4 210 859 842	4 640	6 384 000
Росія	1 622 707 832	3 300	1 700 000

У 2015 році дохід світової фітнес-індустрії вже оцінено у 81 млрд доларів, що забезпечили 187 тис. клубів, у яких займалися 151 млн осіб у світі [520, 521]. Загальний дохід фітнес-індустрії за 2016 рік оцінено у 87,2 млрд доларів, а за 2018 рік – 94 млрд доларів, що забезпечили 210 тис. клубів, у яких займалися 183 млн осіб. З огляду на доходи темпи розвитку фітнес-індустрії в усьому світі становлять 8,7 % [522]. Якщо оздоровчий фітнес розвиватиметься так і надалі, то дохід у 2019 році становитиме 99,9 млрд доларів та 106 млрд доларів у 2020 році [522].

Станом на 2015 р., у Сполучених Штатах Америки дохід збільшився з 24,2 млрд доларів у 2014 році до 25,8 млрд доларів. Кількість членів фітнес-клубів зростає з 54,1 млн до 55,3 млн осіб за відповідний часовий інтервал. У 2016 році в США зростає кількість фітнес-клубів з 34 400 до 36 180, відповідно кількість відвідувачів – до 57,2 млн [520].

За 2017 рік на світовому ринку фітнес-послуг США мали понад 35 % усіх клієнтів, 32 % всього обсягу цього ринку і близько 20 % усіх фітнес-клубів. Великобританія мала 8 %, Німеччина – 7 %, Японія – 6 % від світового обороту. Крім того, чотири найбільші за кількістю власників клубних карт фітнес-мереж планети розташовані саме у США, що в сукупності становить близько 10 % усіх членів клубів [521]. У 2017 році США задекларували свої доходи від фітнес-індустрії у розмірі 30,0 млрд доларів та значне підвищення рівня проникнення названої індустрії на ринок США – до 17,5 % [522].

Більш детальний аналіз інформації дає змогу представити динаміку зростання і прибутковості фітнес-індустрії у цій країні (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Характеристика фітнес-ринку США [440, 520, 521,522]

Рік	Дохід (млрд доларів)	Кількість клубів (млн)	Кількість членів (млн)
2014	24,2	34,460	54,1
2015	25,8	36,180	55,3
2016	27,8	36,540	57,3
2017	30,0	38,477	60,9

Відповідно до звіту IBISWorld 2012 року в США було 267 000 фітнес-тренерів, 2018 року їхня кількість зросла до 599 992 осіб. На нашу думку, таке зростання відбулося завдяки збільшенню кількості населення, підвищенню зацікавленості до оздоровчого фітнесу, популяризації і розвитку спорту у закладах освіти (школах, коледжах, університетах), розвитку рекреаційного і аматорського спорту. Згідно з даними Бюро статистики праці (грудень, 2018) на 2019 рік буде потреба у 299 200 персональних тренерах [427].

Аналіз документів звітності допоміг також встановити п'ять штатів США з найбільшою кількістю клубів, зокрема: Каліфорнію, Техас, Флориду, Нью-Йорк, Пенсильванію. До штатів, де найбільше клієнтів фітнес-клубів, належать: Масачусетс, Колорадо, Нью Джерсі, Іллінойс, Каліфорнію. Найбільш популярні мережі у США: «LA Fitness», «Life Time Fitness», «Planet Fitness and CrossFit», «Anytime Fitness», а також фітнес-клуби: «Equinox», «24 Hour Fitness», «Curves», «The Sports Club/LA», «Crunch», «Gold's Gym», «YMCA», «David Barton Gym». Щодо дохідності фітнес-клубів, то найкращі представлено у табл. 2. 4.

Таблиця 2.4

Десять найкращих мереж фітнес-клубів за доходами [475, 522]

	Фітнес-клуб	Дохід, млн доларів
1	«LA Fitness»	1912
2	«24 hour fitness»	1418
3	«Life Time Fitness»	1354
4	«Anytime Fitness»	1100
5	«Club corp»	1100
6	«Equinox»	1070

Щодо кількості об'єктів, то лідером є мережа «Anytime Fitness», яка має понад 3000 залів. За даними «Forbes», ця мережа стала найшвидшою із зростання франшизи 2014 року [479], а у 2015 році журнал «Entrepreneur» визнав її першою у списку франчайзингів у світі [523]. У 2017 році мережа «Anytime Fitness» стала першою у США, яка отримала ліцензію на франчай-

зинг у Китаї. Станом на 2018 р. мережа має більше ніж 4000 філій та 3 млн клієнтів у понад 30 країнах світу [481].

З огляду на членство і розмір доходів найбільшою компанією у фітнес-індустрії є «Planet Fitness» з доходами 1,5 млрд доларів США та більше ніж 7 млн споживачів у 2015 році. Це на 3,5 млн перевищує показник фітнес-клубу «24-Hour Fitness USA», який є на другому місці. Також зауважимо, що на офіційному сайті мережі «Planet Fitness» є інформація, що за порушення «Правил і розпорядку» (голосна розмова, коментарі тренувань інших, кидання гантель або іншого обладнання тощо) вмикається сигнал тривоги (Lunk Alarm). За такі вчинки, згідно з правилами, позбавляють членства [504].

Документи звітності IHRSA свідчать про зміцнення фітнес-індустрії у 15 країнах Латинської Америки. Це підтверджується тим, що прибутки їхніх фітнес-ринків становили близько 5,5 млрд доларів у 2013 р., при наявності 46 000 клубів. Одним із лідерів є Бразилія – 2,4 % млрд доходу, 23398 клубів, 7 млн клієнтів. Мексика і Аргентина посіли друге і третє місця відповідно. У 2015 році показники розвитку фітнес-індустрії поліпшилися. Зокрема, у Бразилії функціонували 31 000 фітнес-клубів, у яких займалися близько 8 млн клієнтів. Загалом у Латинській Америці залучено майже 16 млн споживачів, які займаються у 55 000 клубах. Оздоровчий фітнес у Латинській Америці з кожним роком зростає. Зокрема, за 2017 рік 18 латиноамериканських ринків отримали дохід 6 млрд доларів від понад 65 000 фітнес-клубів, членами яких є майже 20 млн латиноамериканців. Тільки на Бразилію припадає більше половини фітнес-клубів Латинської Америки з 34 509 споруд. Аргентина має найвищий рівень проникнення серед усіх латиноамериканських ринків, оскільки 6,8 % аргентинців займаються у фітнес-клубах. Бразилія та Мексика мають рівень проникнення відповідно 4,6 % та 3,2 % [520, 521, 522].

Отже, бачимо достатні можливості для зростання показників фітнес-індустрії у цьому регіоні.

Щодо Європи загалом, то її фітнес-індустрія за 2013 р. отримала близько 22 млрд доларів прибутків, маючи 45 000 клубів із 41,9 млн клієнтів. Згідно зі звітами у Німеччині за 2013 рік було зафіксовано майже 7,9 млн клієнтів у більше ніж 7 000 клубів (див. табл. 2.2) [444, 445, 520].

За даними звіту «EuropeActive» [247, 440], у 2014 році лідерами європейського ринку за прибутковістю фітнес-послуг були Великобританія (5,6 млрд євро) і Німеччина (4,8 млрд євро) (рис. 2.1).

На нашу думку, це зумовлено, передусім, добре розвинутою економікою і відповідно високим рівнем життя у цих країнах. Також слід зазначити, що у сукупності на перші 5 країн (Великобританія, Німеччина, Франція, Італія та Іспанія) припадає 64 % від загального європейського ринку фітнесу (див. рис. 2.1).

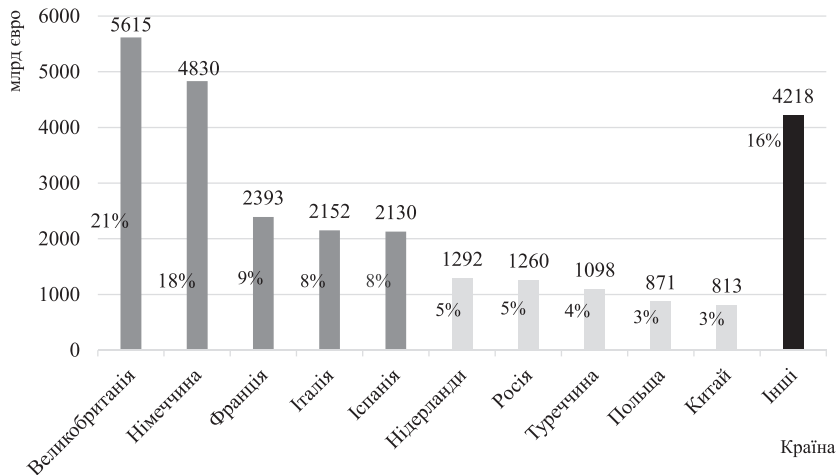

Рис. 2.1. Десять найкращих європейських фітнес-ринків (млн євро, 2015) [440]

Слід зазначити, що за 2014 рік Німеччина була найбільшим фітнес-ринком у Європі із 9,5 млн споживачів, далі – Великобританія (8,8 млн клієнтів), Франція (5,2 млн), Італія (5,1 млн) та Іспанія (4,9 млн). Найбільш популярні фітнес-мережі світу представлено у табл. 2.5.

Щодо інших країн, то 2013 року виявлено зменшення на 20 % кількості фітнес-клубів та кількості клієнтів відповідно в Іспанії, Італії та Португалії. Це пов'язано з кризовою ситуацією в цих країнах, хоча фінансові показники Італії та Іспанії, на нашу думку, не є критичними, оскільки країни змогли отримати прибутки з фітнес-індустрії у 4,25 млрд і 4,21 млрд доларів відповідно. У Греції та Ірландії фітнес-ринок зменшився на 10 % [520], що пов'язано з економічними негараздами.

У 2016 році в Іспанії функціонувало майже 4350 фітнес-клубів із середньою площею 3859 м². Їх відвідало 3,037 млн членів, середній вік яких 36,5 років. Іспанські фітнес-клуби дещо більше відвідують жінки (50,6 %), ніж чоловіки (49,4 %) [505, 521]. Наприкінці 2017 року в Іспанії було близько 4500 фітнес-центрів, тренажерних залів. Тепер понад 10 % дорослого населення країни регулярно відвідують фітнес-центри і клуби [505, 521, 522]. За статистичними даними, на кінець 2017 року в Іспанії функціонували десять мереж фітнес-клубів, які мали понад 20 відділень на території країни. Лідером у сегменті «лоукост», де ціни варіюють у межах 20–35 євро на місяць, стала компанія «Curves» (74 клуби). Наступні позиції були в таких фітнес-клубів: «Altafit» (42 клуби), «Supera Group» (36 клубів), «McFIT

Group» (32 клуби) і «Basic-Fit» (31 клуб). Середня ціна місячного абонементу становить 39,3 євро, середня кількість членів клубу (незалежно від частоти відвідувань) – 1141 особу, а сумарний обсяг доходу офіційно зареєстрованих центрів – 2,17 млрд євро на рік [505, 520, 521, 522].

Таблиця 2.5

Двадцять найбільш популярних фітнес-мереж світу [247, 520]

Ранг	Оператор	Кількість споживачів
1	«McFIT»	1 204 000
2	«HealthCity/Basic-Fit»	780 000
3	«Virgin Active»	598 000
4	«Health&Fitness Nordic»	565 000
5	«Fitness First»	454 000
6	«David Loyd Leisure»	450 000
7	«Fitness World»	400 000
8	«Sport City/Fit For Free»	350 000
9	«Pure Gym»	300 000
10	«Nuffield Health»	297 000
11	«Alex Fitness»	290 000
12	«Kieser Training»	269 000
13	«DW Sports»	265 000
14	«Clever Fit»	252 000
15	«Curves»	242 000
16	«Injoy»	239 000
17	«The Gym Group»	225 000
18	«Holmes Plase Group»	211 000
19	«Mrs. Sporty»	209 000
20	«ACTIC»	205 000

Європа залишається найбільшим світовим ринком здоров'я та фітнесу у 2016 році з загальним доходом 26,3 млрд євро та 56,4 млн споживачів, а 2017 року отримано близько 27 млрд доларів прибутку.

Кількість фітнес-персоналу у країнах Європи представлено на рис. 2.2.

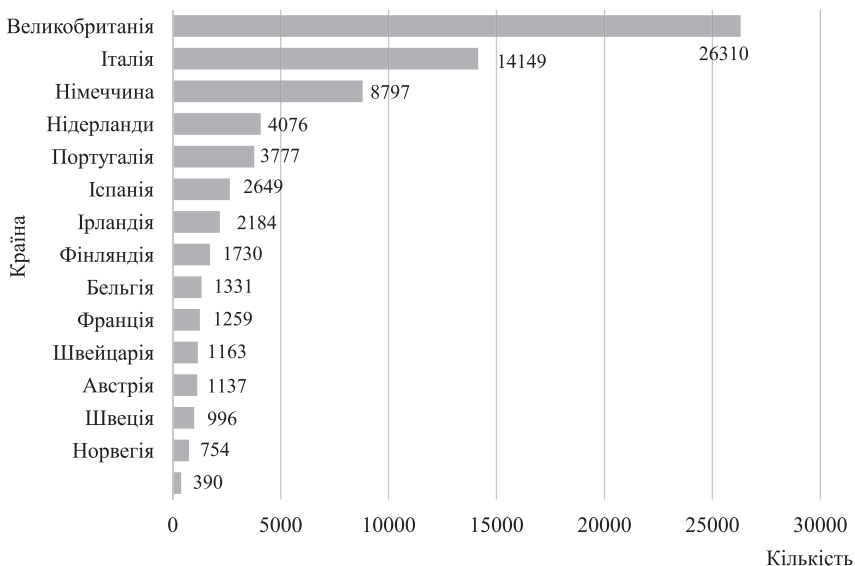

Рис. 2.2. Загальна кількість фітнес-персоналу в Європі (2017 р.) [440]

Отже, загальна кількість фітнес-тренерів у всіх країнах становить 70700 осіб. Зазначимо, що найбільша кількість персональних тренерів у цей час була у Великобританії (понад 26 000 осіб).

Зауважимо, що в більшості країн Європи фітнес-тренери – чоловіки. Винятком є Фінляндія та Норвегія, де фітнес-тренерами працюють також жінки (59,7% та 51,5% відповідно). Одне персональне тренування в середньому коштує 53 долари. Найнижчу вартість персонального тренування (35 євро) зафіксовано в Італії, Іспанії, Португалії та Ірландії. Найдорожче персональне тренування (119 євро) – у Швейцарії [440].

Прибутки країн Азії на ринку фітнес-індустрії у 2013 р. становили близько 11,5 млрд доларів за наявності 18 000 клубів із 14,6 млн клієнтів. Австралія і Нова Зеландія нараховували майже 3000 клубів разом із 2,3 млн клієнтів, обидва ринки мали прибутки близько 2,1 млрд доларів [520].

В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні 14 ринків отримали 2017 року дохід у розмірі 16,8 млрд доларів від діяльності більше ніж 25 000 клубів, до яких залучено 22 млн осіб. Однак є ще значний потенціал для подальшого зростання. Лише два ринки регіону динамічно розвиваються – Австралія та Нова Зеландія, оскільки мають найвищі показники проникнення: відповідно 15,3% та 13,6%. Хоча ринок фітнесу демонструє ознаки швидкого зростання та професіоналізації, що підтверджує Гонконг (5,85%), Сингапур (5,8%) та Японія

(3,3%), можливості для зростання залишаються на Філіппінах (0,53%), у Таїланді (0,5%), в Індонезії (0,18%) та Індії (0,15%) [520, 521, 522].

Матеріали звіту свідчать, що прибутки ринку Австралії 2013 року становили понад 1,8 млрд доларів, ще більше ніж 1,4 млрд доларів у структурі внутрішнього валового продукту (ВВП) країни належить до фітнес-індустрії [508, 520, 521, 522]. За останні 5–6 років кількість фітнес-клубів у країні зростає (рис. 2.3).

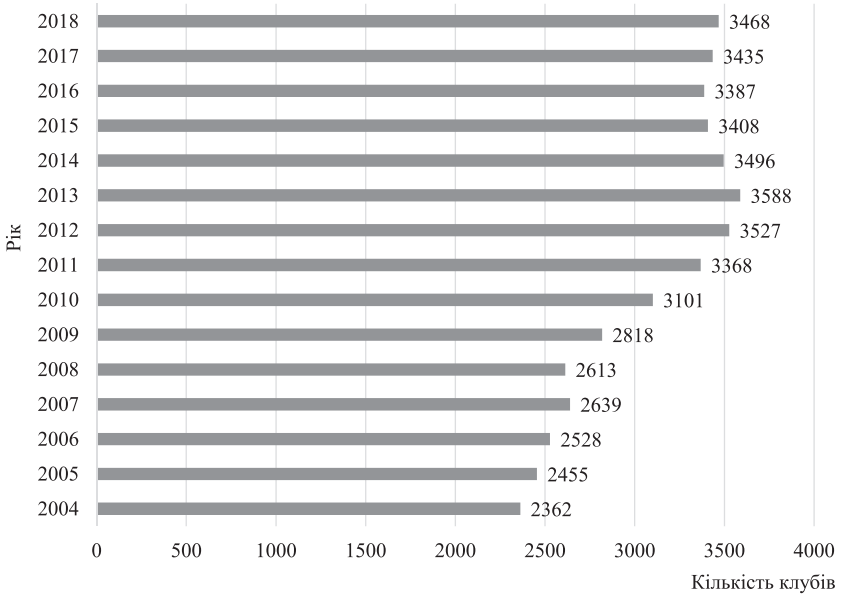

Рис. 2.3. Динаміка збільшення кількості фітнес-клубів Австралії [425, 508]

У 2017 році дохід від оздоровчого фітнесу у цій країні становив 2,2 млрд доларів від діяльності 3435 клубів, до яких залучено 4,6 млн осіб [425]. Зокрема, 2018 року фітнес-індустрія Австралії нараховувала 3468 фітнес-центрів та тренажерних залів, розташованих по всій країні. Найбільш вагомим чинником такого зростання кількості клубів було їхнє цілодобове функціонування, підвищення рівня свідомості населення щодо власного здоров'я, зручність та оптимальна ціна [425]. Відповідно зріс попит на кваліфікований фітнес-персонал, зокрема персональних фітнес-тренерів, фітнес-тренерів групових програм, фітнес-тренерів аквазони тощо [425].

Аналіз документів звітності IHRSA допоміг установити, що ринки країн Східної Європи (Росії, Туреччини і Польщі) увійшли до десятки найбільш перспективних об'єктів фітнес-індустрії [142, 241, 520, 521, 522]. Варто зазначити, що саме вони мають сприятливий потенціал для зростання кількості

клієнтів фітнес-клубів, ніж зрілі ринки Західної Європи. Також Туреччина і Росія мають значний потенціал фітнес-ринку з рівнем проникнення (розвинутості) 2,4 % і 1,9 % відповідно (рис. 2.4) [168, 222, 241].

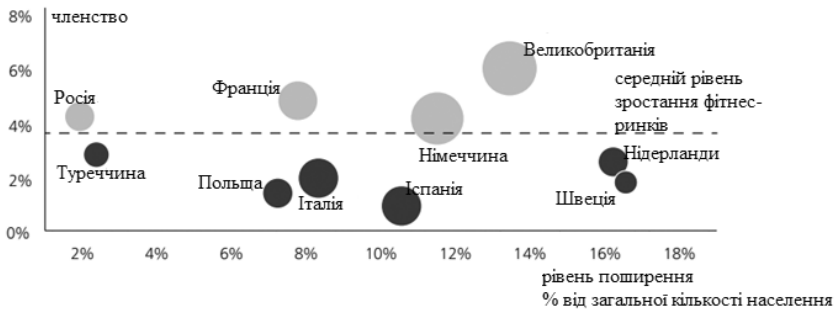

Рис. 2.4. Рівень поширення та збільшення кількості членів найкращих десяти європейських фітнес-ринків на 2016 р.: загальна кількість членів (розмір бульбашок)

Серед 10 країн Швеція і Нідерланди були найбільш зрілими фітнес-ринками з рівнем поширення 16,7 % і 16,4 % відповідно [440, 443].

Тепер розглянемо зміни, які відбулися 2017 року (рис. 2.5).

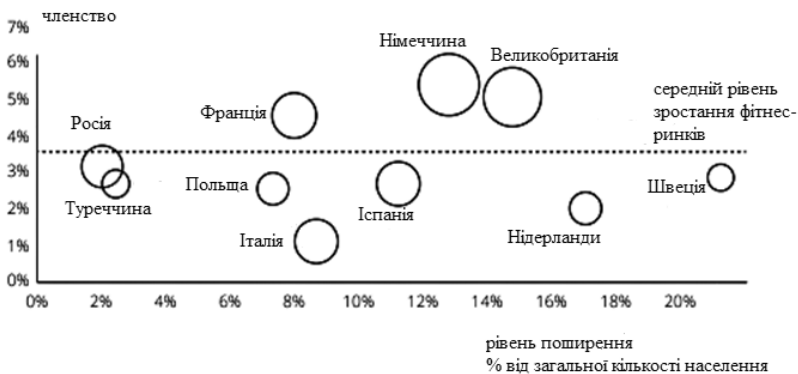

Рис. 2.5. Рівень поширення та збільшення кількості членів десяти найкращих європейських фітнес-ринків на 2017 р.: загальна кількість членів (розмір бульбашок)

Загалом усі країни підвищили свій рівень поширення фітнес-послуг. Значно поліпшили свої позиції Великобританія, Швеція і Німеччина. У Польщі, Іспанії та Швеції зростає кількість членів / споживачів [444].

Зміни, які відбулися 2018 року, представлено на рис. 2.6.

Отож, у 2018 році найкраще підвищили свій рівень поширення фітнес-послуг Туреччина, Польща, Італія та Іспанія. Провідні позиції утримують Швеція та Нідерланди, де рівень поширення фітнес-послуг є 21,6% та 17,1% відповідно.

Згідно з результатами аналізу звіту IHRSA, загальний світовий дохід фітнес-індустрії на січень 2016 р. становив вже 81 млрд доларів, функціонувало 187 000 клубів, які відвідували 151 млн клієнтів.

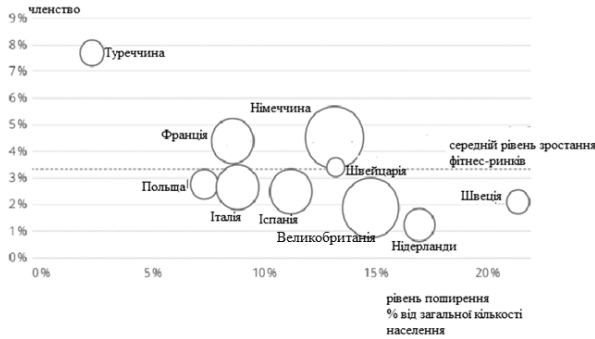

Рис. 2.6. Рівень поширення та збільшення кількості членів десяти найкращих європейських фітнес-ринків на 2018 р.: загальна кількість членів (розмір бульбашок) [445]

На рис. 2.7 представлено країни, на які припадає 71% від загального доходу фітнес-індустрії.

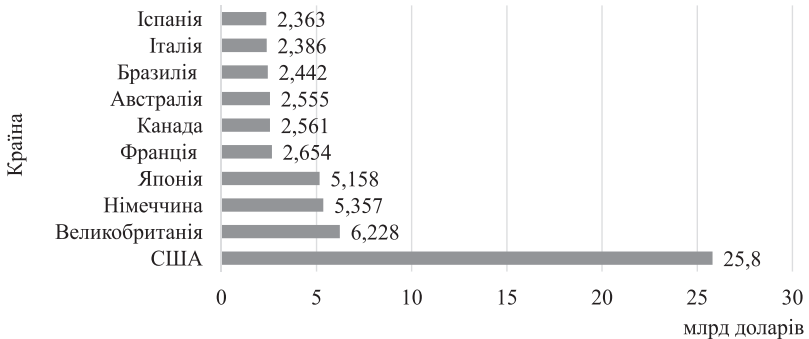

Рис. 2.7. Десять країн, на які припадає 71% від загального доходу оздоровчого фітнесу (за звітом IHRSA, 2016 р.) [520]

Країни, у яких зосереджено найбільше фітнес-клубів (млн), представлено на рис. 2.8.

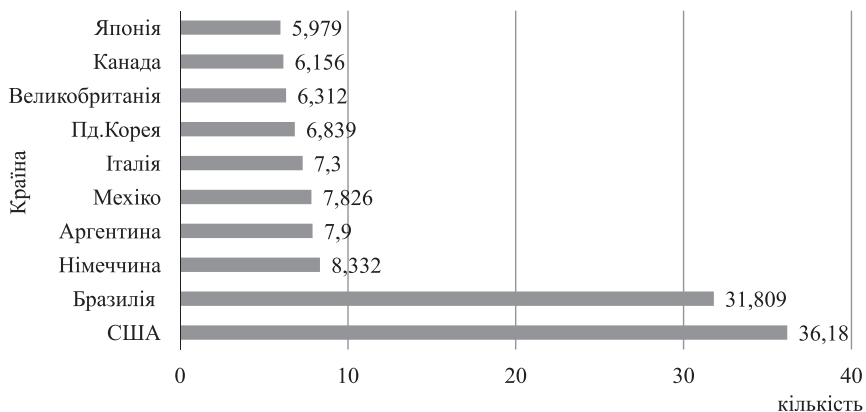

Рис. 2.8. Десять країн, на які припадає 67% світових фітнес-клубів (за звітом IHRSA, 2016 р.) [520]

Порівнюючи два рисунки, зазначимо, що є розбіжності в показниках. Зокрема, Великобританія займає друге місце серед країн, які приносять дохід галузі і є на восьмому місці серед країн за кількістю фітнес-клубів.

Лідером за наведеними показниками (див. рис. 2.6, рис. 2.7) є США.

У більшості східних країн оздоровчий фітнес лише розвивається, що зумовлено національними і культурними традиціями. Однак популярність фітнес-клубів зростає. Зокрема, дослідження, проведені у фітнес-клубах, розміщених у дорогих готелях Об'єднаних Арабських Еміратів, виявило, що кількість арабів серед клієнтів становить до 50%. Метою їх відвідування є зміцнення здоров'я та зняття стресу [440].

Більшість європейських операторів фітнес-клубів очікували зростання прибутків 2018 року. Як свідчать дані на рис. 2.9, Польщу в цьому сенсі розглянуто як найбільш оптимістичну країну [444, 445, 459].

Отже, характерним для фітнес-індустрії різних країн світу є розвиток та зміцнення позицій на світовій арені. Система надання фітнесу-послуг у різних країнах Європейського Союзу є аналогічною. Загалом населення європейських країн активно займається руховою активністю. Це дає змогу прогнозувати подальше зростання показників залучення населення до рухової активності.

Фітнес-індустрія активно розвивається і в Китаї. Звіт IBIS World Research свідчить, що фітнес-індустрія за останні п'ять років зросла на 11,6%, а 2016 року спортивні клуби заробили близько 5,8 млрд доларів. Зокрема 2017 року продажі спортивних товарів у країні зросли на 11%, до 27 млрд доларів. Очікується, що до 2020 року витрати на спорт в Китаї досягнуть 221 млрд доларів [49, 105].

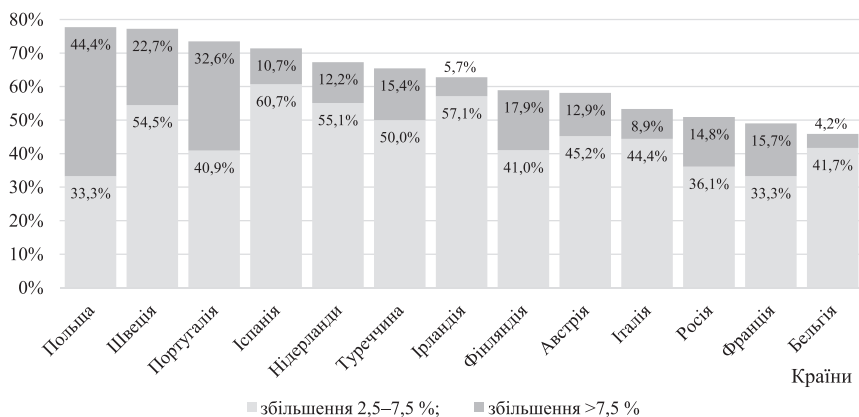

Рис. 2.9. Очікувані прибутки країн від фітнес-індустрії у 2018 р. (%)

Основні показники розвитку оздоровчого фітнесу в регіонах світу (2017 р.) представлено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Основні характеристики фітнес-індустрії основних регіонів [444, 445]

Регіони	Європа	Азіатсько-Тихоокеанський регіон	Америка	Країни Близького Сходу та Північної Африки
Характеристики				
Приватні фітнес-клуби	55 000	31 000	108 560	5 660
Члени, млн	56,9	17,4	82,8	3,4
Дохід, млрд доларів	29,6	14,4	36,2	2,0
Країни-лідери в регіоні	Великобританія Німеччина	Австралія Нова Зеландія	США	Саудівська Аравія Єгипет
Найбільш потенційні для розвитку	Росія Туреччина Польща Україна	Китай Індія	Латинська Америка	Весь регіон

У 2017 році членство у фітнес-клубах перевищило 174 млн споживачів по всьому світу, згідно з глобальним звітом IHRSA за 2018 рік [522]. Дохід від індустрії фітнесу 2017 року становив приблизно 87,2 млрд доларів, а кількість клубів перевищила 200 000 об'єктів. Оскільки провідні ринки зазначали

високу ефективність, то ринки, що розвиваються, особливо в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, мають потенціал для подальшого зростання.

Статистичний аналіз дав змогу встановити, що на 10 найкращих ринків по всьому світу припадає 67 % загального доходу галузі (2017 р.) (рис. 2.10).

У той час як США лідирують на всіх ринках за кількістю та членством у клубах на рівні 60,9 млн та 38 477 відповідно, Бразилія посіла друге місце за кількістю фітнес-клубів (34 509), а Німеччина – друге місце за кількістю членів у 10,6 млн. Сполучені штати Америки повністю лідирують на всіх ринках доходу з 30 млрд доларів, Німеччина – на другому (5,6 млрд доларів), а Великобританія – на третьому місці (5,5 млрд доларів).

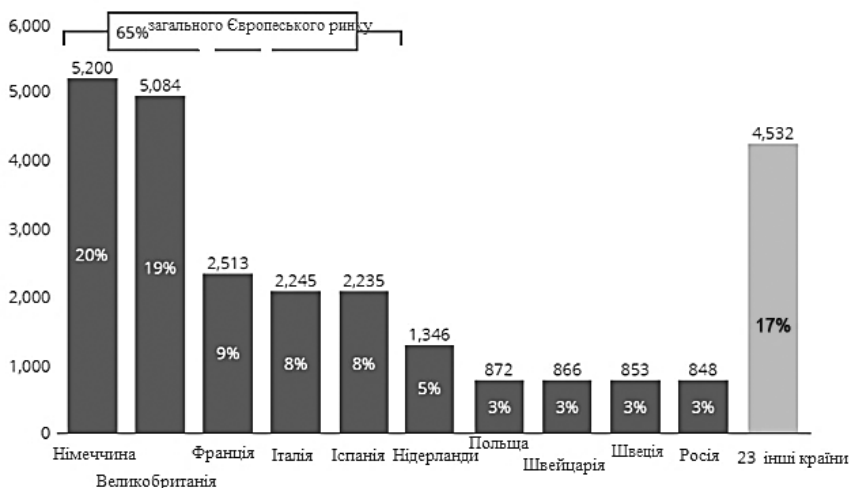

Рис. 2.10. Десять найкращих європейських ринків оздоровчого фітнесу за показниками доходів (млн євро) [444]

Отже, зафіксовано зростання доходності у 2018 році на ключових ринках світу. Згідно зі звітом «Deloitte» за 2018 рік, європейський фітнес-сектор надав послуги 62 млн споживачів і мав дохід 27,2 млн євро, а 750 тис. персоналу працює у 62 тис. фітнес-клубах. У 2018 році європейський ринок зріс на 3,5 % і за 10 років кількість користувачів фітнесу збільшилася на 72 %, а 9,4 % громадян Європи (віком від 15 років) користуються фітнес-послугами [445].

Оздоровчий фітнес стрімко розвивається і, на наш погляд, до 2030 року досягне своєї мети – 230 млн членів фітнес-клубів у всьому світі [445, 522]. Однак у звіті «Deloitte» за 2018 рік зазначено, що для цього фітнес-індустрія повинна запропонувати ліпший сервіс і більш високу якість надання фітнес-послуг [445].

2.2.1. Стан і особливості розвитку оздоровчого фітнесу в країнах Європи (на матеріалі Німеччини)

Найвищі темпи зростання прибутків із фітнесу в Європі продемонстрували такі ринки: Швейцарія (+5,8%), Німеччина (+4,6%), Фінляндія (+4,0%), Швеція (+3,9%) та Туреччина (+3,4%) [112, 428, 440, 525]. Щодо показників членства і доходів майже дві третини всього європейського ринку становлять такі 5 країн: Німеччина (10 млн членів, 5,2 млрд євро доходу), Великобританія (9,3 млн членів, 5,1 млрд євро доходу), Франція (5,5 млн членів, 2,5 млрд євро доходу), Італія (5,3 млн членів, 2,2 млрд євро доходу) та Іспанія (5,1 млн членів, 2,2 млрд євро доходу) [440, 443, 519].

Отже, Німеччина є лідером розвитку фітнес-індустрії серед країн Європи, саме тому заслуговує вивчення її детальна характеристика для використання досвіду країни для розвитку потенціалу ринку фітнес-послуг в Україні. Зауважимо, що 46,7% фітнес-клубів Німеччини функціонують більше ніж 10 років.

Як бачимо, Німеччина входила до трійки лідерів як за отриманням прибутку (5,357 млн доларів – 2016 р.), так і за кількістю фітнес-клубів – 8332 у 2016 році (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Десять країн, на які припадає 67% кількості фітнес-клубів [521]

№	Країна	Кількість фітнес-клубів
1	США	36180
2	Бразилія	31809
3	Німеччина	8332
4	Аргентина	7900
5	Мехіко	7826
6	Італія	7300
7	Південна Корея	6839
8	Великобританія	6312
9	Канада	6156
10	Японія	5979

Німецька фітнес-індустрія далі зростала і станом на січень 2018 року посіла 2 місце за усіма показниками (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Характеристики фітнес-ринків різних країн [522]

Ринок	Дохід, долари	Кількість клубів	Кількість членів
США	30 000 000 000	38 477	60 900 000
Німеччина	5 600 000 000	8 988	10 600 000
Великобританія	5 500 000 000	6 728	9 700 000

Зі зростанням членства на 4,5% до 11,1 млн осіб на 2019 рік Німеччина зміцнила свої позиції як країна із найбільшою кількістю клієнтів попереду Великобританії (9,9 млн), Франції (6,0 млн), Італії (5,5 млн) та Іспанії (5,3 млн) [444, 445].

Як видно з рис. 2.11, загальна кількість фітнес-клубів щорічно збільшується, незважаючи на зменшення окремих видів фітнес-клубів [113, 206, 207].

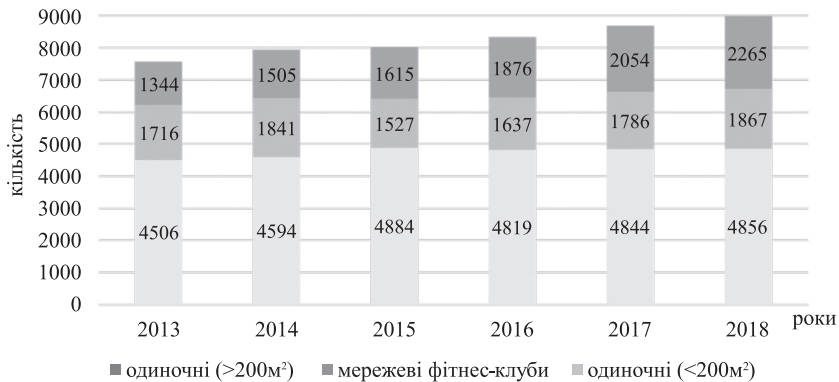

Рис. 2.11. Кількість різних видів фітнес-клубів у Німеччині

На початок 2016 року функціонували 8332 фітнес-клуби, а на початок 2017–8684, а на початок 2018 року – 8988. Із них 4856 фітнес-клубів (54,02%) були одиночними, 1867 (20,7%) працювали за франшизою, а 2265 (25,2%) – є мікроклубами (площа менше ніж 200 м²). Однак їхнє поширення та розміщення є нерівномірним і різним. Очевидно, що ті регіони Німеччини, які мають найбільшу кількість мешканців, водночас мають і найбільшу кількість фітнес-клубів. Зокрема, у найбільш населеному регіоні – Північному Рейн-Вестфалії проживає 18 млн осіб і працюють 1903 фітнес-клуби (22%). Друге місце посідає Баварія із загальною кількістю 1635 фітнес-клубів (16,5%), а третє місце – Баден-Вюртемберг із 1251 клубом (14,4%) [382, 388, 519].

Слід зазначити, що роль мережевих компаній на німецькому ринку фітнес-послуг неухильно зростає, хоча кількісно на ньому, як і колись, домінують підприємства малого бізнесу (на них припадає 75,6% усіх діючих фітнес-клубів). Однак понад третину всіх німецьких шанувальників фітнесу (37,7%) тренуються у великих клубах, що входять у ту чи іншу мережу [356, 382, 388].

Як було зазначено, забезпечення фітнес-клубами міст Німеччини є нерівномірним. Це підтверджує статистика щодо середньої кількості фітнес-клубів на 100 тис. населення у різних містах (10,6 по всій Німеччині) (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Середня кількість фітнес-клубів на 100 тис. населення [202, 382]

Регіони	Кількість фітнес-клубів
Гамбург/Hamburg	16,4
Саар/ Saarland	13,0
Берлін /Berlin	11,7
Баден-Вюртенберг/Baden-Württemberg	11,5
Бремен/ Bremen	11,5
Баварія/ Bayern	11,2
Рейнланд-Пфальц/ Rheiland-Pfalz	11,1
Гессен/ Hessen	11,1
Північний Рейн-Вестфалія/ Nordrhein Westfalen	10,7
Шлезвік-Гольштейн/ Schleswig-Holstein	10,1
Нижня Саксонія/Niedersachsen	9,7
Бранденбург/ Brandenburg	8,6
Саксонія/ Sachsen	8,3
Тюрінгія / Thüringen	7,8
Передня Померанія/ Mecklenburg-Vorpommern	7,3
Саксонія-Анхальт/Sachsen-Anhalt	6,7

Логічною причиною збільшення кількості фітнес-клубів є зростання кількості споживачів фітнес-послуг (рис. 2.12).

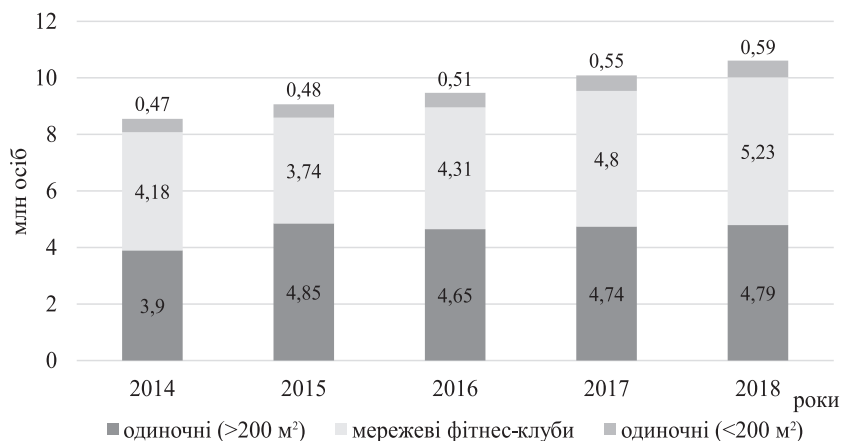

Рис. 2.12. Динаміка зростання кількості клієнтів фітнес-клубів у Німеччині [202, 382]

Отже, на початку 2017 р. в країні було близько 10,08 млн споживачів фітнес-послуг. Приблизно однакова їхня кількість займалася як в одиночних клубах (площею понад 200м²) – 4,74 млн осіб, так і в мережевих – 4,80 млн. Значно менше споживачів фітнес-послуг (550 тис.) є у малих клубах площею менше ніж 200 м², хоча один із таких клубів («Mrs. Sporty») має найбільшу поширеність по всій Німеччині. У 2018 році кількість споживачів збільшилася до 10,61 млн, а у 2019 – до 11,1 млн [444, 445].

Міста Німеччини з найбільшою часткою активного населення щодо оздоровчого фітнесу представлено на рис. 2.13 [476].

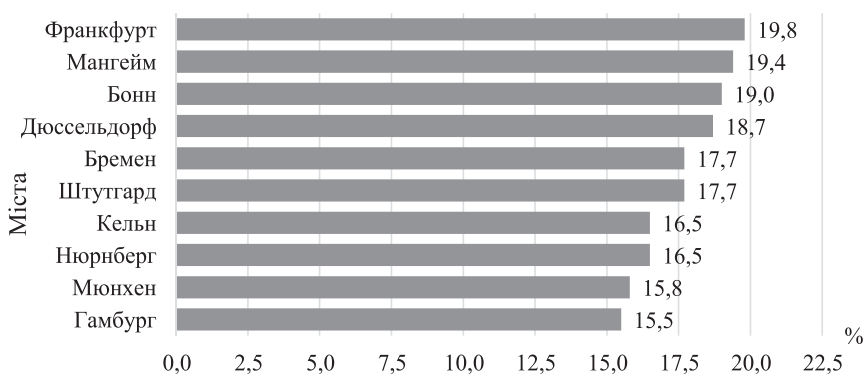

Рис. 2.13. Частка населення міст Німеччини, яка займається оздоровчим фітнесом [206, 207]

За прогнозами у 2020 році фітнесом займатиметься вже понад 12 млн жителів Німеччини [202, 206, 207, 356].

Розглянемо також ефективність діяльності фітнес-клубів Німеччини, тобто з'ясуємо, яким був дохід різних видів клубів (рис. 2.14).

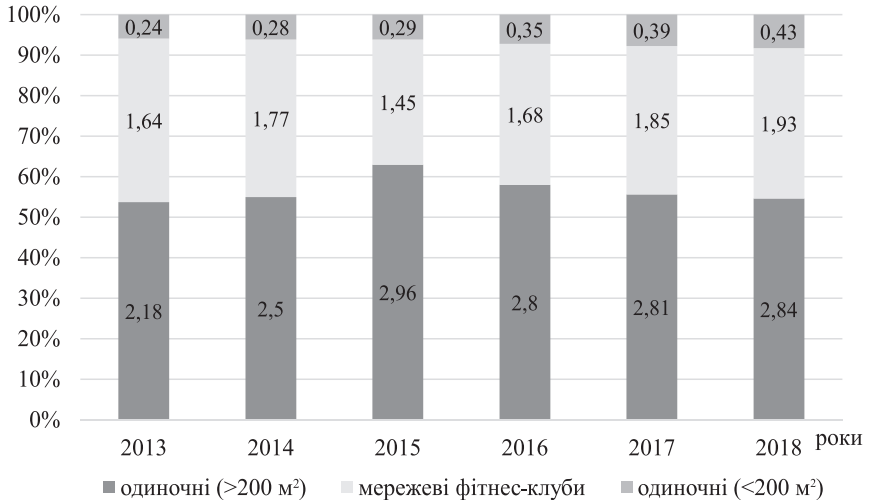

Рис. 2.14. Доходи різних видів фітнес-клубів Німеччини [382, 388]

Наприклад, за 2016 рік (початок 2017р.) грошовий оборот німецької фітнес-індустрії збільшився і становив 5,05 млрд євро, на початок 2018 р.– 5,20 млрд євро. Отже, одиначні клуби заробляють більшу частину грошового обороту, а прибуток мережевих клубів значно зріс порівняно з іншими видами клубів.

Серед поширених у Німеччині мережевих фітнес-клубів, позиції лідерів за кількістю членів займають дискаунт-клуби «McFit» (1,1 млн членів), «Clever Fit» (515 тис. членів) та «Fit X» (340 тис. членів). Інформацію про найпопулярніші фітнес-клуби Німеччини представлено у табл. 2.9.

Провідною мережею бюджетних фітнес-клубів є німецька компанія «McFit Group», загальне членство у 181 клубі якої становить 1,1 млн осіб та 1,7 млн осіб на європейському ринку («McFit Group» продемонструвала зростання членства на 130 тис. осіб за 2016 рік) [113, 206, 207, 215, 520,521,522].

Також заслуговує на увагу дієвість за останні роки мережі фітнес-клубів «Bodystreet», де пропонують тренування із використанням EMS-технологій (Electrical Muscle Stimulation). Відбулося зростання цього сегмента фітнес-індустрії, і на сьогодні мережа володіє 217 студіями. Середня кількість клієнтів одного клубу «Bodystreet» у Німеччині – приблизно 150 осіб.

Таблиця 2.9

Десять провідних мереж фітнес-клубів Німеччини

Назва мережі фітнес-клубів	Кількість фітнес-центрів на території країни
«Mrs. Sporty (Mikro)» виключно для жінок	385
«Clever fit»	286
«Bodystreet (Mikro)» пропонує виключно EMS-тренування	217
«McFit»	181
«Injoy»	164
«Kieser Training»	113
«Easyfitness»	100
«Körperformen»	88
«Fitness First»	83
«FitX»	49
«Pfitzenmeier»	40

Отже, загальна кількість клієнтів фітнес-клубів у Німеччині сягає 32,5 тис. осіб. Річний оборот перших клубів «Bodystreet» становить близько 150–180 тис. євро, однак найбільш прогресивні клуби демонструють продаж EMS-тренування на рівні 240 тис. євро. Мережа «Bodystreet» має більше клубів у Німеччині, ніж її конкуренти. Перспективою діяльності мережі «Bodystreet» є відкриття 200 клубів у найближчі 5 років в Італії. Ще одним великим мережевим конкурентом після «Bodystreet» є компанія «Körperformen» (88 клубів) [113, 206, 207, 215, 520, 521].

Слід зазначити, що для можливості занять у клубі з клієнтом неодмінно укладають договір, переважно на 1 рік. Зазначимо, що ціни на абонементи – від 19 до 80 євро на місяць. У фітнес-клубах преміум-класу найчастіше до вартості місячного обслуговування додано щомісячне складання тренером індивідуальної програми (харчування, виміри, зважування та діагностування, детальне пояснення кожної вправи). Вважаємо, що це професійно і правильно. Також, на нашу думку, заслуговує на увагу дотримання санітарно-гігієнічних норм у клубі. Персонал залу дезінфікує кардіотренажери після тренування.

У формуванні ринку фітнес-послуг характерною для Німеччини є роль держави, де особливу увагу приділяють підготовці кваліфікованих кадрів

для фітнес-клубів через законодавчо закріплену систему навчання та сертифікацію фахівців [365]. Зокрема, на початку 2017 року загальна кількість працівників, задіяних у фітнес-індустрії Німеччини, становила 209,2 тис. осіб (рис. 2.15).

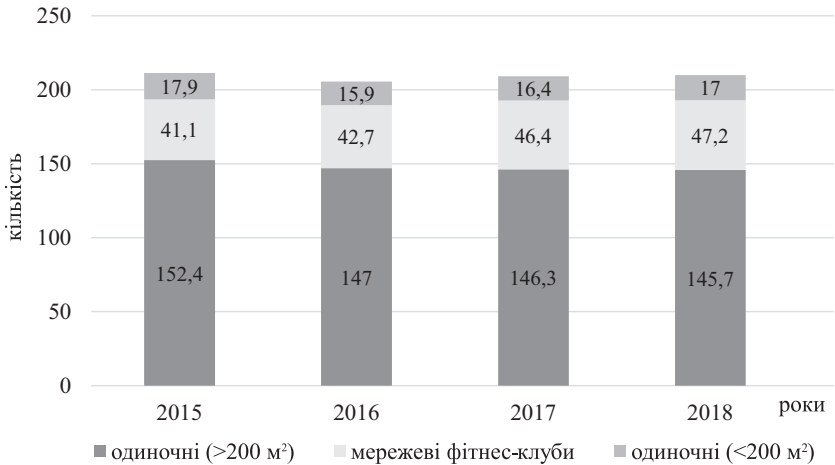

Рис. 2.15. Кількість фітнес-персоналу у клубах Німеччини

Порівняно з минулим роком ця кількість зросла на 1,7%. Безперечним лідером є фітнес-клуби (одиночні, площа яких більше 200 м²), де працюють понад 146 тис. фахівців. Загалом середня кількість працівників в одному фітнес-клубі Німеччини становить приблизно 24 особи.

У Німеччині також є ринок віртуальних фітнес-клубів. У цей час на німецьких сайтах, що пропонують різні тренувальні програми у режимі онлайн, зареєстровано 358 тисяч осіб. Із них 64,2 тис. є активними користувачами, які щомісяця сплачують за надані послуги від 5 до 15 євро, тобто існує економ-варіант для малозабезпечених клієнтів.

У Німеччині стають популярними заняття під час обідньої перерви: плавання, фітнес тощо. Таку можливість почали пропонувати багато фірм.

Власники німецьких фітнес-клубів, вважають, що найбільші перспективи мають дитячий фітнес і фітнес з особами, старшими за 50 років. Також акцент роблять на індивідуальне обслуговування клієнтів. Саме тому дедалі більш важливу роль відіграє добір персоналу.

Автори дослідження вказують на два ключові моменти характеристики німецького фітнес-ринку:

- по-перше, триває швидке зростання кількості преміум-клубів із найвищими цінами і клубів із найнижчими тарифами;

- по-друге, поряд з універсальними клубами з'являється щоразу більше спеціалізованих, наприклад для жінок, або клубів, які пропонують електростимуляцію м'язів тощо.

Зауважимо, що Німеччина є першою країною, яка має офіційний єдиний стандарт для фітнес-клубів: DIN-стандарт 33961 («ZerFit») [475]. Наявність сертифіката якості DIN-Norm 33961 свідчить про: відповідність обладнання вимогам експлуатації; дотримання санітарно-гігієнічних умов (використання якісних дезінфікуючих засобів, відповідність освітлення залу тощо); наявність інформації щодо кожного тренера і його кваліфікації (сертифікат), дотримання пропускнуго потенціалу клієнтів; наявність засобів надання першої медичної допомоги та протипожежного захисту тощо. Відповідно такий документ підвищує довіру клієнтів та партнерів, має особливий маркетинговий ефект і сприяє продажу членства у фітнес-клубі [475]. Саме тому 56 % усіх німецьких фітнес-клубів мають такий сертифікат, а 67 % із них – це одиночні фітнес-клуби, площею понад 200 м².

На нашу думку, досвід розвитку і функціонування фітнес-індустрії Німеччини для України є необхідним і доцільним.

2.3. Інновації та сучасні пріоритетні напрями оздоровчого фітнесу у світовому контексті

Сучасні інновації змінюють наше життя, без них важко / неможливо обходитися. Їхнє проникнення в усі сфери життя і діяльності людини є основною рушійною силою сучасних соціальних трансформацій. Сьогодні у сфері фізичної культури розробляють велику кількість інновацій, оскільки фітнес-індустрія продовжує інтенсивно розвиватися: з'являються нові види тренувань, обладнання, тренажери і різноманітні додатки тощо [48, 115, 116, 128, 377, 378, 500].

Для забезпечення ефективного розвитку та функціонування сучасних фітнес-клубів важливе значення має активізація внутрішніх інноваційних процесів. Орієнтуючись на розвиток ринку, фітнес-клуби ставлять перед собою нові завдання, важливість яких пов'язана із підвищенням конкурентоспроможності, забезпеченням відповідності цінності продукції, персоналу та потреб споживача тощо. Саме тому слід бути обізнаними у щорічній появі нових інноваційних трендів у фітнес-індустрії. Головна мета інновацій в оздоровчому фітнесі – це створення найбільш комфортних умов для занять руховою активністю. Найбільше застосування на практиці мають інновації технологічного характеру – продукт інновації у вигляді нових пристроїв і процес введення нових технологій, обладнання та матеріалів.

Останні досягнення науково-технічного прогресу е фітнес-індустрії представлено на виставці «Consumer Electronics Show» (CES) (м. Лас-Вегас, січень 2018 р.). Особливу увагу було приділено інноваціям, що дають змогу поліпшити тренування, а отже, показники здоров'я, зовнішній вигляд. Ми систематизували зазначену інформацію і здійснили розподіл за групами за певними класифікаційними ознаками та їхніми характеристиками (табл. 2.10): «smart simulators» (розумні тренажери), «smartdevices» (розумні пристрої), «smartclothes» (розумні речі) [501].

Таблиця 2.10

Класифікація інноваційного обладнання

Група	Обладнання
«розумні тренажери»	<ul style="list-style-type: none"> • бігова доріжка «Pelotoni» з плоским 32-дюймовим екраном (споживач може використовувати різні режими, запускає класи «Total body», «Floor» та ін.); • «WaterWalker» (бігова доріжка у воді, змінює швидкість руху дна: від 2,5 до 6,5 км/год, температуру і ступінь опору води, імітуючи зустрічні потоки); • віртуальний тренажер; • дзеркало від компанії «Mirror» (в активованому стані працює як персональний фітнес-інструктор; підтримує різні види рухової активності: йогу, бокс, пілатес тощо)
«розумні пристрої»	<ul style="list-style-type: none"> • фітнес-годинник (пульсомір, індикатор рівня фізичної підготовки, будує семиденний графік тренувань, вбудовані спортивні режими для бігу, плавання, тренування в спортзалі, їзди на велосипеді тощо); • навушники-вкладки (runfreeprobio) для бігунів з аналізом руху (кількість кроків, їхня довжина)
«розумні речі»	<ul style="list-style-type: none"> • «розумний купальник» (spire swim tracker) (швидкість, довжина); • «розумні кросівки» (краща амортизація, мінімум впливу на суглоби, електроніка: акселерометр і гіроскоп); • «костюм, що дихає» (клітинно-латексні клапани, які реагують на піт і температуру тіла спортсмена); • гаджет для контролювання постави (вібрує, коли людина сутулюється або перебуває у неправильному положенні)

Отже, інноваційні пристрої стали невід'ємною частиною світової фітнес-індустрії [501, 502].

Окрім інновацій, слід розглянути і пріоритетні напрями оздоровчого фітнесу. Зокрема, Американський коледж спортивної медицини (ACSM) щорічно (13 років поспіль) проводить опитування більше ніж тисячі експертів / професіоналів з оздоровчого фітнесу у світі, результатами якого

є не оцінювання, а формування списку найбільш пріоритетних напрямів. Таке опитування проводять, щоб допомогти системі оздоровчого фітнесу загалом та фітнес-клубам зокрема ухвалити важливі інвестиційні рішення для свого майбутнього зростання та розвитку. ACSM отримав 2038 відповідей зі всього світу (Великобританії, Австралії, Канади, Китаю, Франції, Німеччини, Японії, Індії, Італії, Росії, Сінгапуру, Тайваню та США) [517]. Серед експертів (65 % жінок), 60 % мають більше ніж 10 років досвіду роботи в галузі і 33 % мають досвід понад 20 років, 33 % є віком 22–34 роки та 45 % – 35–54 роки. Респондентам запропоновано оцінити 39 можливих тенденцій, 25 із яких були пріоритетними у попередні роки за шкалою від 1 (найменш імовірна тенденція) до 10 (найбільш імовірна тенденція) [517]. Ми зробили аналіз популярності фітнес-трендів за останні роки (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Популярні фітнес-тренди останніх років

Ранг	2017	2018	2019
1	Персональні / переносні фітнес-гаджети	Високо інтенсивний інтервальний тренінг	Персональні / переносні фітнес-гаджети
2	Тренування із використанням власної ваги	Групові тренування (кросфіт, TRX)	Групові тренування (групові онлайн-тренування)
3	Високоінтенсивні інтервальні тренування	Персональні / переносні фітнес-гаджети	Високоінтенсивні інтервальні тренування
4	Попит на досвідчених і дипломованих фахівців	Тренування із використанням власної ваги	Фітнес-програми для літніх людей
5	Силкові тренінги із використанням обтяжень (гіри, штанги, гантелі)	Силкові тренінги з використанням обтяжень (гіри, штанги, гантелі)	Тренування з використанням власної ваги
6	Групові тренування	Попит на досвідчених і дипломованих фахівців	Працевлаштування сертифікованих фахівців з оздоровчого фітнесу
7	Вправи як ліки	Йога	Йога
8	Йога	Персональні тренування	Персональні тренування
9	Персональні тренування	Фітнес для літніх людей	Функціональний фітнес-тренінг
10	Вправи для схуднення	Функціональний фітнес-тренінг	Вправи як ліки

Отже, встановлено, що у 2019 році, порівняно із попередніми роками, популярності не втрачають 3 напрями фітнесу, однак їхня пріоритетність дещо змінилася: високоінтервальні тренування з першого місця перемістились на третє, а «розумні технології» – з третього на перше.

Очолюють перелік популярності персональні / переносні фітнес-гаджети, які з 2016 року щорічно входять до трійки найкращих спортивних тенденцій від ACSM.

Використання IT-технологій (персональних фітнес-гаджетів) в оздоровчому фітнесі стало одним із інноваційних способів відслідковувати і контролювати фізичну активність. Саме фітнес-трекери, «розумні годинники», GPS-навігатори, давачі серцевого ритму тощо сприяють продуктивності тренування.

Друге місце посідають групові тренування, які є популярними серед молоді. Це ефективний метод мотивації людей різного рівня підготовленості. Уперше вони з'явилися серед 20 найкращих тенденцій 2017 року, а інновації в індустрії, такі як групові онлайн-тренування, допомагають утримувати їх лідерами.

Високоінтенсивний інтервальний тренінг (чергування інтервалів високої інтенсивності та коротких періодів відпочинку), який був третім у 2017 році і першим у 2014 та 2018 роках, незважаючи на втрату лідерської позиції, відіграватиме важливу роль і у 2019 році, на думку експертів, посяде третє місце.

Наступні позиції рейтингу:

- фітнес для літніх людей (для зміцнення здоров'я і підвищення життєвого тону); з 2007 року (2 місце) є у переліку десяти найкращих. Із 2018 року піднявся з 9 на 4 місце;
- фітнес-програми з використанням власної ваги (воркаут, TRX і т.д.); у 2013 році посідали 3 місце та у 2018 році – 4 місце;
- працевлаштування сертифікованих фахівців з оздоровчого фітнесу; ACSM прогнозує, що 2019 року буде приділено пріоритетну увагу найманню професіоналів, які акредитовані через «освітні програми та програми сертифікації», створені спеціально для навчання професіоналів в оздоровчому фітнесі;
- йога (йога-латес, пауер-йога, бікрам-йога) є у списку з 2008 року;
- персональні тренування; є з 2006 року переліку десяти найкращих; ACSM визначає персональні тренування як «фітнес-тестування і постановку цілей з тренером, який працює один на один з клієнтом». Персональні тренінги були однією з десяти провідних тенденцій з самого початку створення списку, 13 років тому, але інновації, такі як онлайн-тренування, зробили їх ще доступнішими;
- функціональний тренінг (на розвиток сили, швидкості, витривалості, балансу, координації, реабілітаційне спрямування) є з 2007 року у пе-

- реліку десяти найкращих; за даними ACSM, цей напрям утримується завдяки збільшенню фітнес-програм, спрямованих на літніх людей;
- вправи як ліки є з 2017 року у переліку десяти найкращих і сприяють використанню фізичних вправ як засобу лікування та аналізу фізичної активності в межах регулярних обстежень.

Отже, ACSM передбачає важливість фаховості кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу, оскільки брати на роботу мають лише фахівців, акредитованих через спеціальні «освітні програми та програми сертифікації». Цей тренд є для нас доволі актуальним. Незважаючи на розвиток ринку фітнес-індустрії в Україні, дотепер відсутні єдині професійні стандарти в оздоровчому фітнесі, як є у більшості розвинених країн світу.

Зазначимо, що деякі професії у США та в усьому світі регулює ліцензування (лікар, медсестра, фізичний терапевт тощо). Ця тенденція у фітнес-індустрії ставить вимоги до фітнес-фахівців щодо дозволу на відповідну діяльність. Ліцензування для них уперше з'явилося як тренд у 2018 року (16 місце).

Американський коледж спортивної медицини (ACSM) пояснює, що не усі напрями потрапили у перелік десяти найкращих, однак це не робить їх менш важливими і корисними. Другу десятку пріоритетних напрямів оздоровчого фітнесу представлено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Подальший рейтинг напрямів оздоровчого фітнесу 2019 року

Ранг	Пріоритетні напрями
11	Тренер зі здорового способу життя
12	Програми для схуднення
13	Мобільні фітнес-додатки
14	Мобільність / міофасціальні пристрої (валики тощо)
15	Програми для зміцнення здоров'я на робочому місці та програми добробуту на робочому місці.
16	Моніторинг / вимірювання результатів
17	Заходи на свіжому повітрі (походи в гори, групові прогулянки, екскурсії тощо)
18	Ліцензія для фахівців фітнесу
19	Особисте навчання в малій групі
20	Реабілітаційний фітнес (програми фізичних вправ для пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями, хворобою Паркінсона, відновлення після інсульту тощо)

Отож увійшли до пріоритетних двадцяти напрямів три, які представлено серед трендів 2017 року, але вони не були популярними 2018 року: мобільні фітнес-додатки (13 місце), програми оздоровлення на робочих місцях (15 місце) та моніторинг результатів (16 місце). Новим напрямом 2019 року буде реабілітаційний фітнес (20 місце).

Американський коледж спортивної медицини (ACSM) звертає увагу на те, що зазначений список двадцяти пріоритетних напрямів оздоровчого фітнесу є загальними тенденціями, тому в ньому можуть бути відсутні ті, які характерні для певного регіону.

Підсумок до розділу 2

Оздоровчий фітнес є важливим у діяльності міжнародних організацій різних типів, зокрема тих, які розвивають фізичне виховання, спорт вищих досягнень, адаптивний спорт і оздоровчо-рекреаційну рухову активність. Порівняння змісту свідчить про однотипні аспекти їхньої статутної діяльності щодо розвитку оздоровчого фітнесу. Це формування міжнародної політики, проведення міжнародних заходів, підтримка розвитку наукових досліджень, формування якісних кадрових ресурсів та ін.

Установлено, що діяльність міжнародних спеціалізованих організацій, які розвивають оздоровчий фітнес, вирізняється значною увагою до практичної роботи, заходами, які формують ресурсну базу, обміном досвіду на міжнародному рівні. Саме ці організації розробляють вимоги до змісту та якості оздоровчих програм, підготовки та постійного підвищення кваліфікації кадрів. Міжнародні організації, які розвивають оздоровчий фітнес (друга підгрупа третьої групи) сприяють розвитку фітнес-індустрії в країнах світу, розробляють і впроваджують міжнародні фітнес-програми тощо.

Для розвитку оздоровчого фітнесу і залучення до названої діяльності якомога більшої кількості країн важливою є діяльність міжнародних спортивних організацій, які представляють три умовні групи. Вони доповнюють одна одну, охоплюючи різні їхні аспекти, зокрема від формування міжнародної політики і програмно-нормативної бази, кадрового потенціалу до підвищення якості занять, яка здатна позитивно вплинути на стан здоров'я населення країн світу.

Характерним для фітнес-індустрії різних країн світу є розвиток та зміцнення позицій на світовій арені, найбільша стабільність упродовж 2012–2018 рр., укладання та реалізація у вказаний період найбільш вдалих угод.

У 2017 році світова фітнес-індустрія отримала прибутки 87,2 млрд доларів, зокрема Європа – близько 26,6 млрд доларів. Членство у фітнес-клубах у 2018 році перевищило 174 млн споживачів по всьому світу (Європа – 62,2 млн),

а кількість клубів перевищила 200 тис. об'єктів (Європа – 62 тис. клубів). Загальний дохід фітнес-клубів становив 27,2 млрд євро (+ 3,4 % у постійній валюті). Економічні проблеми гальмують розвиток фітнес-індустрії у деяких країнах Європи, Північної і Південної Америки. Перспективи розвитку залишаються на ринках в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та у Латинській Америці. Є фінансове зростання у більшості європейських операторів фітнес-клубів.

Установлено лідерів європейського ринку фітнес-послуг 2018 р., до них належать Німеччина і Великобританія. Німеччина посідає перше місце в Європі та друге у світі за отриманням прибутку (5,6 млрд євро), кількістю фітнес-клубів (8988) і споживачів (10,6 млн). Однак наявність та розміщення фітнес-клубів є нерівномірним і різним. У Німеччині особливу увагу приділяють підготовці кваліфікованих кадрів для фітнес-клубів через законодавчо закріплену систему навчання і сертифікації фахівців. У країні є ринок віртуальних фітнес-клубів (zareєстровано 358 тис. осіб).

Сьогодні фітнес-індустрія інтенсивно розвивається: з'являються нові види тренувань, обладнання, тренажери, різноманітні додатки тощо. Інноваційне обладнання активно використовують в оздоровчому фітнесі, що сприяє дієвості та конкурентоспроможності фітнес-клубів.

Установлено пріоритетні напрями оздоровчого фітнесу за 2017–2019 рр. Популярності порівняно з попередніми роками не втратили 3 види фітнесу, однак їхня пріоритетність дещо змінилася. Зазначено важливість фаховості кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу, оскільки прийняттю на роботу повинен передувати дозвіл на відповідну діяльність лише акредитованих фахівців.

Отже, міжнародний досвід функціонування фітнес-індустрії у світі та Європі свідчить про його загальні тенденції, однак кожна країна має якісь особливості. Саме тому вважаємо за необхідне дати характеристику розвитку оздоровчого фітнесу в Україні, з огляду на її нормативно-правове, організаційне та кадрове забезпечення, стан економіки, ментальність тощо.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ В УКРАЇНІ

3.1. Організаційне забезпечення та перспективи розвитку оздоровчого фітнесу в Україні

Наша держава переймає культ здорового способу життя услід за європейським світом, однак український ринок фітнес-послуг ще відстає від західного.

Перші фітнес-заклади в країні почали відкривати (у 90-ті роки) на базі інфраструктури, яка залишилася від радянської системи. На початку 2000-х років конкуренції між фітнес-клубами практично не було. Від 2005 р. ринок фітнесу почав активно зростати на 15–20 % на рік. До 2007-го року в Україні було понад 200 фітнес-клубів [5, 136]. Щороку їхня кількість збільшувалася. Отож з'явилася величезна кількість фітнес-клубів і мереж фітнес-центрів – важливого сегмента у розвитку оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Вони були і залишаються найбільш привабливими для великої кількості населення. Саме тому вважаємо актуальним дослідити сучасний стан і перспективи розвитку фітнес-індустрії в Україні.

Останнім рокам активно проводять наукові дослідження з проблем фітнесу. Зокрема, історію, ідеологію та методичні принципи фітнесу представлено у роботах Ю. В. Менхіна, А. В. Менхіна (2002); Т. А. Кудри (2002); В. Є. Борілкевича (2003); В. І. Григор'єва, В. С. Сімонова (2006). Частину робіт присвячено впровадженню фітнесу в умовах ЗВО (К. К. Гильфанова, 2011, О. В. Трофімова, 2010, Т. В. Василістова, 2011) і школи (О. Г. Сайкіна, 2009, Н. В. Єгорова, 2012). Питаннями змісту, методики і організації занять із оздоровчої аеробіки займалися Т. С. Лісіцька, О. А. Іванова, Є. Б. Мякінченко, Є. С. Крючек, Л. В. Сіднева, Т. В. Нестерова, Є. С. Дегтярьова, О. Я. Кібальник та ін. Програмування занять з оздоровчого фітнесу висвітлено у роботах Л. Я. Івашенко, О. Л. Благий, Ю. А. Усачова (2008); класифікацію та методичні особливості засобів оздоровчого фітнесу аналізувала Ю. І. Беляк (2015). Однак в Україні організаційні аспекти оздоровчого фітнесу недостатньо вивчені і потребують дослідження.

Загалом ринок фітнес-послуг у нашій країні впродовж 2013–2018 рр. балансує між попитом і пропозицією. У цей момент він переживає не найкращі часи. Під час аналізу обсягу фітнес-ринку України встановлено, що на кінець 2012 року отримано 675 млн доларів прибутку, а на кінець 2015 року – лише 156,8 млн доларів. Зважаючи на світовий досвід розвитку фітнес-індустрії,

її сьогоdnішній стан функціонування [5, 136, 282] та на думку експертів компанії «Pro-Consulting», потенційну ємність фітнес-ринку України оцінюють у 2 млрд доларів [195], тобто існує відкладений попит на послуги і він достатньо великий.

Ми проаналізували дані Державного комітету статистики України та аналітичної компанії «Pro-Consulting» [80, 208, 500]. Встановлено, що 2015 року заклади сфери послуг надали споживачам на 433,2 млрд грн більше послуг, ніж 2014 року (+20%). Однак витрати українців на послуги «спорт, розваги» скоротилися з 14,3 млрд грн до 3,79 млрд грн (-73,5%) [70].

Сьогодні ситуація змінилася. Зокрема, дані Держстату свідчать, що найбільш привабливими для інвестицій 2018 року були «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок». Тут зростання зафіксоване на 85,8% (зміна у відсотках до 2017 р.) та на 122,1% (зміна у відсотках до 2018 р.) [80].

Важливим сегментом у розвитку оздоровчої рухової активності, зокрема оздоровчого фітнесу, є суб'єкти фізичної культури і спорту – фізкультурно-оздоровчі організації (фітнес-центри, фітнес-клуби, тренажерні зали тощо), які забезпечують залучення громадян до рухової активності [282].

Служби статистики країни розробили і впровадили єдині форми обліку роботи фізкультурних організацій. Тільки зібрану у єдиних формах інформацію можна проаналізувати, узагальнити, обчислити.

Матеріали обліку, який проводять в організаціях сфери фізичної культури і спорту, є основою їхньої звітності. Зокрема, для фізкультурно-спортивних організацій різних типів органи статистики розробили форми річних статистичних звітів. Комплекс показників, які містяться в усіх статистичних формах звітності, свідчить про результати діяльності організацій різних типів, районів, міст, областей і характеризують кількість залучених до рухової активності, а також стан розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні.

Однак є фізкультурно-оздоровчі клуби (фітнес-центри, об'єднання громадян, акціонерні товариства, приватні підприємства, ФОП тощо), які не подають статистичної інформації у державні керівні органи управління сфери фізичної культури і спорту. Вони здійснюють лише фінансові звіти у податкову організацію. Отже, виникає невідповідність між реальною практикою та звітною інформацією для державних органів. Саме тому необхідно продумати шляхи залучення усіх закладів фізичної культури різної форми власності правового статусу до статистичної звітності. Так буде змога налагоджувати і підсилювати зв'язок / партнерство між державою та приватним сектором, отримувати достовірну інформацію щодо відповідної інфраструктури, кадрового забезпечення та системи моніторингу рівня охоплення населення оздоровчо-рекреаційною руховою активністю.

Ми вивчили статистичні звіти Міністерства молоді та спорту України про наявну фізкультурно-оздоровчу інфраструктуру (з 01. 01. 2014 до 01. 01. 2018 рр.), зробили їх аналіз та порівняння (табл. 3.1) [132, 387].

Таблиця 3.1

Кількість закладів фізичної культури і спорту (2014–2019 рр.)

№ з/п	Перелік спортивних споруд	01. 2014	01. 2015	01. 2016	01. 2018	01. 2019
1	Спортивні споруди (разом)	106754	94062	93961	95880	96678
2	Площинні спортивні споруди (разом):	65827	58901	59031	61027	61913
2.1	майданчики з тренажерним і нестандартним тренажерним обладнанням	11655	11951	12115	13208	13726
2.2	тенісні корти	1372	1153	1127	1136	1150
2.3	інші майданчики	41142	34916	34938	35548	35940
3	Організації, які здійснюють фізкультурно-оздоровчу діяльність	-	3993	3823	3845	3899
3.1	із них фізкультурно-оздоровчі клуби	-	-	-	2680	2330
4	Спортзали площею не менше ніж 162 м ²	17161	14823	14772	14791	14771
5	Плавальні басейни (разом):	552	498	492	557	549
5.1	50-метрові	52	45	44	47	46
5.2	25-метрові	434	381	373	386	386
5.3	інші	66	72	75	124	117
6	Із загальної кількості плавальних басейнів (криті):	467	423	419	492	471
6.1	50-метрові	24	20	20	23	21
6.2	25-метрові	398	352	345	355	352
6.3	інші	45	51	54	114	98

Слід зазначити, що 2016 року зменшилася кількість майже усіх видів спортивних споруд (окрім майданчиків із тренажерним і нестандартним тренажерним обладнанням (+4%), плавальних басейнів відкритих та критих (відповідно по +13,6% та ін.).

Загалом на початок 2016 р. кількість закладів зменшилася на 0,2 % порівняно з 2015 р. і майже на 12 % – порівняно з 2014 р. [282, 387]. Такі негативні тенденції не сприяють виконанню завдань Національної стратегії та концепції [261, 264].

Зазначимо, що тільки з 2017 року почали фіксувати наявність організацій, які здійснюють фізкультурно-оздоровчу діяльність. У 2018 році була тенденція до зростання їхньої кількості.

Статистична інформація свідчить про позитивні тенденції (збільшення кількості спортивних клубів від 0,6 до 20%) щодо забезпечення населення фізкультурно-оздоровчими закладами у таких областях: Львівській (1,8 тис. од.), Хмельницькій (733 од.), Сумській (571 од.), Житомирській (556 од.) та Рівненській (551 од.) [179]. Однак існує проблема нерівномірності забезпечення населення фізкультурно-оздоровчими клубами.

У 2017 році в нашій країні функціонували 1569 фітнес-об'єктів, серед них більшу частку (56%) становили фітнес-клуби, 10% – фітнес-студії, по 9% – клуби бойових мистецтв та студії пілатесу, 7% – жіночі фітнес-клуби, по 3% – студії йоги та танців, 2% – басейни [85, 86]. Зазначимо, що забезпеченість площами басейнів в Україні не змінилася порівняно із 2017 роком і за 2018 рік становить лише 19% від нормативних показників, у Києві – 31%, Харкові – 24%, Одесі – 22%, Дніпрі – 13%, Запоріжжі – 24%. Найвищий показник забезпеченості басейнами у Львові – 40%. Більшість міст України забезпечені площами басейнів менш ніж на 10% [86, 87].

За статистичними даними Міністерства молоді та спорту [132] зменшення кількості закладів фізкультурно-оздоровчого спрямування, їхнє непристосування до потреб осіб з інвалідністю, нерівномірність їх забезпечення вплинули і на кількість залучених загалом до фізичної культури та спорту [114, 117, 131, 219, 220]. Отже, враховуючи зменшення кількості населення у 2015 р. на 0,42%, відсоток залучених до занять руховою активністю збільшився на 0,4, проте, кількість залучених зменшилася на 0,004% (216 осіб). Розглянемо показники залучення населення до рухової активності за областями (табл. 3.2).

Отже, статистичні дані свідчать про зменшення загальної кількості населення України у всіх областях. Зазначимо, що Львівська область посідає 8 місце з 19 місць усіх областей. Відсоток залучених до занять фізичною культурою і спортом 2018 року зменшився у Вінницькій, Волинській і Закарпатській областях. Загалом по Україні показник дещо поліпшився: з 11,5% до 12%, однак він зменшився порівняно з 2015 роком на 0,56% (рис. 3.1).

Таблиця 3.2

Інформація про залучених до занять фізичною культурою та спортом

№ з/п	Область	Загальна чисельність населення		Загальна кількість осіб, залучених до занять фізичною культурою та спортом			
		2017	2018	2017	%	2018	%
1	Вінницька	1 575 808	1 560 394	307 673	19,5	289 970	18,5
2	Волинська	1 038 457	1 035 330	145 621	14,02	115 479	11,15
3	Дніпропетровська	3 231 140	3 206 477	579 556	17,9	622 354	19,4
4	Донецька	4 200 461	4 165 901	217 482	5,17	233 659	5,6
5	Житомирська	1 231 239	1 220 193	96 058	7,8	100 450	8,2
6	Закарпатська	1 258 155	1 256 802	186 465	14,8	173 236	13,7
7	Запорізька	1 723 171	1 705 836	229 615	13,3	237 978	13,9
8	Івано-Франківська	1 377 496	1 373 252	98 192	7,1	140 287	10,2
9	Київська	1 754 284	1 767 940	204 095	11,6	204 208	11,5
10	Кіровоградська	956 250	945 549	55 943	5,8	59 551	6,2
11	Луганська	2 167 802	2 151 833	48 416	2,2	58 239	2,7
12	Львівська	2 529 608	2 522 021	310 905	12,3	316 893	12,4
13	Миколаївська	1 141 324	1 131 096	129 785	11,4	131 374	11,6
14	Одеська	2 383 075	2 380 308	665 284	27,9	667 763	28
15	Полтавська	1 413 829	1 400 439	120 009	8,5	123 644	8,8
16	Рівненська	1 160 647	1 157 301	96 481	8,3	102 695	8,8
17	Сумська	1 094 284	1 081 418	156 875	14,3	166 102	15,3
18	Тернопільська	1 052 312	1 045 879	42 756	4,1	43 070	4,1
19	Харківська	2 694 007	2 675 598	293 225	10,8	326 539	12,5
20	Херсонська	1 046 981	1 037 640	215 343	20,5	216 042	20,8
21	Хмельницька	1 274 409	1 264 705	101 002	7,9	101 002	7,9
22	Черкаська	1 220 363	1 206 351	109 719	8,9	145 467	12,1
23	Чернівецька	906 701	904 374	104 120	11,5	104 372	11,5
24	Чернігівська	1 020 078	1 005 745	64 744	6,3	63 929	6,3
25	м. Київ	2 934 522	2 950 819	284 831	9,7	302 035	10,2
Разом		42 386 403	42 153 201	4 864 195	11,5	5 046 338	12

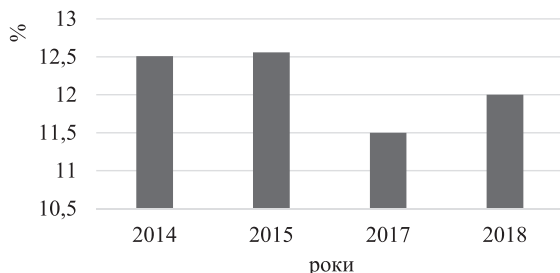

Рис. 3.1. Динаміка зміни кількості залучених осіб до занять фізичною культурою

Аналізуючи ринок фізкультурно-оздоровчих послуг, слід зазначити, що за темпами розвитку в Україні домінує оздоровчий фітнес. Причину цього насамперед бачаємо в інноваційному підході та у світовій моді на здоровий спосіб життя [33, 34, 145].

За даними аналітичної компанії «Pro-Consulting» щодо залучення населення до занять оздоровчим фітнесом станом на 2015 рік 9 % населення (близько 3,8 млн осіб) відвідувало фітнес-клуби [208].

На початку 2016 року клієнтами фітнес-клубів були 1,02 млн українців, що становило 2,4 % населення нашої держави [85].

Установлено, що річний оборот фітнес-послуг в Україні 2016 року був 201,8 млн доларів [85], а маркетингова агенція «Smart» зазначає, що близько 19,7 млрд грн українці витрачають протягом року «на заняття для свого тіла» [267].

Попри воєнні дії та економічну кризу, щороку збільшується кількість фітнес-клубів, фітнес-центрів та споживачів фітнес-послуг в українських містах. Зокрема, 2017 року займалися оздоровчим фітнесом 1,09 млн осіб (2,6 %), а 2018 року – 1,2 млн осіб (2,9 %) [87]. Відповідно це збільшило річний оборот фітнес-послуг в Україні 2017 року до 251,4 млн доларів [86], а 2018 року – до 266,6 млн доларів [87]. На нашу думку, така різниця (у відсотках та кількості залучених) порівнянню з 2015 роком пов'язана з такими причинами: погіршенням фінансового і соціального становища громадян; умов їхньої праці, навчання і відпочинку; збільшенням надмірних стресових навантажень, відсутністю сталої мотивації до занять руховою активністю та ін. Крім економічних факторів, свій вплив на падіння фітнес-ринку має і окупація Росією Криму та частини Донбасу, оскільки східні регіони були лідерами щодо надання фітнес-послуг. Зокрема, Донецьк посідав друге місце після Києва за кількістю клубів (М. В. Дутчак, 2015). Частка Луганської області у загальному обсязі ринку фітнес-послуг 2014 року становила 3,2 %, Донецької – 10,5 %. Втрата Криму також стала причиною того, що загальний обсяг ринку скоротився ще на 3,9 %. [278]. Саме тому наприкінці 2015 року центром фітнес-послуг країни став Київ [278].

Незважаючи на сказане, можемо стверджувати, що ринок фітнес-послуг дуже перспективний і прогнози потенційної ємності у 2 млрд доларів є реальними, тобто через 5–6 років за сприятливого макросередовища ринок зможе досягти вказаного показника [195, 267, 389]. Завдяки стабільно швидким темпам розвитку, фітнес-індустрія має високу інвестиційну привабливість, обсяг ринку якої щороку збільшується.

У 2018 році було визначено потенційне місце нашої країни в європейських рейтингах. Зазначимо, що Україну вперше згадано у міжнародному звіті «European Health&Fitness Market – 2018» про ринок фітнесу у Європі, який охопив країни-члени ЄС, а також Швейцарію, Норвегію, Туреччину, Росію [444, 445]. Зокрема, наша держава входить до двадцяти європейських країн як за кількістю фітнес-клубів, так і за кількістю їхніх відвідувачів [86, 87]. Сьогодні на ринку фітнес-послуг України представлено мережеві центри та одиничні немережеві заклади. Фітнес-клуби розташовано в торгових центрах, бізнес-центрах, готелях, спортивних комплексах та ін. Розподіл фітнес-клубів в Україні представлено на рис. 3.2.

Отже, насиченість ринку фітнес-клубами у великих і малих містах є різною. Це переважно зумовлено купівельною спроможністю населення.

Як уже зазначено, загалом в Україні функціонувало більше ніж 1569 (2017 р.) та 1765 (2018 р.) фітнес-клубів. Їхній розподіл за ознакою мережевий / немережевий порівняно з минулим роком не змінився (див. рис. 3.3).

Поодинокі фітнес-клуби з труднощами утримують свій відсоток у ніші економ-сегмента мережевих клубів (дороге імпорнтне обладнання, яке необхідно оновлювати й обслуговувати; зростання комунальних тарифів, різке коливання валютного курсу та ін.).

Загалом менше ніж 30% закладів можна назвати повноцінними фітнес-клубами з усіма необхідними допоміжними приміщеннями (роздягальнями, душовими та ін.). Лідерами є мережеві клуби, що пропонують широкий спектр послуг за помірними цінами. Зокрема, мережеві клуби 2015 року демонстрували зростання – 30% за рік (наприклад, «Sport Life» (+9 клубів), «FitCurves» (+4 клуби) [224, 225, 226].

Отже, основними лідерами на ринку оздоровчого фітнесу 2018 року були мережі фітнес-центрів середнього цінового сегмента: «FitCurves» (понад 180 залив у 38 містах), «Sport Life» (65 спортклубів у 18 містах), «Малібу» (26 клубів у 9 містах), «АтлетіКо» (22 клуби), «Сафарі» (16 клубів) і «Pulse Gym» (11 клубів). Є мережі і з меншою кількістю: від 3 до 8 клубів – «Спортленд», «MyFit», «InterFit», «Планета Фітнес», «Спортклуб Дії», «FitnessLife», «Вертикаль», «Домінант», «Ківі Фітнес» тощо. Серед компаній, які працюють у преміум-сегменті, найвідомішими є «5 елемент», «Гран-прі», «Tsarsky», «Акваріум», «Подільський», «Sky Fitness» та ін. [224, 225, 226].

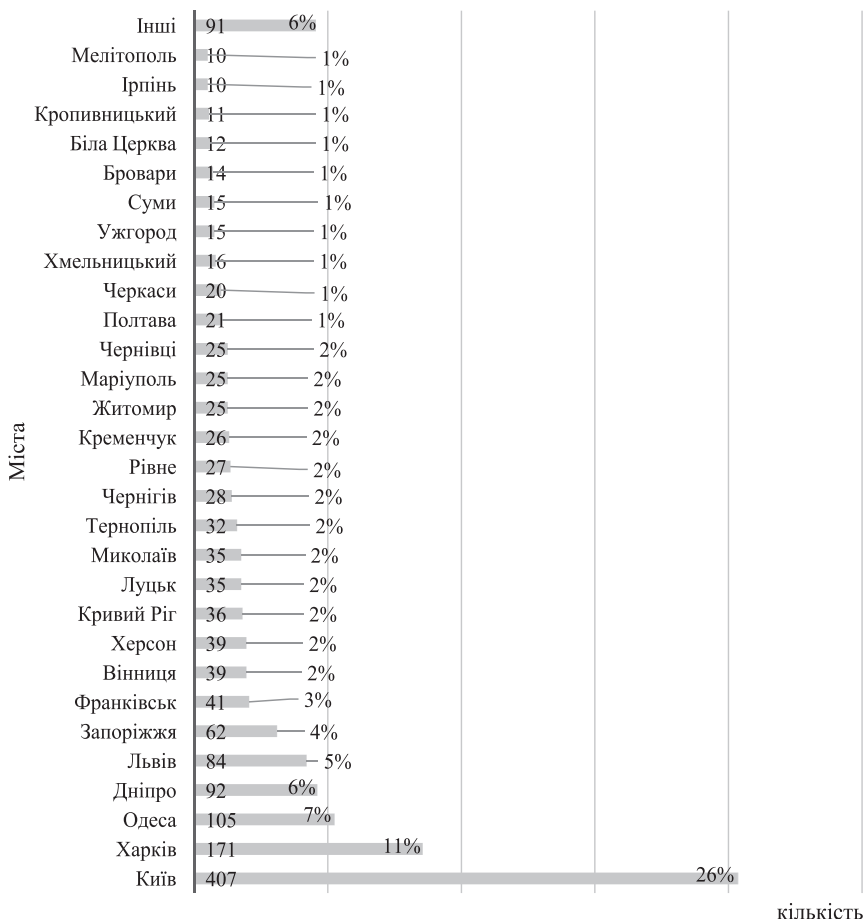

Рис. 3.2. Кількість фітнес-клубів у містах України (у %) [86]

Однак розподіл пропозицій щодо фітнес-послуг на окремих територіях країни нерівномірний. Фітнес-послуги сконцентровано насамперед у великих містах.

Стосовно ціноутворення дані «Pro-Consulting» свідчать, що річний абонемент у фітнес-клуб 2015 року в середньому коштував 4200 грн. [500]. Збільшення кількості операторів на фітнес-ринку України посприяло зростанню конкуренції і відповідно посиленню боротьби за клієнта, та не вплинуло на зменшення ціни на абонемент. Сьогодні річна вартість абонементу залежить від міста, кількості його населення, формату абонементу, класу обраного клубу, району та його місцезосташування. Зокрема, середня ціна річного

відвідування (2018 р.) фітнес-клубу у Києві становила 8425 грн (310 доларів), у містах з кількістю населення понад 700 тис. осіб. – 5682 грн (210 доларів), а в містах із населенням від 250 тис. до 700 тис. – 4915 грн (181 долар), а в містах із населенням менше ніж 250 тис. осіб – 4868 грн. (179 доларів) [87]. Встановлено, що понад 81 % цінового сегмента ринку фітнес-послуг потрапляє в діапазон середньорічних цін від 3 000 до 15 000 грн, а близько 27 % ринку – нижче ніж 120 доларів і близько 4 % ринку перебуває в діапазоні цін понад 27 тис. грн [87].

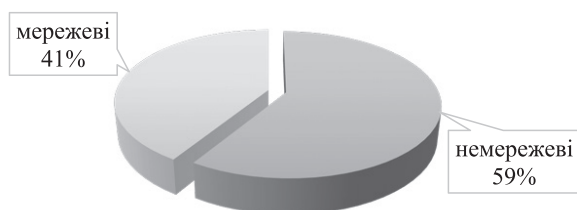

Рис. 3.3. Розподіл фітнес-клубів в Україні

Водночас, зважаючи на економічні обставини в нашій країні та платоспроможність населення, фітнес-клуби постійно проводять різноманітні акції щодо зменшення ціни на абонемент, оплати його на ви плат або надають можливість щомісячної оплати тощо. Наприклад, станом на вересень 2019 року фітнес-клуб «Sport Life» пропонував акційну ціну мережевого абонемента «Classik» – 4400 грн (доступ до всіх тренажерних залів та студій групових занять у клубах формату «Бізнес»). Зауважимо, що у преміум-сегменті ціни також стабільно зростають, оскільки конкуренція тут мала (річний абонемент коштує від 15 тис. грн) [226].

Отже, вищі показники рентабельності демонструють клуби преміум-сегмента – близько 70 %. У інших сегментах прибуток значно менший: бізнес-сегмент – майже 25 %, економ-сегмент – близько 10 % [33, 34].

Від 2016 року на ринку фітнес-послуг України з'явився новий оператор – міжнародна компанія «GoFit». Клієнти цієї онлайн-платформи можуть придбати єдиний абонемент майже в усі спортивні клуби країни. Завдяки об'єднанню локальних клубів в одну мережу, клієнт має можливість відвідувати будь-який клуб у зручний час незалежно від місця або графіка. Сьогодні компанія працює з 508 фітнес-клубами у Києві, Дніпрі, Одесі, Харкові, Львові та Чернігові. Щомісячна вартість послуг залежить від абонемента. Зокрема, абонемент «Classic» вартістю 499 грн дає змогу відвідувати 62 фітнес-студії, 44 тренажерні зали, 18 залів для єдиноборств, 11 соляріїв, 11 стретчинг-студій, 9 студій йоги, 7 шкіл танців, 1 басейн (2019 р.) [227]. Зазначимо, що

в умовах динамічного розвитку оздоровчого фітнесу рівень підготовленості кадрів має пріоритетне значення для ефективної конкуренції на ринку праці.

Отже, вказана інформація дала змогу сформувати чинники зовнішнього середовища, які впливають на функціонування системи оздоровчого фітнесу. Їх слід розглядати як сукупність двох складових частин: мікросередовища і макросередовища або прямого і непрямого впливу, чинники яких представлено на рис. 3.4.

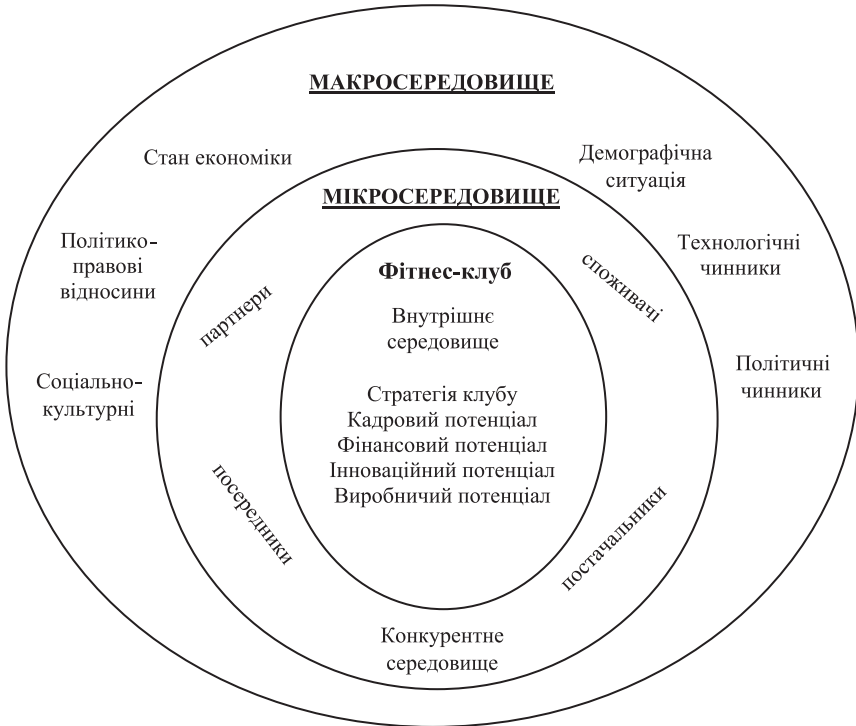

Рис. 3.4. Маркетингове середовище системи оздоровчого фітнесу

Для вивчення впливу віддаленого зовнішнього середовища мережі фітнес-клубів використано PEST-аналіз. Чинники його впливу представлено в табл. 3.3.

Перевагою його застосування є імовірність виокремити можливості і загрози впливу чинників зовнішнього середовища [54, 69], а також оцінити ступінь вірогідності їх настання та значущості для фітнес-клубів. Результати дадуть змогу врахувати можливості, оцінити і «використати» загрози для розроблення / прогнозування перспективної стратегії мережі.

Чинники впливу віддаленого зовнішнього середовища на діяльність закладів системи оздоровчого фітнесу

Чинники	Характеристика
Соціальні	Фізкультурна поінформованість населення
	Пропаганда і реклама занять оздоровчим фітнесом у ЗМІ
	Попит на фітнес-послуги
	Вимоги до рівня сервісу та надання фітнес-послуг
	Підготовка кадрів системи оздоровчого фітнесу (ЗВО – формальна освіта, неформальна освіта)
	Підготовленість кадрів системи оздоровчого фітнесу
	Атестація кадрів системи оздоровчого фітнесу
	Співпраця організацій, які розвивають оздоровчий фітнес
Технологічні	Рівень інноваційних технологій оздоровчого фітнесу (нові напрями, фітнес-програми, нове обладнання)
	Розвиток і поширення інтернету, мобільних додатків
Економічні	Рівень підтримки державою закладів оздоровчого фітнесу
	Нормативно-правове забезпечення системи оздоровчого фітнесу
	Кількість фітнес-клубів
	Платоспроможність населення
Політичні	Політична стабільність
	Безпека

Для подальшого аналізу чинників зовнішнього середовища передбачено поділ їх на можливості чи загрози, визначення спрямованості впливу кожного чинника на діяльність фітнес-клубів м. Львова. Експерти зазначали свої відповіді у підготовленому опитувальному листі [148]. Використовуючи методику PEST-аналізу, вони оцінили можливості чинників зовнішнього середовища щодо організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу [407]. Встановлено позитивний вплив чинників зовнішнього середовища на процес організаційного та кадрового забезпечення.

Отже, позитивний вплив на діяльність системи оздоровчого фітнесу мають економічні, технологічні та соціальні чинники.

Результати PEST-аналізу ми використали для проведення SWOT-аналізу діяльності фітнес-клубів та розроблення концепції організаційного і кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу з огляду на чинники зовнішнього середовища, які здатні перешкодити або допомогти реалізувати поставлені завдання.

Отже, є середовище для залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, зокрема – до оздоровчого фітнесу. Зауважимо, що держава має достатній потенціал для зростання фітнес-індустрії, але слід створювати привабливі умови і для інвесторів тощо.

3.2. Функціонування установ оздоровчого фітнесу (на матеріалі м. Львова)

Останнім часом в Україні спостерігаємо позитивну тенденцію зростання кількості осіб, які займаються різними видами оздоровчої рухової активності [85,86, 90, 92, 261, 264]. Саме тому, на нашу думку, слід зберегти наявну і формувати сучасну інфраструктуру спортивних споруд за місцем проживання, навчання, праці, у місцях масового відпочинку громадян та ін.

Створення умов населенню для занять оздоровчою руховою активністю – одне з важливих завдань державної політики у сфері фізичної культури і спорту [261]. Наявність спортивної інфраструктури – закладів фізичної культури і спорту – сприятиме задоволенню потреб населення у щоденних заняттях і збільшенню кількості тих, які мають високий рівень оздоровчої рухової активності [261]. Сьогодні фітнес-послуги мають попит серед населення України [267]. Адже зовнішній вигляд і добре самопочуття є ознаками успіху будь-якої людини, тому формується прагнення знайти час для занять фітнесом.

Сьогодні фітнес-клуби пропонують широкий спектр послуг і кількість самих клубів зростає. Як уже зазначено, заклади фітнес-індустрії зосереджені в Україні здебільшого у великих містах.

Львів є середньостатистичним містом України як за кількістю закладів фізичної культури, так і за показниками кількості залученого населення до рухової активності [85, 86].

За даними обласного відомства статистики, кількість населення Львівської області на 1. 06. 2019 року становила 2 516 780 осіб, серед них населення м.Львова – 724 713 осіб. Львівська область має 25 об'єднаних територіальних громад. Площа м. Львова – 192,01 км², області – 21833 км², густина населення – 3 945,2 осіб/км².

Заклади фізичної культури і спорту м. Львова сприяють залученню населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. Загалом в області розміщено 56 стадіонів (їх немає лише у Бродівському та Перемишлянському районах), 2009 спортивних майданчиків, 768 спортивних залів. Найбільша асиметрія властива розміщенню 21 плавального басейну, 13 із них – у Львові, а в 11 районах області їх узагалі немає. Найбільше спортивних споруд функціонує у Львові (1170) та у Жидачівському і Сокальському районах, де зафіксовано 349 та 328 спортивних об'єктів відповідно.

Стан фізкультурної інфраструктури Львова [228] представлено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Характеристика спортивної інфраструктури Львова

Об'єкти	Кількість		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Фізкультурно-спортивні клуби	64	89	89
Фітнес-клуби	78	84	88
Танцювальні клуби	45	49	55
Стадіони	10	10	10
Тенісні корти	6	6	6
Басейни (відкриті / закриті)	3/13	4/17	4/18

Загалом кількість усіх об'єктів спортивної інфраструктури збільшилася. Для аналізу обрано ті, дані яких є у доступних джерелах.

Збільшення кількості фітнес-клубів свідчить як про позитивну тенденцію для розвитку оздоровчого фітнесу, так і про посилення конкурентності.

Очевидним є те, що фітнес-клуби конкурують між собою, щоб залучити клієнтів. Більшість керівників розуміють, що успіх організації залежить від ефективності їхньої роботи, прийняття оптимальних управлінських рішень, вивчення ринку і добору персоналу [349, 426]. Функціонування фітнес-клубу буде ефективним тоді, коли всі види його діяльності базуватимуться на обізнаності у споживчому попиті, прогнозуванні майбутніх змін [199, 450]. Фітнес-клуби, які реалізують свій специфічний товар (фітнес-послуги), зацікавлені у його успішному просуванні. Для їхньої ефективної реалізації необхідно сформулювати і дотримуватися грамотної маркетингової стратегії [426, 450, 474]. Слід зазначити, що за кількістю пропозицій фітнес-послуг Україна істотно поступається США і країнам Європи, однак темпи зростання вітчизняного ринку – стрімкі [199].

Нині фітнес-індустрію визнано пріоритетною і впливовою на економіку України, для її подальшого розвитку важливого значення набуває проблема досягнення конкурентоздатності її об'єктів (фітнес-клубів) на ринку завдяки підвищенню якості надання фітнес-послуг [199, 421]. У науковій літературі розглянуто питання оцінювання товару [31], значно менше – організації [50, 232].

Отже, конкурентоспроможність – це здатність фітнес-клубу витримувати конкуренцію порівняно з аналогічними клубами на цьому ринку [56, 57]. Конкурентоспроможність фітнес-клубу є комплексною характеристикою його відмінностей від інших клубів за ступенем задоволення товарами/ послугами потреб споживачів та ефективністю діяльності [55, 424]. Конкурентоспроможність фітнес-клубу, яка базується на його відмінностях від інших на ринку, може бути оцінено в довгостроковому періоді, тоді як конкурентоспроможність послуги визначають у будь-який, навіть незначний відрізок часу [55].

Необхідність оцінювання результативності діяльності фітнес-клубу або послуги зумовлюють потреби самої організації з огляду на аналіз власної діяльності, ідентифікацію резервів її поліпшення і потреби клієнтів, посередників, конкурентів у процесі планування діяльності. Фітнес-клуби вимушені докладати щоразу більше зусиль у боротьбі за клієнта, адже лише конкурентні дії дадуть змогу фітнес-клубу продовжити свою діяльність в під час погіршення макроекономічної ситуації. Отже, сьогодні актуальним є вивчення інновацій та дій, що входять до конкурентної тактики і стратегії фітнес-клубу. Саме це забезпечить зростання та успіх організації.

У своїй повсякденній діяльності фітнес-клуб повинен бути стабільним і рентабельним, щоб приносити дохід. Намагаючись залучити якомога більшу кількість клієнтів, усі фітнес-клуби вступають у конкурентні відносини, які стають неодмінним супутником їхньої щоденної роботи [199, 349]. Водночас усі альтернативні види дозвілля створюють конкуренцію системі оздоровчого фітнесу.

Саме тому необхідно удосконалити організацію системи оздоровчого фітнесу та забезпечити її персоналом для підвищення якості надання фітнес-послуг.

Досліджуючи стан фітнес-індустрії м. Львова, ми брали до уваги основні чинники, які впливають на конкурентну боротьбу, зокрема на якість надання фітнес-послуг: доступність, асортимент послуг та їхня ціна, кваліфікацію фітнес-персоналу, турботу про клієнта тощо. Отже, встановлено функціонування у Львові 88 фітнес-клубів (5 % від усіх в Україні) [86]. Насиченість ринку фітнес-клубами у місті є нерівномірною. Лише 7,7 % з них мають понад одну філію. Заклади з одним офісом становлять більшість у Львівській фітнес-індустрії [253, 255]. Ці клуби орієнтуються, передусім, на людей із нижчим за середній достатком. Споживачами фітнес-послуг у Львові було 57 520 осіб (7,9 % – 2018р.) [86, 87, 253, 255]. Загалом, м. Львів посідає п'яте з дев'яти місць (5 %) серед 24 міст країни (див. рис. 3.2) щодо забезпеченості фітнес-клубами та кількістю залучених до занять оздоровчим фітнесом. Отже, його можна вважати середньостатистичним, тому ми більш детально дослідили саме

стан фітнес-індустрії Львова. Проаналізувавши діяльність фітнес-закладів, слід зазначити наявність двох міжнародних мереж: «FitCurves» (поширена у 80 країнах світу) та «Sport Life» (заснована венчурним фондом «Київ-Капітал» у Меріленді, США). Найбільшою за кількістю клубів є мережа «FitCurves» – 9 клубів (зі 180 клубів України) – фітнес-клуби для жінок, далі «Sport Life» – 4 клуби (із 65 клубів), «Ківі Фітнес» – 4 (із 5 клубів), «Олімп» – 4, «Forever» – 3, «Малібу» – 2 (із 26 клубів) «Ліга» – 2 та ін. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Класифікація мережевих фітнес-клубів Львова

Тип мережі	Опис мережі	Фітнес-клуби
Міжнародна	Працюють на ринку декількох країн	«Sport Life» «FitCurves»
Українська	Працюють на українському ринку	«Олімп» «Малібу» «Ківі Фітнес»
Регіональна (місцева)	Працюють на ринку одного регіону (міста)	«Forever» «Санте» «Ліга» «Формула краси» «Позитив» «Unity» та ін.

Ми проаналізували офіційні сайти найбільш популярних фітнес-мереж Львова, які мають понад 1 клуб [224, 225, 226, 229, 230, 384].

На сайтах представлено загальну інформацію про діяльність фітнес-клубу і його місію; тренерів, які ведуть персональні та групові заняття; акції та новини, розклад занять та ціни. Це і дало змогу сформувати інформацію щодо їхньої загальної характеристики (табл. 3.6).

Дані таблиці свідчать про наявність різноманітного асортименту фітнес-послуг в усіх клубах, що вимагає фахового фітнес-персоналу. Слід зазначити популярність занять, які вони пропонують: «Pilates», «Йога», «TRX», «90–60–90» ін. Лише 2 фітнес-клуби («Forever» та «Ківі Фітнес») пропонують заняття із джампінгу, а 4 клуби («Малібу», «Sport Life», «Ліга» і «Forever») – заняття для дітей. На жаль, лише фітнес-клуб «Sport Life» має басейн і можливість пропонувати відповідні послуги. Специфічним є і фітнес-клуб «FitCurves», оскільки надає послуги лише жінкам. Фітнес-клуб «Олімп» – єдиний, що пропонує послуги з ліцензованої фітнес-програми «Crossfit». Більшість клубів надають супутні послуги для відновлення організму (сауна, масаж тощо) [224, 225, 226, 229, 230, 253, 255, 384].

Характеристика найбільш популярних фітнес-клубів Львова

Фітнес-клуби, адреси	Площа	Категорія карток / ціна	Фітнес-послуги (різновиди фітнес-програм)
«Малібу» вул. Сахарова, 45 вул. В. Великого, 123	500 м ²	VIP-карта на рік – 4200 грн VIP-Карта на пів року – 2400 грн Фітнес+тренажерний зал – 250–500 грн / міс.	«Cardio action», «АВТ», «Functional train», «Pilates», «Power&stretch», «Fit Flex», «Тай-бо», «Fit Advanced», «Yoga», «Автотренинг», «Здорова спина»; «Просунутий курс»
«Sport Life» вул. Героїв УПА, 72 вул. Зубрівська, 38 пр. Чорновола, 676 вул. Гетьмана Мазепи, 16	4000 м ² 5500 м ² 3000 м ² 7000 м ²	Лух&SPA, Premium – 9500 грн / рік Classic+b – 7200 грн / рік Classic – 4400 грн / рік (акційні ціни)	«Basic Yoga», «Міофасціальний реліз», «ТАBS», «Aqua Strong», «Супер Тіло», «Пружні сіднички», «Step 1», «Aqua ноги + прес», «Basic cycle», «Тай Бо», «TRX», «Basic Step», «Step Головоломка», «Pilates Matwork», «Dance Mix», «90–60–90», «Upper Body», «Stretching 45», «ABS», «Power Stretch+», «Body Sculpt», «Tabata», «Функціональна сила», «Aqua Noodles», «Сквош», «Aerobic Dance», «TBW», «Beginner Swimmers», «АВТ», «Бокс», «Bosu Interval», «Функціональний тренінг», «Aqua Freestyle», «Fly Yoga», «Basic low», «Double yoga», «Wellness Yoga», «Power Pump», «Power Stretch»; тренажерний зал, дитяча фітнес-академія; спа-зона: сауна, масаж
«Олімп» вул. Щирецька, 36 пл. Старий Ринок, 8 вул. Хуторівка, 26 вул. Б. Хмельницького, 176	1700 м ² 400 м ² 400 м ²	Ранкова – 390 грн / міс. 1640 грн / 6 міс. 2690 грн / рік Денна – 340 грн / міс. 1390 грн / 6 міс. 2290 грн / рік Безлімітна – 490 грн / міс. 2090 грн / 6 міс. 3390 грн / рік Універсальна – 4900 грн / рік	«Step-аеробіка», «90–60–90», «Йога Pilates», «Zumba», «Crossfit», «Силова степ-аеробіка», «Експрес схуднення», «Бодішейпінг», «FitnessMix», «Функціональний тренінг», «Денс-аеробіка», тренажерний зал спа-зона: сауна, масаж

Продовження табл. 3.6

Фітнес-клуби, адреси	Площа	Категорія карток / ціна	Фітнес-послуги (різновиди фітнес-програм)
<p>«Ківі Фітнес» вул. Масарика, 2 вул. Наукова, 43б вул. Бандери, 18 вул. Стефаніка, 21</p>	<p>180 м² – 3100 грн / міс; 260 м² Kids – 590 грн / міс. Students – знижка 15 %</p>		<p>«Body Share», «Pilates», «Каланетика, STEP», «Стретчинг», «Sky Jumping», «FIT», «Prenatal», «Pole Junior» (9–13 р.), «Pole dance», «Хатха Йога», «Стрип-пластика», «Zumba», Програма схуднення «8 тижнів», Антицелюлітна програма спа-зона: масаж, фітобочка</p>
<p>«FitCurves» 8 клубів</p>	<p>218 м²</p>	<p>від 350 до 450 грн / міс.</p>	<p>30-хвилинне колове тренування</p>
<p>«Forever» вул. О. Степанівни, 45 вул. Зелена, 20 пр. Чорновола, 63</p>	<p>235 м²</p>	<p>600–1200 грн / міс. 5760–9990 грн / рік</p>	<p>«Йога.Пранаяма», «Йога Він'яса» «Dance mix», «Спін-байк-fit», «Струнка фігура», «Джампінг воркаут», «Step fit», «Стретчинг», «Pilates + Fitball», «Вау-ефект», Східні танці, дитяча група «TeenS», «Струнка фігура», «Спінбайк-аеробіка», «Yoga Fit», «Стретчинг +міофасциальний реліз», «Джаз фенк, хіп-хоп» Тренажерний зал, настільний теніс</p>
<p>«Ліга» вул. Шафарика, 16а вул. Калнишевського, 16</p>	<p>500 м²</p>	<p>групові студії – 450 грн / міс., 4000 грн / рік; авторські студії – 500 грн / міс. 4800 грн / рік</p>	<p>«Body Sculpt», «Інтенсивне схуднення», «Струнке тіло», «Струнка та рельєфна з TRX», «Fit share», «Stretch intensive», « Art фітнес» Тренажерний зал, дитяча секція «Кіокушинкай карате», дитячий танцювальний колектив «Dance Fit» спа-зона: сауна, масаж, солярій</p>

Аналіз сайтів закладів оздоровчого фітнесу виявив деякі особливості змісту поданої інформації. Зокрема, фітнес-клуб «Ліга» на своєму сайті подає додаткову інформацію: правила поведінки, права, обов'язки, заборони. Фітнес-клуб «Малібу» інформує про єдину карту членства, що дає змогу відвідувати відповідні клуби у 7 містах України. Клуб також інформує про надання послуг із підготовки тренерів у своїй школі. Фітнес-клуб «Ківі Фітнес» має аналогічну школу з підготовки інструкторів групових занять і є навчальним центром «Jumping» для тренерів України за ліцензійною програмою. На сайті клубу також можна ознайомитися з корисною науковою інформацією щодо харчування, калорійності продуктів, користі від рухової активності та ін. [253, 255].

Слід зазначити, що одним із найважливіших принципів роботи мережі фітнес-клубів «Sport Life» є соціальна відповідальність (детальніше див. підрозділ 3.3).

Цінова політика, якої дотримуються фітнес-клуби, – різна, що визначає вартість абонементів. Це є одним із чинників вибору фітнес-клубу. Зокрема, «Sport Life» пропонує лише річні картки, які не для всіх фінансово можливі, хоча – це зручно. Інші клуби пропонують одноразові заняття, що, на нашу думку, дає змогу отримати різні види послуг упродовж місяця, півріччя та року. Ціни коливаються від 350 до 600 грн/міс. Позитивними у діяльності усіх фітнес-клубів є акційні пропозиції, які надаються клієнтам [226].

Слід зазначити, що не усі фітнес-клуби вчасно оновлюють інформацію на своїх сайтах, що гальмує ознайомлення потенційних та сьогоденних клієнтів з акціями, новинками та ін.

3.2.1. Особливості діяльності мережі фітнес-клубів «Sport Life»

Мережу «Sport Life» представляють в Україні 67 клубів у 18 найбільших містах країни, і вона розвивається на українському ринку за франчайзинговими договорами [393]. Усі клуби мають єдину бізнес-модель і єдину стратегію реалізації послуг.

Мережа фітнес-клубів «Sport Life», яка пропонує і надає населенню міста різноманітний асортимент фітнес-послуг, є найбільш популярною серед мешканців Львова [190, 226, 255]. На офіційному сайті можна знайти багато інформації про фітнес-клуби мережі «Sport Life» у різних містах України: про компанію, персонал, партнерів мережі, соціальну відповідальність, наявність клубних карток (ціна не вказана, є тільки акційні ціни), додаткові послуги, розклад занять тощо. Його аналіз дав змогу охарактеризувати аспекти діяльності, що впливають на конкурентоспроможність [190, 226]. Клуби

працюють у великому часовому діапазоні – від 7.00 до 23.00 год (у робочі дні) та від 9.00 до 22.00 год (у вихідні), що є зручним для вибору часу занять. Ми узагальнили інформацію про матеріально-технічне забезпечення мережі і подали її у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Матеріально-технічне забезпечення мережі «Sport Life»

№	Види послуг	Кількісні характеристики	Особливості обслуговування та обладнання
1	заняття у басейні	110 великих басейнів, 60 дитячих (для немовлят)	5 етапів очищення води 70 дитячих басейнів
2	заняття у тренажерному залі	150 залів (55 000 м ²)	6 тис. професійних тренажерів (світових марок: «Precor», «Life Fitness», «Star Track», «Hammer», «TechnoGym»)
3	групові заняття	190 багатофункціональних студій	350 видів фітнес-програм
4	дитячий фітнес	45 дитячих фітнес-академії «Спортлайфік»	80 видів занять (аеробіка, сквош, бойові мистецтва, сайкл, танці, TRX та ін.), дитяча академія сквошу
5	сквош	30 сквош-кортів	групові та персональні тренування
6	додаткові послуги: спа-процедури	155 лазень (50 російських) та саун (48 фінських, 45 римських і 12 парних із різних куточків світу), 100 масажних кабінетів, 35 лаунж-барів, 20 салонів краси, 120 соляріїв, гідромасажні крісла	пропарювання, масаж, гідротерапія, апаратна косметологія, послуги перукарів та візажистів
6	корпоративний фітнес	існує при всіх клубах	перевага перед конкурентами на ринку праці; ефективний спосіб додаткової мотивації персоналу; зменшення кількості днів непрацездатності співробітників і значне покращення продуктивності праці; поліпшення на членів сімей співробітників

Саме такий широкий спектр послуг забезпечує популярність фітнес-клубів мережі «Sport Life» серед населення України. Вигідним і зручним для клієнтів є те, що вони мають змогу відвідувати фітнес-клуби цієї мережі у своєму та у різних містах за наявності карток категорії «Lux&SPA», «Lux&SPA ultra», «Premium&SPA», «Premium», «Classic+b&SPA», «Classic+b», «Classic&SPA», «Classic». Перші чотири картки дають змогу отримання усіх послуг фітнес-клубу, а їх ціна – від 25000 грн/ рік. Ціна клубних карток «Premium» та «Classic» – у межах від 16 000 грн до 25000 грн на рік (від 4400 грн до 7990 грн за рік відповідно акційних цін). Незалежно від придбаної клубної картки, усі клієнти отримують початковий інструктаж у тренажерному залі, можливість його відвідування та участі у групових заняттях. Слід зазначити також наявність клубних карток для дітей. При вході в клуб магнітну картку зчитує енкодер і персонал на рецепції фіксує її тип, що визначає перелік послуг, які можуть бути надані власникові картки [190, 226, 255].

Розглянемо характеристику функціонування фітнес-клубів вказаної мережі (табл. 3.8).

Загалом клуби «Sport Life» пропонують львів'янам близько 30 фітнес-програм, однак кожен із них має свій перелік. Зокрема, у фітнес-клубі по вул. Героїв УПА пропонують «Double йогу» і «Power Stretch»; у клубі по пр. Чорновола – «Aqua Freestyle» та «TRX intensive», «Міофасціальне розслаблення»; у клубі на Сихові (вул. Зубрівська) – «Tabata», «Bosu», «Стрип пластика» і «Step головоломка»; у клубі по вул. Мазепи – «Bosu», «Wелnes yoga», «Aqua Double Tempo» тощо.

Отже, усі клуби мають велику площу, що дає змогу запропонувати споживачеві різноманітний арсенал послуг. Зокрема, усі клуби пропонують заняття у тренажерному залі та фітнес-студіях (для групових і танцювальних занять).

Більшість клубів мають аквазону, зону тренажерів, фітнес-студії для проведення групових занять, спа і дитячу зони. Лише найменший за площею клуб (1000 м²), що був розташований в офісному приміщенні «Оптіма-Плаза», мав тільки дві зони: для занять на тренажерах та групових занять. Попри найменшу площу, розташування клубу в бізнес-центрі мало свої переваги щодо залучення до занять співробітників офісів, які мають можливість займатися поряд із місцем роботи (економія часу на добирання). На жаль, але з вересня 2019 року клуб припинив функціонувати.

Так, 4 фітнес-клуби мають басейни, а 3 з них – для немовлят, 3 клуби пропонують населенню корти для сквошу. У чотирьох клубах є дитяча фітнес-академія, яка пропонує розвивальні та навчальні програми, танці, плавання, дитячий фітнес. У фітнес-клубах є спа-зона для відновлення.

Таблиця 3.8

Характеристика фітнес-клубів «Sport Life» (м. Львів)

Розміщення	Площа	Спектр послуг; характеристика обладнання
вул. Героїв УПА, 72	4000 м ²	<p>Сквош: 2 професійні сквош-корти;</p> <p>Аквазона: дорослий басейн 25x12,6 м; 12-метровий басейн для дітей;</p> <p>Тренажерний зал: кардіотеатр, вантажно-блочні тренажери, вільні ваги, преміум-зал, зона бойових програм; енерджі-бар;</p> <p>3 фітнес-студії: сайкл, групові та танцювальні програми;</p> <p>Дитяча фітнес-академія: розвивальні та навчальні програми, танці, плавання, дитячий фітнес, навчальний клас;</p> <p>Спа-зона: банний лаунж (російська лазня, фінська сауна, римська парна);</p> <p>2 масажні кабінети, лаунж-зона; салон краси; солярій</p>
вул. Зубрівська, 38	5500 м ²	<p>Сквош: 2 корти з панорамним видом на тренажерний зал;</p> <p>Аквазона: спортивний басейн на 8 доріжок, дитячий басейн: 15x3 м (максимальна глибина 1,2 м), басейн для немовлят;</p> <p>Тренажерний зал: кардіотеатр, вільні ваги, вантажно-блочні тренажери, преміум-зал;</p> <p>4 фітнес-студії: сайкл, бойові програми та 2 фітнес-студії;</p> <p>Дитяча фітнес-академія: програми для розвитку, танці, плавання, дитячий фітнес;</p> <p>Спа-зона: банний лаунж (російська лазня, фінська сауна, римська парна);</p> <p>3 масажні кабінети; солярій; простора лаунж-зона з баром</p>

Розміщення	Площа	Спектр послуг, характеристика обладнання
пр. Чорновола, 67б	3000 м ²	<p>Аквазона: басейн для плавання, аква-аеробіки, дитячий басейн, басейн для немовлят, джакузі, аквабар;</p> <p>Тренажерний зал: кардіотеатр, вантажно-блочні тренажери, вільні ваги, стретчинг та преміум-зал;</p> <p>3 фітнес-студії: сайкл, універсальна та преміум-студія;</p> <p>Дитяча фітнес-академія: спортивні секції, навчання, фітнес та творчі заняття;</p> <p>Спа-зона: банний лаунж (російська лазня, фінська сауна, римська парна), холодний басейн, масажний кабінет, солярії, соляні кімната і печера</p>
вул. Гетьмана Мазепи, 1б	7000 м ²	<p>Аквазона: басейн для плавання, аква-аеробіки, дитячий басейн, басейн для немовлят, джакузі;</p> <p>Зал ігрових видів спорту: зал для ігор у міні-футбол, баскетбол і гандбол;</p> <p>Сквош: 3 ультрасучасні сквош-корти;</p> <p>Тренажерний зал: кардіотеатр, вантажно-блочні тренажери, вільні ваги, преміум-зал і енерджі-бар;</p> <p>Дитяча фітнес-академія: програми для розвитку, танці, плавання, дитячий фітнес;</p> <p>3 студії групових програм: сайкл, 2 універсальні студії;</p> <p>SPA: комплекс із російською лазнею, із російською лазнею з віником, фінською сауною і римською парною, масажний кабінет, солярій, лаундж-бар</p>

Діяльність мережі клубів забезпечують 183 співробітники, 44,2% з яких мають вищу фахову освіту. Більшість фахівців (54,1%) працюють інструкторами тренажерного залу, 18% – персональними тренерами басейну, 16,4% – тренерами групових занять, 9,3% – ведуть заняття з дітьми, а 2,2% – заняття зі сквошу.

Щодо контингенту клієнтів клубів, то проаналізовано денну відвідуваність фітнес-клубу і встановлено, що 55% споживачів – чоловіки, 45% – жінки (рис. 3.5).

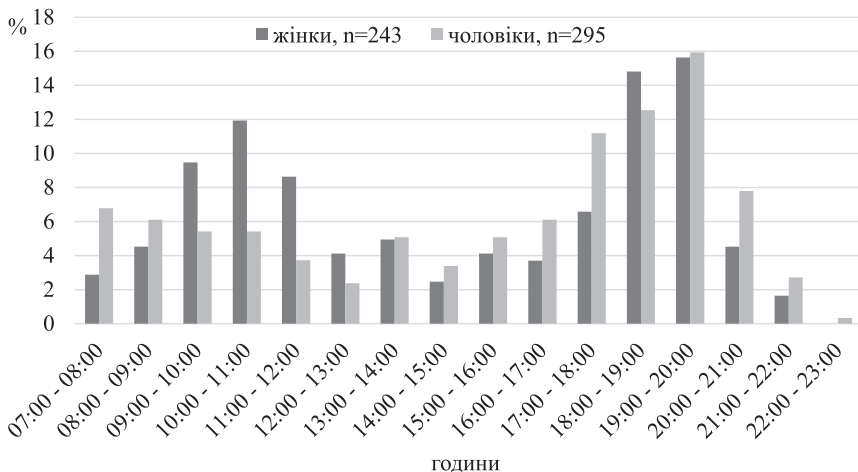

Рис. 3.5. Денна відвідуваність фітнес-клубу «Sport Life» (пр. Чорновола)

У тренажерному залі проводять 110–130 персональних тренувань щодня. Ми проаналізували денну відвідуваність клієнтами усіх фітнес-клубів мережі «Sport Life» м. Львова залежно від часу занять (табл. 3.9).

Отже, позиції лідирів мають 2 клуби: на Сихові та по вул. Героїв УПА, які за площею посідають друге і третє місце. Найбільший (майже у двічі) клуб по вул. Гетьмана Мазепи працює з кінця березня 2019 р. і ще недостатньо сформував базу своїх клієнтів, тому вважаємо доцільним клубу пропонувати акційні пропозиції (мережеві абонементи, нижчі ціни на них тощо). Отож у середньому за день усі фітнес-клуби «Sport Life» відвідують 3853 клієнти, а найбільш популярний час такий: 9–10 години (7,7% – 9,31%) та 18–20 години (11,12% – 15,21%), а також 17–18 години лише у трьох клубах (крім клубу по пр. Чорновола – 5,82%). Найменш відвідуваними є 21–23 години (2,23% – 3,08%).

Таблиця 3.9

Денна відвідуваність клієнтами мережі фітнес-клубів «Sport Life»

Години	вул. Гетьмана Мазепи (n=901)	вул. Героїв УПА (n=1237)	вул. Зубрівська (n=1268)	пр. Чорновола (n=447)
6.00–7.00	–	–	0,47	–
7.00–8.00	5,22	6,79	6,39	4,47
8.00–9.00	4,99	6,79	5,05	4,92
9.00–10.00	7,7	8,41	9,31	8,95
10.00–11.00	5,44	6,39	5,76	8,28
11.00–12.00	4,44	5,5	7,18	6,49
12.00–13.00	4,44	4,93	3,55	5,59
13.00–14.00	3,44	4,61	4,81	5,37
14.00–15.00	4,33	4,37	3,94	5,37
15.00–16.00	4,55	4,2	5,36	3,36
16.00–17.00	5,55	6,47	4,97	6,04
17.00–18.00	11,32	9,3	9,7	5,82
18.00–19.00	11,54	11,88	11,12	12,98
19.00–20.00	15,21	10,35	11,99	11,41
20.00–21.00	9,32	6,22	7,02	8,05
21.00–22.00	2,33	3,23	3,08	2,68
22.00–23.00	0,1	0,16	0,32	0,22

Розглянемо місячну відвідуваність усіх фітнес-клубів (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Місячна відвідуваність клієнтів мережі фітнес-клубів «Sport Life»

Години	вул. Гетьмана Мазепи (n=26939)	вул. Героїв УПА (n=36177)	вул.Зубрівська (n=37878)	пр. Чорновола (n=13549)
6.00–7.00	–	–	0,07	0,28
7.00–8.00	5,1	6,23	4,73	4,81
8.00–9.00	3,32	6,34	4,92	4,47
9.00–10.00	7,53	8,58	8,52	8,62
10.00–11.00	6,8	7,77	7,91	7,73
11.00–12.00	6,36	6,77	6,79	6,88
12.00–13.00	5,58	5,58	6,16	6,66
13.00–14.00	4,68	6,11	5,25	5,09
14.00–15.00	5,04	4,78	4,88	4,7
15.00–16.00	5,82	5,07	5,48	5,38
16.00–17.00	6,31	5,86	6,27	5,92
17.00–18.00	9,63	7,46	7,81	7,35
18.00–19.00	11,93	11,1	10,05	9,71
19.00–20.00	11,78	9,59	10,73	11,88
20.00–21.00	7,39	6,02	7,53	7,64
21.00–22.00	2,49	2,39	2,71	2,74
22.00–23.00	0,24	0,23	0,19	0,16

Отже, тенденція щодо «робочих годин» не змінилася. У середньому за місяць у фітнес-клубах «Sport Life» займаються 114543 особи, а найбільш популярними є 9.00–11.00 та 17.00–21.00 години. Найменше відвідувачів з 21 до 23 години.

Слід зазначити, що у період з 14 до 17 год клуби відвідує незначна кількість споживачів фітнес-послуг (у середньому 4–5% за год). На нашу думку, поясненням є те, що для більшості цей час є робочим і тому у розкладі практично немає групових занять. Для залучення споживачів у «непопулярний» час адміністрації доцільно надавати різноманітні акційні пропозиції: наприклад, спеціальну пільгову картку відвідування фітнес-клубу з 14 до 17 години тощо.

Ефективність функціонування організації – найважливіша якісна характеристика господарювання на всіх її рівнях. Діяльність і успішність роботи будь-якої організації залежить від обраної стратегії, що здатна сприяти зростанню та успіху [301, 317, 329].

Для встановлення стратегії розвитку і конкурентного середовища на ринку мережі фітнес-клубів «Sport Life» ми використали PEST-аналіз і застосували SWOT-аналіз [514]. Ці методи полягають у виявленні чинників внутрішнього і зовнішнього середовища мережі фітнес-клубів і поділі їх на чотири категорії: strengths (сильні сторони), weaknesses (слабкі сторони), opportunities (можливості) і threats (загрози). Сильні (S) і слабкі (W) сторони є чинниками внутрішнього середовища фітнес-клубу (тобто тим, на що сам об'єкт здатний вплинути). Сильні сторони – це переваги мережі щодо її конкурентів; те, що дасть змогу їй досягти встановлених стратегічних цілей. Слабкі сторони – те, у чому програє мережа своїм конкурентам, що заважає їй у досягненні стратегічних цілей. Сторони можливості (O) і загрози (T) є чинниками зовнішнього середовища (тобто тими, що можуть вплинути на об'єкт ззовні, при цьому об'єкт їх не контролює). Можливості – це сприятливі зовнішні чинники для роботи, а загрози – негативні зовнішні чинники, які мають потенційну небезпеку.

Застосування SWOT-аналізу дає змогу систематизувати всю зазначену інформацію, яку представлено у табл. 3.11.

Враховуючи баланс інтересів клієнтів і фітнес-клубу, аналізуючи його зовнішнє і внутрішнє середовище діяльності та здійснюючи певні комбінації їхніх категорій, можна спрогнозувати стратегію функціонування.

Зокрема комбінація «сильні сторони – можливості» (Поле СіМ) дає змогу побачити конкурентні переваги і сприятливі чинники, на яких базуватиметься стратегія розвитку / удосконалення мережі фітнес-клубів; «слабкі сторони – можливості» (Поле СлМ) допомагають виявити внутрішні чинники, які необхідно підсилити, щоб надалі скористатися сприятливими можливостями зовнішнього середовища.

Таблиця 3.11

Результати SWOT-аналізу діяльності внутрішнього середовища мережі фітнес-клубів «Sport Life»

Середовище	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішнє	<ul style="list-style-type: none"> • вдалий режим роботи, велика площа клубів, достатній рівень обслуговування; • кваліфікований персонал; • фітнес-програми відповідають світовим стандартам; • наявність додаткових послуг (SPA-процедури, масаж); • акції на клубні картки; • «заморожування» картки на певний період; • підтримка соціальних фізкультурно-спортивних заходів; • дитячі фітнес-послуги; • наявність атестації, вимог до обов'язкового підвищення кваліфікації тренерів; • відкриття філії по франшизі; • великі роздягальні з шафкою під ключ; • наявність басейну, душу; • наявність фітнес-кафе / спортивного бару; • можливість тренування у клубах мережі при наявності відповідної картки; • наявність корпоративного фітнесу; • вибір послуги залежно від картки; • наявність програми «Оплата частинами»; • наявність страхування 	<ul style="list-style-type: none"> • високі ціни; • наявність лише річного абонементу; • відсутність умов для тренування осіб з інвалідністю (відсутність пандусів та ін.); • недостатня різноманітність фітнес-програм; • відсутність у більшості тренерів фахової освіти; • відсутність пробних одноразових відвідувань; • відсутність дезінфекції спортивного обладнання; • додаткові платні послуги (теніс, сквош), які не входять у жодну клубну картку
Зовнішнє	Можливості	Загрози
	<ul style="list-style-type: none"> • відкриття нових клубів у місті; • розширення / збільшення асортименту фітнес-послуг; • залучення нових споживачів за допомогою реклами, акцій, упровадження нових фітнес-програм; • покращення якості надання послуг; • лідерство на ринку фітнес-послуг; • відкриття нових напрямів фітнесу для вагітних, осіб з інвалідністю та людей похилого віку; • регулярне навчання, підвищення кваліфікації персоналу 	<ul style="list-style-type: none"> • конкуренція, поява нових фітнес-клубів; • низька споживча активність (зацікавленість) населення; • економічна нестабільність (високий рівень інфляції); • низька платоспроможність населення; • підвищення цін на абонементи

«Слабкі сторони – загрози» (Поле СЛЗ) допомагає побачити фактори обмеження стратегічного розвитку / удосконалення; «сильні сторони – загрози» (Поле СіЗ) – використовують як стратегію потенційних переваг діяльності фітнес-клубів.

Простежити співвідношення чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, що трактується в категоріях SWOT-аналізу, можна за допомогою спеціальної матриці (табл. 3.12).

SWOT-аналіз дає змогу формувати загальний перелік аспектів стратегії фітнес-клубу з урахуванням його особливостей: відповідно до змісту стратегії – адаптації до середовища чи формування впливу на нього.

Отже, аналіз аспектів діяльності мережі фітнес-клубів «Sport Life» виявив, що вони формують середовище конкурентоспроможності, однак мають потенціал для подальшого розвитку. Щодо предмету нашого дослідження, то мережа має можливості залучення нових споживачів за допомогою реклами, акцій, упровадження нових фітнес-програм (зокрема для вагітних, осіб з особливими потребами); розширення/збільшення асортименту фітнес-послуг та поліпшення якості їх надання. Відповідно це вимагає регулярного навчання та підвищення кваліфікації фітнес-персоналу.

У сучасному світі соціальна відповідальна діяльність бізнесу є загально-прийнятим правилом, якого дотримуються більшість організацій у всьому світі [63, 167, 307]. Адже соціальна відповідальність – це концепція, що заохочує організації враховувати інтереси суспільства, усвідомлення впливу діяльності на споживачів, працівників, громади та довкілля в усіх аспектах своєї діяльності [120, 121, 212, 441]. Бізнес не тільки відповідальний за дотримання законів, виробництво якісних послуг, але і добровільно бере на себе зобов'язання перед суспільством щодо підвищення якості життя людей. Приймаючи таку стратегію, організації демонструють, що досягли у своєму розвитку відповідного рівня зрілості. Отож, що цивілізованіший бізнес, то більшою стає його участь у соціальному житті міста, регіону, держави [472].

Турбота про здоров'я людини повинна стати місією кожної організації, зокрема закладів фізкультурно-спортивного спрямування. Слід зазначити, що соціальна відповідальність бізнесу в Україні перебуває на стадії становлення. Найактивнішими у цій сфері є насамперед представництва іноземних компаній, які адаптують свій досвід до нашого суспільства. Однак цей процес потребує координації та стимулювання, а отже – участі в ньому держави, яка повинна визначити соціальну відповідальність як бажану поведінку для бізнесу та розробити комплекс відповідних стимулів [162]. В Україні соціально відповідальним бізнес буде тільки тоді, якщо власники фітнес-клубів, відкривши свої соціальні програми, відчують, що їм це вигідно.

Матриця SWOT-аналізу діяльності мережі фітнес-клубів «Sport Life»

Зовнішнє середовище	Можливості	Загрози
<p>Внутрішнє середовище</p> <p>Сильні сторони</p> <p>Вигідне розташування і режим роботи клубів, їхня велика площа, кваліфікований персонал, підвищення кваліфікації фітнес-тренерів та їх атестація.</p> <p>Різноманітні фітнес-послуги: дитячі, SPA-послуги, корпоративний фітнес.</p> <p>Фітнес-програми відповідають світовим стандартам.</p> <p>Акції на клубні картки та їх «заморожування» на певний період; відкриття філій за франшизою.</p> <p>Підтримка соціальних фізкультурно-спортивних заходів.</p> <p>Наявність фітнес-кафе / спортивного бару, басейну</p>	<p>Лідерство на ринку, відкриття нових клубів у місті.</p> <p>Залучення нових споживачів.</p> <p>Упровадження нових фітнес-програм, зокрема для вагітних, осіб з інвалідністю.</p> <p>Регулярне навчання і підвищення кваліфікації персоналу.</p> <p>Страхування життя і здоров'я від нещасних випадків</p> <p>Поле С1М</p> <p>Відкривати нові клуби, враховуючи нові напрями фітнесу для вагітних, осіб з інвалідністю тощо.</p> <p>Надавати якісні фітнес-послуги</p>	<p>Конкуренція, поява нових фітнес-клубів.</p> <p>Низька споживча активність (зацікавленість) населення.</p> <p>Економічна нестабільність (високий рівень інфляції).</p> <p>Підвищення цін на абонементи</p> <p>Поле С1З</p> <p>Донести інформацію до потенційних споживачів про наявні місця та фітнес-програми.</p> <p>Підвищити рівень фізкультурної освіченості.</p> <p>Підвищити рівень зацікавленості населення фітнес-послугами.</p> <p>Залучати нових клієнтів за допомогою пропаганди, реклами, акцій</p>
<p>Слабкі сторони</p> <p>Високі ціни і купівля лише річного абонементу.</p> <p>Відсутність умов для тренування осіб з інвалідністю (відсутність пандусів та ін.).</p> <p>Відсутність у більшості тренерів фахової освіти.</p> <p>Відсутність мотивації споживачів клубу.</p> <p>Відсутність інформації про стан здоров'я споживача.</p> <p>Немає пробних одноразових відвідувань.</p> <p>Додаткові платні послуги (теніс, сквош), які не входять у жодну клубну картку</p>	<p>Поле СЛМ</p> <p>Забезпечити умови для тренування осіб з інвалідністю.</p> <p>Сприяти мотивації споживачів клубу (для регулярних споживачів – знижки, безкоштовний збір інформації про їхнє здоров'я).</p> <p>Оновлення спортивного інвентарю</p>	<p>Поле СЛЗ</p> <p>Розробити нові ідеї і технології, які випереджають дії конкурентів</p> <p>/ залучити споживачів за рахунок нового / сучасного інвентарю.</p> <p>Аналізувати найкращі практики бізнесу фітнес-послуг</p>

Ми проаналізували мережу фітнес-клубів «Sport Life» також стосовно соціальної відповідальності. Це найбільша спеціалізована корпорація України, в якій діє 17 власних підприємств. У 2017 році членами мережі стали 350 тис. осіб. Установлено, що соціальна відповідальність є одним із важливих напрямів її роботи [190, 255, 510]. Значну частину свого прибутку мережа спрямовує на фінансування різноманітних фізкультурно-спортивних заходів. Зокрема, проведено і підтримано 22 (2016 р.) та 40 (2017 р.) фізкультурно-спортивних заходів, у яких взяли участь від 80 до 9 тис. осіб [190, 255, 510].

Інформацію про підтримку регулярних фізкультурно-спортивних заходів мережею «Sport Life» представлено у табл. 3.13.

Таблиця 3.13

**Регулярні заходи соціального спрямування
мережі фітнес-клубів «Sport Life»**

№	Заходи	Учасники	
		2016 р.	2017 р.
1	Чемпіонат міста Києва з сімейного спорту	62 родини, які представляли 66 шкіл	понад 500 київських сімей
2	«Гонка нації: пишайся собою!» – українці підкорили надважкий забіг «Snow Race» від «Гонки Нації»: пробігти 7+ км і 15+ км із подоланням перешкод	300 учасників	1200 любителів екстремального відпочинку
3	VI-й Київський міжнародний півмарафон «Nova Poshta Kyiv Half Marathon»	7100 спортсменів із 43 країн світу	понад 9 тис. спортсменів різних вікових категорій із 50 країн світу
4	Фестиваль сім'ї (волейбол, футбол, дитячі анімації, мистецькі майстер-класи, сімейні спортивні змагання, сімейний квест, наукові експерименти, армрестлінг)	близько 100 родин	близько 150 родин
5	Традиційний турнір з плавання серед плавців-аматорів «Ліга ФІТ-3»	150 учасників	280 учасників (Одеса, Рівне, Херсон, Запоріжжя, Львів, Київ)
6	Зимовий пробіг «KMRC SNOW RUN»	200 учасників	310 учасників, 1500 глядачів

Як свідчить інформація в таблиці, одним із масштабних заходів є Київський міжнародний півмарафон «Nova Poshta Kyiv Half Marathon», який

залучив понад 9 тисяч спортсменів різних вікових категорій із 50 країн світу (2017 р.). Окрім зазначених регулярних заходів, компанія «Sport Life» провела інші не менш вагомі фізкультурно-спортивні заходи з великою кількістю учасників як у 2016, так і в 2017 роках (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Фізкультурно-спортивні заходи мережі фітнес-клубів «Sport Life»

№	Фізкультурно-спортивні заходи	Учасники
2016р.		
1	«INTERPIPE Dnipro Half Marathon»	понад 1400 учасників із 9 країн, серед яких майже 250 дітей
2	Міжнародний юніорський чемпіонат зі сквошу «Barakat Squash Junior Open 2016»	близько 80 дітей (11–19 рр.) з України, Росії та Білорусі
3	Нічний забіг «Samsung Galaxy S7 Night Run»	понад 2000 осіб
4	Відкритий марафонський заплив «Aquaman 3.8»	понад 200 осіб
5	Всеукраїнський фестиваль здорового способу життя «Odesa stan Workout Fest 2016»	понад 250 осіб
6	Аматорський турнір із міні-футболу в Дніпропетровській області «Libertad»	56 колективів
7	Міжнародний півмарафон «Grand Prix Lviv half marathon 2016»	720 учасників, з яких 12 – іноземці
8	«Гонка нації» – забіги з перешкодами	більше 1000 осіб
9	Всеукраїнська мережева фітнес-конвенція «Sport Life Convention»	понад 100 учасників з усіх регіонів
2017 р.		
1	Міжнародний турнір «Kyiv Battle 2017»	60 професійних атлетів та 60 любителів
2	Забіг «Ladies Run»	500 чоловіків 400 жінок
3	Турнір зі змішаних єдиноборств «MMA Road to WWFC»	40 учасників
4	Міжкорпоративні дитячі спортивні змагання «Ми – чемпіони»	38 дитячих команд
5	Напівмарафон «CrossHill» 2017	2000 учасників
6	Одеський міжнародний півмарафон	понад 2000 учасників із 25 країн світу

Окрім підтримки зазначених заходів, ми встановили, що мережа «Sport Life» усвідомлює важливість меценатства та спонсорства для розвитку спорту та надає матеріальну підтримку спортивним командам різного рівня – від

дворових до національних збірних (чемпіонат України з бодибілдінгу, фітнесу та бодифітнесу за версією УФББ / ВАББА, матчі збірної з баскетболу, міжнародний турнір із художньої гімнастики «Кришталеві булави» та ін.) [190, 255, 510].

Отже, мережа «Sport Life» активно підтримує різноманітні заходи соціального спрямування.

3.2.2. Особливості діяльності мережі фітнес-клубів «FitCurves»

Однією із найчисельніших за кількістю фітнес-клубів м. Львова є мережа «FitCurves». Отже, аналіз офіційного сайту мережі фітнес-клубів «FitCurves» дав змогу отримати інформацію про те, що функціонує загалом 12 тис. клубів на п'яти континентах у 88 країнах світу [224, 384, 452]. Понад 20 млн доларів було вкладено в наукові дослідження для створення цієї ідеальної фітнес-програми [224, 384, 452], за якою займаються близько 10 млн жінок у світі. «FitCurves», або «Curves International», за 25 років розвитку перетворилася в міжнародну фітнес-франшизу і лідера фітнес-послуг для жінок, оскільки була 10 разів визнана найкращою франшизою за рейтингами США; 350 клубів «FitCurves» діють у країнах СНД і Східної Європи; 500 тис. її клієнток у Східній Європі поліпшили своє здоров'я (скинули зайву вагу) [224, 384, 452].

У 2007 році міжнародна компанія «Curves» увійшла в Україну під торговою маркою «FitCurves», яка очолює п'ять найкращих фітнес-клубів і займає 50 % ринку мережевих клубів України. На сьогодні в країні функціонує 300 клубів, найбільше – у Львові (9). Клуби працюють у такому часовому діапазоні: з 8.00 до 20.00 год із перервою з 12.30 до 15 год (у робочі дні); у суботу час роботи обмежений: з 10.00 по 14.00 год, у неділю – вихідний. Клуби пропонують програму «FitCurves», яка складається з трьох компонентів: 30-хвилинний фітнес (колове тренування містить: розминку, кардіонавантаження, силове навантаження, заминку, розтяжку); трифазну програму управління вагою; супровід фітнес-експертів. Тренажерне устаткування, яке використовують, побудовано за принципом гідравлічного опору (аналогічно до аква-аеробіки), який створюється шляхом тиску рідини в циліндрі, на відміну від стандартних блокових тренажерів. Таке обладнання вимагає зусиль у двох напрямках, тому під час тренування задіяні всі групи м'язів. Це дає змогу плавно змінювати діапазон навантаження та уникати ударних навантажень на суглоби й сухожилля, а також можливість безпечно тренуватися жінкам різного рівня підготовленості.

Результати SWOT-аналізу діяльності мережі фітнес-клубів «FitCurves» подано у табл. 3.15.

Таблиця 3.15

Результати SWOT-аналізу діяльності мережі фітнес-клубів «FitCurves»

Середовище	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішнє	<ul style="list-style-type: none"> • вигідне розташування клубів; • фітнес-програма відповідає світовим стандартам; • акції на абонементи для студенток, людей пенсійного віку, матерів із доньками; • «заморожування» абонементу на певний період; • підтримка соціальних заходів; • відкриття філії за франшизою; • наявність роздягальні з шафою під ключ; • можливість тренування у клубах мережі за наявності відповідної картки; • пробне безкоштовне одноразове заняття; наявність атестації; • додатково за оплату пропонують продукцію компанії «FitCurves» (коктейль «Fit balans»; каші та супи «Смакуй здорово!»); • індивідуальний підхід до клієнта, щомісячне діагностування; • наявність програми харчування; • тривалість тренування 30 хвилин 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність умов для тренування осіб з особливими потребами (відсутність пандусів та ін.), мала площа клубів; • відсутність у більшості тренерів фахової освіти; • відсутність душі (у більшості клубів); • відсутність страхування; • відсутність можливості приходити з дітьми; • відсутність фітнес-кафе / спортивного бару і додаткових послуг (спа-процедур, масажу); • відсутність чіткої години початку занять; • платні шафи для постійного зберігання речей; • відсутність дієвої пропаганди, реклами; • тривала обідня перерва тренерів
Зовнішнє	Можливості	Загрози
	<ul style="list-style-type: none"> • відкриття нових фітнес-клубів у місті; • залучення нових споживачів за допомогою реклами, акцій; • лідерство на ринку фітнес-послуг; • регулярне навчання персоналу, підвищення його кваліфікації, підвищення якості надання послуг; • поліпшення якості надання послуг; • страхування життя і здоров'я від нещасних випадків 	<ul style="list-style-type: none"> • конкуренція, поява нових фітнес-програм у клубах, поява нових фітнес-клубів; • низька споживча активність (зацікавленість) населення; • економічна нестабільність (високий рівень інфляції); • низька платоспроможність населення; • підвищення цін на абонементи

Отже, для успішного функціонування на ринку фітнес-клуб повинен знати свої сильні і слабкі сторони, а також розуміти, з якого боку є загрози і як їм можна запобігти за допомогою можливостей. Встановлення зв'язків між ними повинно використовувати керівництво, вибираючи стратегії розвитку фітнес-клубу, розробляючи стратегії планування та її реалізації.

На основі вказаних вище фактів можна зробити висновок, що мережа фітнес-клубів «FitCurves» має багато сильних сторін. Вигідно відмінними перевагами є такі: доступна вартість на послуги, тривалість тренування, щомісячне діагностування тощо. Однак головною слабкою стороною є як недостатньо дієва маркетингова діяльність, так і кадрове забезпечення.

З огляду на ці чинники внутрішнього і зовнішнього середовища ми побудували SWOT-матрицю (табл. 3.16). На кожному з чотирьох полів розглянуто можливі парні комбінації. Виокремлено ті з них, які, на нашу думку, повинні бути враховані при розробленні стратегії фітнес-клубу. Далі у процесі формування стратегії планування визначають, що необхідно виконати, щоб розвинути сильні сторони і підвищити показники, які виявилися нижчими, ніж у конкурентів. Слід пам'ятати, що загрози і можливості можуть стати протилежними.

Отже, аналіз конкурентоспроможності мережі фітнес-клубів «FitCurves» у Львові встановив, що у них є великий потенціал розвитку, для використання якого необхідно змінити режим роботи клубу, оновлювати спортивний інвентар, зробити дитячу кімнату, страхувати здоров'я споживачів від нещасних випадків тощо. Наявні також переваги перед конкурентами, до яких можна зарахувати тривалість заняття, спрямованість лише на жіночий контингент, щомісячне діагностування, зручність розташування (близько від дому) та ін. Однак важливою проблемою, на нашу думку, є якість роботи персоналу, яка залежить від їхньої фаховості та мотивації. Слід також брати до уваги відкриття конкурентами нових клубів і пропонування потенційним клієнтам більшого арсеналу фітнес-послуг.

Отже, знаючи результати SWOT-аналізу, керівництво мережі фітнес-клубів має змогу правильно розставити пріоритети та спрямувати зусилля на усунення слабких і підсилення сильних сторін, щоб зайняти сприятливу конкурентну позицію на ринку.

В умовах жорсткої конкуренції фітнес-клуби, щоби зберегти свої провідні позиції на ринку, повинні мати стійку репутацію. Для цього слід формувати свій позитивний імідж [472]. Саме він дає змогу досягти того, щоб фітнес-клуб сприймали партнери, споживачі й усе суспільство.

Матриця SWOT-аналізу діяльності мережі фітнес-клубів «FitCurves»

<p>Зовнішнє середовище</p> <p>Внутрішнє середовище</p>	<p>Можливості</p> <p>Стати лідером на ринку фітнес-послуг. Відкриття нових клубів у місті. Залучення нових споживачів. Регулярне навчання і підвищення кваліфікації персоналу. Пропаганда здорового способу життя. Страхування здоров'я від нещасних випадків</p>	<p>Загрози</p> <p>Конкуренція, поява нових фітнес-клубів. Низька споживча активність (зацікавленість) населення. Економічна нестабільність (високий рівень інфляції). Підвищення цін на абонементи</p>
<p>Сильні сторони</p> <p>Фітнес-програма відповідає світовим стандартам. Відкриття філій за франшизою. Акції на клубні абонементи та «заморожування» на певний термін. Підтримка соціальних заходів і щомісячне діатностування. Вигідне розміщення клубів і їхнє цілорічне функціонування. Пробне безкоштовне одноразове заняття. Нааявність сформувати програму харчування</p>	<p>Поле СІМ</p> <p>Відкрити нові фітнес-клуби. Забезпечити регулярне підвищення кваліфікації фітнес-тренерів</p>	<p>Поле СІЗ</p> <p>Донести інформацію до потенційних споживачів про місяця розташування клубів. Підняти рівень зацікавленості населення фітнес-послугами. Залучити нових клієнтів за допомогою реклами, акцій, соціальних заходів</p>
<p>Слабкі сторони</p> <p>Відсутність умов для тренування осіб із інвалідністю (пандусів та ін.) та фахової освіти у більшості тренерів. Відсутність мотивації споживачів клубу та інформації про стан їхнього здоров'я. Відсутність можливості приходити з дітьми. Відсутність години початку занять, яке триває 30 хв</p>	<p>Поле СлМ</p> <p>Забезпечити умови для тренування осіб із інвалідністю. Сприяти мотивації споживачів клубу (для регулярних споживачів – знижки, безкоштовний збір інформації про їхнє здоров'я). Оновлювати спортивний інвентар. Обладнати дитячу кімнату. Страхувати здоров'я споживачів від нещасних випадків. Надавати перевагу персоналові з фаховою освітою</p>	<p>Поле СлЗ</p> <p>Залучити споживачів завдяки новому інвентарю, дієвої реклами. Змінити режим роботи клубу: скоротити обідню перерву тренерів для збільшення годин тренувань І в неділю працювати за графіком суботи</p>

Зокрема, компанія «FitCurves» у своїй діяльності регулярно здійснює заходи соціального та благодійного спрямування, тобто повною мірою розуміє свою соціальну відповідальність [224, 384, 452]. Соціальні проекти «FitCurves» розвиваються у п'яти напрямках: жінка, сім'я, здоров'я, довкілля та благодійність. Окрім цього, працівники компанії відвідують дитячі будинки і онкоцентри, допомагають людям похилого віку та людям із інвалідністю, проводять безкоштовні тренування на вулиці для домогосподарок. Слід зазначити, що впродовж 2016–2018 років було підтримано низку таких проектів, заходів. Найбільш значущі ми узагальнили та подали у табл. 3.17.

Таблиця 3.17

Соціальні заходи мережі фітнес-клубів «FitCurves»

№	Захід	Зміст / спрямування	Учасники
2016 рік			
1	«Мистецтво бути щасливою»	привернення уваги до поліпшення самооцінки у різних сферах життя, яка впливає на успіх, взаємовідносини та рішення	25
2	Благодійний фес-тиваль «Charity Weekend. Здоровий день з Машею Єфросиніною!» для придбання унікального рентген-апарата для дитячої реанімації Інституту педіатрії, акушерства та гінекології	тренування просто неба з професійними інструкторами; медичні консультації від найкращих спеціалістів; фуд-корти зі здоровою їжею; особисті тренування з М. Єфросиніною; танцювальні флешмоби зі знаменитостями; концерт Д. МопатіКа; обстеження, консультація дітей у 8 лікарів: педіатра, гастроентеролога, імунолога, ортопеда, офтальмолога тощо	понад 800
3	Соціально-благодійний захід «PinkParty» (частина Всеукраїнського соціального проекту «Здоров'я – це просто»)	привернення уваги до проблеми раку молочної залози	12 міст України

Продовження табл. 3.17

№	Захід	Зміст / спрямування	Учасники
4	«Інформування про відновлення грудей» (Breast Reconstruction Awareness Day)	відверті розмови про рак, щоб ті, хто зіткнувся з цим діагнозом, знали, що вони не одні, що з цим захворюванням можна жити і потрібно боротися	понад 500
2017 рік			
1	День подяки	пропаганда здорового способу життя: проведення дитячих ігор, силового шоу, спортивних змагань, конкурсів, розіграшів з подарунками для всієї родини, розваг, вуличний кінотеатр; фінал Всеукраїнського двотижневого автопробігу; концерт	понад 500 1 тис. осіб
2	Масштабний міжнародний рух «Ми – за якісне, здорове і локальне!»	пропаганда здорового способу життя: проведення зарядки, обстеження на медичному обладнанні «Омрон»	– працівники мережі гіпермаркетів «Ашан» (Київ, Кривий Ріг, Запоріжжя, Львів, Одеса); –2000 відвідувачів отримали подарунки –1,5тис. учасників пройшли обстеження; – 1,4тис. отримали консультацію фітнес-тренера та фахівця щодо корегування маси тіла
3	Соціальна акція «Жити краще»	пропаганда здорового способу життя	1 тис. осіб
4	«Зробимо Україну чистою»	турбота про екологію середовища: прибирання території біля офісу	працівники

Продовження табл. 3.17

№	Захід	Зміст / спрямування	Учасники
5	Соціально-просвітницький фітнес-тур «Живи танцюючи»	популяризація здорового способу життя серед жінок, формування нової культури здоров'я і нових здорових сімейних традицій	12 міст України
6	Проект «Активууй здоров'я»	періодичне проведення ранкової зарядки – 30 хв фізичних вправ	більше ніж 1 тис. осіб
2018 рік			
1	Соціальний проект «Рожевий жовтень»	– інформування та допомога жінкам у боротьбі з раком молочної залози; – передача медичних інструментів відділенню пухлин грудної залози та її реконструктивної хірургії	понад 100 клубів 22 міст України (проінформовано 53 тис. жінок про профілактику хвороби, пільгове обстеження пройшли 1,2 тис. жінок на суму 430 тис. грн)
2	Соціально-благодійний захід «PinkParty» (частина Всеукраїнського соціального проекту «Здоров'я – це просто»)	привернення уваги до проблеми раку молочної залози	12 міст України

Як бачимо, кількість заходів збільшується, що свідчить про соціальну позицію і стратегію розвитку компанії. Саме таку її діяльність і визнано суспільство. Мережа фітнес-клубів «FitCurves» отримала статусний знак «Знак соціальної відповідальності» регіонального рівня в межах унікального проекту «Social Responsibility Mark» (SRM). Сертифікат засвідчує вагомий внесок компанії у соціальну сферу та активну підтримку важливих благодійних ініціатив (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Взірець сертифіката про отримання «Знаку соціальної відповідальності»

Отриманий знак доводить виконання вимог щодо такого статусу (сумарні відрахування на благодійність у розмірі 10 тис. доларів упродовж року, створення ефективного процесу благодійності, дії, що доводять порятунок людей тощо). В Україні «FitCurves» неухильно дотримується принципів соціально відповідального ведення своєї діяльності.

Підсумок до 3 розділу

В Україні спостерігаємо позитивне тенденцію до зростання кількості осіб, які займаються різними видами оздоровчої рухової активності. Створення умов для оздоровчих занять населення – одне з важливих завдань державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Однією з найперспективніших галузей у сфері послуг можна вважати фізичну культуру і спорт, зокрема оздоровчий фітнес. Ринок фітнес-послуг у нашій країні протягом кількох років балансує між попитом і пропозицією. Фітнес-індустрія – одна з найбільш капіталомістких ділянок бізнесу.

Ринок фітнес-послуг в Україні активно зростає і залишається надалі перспективним і дохідним. Його потенційну ємність оцінено у 2 млрд доларів. Для його подальшого розвитку важливого значення набуває проблема досягнення конкурентоспроможності на ринку його об'єктів – фітнес-клубів. Адже здорове конкурентне середовище сприяє впровадженню прогресивних інновацій, економії ресурсних витрат, оптимальному задоволенню попиту, зниженню цін тощо.

Існує проблема нерівномірності забезпечення населення фізкультурно-оздоровчими клубами, лише в деяких областях є позитивні тенденції. Відповідно розподіл пропозицій фітнес-послуг також є нерівномірним, бо фітнес-послуги сконцентровані насамперед у великих містах.

Осіб, залучених до фізичної культури та спорту, на початок 2017 року було 11,5 %, а до занять оздоровчим фітнесом – 2,6 % від загальної кількості населення. У 2018 році залучених було 2,9 %.

У Львові функціонує 88 фітнес-клубів, споживачами яких є 57520 осіб (7,9 %). Аналіз діяльності найбільш популярних фітнес-клубів м. Львова, таких як «FitCurves», «Sport Life», «Ківі Фітнес», «Олімп», «Малібу», «Forever» і «Ліга», дав змогу сформувати їх характеристики. Усі вказані заклади пропонують і надають населенню міста різноманітний асортимент фітнес-послуг. Однак фітнес-клуб «FitCurves» надає послуги лише жінкам, а фітнес-клуб «Олімп» – єдиний, що пропонує послуги з «Crossfit». Клуби «Малібу», «Ківі Фітнес» мають школи для підготовки тренерів групових занять.

Зазначимо, що найбільш популярною серед мешканців міста є мережа фітнес-клубів «Sport Life» (4 клуби), які надають великий арсенал послуг (близько 30 фітнес-програм, тренажерна зала, плавання, додаткові послуги тощо). Клуби працюють у великому часовому діапазоні, що зручно для вибору часу занять.

Завдяки SWOT-аналізу діяльності мережі фітнес-клубів «Sport Life» у Львові встановлено сильні (вигідне розміщення, акції на клубні картки, «заморожування» картки на певний період, підтримання соціальних фізкультурно-спортивних заходів тощо) та слабкі (високі ціни, наявність лише річного абонементу, відсутність умов для тренування осіб з інвалідністю тощо) сторони внутрішнього середовища, можливості (відкриття нових клубів, залучення нових споживачів, відкриття нових напрямів фітнесу для вагітних, осіб з інвалідністю та людей похилого віку тощо) та загрози (поява нових фітнес-клубів, низька споживча активність, високий рівень інфляції, низька платоспроможність населення, підвищення цін на картки тощо) зовнішнього середовища. Це дає змогу спрогнозувати / спроектувати стратегію і сформувати конкурентне середовище функціонування мережі фітнес-клубів «Sport Life» у Львові.

Найбільшу кількість фітнес-клубів у Львові має мережа «FitCurves» – 9. Аналіз їхнього макро- і мікросередовища виявив серед чинників, які сприятливо впливають на фітнес-клуб, соціальні і технологічні. Економічні та політичні чинники негативно впливають на функціонування і розвиток клубів у фітнес-індустрії. Вони є основними ризиками для досліджуваних об'єктів.

Аналіз конкурентоспроможності мережі фітнес-клубів «FitCurves» (сильні і слабкі сторони, загрози і можливості) підтвердив, що вони мають достат-

ний потенціал і низку переваг серед конкурентів. Однак є і слабкі сторони та загрози в діяльності фітнес-клубів. Саме тому керівництво фітнес-клубу повинно правильно визначити пріоритети і спрямувати зусилля на усунення слабких і підсилення сильних сторін, щоб зайняти сприятливу конкурентну позицію на ринку.

SWOT-аналіз діяльності мереж фітнес-клубів «FitCurves» і «Sport Life» став згодом основою для обґрунтування концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу (зокрема проекту професійних стандартів для фітнес-персоналу).

Соціальна відповідальність організацій в Україні на сучасному етапі є актуальною. Саме тому підтримка держави необхідна для важливості етичної і соціально відповідальної поведінки таких організацій, підвищення їх престижності. Держава повинна створювати стимули до соціальної відповідальності, забезпечувати правові умови соціальних інвестицій, гнучку податкову політику стосовно організацій-благодійників, надавати їм пріоритет при отриманні ліцензій, пропагувати їхній досвід тощо. Необхідно більше висвітлювати проблему соціальної відповідальності в Україні.

Для збереження провідних позицій мережі фітнес-клубів «FitCurves» і «Sport Life» створюють свій позитивний імідж через цивілізований бізнес та дотримуючись принципів соціальної відповідальності. Соціальна відповідальність є одним із найважливіших принципів роботи мережі «Sport Life». Цінова політика закладів фітнес-індустрії міста є різною, що формує пропозиції різної вартості абонементів (карток) на тривалості їхньої дії (від одноразового до річного відвідування занять).

Обираючи таку стратегію, організації демонструють, що досягли у своєму розвитку відповідного рівня зрілості. Їхня соціальна відповідальність передбачає добровільний відгук на соціальні проблеми суспільства та підтримку різноманітних заходів. Саме цим обґрунтовано найбільшу кількість їхніх фітнес-клубів у містах України.

Ціни на фітнес-послуги в бізнес- і економ-сегментах не змінилися або зменшилися. Однак у преміум-сегменті ціни стабільно ростуть, оскільки конкуренція тут залишається слабкою.

Отже, у держави є потенціал для розвитку фітнес-індустрії, але слід створювати привабливі умови для інвесторів, подбати про законодавство, яке передбачатиме податкові преференції для спортивних закладів, інші пільги.

ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ В УКРАЇНІ

4.1. Методологічні основи побудови концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні

Пріоритетом реалізації державної політики є впровадження в Україні європейських стандартів життя. На жаль, сьогодні залишаються актуальними проблеми депопуляції, погіршення стану здоров'я населення, обмеження рухової активності, організаційної взаємодії між суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, невідповідності вимогам сучасності та світовим стандартам її ресурсного забезпечення, зокрема організаційного, кадрового, науково-методичного тощо [18, 99, 36, 137, 198, 199]. Подолання зазначених негативних тенденцій та виконання завдання формувати здоровий спосіб життя громадян України потребує нагальних ефективних заходів. Для цього необхідно впровадити таку систему фізкультурної просвіти населення, яка б сприяла таким діям:

- створення розуміння і умов щодо формування здорового способу життя, престижу здоров'я;
- залучення населення до оздоровчої рухової активності;
- виконання завдань Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» [261]. Зазначене потребує якісно підготовленого кадрового складу, який постійно підвищує свою кваліфікацію.

Теоретико-методологічне розроблення концепції базувалося на таких засадах:

- нормативно-правові та законодавчі акти України: Конституція України, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» (Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5), Закони України «Про фізичну культуру і спорт» та «Про вищу освіту», Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» [261], постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фі-

- зичної культури і спорту на період до 2020 року» [264], Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 [204], «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [258] тощо;
- фундаментальні положення теорії та методики фізичного виховання (Б. М. Шиян, Є. Н. Приступа, Т. Ю. Круцевич, В. І. Столяров, Н. В. Москаленко та ін.);
 - теоретико-методологічні засади рекреаційної діяльності різних груп населення, спорту для всіх (Є. Н. Приступа, М. В. Дутчак, Т. Ю. Круцевич, О. В. Андреева, О. Ю. Ажиппо, Н. О. Белікова, О. М. Жданова, Г. М. Путятіна тощо);
 - теоретико-методичні основи оздоровчого фітнесу (Т. Ю. Круцевич, Л. Я. Іващенко, О. Л. Благій, Ю. А. Усачов та ін.);
 - теорія інформації та моделювання у фізичному вихованні (С. С. Єрмаков, В. А. Кашуба, К. К. Колін, М. В. Кларін, В. В. Монахов та ін.);
 - підготовка фахівців з фізичної культури і спорту (Л. П. Сущенко, Ю. М. Шкретій, М. М. Василенко, Н. О. Белікова, М. В. Данилевич та ін.);
 - теоретичні основи управління сферою фізичної культури і спорту (Є. В. Імас, Ю. П. Мічуда, І. І. Приходько, І. І. Переверзін, О. М. Жданова, В. І. Франчук).
 - системний і функціонально-діяльнісний підходи, які дали змогу розглянути оздоровчий фітнес як відкриту соціально-педагогічну систему, що розвивається.

В основу концепції також покладено розробки вітчизняних (О. В. Корх-Черба, 2015; М. М. Приймак, 2016; П. А. Слобожанінов, 2017; М. М. Василенко, 2018 та ін.) та іноземних (Д. Червінський, 2001; Д. Стейсі, М. Хопкінс, К. Адамс, Р. Шор, Д. Прадхон, 2010 та ін.) науковців щодо кадрового забезпечення фітнес-індустрії.

4.2. Зміст концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні

Успішна професійна діяльність вимагає сьогодні від фахівця з фізичної культури і спорту високого професіоналізму, активності, творчості, глибоких знань, умінь і навичок як предметно-професійного, так і специфічного характеру, пов'язаного з особливостями змісту діяльності. Зазначені вимоги до сучасного фахівця повною мірою стосуються і фахівців з оздоровчого фітнесу, оскільки динамічний розвиток вітчизняної фітнес-індустрії зу-

мовлює постійну потребу у кваліфікованих кадрах [99, 100]. Зауважимо, що розвиток фітнес-індустрії і поява нових професій (зокрема 3475 «фітнес-тренер») сприяють розв'язанню наявних проблем [93] і докорінним змінам у структурі ринку праці, змінюють пріоритетні вимоги до компетентностей працівників тощо. Саме тому в сучасних умовах фітнес-індустрія потребує фахівців, які пройшли відповідну підготовку та забезпечують своє подальше професійне зростання для належної конкурентоспроможності на ринку праці та задоволення нових запитів споживачів їхніх послуг.

Отже, проблемою, яка потребує розв'язання, є дисбаланс між запитами суспільства на висококваліфікований фітнес-персонал та результатами діяльності закладів вищої освіти, професійною готовністю випускників до інтенсивного розвитку фітнес-індустрії. Для цього слід обґрунтувати концептуальні підходи щодо кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу.

Отже, актуалізувалася потреба наукового обґрунтування і формування концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні.

Система оздоровчо-рекреаційної рухової активності є сукупністю компонентів (підсистем): оздоровчого фітнесу, спорту для всіх і фізичної рекреації [88, 121]. Оздоровчий фітнес – це відкрита система, яка взаємодіє із довкіллям і має здатність пристосовуватися до його змін [121]. Зростання запитів населення на зміцнення здоров'я, фізичне вдосконалення та активний відпочинок, попиту на якісні фітнес-послуги ставлять нові вимоги як до змісту занять оздоровчим фітнесом, так і до професійних компетентностей фахівців. Саме тому аналіз фактичного стану функціонування системи оздоровчого фітнесу та її кадрових потреб [38, 99, 100, 101], перспектив застосування трудової діяльності фітнес-персоналу [98], вимог ринку праці (роботодавців) до їхньої професійної готовності [42], реформування вищої освіти, зростання ролі неформальної освіти на противагу традиційній, невизначеність організаційних умов впровадження сучасної системи безперервного професійного зростання фітнес-персоналу [324, 380], вивчення міжнародного досвіду [390], відсутність професійних стандартів для фітнес-персоналу [98] тощо стали передумовами необхідності обґрунтування змісту концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу.

Концепцію трактуємо як систему поглядів, певне розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум [412]. Це управлінська конструкція, що містить загальне системне уявлення шляхів переходу від поточного положення об'єкта управління до бажаного [181]. Головне призначення концепції полягає в інтеграції певної системи поглядів і отриманні результатів, що розширяють уявлення про об'єкт у теоретичному і практичному планах [412]. Професійно розроблена концепція відіграє важливу роль для реалізації

стратегічного управління розвитком будь-якого об'єкта. У ній повинні бути представлені найбільш пріоритетні напрями його розвитку [181].

Ми сформуваємо концепцію, яка є складною, цілеспрямованою і динамічною системою. Вона є авторським баченням сутності, змісту та особливостей організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу. Побудова концепції базувалася на методологічних підходах Є. В. Яковлева та Н. О. Яковлевої [412]: загальні положення; теоретико-методологічні основи; змістовне наповнення; верифікація.

Загальні положення концепції відображають мету, нормативно-правові та теоретико-методологічні основи, межі її застосування, уточнення поняттєвого апарату, умови ефективного функціонування та розвитку фітнес-індустрії. Отож цей розділ дав змогу окреслити призначення концепції, обґрунтувати правомірність її основних положень, розкрити можливості реалізації концепції та межі її ефективного використання.

Концепція базується на виконанні також загальних функцій управління: плануванні, організації, мотивації та контролю [121].

Концепція ґрунтується на таких принципах:

- комплексність – урахування всіх чинників (організаційних, правових, соціально-психологічних, економічних), що впливають на стан кадрового забезпечення і виконання фахівцями своїх функцій;
- системність – побудова системи кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу, заснованої на взаємозв'язку, узгодженості, послідовності і спадкоємності всіх її елементів;
- відкритість (гласність) та об'єктивність у кадровій роботі, що реалізують відповідними механізмами і процедурами кадрової роботи та її організаційним забезпеченням;
- нормативна забезпеченість, що дає змогу поєднувати виконання посадових обов'язків, дій у межах компетенції посади і проявляти творчість у здійсненні функцій [181, 243].

Окрім цього, ми взяли до уваги специфічні принципи Ю. С. Залознова [130]:

- орієнтація на збалансованість інтересів роботодавця та працівників, ефективний розвиток працівників і сфери послуг;
- справедливість;
- збалансованість ефективності всіх видів діяльності з відповідним розвитком персоналу;
- комплексність;
- профілактичний характер діяльності;
- страхування ризиків;
- відповідальність персоналу за якість та результативність праці;
- інноваційність у розвитку сфери послуг та персоналу тощо.

Концепцію розроблено на перспективу, вона має довгостроковий термін впровадження, її реалізація повинна забезпечувати створення конкурентоспроможного середовища для залучення й утримання висококваліфікованих фахівців. У змісті концепції закладено основні принципи захисту від непрофесіоналізму, який є небезпечним для суспільства і здоров'я людини як споживача фітнес-послуг.

Отже, метою концепції є удосконалення організації системи оздоровчого фітнесу та забезпечення її персоналом для підвищення якості надання фітнес-послуг.

Мету концепції ми деталізували у цілі, сукупність яких зумовлює її досягнення через відповідні завдання залежно від рівня управління:

- координація діяльності суб'єктів фізичної культури і спорту: узгодження документів регламентування щодо взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів освітньої діяльності та фітнес-індустрії, наукових і науково-технічних організацій в інтересах кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу і сприятиме її розвитку;
- формування системи моніторингу фітнес-персоналу: вдосконалення системи підготовки кадрів та здійснення обліку фітнес-персоналу, співробітництво;
- удосконалення функціонування фітнес-клубу: оптимізація стратегії розвитку та організація якісного надання фітнес-послуг.

Концепція передбачає максимальне використання сильних сторін та мінімізацію слабких у діяльності всіх суб'єктів фізичної культури і спорту. Для цього, на нашу думку, слід передбачити побудову взаємовідносин між органами державної влади, громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості та суб'єктами фітнес-індустрії, враховуючи їхнє внутрішнє і зовнішнє середовище (рис. 4.1).

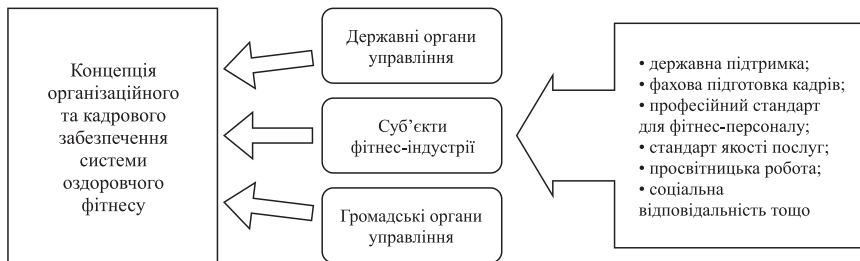

Рис. 4.1. Схема співпраці суб'єктів сфери фізичної культури і спорту для впровадження концепції

Має бути встановлено партнерство між державою і фізкультурно-спортивним рухом, що й дасть змогу сформувати й реалізувати загальний курс національної політики. Річ у тому, що сучасна система управління сферою фізичної культури і спорту не повинна обмежуватися лише взаємодією структур державного і громадського секторів та об'єднанням їхніх зусиль. Слід неодмінно зважити на те, що під час становлення і розвитку ринкової економіки діє чинник приватно-підприємницької діяльності [277], що дає змогу забезпечити координацію дій усіх зацікавлених суб'єктів. Фітнес-індустрія у своїй сукупності складається з фітнес-клубів (фітнес-центри, фітнес-студії тощо) різної організаційно-правової форми власності. Позитивним є той факт, що усі зацікавлені сторони готові до взаємодії. Про це свідчить круглий стіл «Перспективи розвитку оздоровчої рухової активності в Україні» (25. 10. 2017 р.), всеукраїнські дослідження ринку фітнес-послуг (2017 р., 2018 р., 2019 р.), розроблення «Єдиного фітнес-стандарту України» (17. 01. 2019 р.) тощо.

Ми погоджуємося з думкою І. Є. Рибчича про те, що успішне функціонування сфери фізичної культури і спорту в сучасних умовах вимагає використання принципово нових форм і методів управління, відповідних суті ринкових соціально-економічних вимог [277, 431].

Така співпраця повинна бути відображена у правових документах. Для цього, на нашу думку, слід урегулювати відносини всередині індустрії фітнесу, визначити стимулювальну та гарантуючу роль держави, захистити бізнес та права споживачів. Це дасть змогу визначити повноваження органів виконавчої влади у взаємовідносинах із суб'єктами індустрії фітнесу між собою та з владою. Бажаним є і прийняття державної програми підтримки та розвитку оздоровчого фітнесу, яка сприятиме встановленню його ролі та місця в системі оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Слід зазначити, що концепцію буде ефективно впроваджено тоді, коли будуть враховані потреби усіх сторін щодо кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу. Саме тому необхідно опрацювати механізми регулювання рівня професійної відповідності фітнес-персоналу через розроблення, затвердження та імплементацію професійних стандартів (узгодивши їх із Національною рамкою кваліфікацій), які відобразатимуть вимоги ринку праці, роботодавців та споживачів до професійної діяльності. Роботодавцям вони необхідні для захисту і прозорості бізнесу, визначення рівня якості послуг і самоідентифікації співробітників.

Необхідність впровадження єдиних (обов'язкових) стандартів в оздоровчому фітнесі давно назріла [98]. У цей час керівники фітнес-клубів у роботі з персоналом дотримуються власних принципів і підходів. Здебільшого фітнес-тренери надають послуги як індивідуальні підприємці, із кожним

укладено договори згідно з законодавчими нормами. Оскільки йдеться про здоров'я людей (споживачів), професійну підприємницьку діяльність фахівців сфери потрібно чітко регламентувати. Це допоможе оцінити професійну придатність фахівця, сприятиме безпечності та якості надання фітнес-послуг.

З огляду на відсутність незалежної системи оцінювання професійних компетентностей фітнес-персоналу, на нашу думку, необхідно створити «Центр сертифікації фітнес-персоналу», який незалежно оцінюватиме реальний стан їхньої професійної підготовки.

Професійний стандарт у системі оздоровчого фітнесу також закладе основу для прикладного компонента – освітнього стандарту за відповідною спеціальністю, сприятиме розробленню і затвердженню кваліфікаційної характеристики фітнес-тренера тощо.

Не менш важливим є формування системи моніторингу підготовки та підготовленості фітнес-персоналу. Здійснення обліку фітнес-персоналу забезпечить формування відповідного реєстру фахівців. Власне підготовка кадрів у ЗВО (профільна освіта) повинна відбуватися відповідно до сучасних вимог і змін у системі оздоровчого фітнесу. Необхідно адаптувати до цього усі освітні програми. Освітній процес повинен сформувати навички та компетентності, що відповідатимуть міжнародним стандартам, очікуванням роботодавців і споживачів фітнес-послуг [414, 422, 524, 463]. Оскільки заклади формальної освіти дещо втрачають монополію єдиних центрів забезпечення ринку праці кваліфікованими працівниками, стає щоразу більш актуальним визнання державними інституціями та ринком праці необхідних компетентностей, здобутих особою від провайдерів неформальних освітніх послуг. Саме тому підготовку кадрів іншими організаціями (непрофільна освіта) також потрібно здійснювати за акредитованими програмами і відповідно до аналогічних вимог.

Підготовка фахівця у профільних ЗВО повинна забезпечити готовність майбутнього вчителя до проведення занять при введенні до програми з фізичної культури закладів середньої освіти модуля «Оздоровчий фітнес» [77, 376, 391, 400].

Концепція дає змогу обрати провідний вектор діяльності фітнес-клубу; передбачає, який шлях дасть змогу набути конкурентних переваг на ринку, вистояти у боротьбі за споживача. Саме тому вдосконалення функціонування фітнес-клубу допоможе забезпечувати завдяки оптимізації стратегії його розвитку. Керівництву слід формувати правильну кадрову політику щодо чисельності персоналу, його кваліфікації і ефективного використання. Необхідно активізувати різноманітні види і форми реклами, впровадження нових фітнес-програм і створення для занять комфортних умов, підвищувати

рівень соціальної відповідальності, налагоджувати співпрацю із закладами освіти тощо.

Організацію якісного надання фітнес-послуг потрібно забезпечувати створенням комфортного мікроклімату та інтеграцією зусиль персоналу у формуванні іміджу фітнес-клубу і дотриманням вимог клієнтоорієнтованості. Достатньо важливо створити умови для професійного розвитку фітнес-персоналу: професійна перепідготовка, підвищення кваліфікації тощо.

Підвищення професійного рівня фахівця забезпечується створенням системи сертифікації, заснованої на розробленні професійних стандартів. Сертифікація персоналу, що впливає на якість надання фітнес-послуг, повинна відповідати європейським стандартам, її проводять добровільно, демократично і прозоро. Отож постійне підвищення кваліфікаційного рівня фахівців фітнес-індустрії є невід'ємною частиною підвищення якості послуг, які надаються [97].

Розроблення і затвердження вітчизняних професійних стандартів дасть змогу пройти європейську (EuropeActive) і американську (NCCA) акредитації. Це зробить можливим міжнародне визнання зареєстрованих вітчизняних професіоналів оздоровчого фітнесу в USREPS (Американський реєстр фахівців із фізичних вправ) та EREPS (Європейський реєстр фахівців із фізичних вправ), а також сприятиме забезпеченню професійної мобільності фахівця під час переїзду в іншу країну [414, 442]. Доцільно запровадити як систему оцінювання якості фітнес-послуг, так і сертифікації безпечності спортивного обладнання. Загалом це сприятиме надійності персоналу та розвитку фітнес-клубу.

Схему концепції представлено на рис. 4.2.

Не менш важливими концептуальними основами є врахування комплексу заходів щодо реалізації встановлених цілей, їхня своєчасність і необхідність: економічних, соціально-психологічних, технологічних, адміністративних та дисциплінарних.

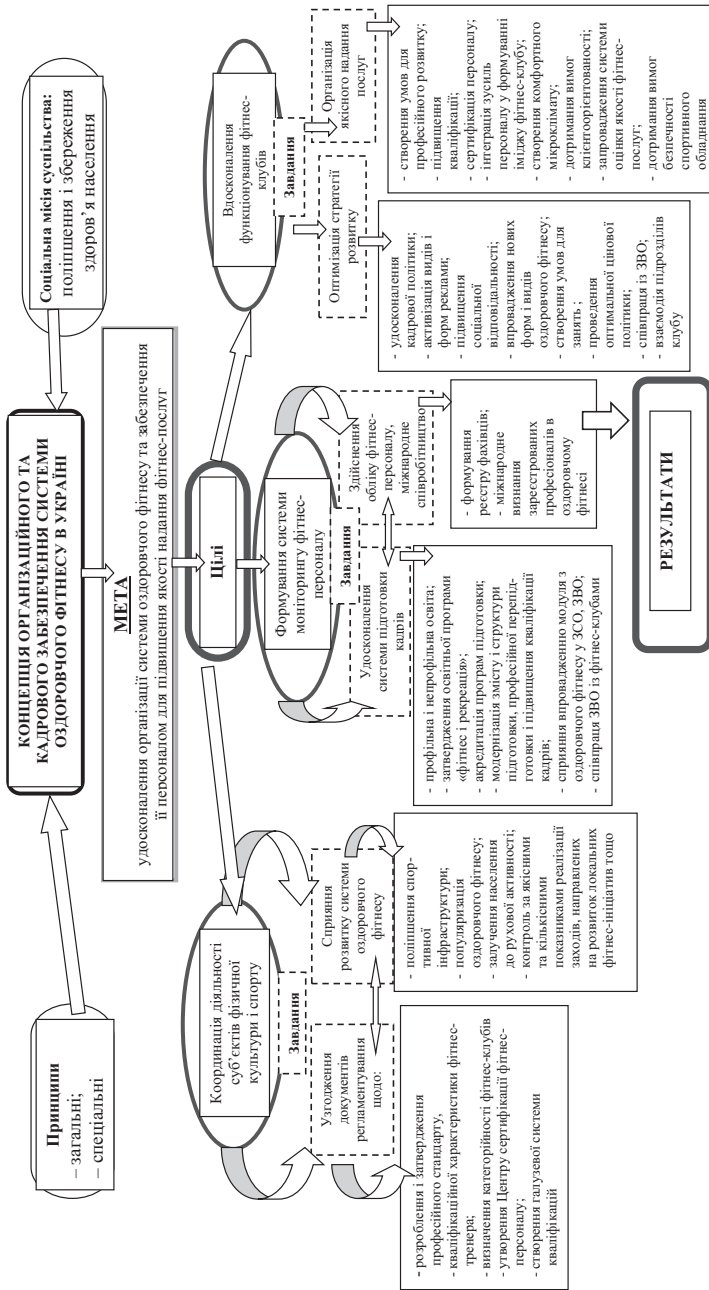

Рис. 4.2. Схеми концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні

Верифікацію концепції підтверджують результати її реалізації:

- взаємодія суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, зокрема оздоровчого фітнесу (соціальне партнерство, соціальна відповідальність);
- удосконалення правових основ діяльності в системі оздоровчого фітнесу;
- розроблення й реалізація програм, спрямованих на формування сприятливого бізнес-середовища та інвестиційного клімату для розвитку оздоровчого фітнесу;
- створення незалежного центру для акредитації освітніх програм, сертифікації фітнес-персоналу;
- створення галузевої системи кваліфікацій, розроблення і впровадження професійних стандартів для фітнес-персоналу;
- гарантування достатнього рівня знань і навичок для якісної роботи фітнес-персоналу;
- запровадження системи оцінювання якості фітнес-послуг, що надають суб'єкти фітнес-індустрії;
- інтеграція зусиль персоналу у формуванні іміджу фітнес-клубу та дотриманні принципу клієнтоорієнтованості; незалежна сертифікація фахівців фітнес-індустрії;
- можливість для вітчизняних професійних стандартів отримати європейську (EuropeActive) і американську (NCCA) акредитації;
- підвищення якості освіти, фахова підготовка фітнес-персоналу;
- акредитація програм для підготовки фахівців фітнес-індустрії (непрофільна освіта);
- професійне навчання, систематичне вдосконалення професійної діяльності, підвищення кваліфікації у форматі інформальної освіти, використання сучасних її методів, самовдосконалення та саморефлексії, конкурентоспроможність;
- наявність сертифікації забезпечить професійну мобільність фітнес-персоналу під час переїзду в інші міста, країни.

Впровадження концепції дасть змогу виконати соціальну місію – покращення і збереження здоров'я населення.

Для встановлення проектної ефективності концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні ми провели експертне оцінювання. Його результати доводять, що концепція сприятиме подоланню суперечностей між наявною практикою та вимогами сьогодення щодо кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу.

Підсумок до 4 розділу

Потреба удосконалити функціонування сфери фізичної культури і спорту актуалізувала необхідність наукового обґрунтування та розроблення концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні.

Розроблено і обґрунтовано концепцію організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу з урахуванням наявних передумов на базі сучасних методологічних та нормативно-правових основ і принципів.

Реалізація концепції організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу дасть змогу вдосконалити її правове регламентування, оптимізувати діяльність фітнес-клубів, забезпечити якісну систему підготовки кадрів та їхню сертифікацію.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ЯКІСНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО ФІТНЕСУ

5.1. Кадрове забезпечення оздоровчого фітнесу в деяких зарубіжних країнах

Система підготовки та сертифікації фахівців з оздоровчого фітнесу за кордоном (США, країни Європи, Японія тощо) є різною, однак має спільні риси. Зокрема, існує диференціація за видами діяльності (організаторська, управлінська, консультативно-методична, викладацька тощо), яка відповідає змісту професії того чи того фахівця. Водночас простежується чітка ієрархічність професій, зумовлена освітнім рівнем фахівців, яка стимулює їх до постійного підвищення своєї кваліфікації [118, 141, 175]. В Україні диференціація функціональних обов'язків фахівців та ієрархічність професій тільки розвиваються, тому для нас дуже важливий досвід зарубіжних країн.

Очевидним є те, що провідне місце в системі підготовки фахівців із оздоровчого фітнесу посідають США [41, 119, 327]. Із 70-х років ХХ ст. демографічні зміни та вплив засобів масової інформації були спрямовані на формування здорового способу життя. Саме тоді Кеннет Купер розробив науково-практичні основи аеробіки, спрямованої на зміцнення здоров'я за допомогою використання рухової активності середньої інтенсивності [434, 435]. Згодом виникла потреба у кадрах нового типу для фітнес-клубів. Через велику різноманітність університетських програм підготовки фахівців оздоровчого профілю 1988 року Національна асоціація спорту та фізичного виховання у співробітництві з американським «Союзом здоров'я, фізичного виховання і танців» розробили академічні стандарти для навчання студентів. На їхній основі додатково було введено спеціальність «фітнес». Понад 30 років тому в галузі фізичного виховання сформовано альтернативні сертифікаційні програми професійної підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу, а саме: консультант зі здорового способу життя та контролю маси тіла; технолог із тестування; фахівець із тестування; фахівець із рухової активності (реабілітолог); керівник занять; інструктор оздоровчого фітнесу; персональний тренер із фітнесу; директор фітнес-програм. Перші професіонали з оздоровчого фітнесу отримали освіту на факультетах фізичного виховання, переважно як учителі фізичного виховання. Підготовку фахівців з оздоровчого фітнесу здійснюють у США не тільки в університетах та коледжах. У країні нараховують понад 250 організацій: федерацій, асоціацій, компаній,

котрі поза державною системою освіти проводять підготовку фахівців для надання фітнес-послуг [41]. У США наявність профільної освіти для роботи фітнес-тренером не є обов'язковою. Однак значна кількість роботодавців вимагає наявності освітнього ступеня бакалавра / магістра за спорідненою до оздоровчого фітнесу спеціальністю. Працювати фітнес-тренером може особа, яка пройшла відповідну сертифікацію своєї компетентності. Окрім підготовки, велику увагу керівники фітнес-клубів приділяють обов'язковій сертифікації / атестації персоналу (переважно кожні 2 роки).

Згідно з прогнозами Бюро статистики праці США, потреба у фітнес-тренерах до 2020 року збільшиться на 24 % порівняно з іншими професіями [427].

У Франції підготовку кадрів із фізичного виховання та спорту здійснюють різні заклади освіти, зокрема: Національний інститут фізичного виховання та спорту, який готує тренерів та керівників фізичного виховання. У 19 університетах створено спеціалізовані факультети з фізичного виховання та спорту, які готують викладача фізичного виховання, тренера, педагога-організатора фізкультурно-масової роботи, фахівця з роботи з інвалідами, спортивного менеджера тощо. Сучасний кваліфікований фахівець у Франції обов'язково має володіти професіоналізмом, ініціативністю, бути творчим, адаптивним, динамічним тощо [119, 327].

Фінляндія утримує незаперечне лідерство на європейському континенті за кількістю населення, котре займається різними видами рухової активності. У країні готують фахівців таких профілів: викладач фізичного виховання, фізіотерапевт (реабілітолог), викладач наук про здоров'я. У країні поширена також спільна підготовка фахівців. Модель такої спільної підготовки кадрів із фізичного виховання та спорту окремих профілів або на окремих рівнях навчання базується на кількох основних підходах: участь у підготовці фахівців різних факультетів одного вишу; участь у підготовці фахівців кількох закладів вищої освіти одного або різних профілів; участь у підготовці фахівців закладів освіти різних країн світу (використання міжнародних освітніх програм). Підготовку фахівців здійснюють на основі «формули якостей». Базовою основою цієї моделі є положення про те, що саме університетська освіта дає змогу керувати процесом оздоровлення, розвиває здатності швидко і гнучко реагувати на потреби мінливого ринку фізкультурно-оздоровчих послуг.

Процес отримання вищої академічної освіти на факультеті спорту і здоров'я складається з двох етапів. Перший етап триває 3–4 роки, і випускник отримує ступінь бакалавра. Для отримання вищого ступеня майстра (магістра) необхідно вчитися 5–7 років.

У закладах вищої освіти (державних: академіях фізичного виховання; факультетах у класичних університетах; факультетах у технічних університетах; приватних) Польщі, які готують фізкультурних кадрів, є такі напрями освіти: фізичне виховання, фізіотерапія (фізична реабілітація), туризм і рекреація. Навчання за вказаними напрямками є ступеневим, складається зі студій першого ступеня: ліцензійних (бакалаврських) і другого ступеня – магістерських. Навчання на ліцензійних студіях триває 3 роки, на магістерських – 2 роки. Спеціальності для магістрів заклад освіти визначає самостійно, зважаючи на вимоги ринку праці та наявні можливості для підготовки [119, 122].

Вивчивши досвід підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу за кордоном [119, 174], для порівняння ми проаналізували підготовку кадрів для оздоровчого фітнесу Польщі [419, 420]. Установлено, що польські заклади вищої освіти фізкультурного профілю, а також факультети інших вишів (Жешувський університет (Uniwersytet Rzeszowski), Академія фізичного виховання ім. Єжи Кукучка в Катовіце (Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach), Академія фізичного виховання та спорту у Гданську (Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdansk), Академія фізичного виховання у Вроцлаві (Akademia Wychowania Fizycznego we Wroclawiu), Державне професійне училище ім. Станіслава Пігонія в Кросно (Panstwowa Wyzsza Szkoła Zawodowa im. Stanislaw Pigonias w Krosnie), Академія фізичного виховання в Познані (Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu)) готують фахівців із напрямку «фізичне виховання» (бакалаврів, термін навчання 3 роки: 43 ECTS обов'язкових, 75 ECTS фахових, 53 ECTS на вибір) за спеціалізаціями: «інструктор із фітнесу», «інструктор персонального тренінгу», «персональний тренер». Переважно у ЗВО спеціалізацію студенти обирають на другому році навчання. Спеціальності для магістрів навчальний заклад визначає самостійно, враховуючи вимоги ринку праці та наявні можливості для підготовки [119, 122]. На другому освітньому рівні з напрямку «фізичне виховання» здійснюють підготовку магістрів (термін навчання 2 роки: 76 ECTS обов'язкових, 44 ECTS фахових) за спеціалізаціями: «інструктор з персонального тренінгу», «фітнес», «персональний тренер». У ЗВО, які готують студентів за напрямом «туризм і рекреація», є такі спеціалізації на другому освітньому рівні (магістр): «методи релаксації в рекреації», «персональний тренер», «рекреація рухова», «оздоровчий туризм і SPA» тощо. Спеціалізації пропонують і затверджують ЗВО залежно від попиту на ринку тих чи інших фахівців [77, 119, 122, 419, 420].

Освітній процес ЗВО Польщі передбачає вивчення таких фахових дисциплін, як «Харчування і добавки», «Формування іміджу персонального тренера», «Юридичні аспекти роботи персональних тренерів», «SPA і Welnes», «Методологія роботи з клієнтом», «Анімація вільного часу та рекреації»,

«Планування, програмування і обслуговування заходів рекреації», «Профілактика здоров'я», «Фітнес у фізичній терапії» тощо. [419, 420].

Підготовку фітнес-тренерів у Німеччині здійснюють громадські та приватні організації академічного та неакадемічного профілю. Формальна освіта – це 5 років навчання в університетах на факультеті фізичної культури та спорту, а неформальна освіта (курси при фітнес-клубах / студіях) – 24–36 місяців, після закінчення яких і позитивного складання іспиту надається ліцензія для роботи фітнес-тренером (ліцензія В – «фітнес-тренер»; ліцензія В – «менеджер із відділу продажів», ліцензія В – «фахівець зі спортивного харчування»; ліцензія А – «фахівець медичного фітнес-тренування»; сертифікат «консультанта»).

Згідно з дослідженнями [77, 119, 122, 419, 420], кожен десятий житель країни (9,3 %) відвідує фітнес-клуб, а у 2020 році оздоровчим фітнесом займатимуться 12 млн жителів Німеччини. Зауважимо і те, що в Німеччині є організація технічного контролю, яка здійснює перевірку якості послуг, розробляє єдину класифікацію тренерів із фітнесу та розподіляє їхні кваліфікації відповідно до рівнів Європейської системи кваліфікацій.

Цікавим є досвід підготовки тренерів із фітнесу і в країнах Балтії, зокрема у Латвії. Згідно з законодавством, для отримання роботи фітнес-тренера необхідно мати офіційний дозвіл Ради спортивних федерацій Латвії (*Latvijas Sporta federāciju padome (LSFP)*), яка не займається навчанням, а лише проводить сертифікаційний іспит. Підтверджувати кваліфікацію необхідно кожні 5 років, що передбачає складання тестів на професійну придатність [350]. За законодавством Латвійської республіки, фітнес-персонал класифікують за такими категоріями:

- категорія «А» передбачає наявність вищої фахової освіти, досвіду роботи впродовж 5 років на посаді тренера або документу про закінчення фахових курсів обсягом не менше ніж 60 год;
- категорія «В» передбачає наявність вищої фахової освіти, досвід роботи протягом 2 років або документу про закінчення фахових курсів обсягом не менше ніж 60 год за останні 5 років;
- категорія «С» передбачає наявність середньої освіти, нагород спортивної федерації або документу про закінчення фахових курсів обсягом не менше ніж 320 год за останні 5 років;
- категорія «D» передбачає наявність середньої освіти, документу про закінчення спеціалізованих курсів обсягом не менше ніж 40 год за останні 5 років [350].

Зауважимо, що дві останні категорії надають комерційні та некомерційні організації, які мають ліцензію Міністерства освіти Латвії та акредитовані фа-

ховими асоціаціями. Отже, зазначений розподіл категорій та вимоги до них є відмінними від положень Європейської системи кваліфікацій.

Основою для професійного просування є результативна робота за фахом, підвищення ступеня кваліфікації завдяки курсам підвищення кваліфікації та постійному самовдосконаленню й додатковому навчанню [43].

На відміну від попередніх, заклади вищої освіти Литви не тільки надають освітні послуги, а ще й присвоюють відповідні кваліфікації, підтвердження яких сертифікатом не вимагають [38].

Активно готують фахівців-організаторів оздоровчого відпочинку і дозвілля в Японії [52]. Їхня система підготовки майже не відрізняється від американської. У країні розвиток оздоровчого фітнесу відбувається в межах національної програми «Здорова Японія – XXI століття», що передбачає не тільки збільшення кількості тих, хто займається руховою активністю, й створює організаційно-методичні умови для підготовки фахівців фізкультурно-оздоровчого спрямування [52]. Державну систему підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу проводить Міністерство освіти, науки та культури, яке розробило вимоги до сертифікації знань та умінь як інструкторів зі спорту, так і інструкторів із рекреаційних та оздоровчих занять за такими напрямками:

- інструктори з видів спорту: регіональні інструктори зі спорту; інструктори зі спорту вищих досягнень; інструктори фітнес-клубів;
- інструктори зі спорту для різних верств населення: методисти зі спорту; інструктори з рекреації; інструктори для роботи з дітьми та молоддю.

Освітні програми за цими напрямками реалізують переважно спортивні федерації (Асоціація аматорського спорту Японії), а підготовку фахівців фізкультурно-оздоровчого профілю – громадські організації Японії (організація зі зміцнення здоров'я та фітнесу Японії, спортивна організація «Са-сакава», Японська аматорська спортивна асоціація, Національна асоціація рекреації Японії) [52]. Фізкультурно-оздоровчі організації готують фахівців з оздоровчого фітнесу через систему курсів за трьома рівнями: I рівень – інструктор фітнес-клубу або персональний тренер (навчання триває 7 днів по 8 год); II рівень – інструктор корекційних (реабілітаційних) занять (навчання триває 7 днів по 8 год за наявності диплома I рівня); III рівень – фахівець із силового та кондиційного тренування (навчання триває 7 днів по 8 год за наявності диплома II рівня). У Японії розташовано штаб-квартиру Міжнародної ради досліджень рухової активності та фізичної підготовленості (International Council for Physical Activity and Fitness Research (ICPAFR)). Ця організація займається розробленням та стандартизацією тестів з оціню-

вання фізичної підготовленості, що є одним із найважливіших елементів професійної діяльності фахівців із оздоровчого фітнесу.

Отже, категорії фахівців оздоровчого фітнесу у країнах Євросоюзу, США і Японії є багатопрофільними, але більшість країн забезпечують підготовку і підготовленість фахівців з оздоровчого фітнесу. В Україні, згідно з нормативно-правовими документами, є значно менше професій для оздоровчого фітнесу.

5.2. Міжнародний досвід сертифікації фітнес-персоналу

Система оздоровчого фітнесу у світі має велику інвестиційну привабливість [524, 480, 520, 522]. За даними Національної академії спортивної медицини (NASM), її дохід до 2020 року зросте більше ніж на 16% [483]. Вивчення міжнародного досвіду сертифікації фітнес-персоналу є актуальним, і його врахування є необхідне для створення єдиного стандартизованого підходу до оцінювання професійного рівня фітнес-персоналу в Україні.

Оздоровчий фітнес у світі успішно функціонує завдяки кваліфікованому персоналу, фаховий рівень якого відповідає професійним стандартам та зумовлює надання фітнес-тренерам відповідних сертифікатів [442] (рис. 5.1).

Рис. 5.1. Взірець сертифіката

Зазначимо, що Комітет із питань стандартів «EuropeActive» (Європейська асоціація здоров'я та фітнесу) затвердив 13 професійних стандартів і встановив вимоги для організацій, які можуть стати акредитованими провайдерами для сертифікації фітнес-персоналу [442]. Зокрема, 2012 року Американська рада з фізичних вправ (ACE) стала першою в США постачальницею послуг сертифікованого фітнесу [415]. Окрім неї, у країнах Європи та США функціонує багато інших організацій (понад 400), які здійснюють сертифікацію фітнес-тренерів.

До найбільш авторитетних організацій належать ті, які акредитовані Національною комісією сертифікаційних агентств (NCCA) і побудовані на основі моделі «Integrated Fitness Training» [463]. Цю модель, яка має клієнто-орієнтований підхід, розроблено, щоб допомогти фахівцям у галузі охорони здоров'я та фітнесу надавати кожному клієнтові індивідуальну програму фізичних вправ. До таких організацій належать Американська рада з фізичних вправ (ACE) [486, 423], Національна академія спортивної медицини (NASM) [483, 484], Американський коледж спортивної медицини (ACSM) [416, 516], Національна асоціація сили та кондицій (NSCA) [492], Національна федерація професійних тренерів (NFPT) [488], Національна рада з питань сили і фітнесу (NCSF) [487], Міжнародна асоціація фахівців із фітнесу (IFPA) [461] та інші: Альянс пілатесу – (Pilates Method Alliance), Альянс йоги (Yoga Alliance), Міжнародна асоціація спортивних наук (International Sports Sciences Association (ISSA)). Процес експертизи, який проводить Національна комісія сертифікаційних агентств, є неупередженим, що дає змогу об'єктивно оцінити професійні компетентності претендентів [463, 486]. Акредитація NCCA гарантує, що програми відповідають прийнятим стандартам, які визнають як лідери фітнесу, так і роботодавці, медична спільнота. Із документом, що засвідчує акредитацію, можна вносити резюме сертифікованого тренера до Американського (USREPS) і Європейського (EREPS) незалежних реєстрів фахівців із фізичних вправ [414]. Введення до основних ресурсів із найму персоналу є визнанням зареєстрованих осіб як кваліфікованих фахівців оздоровчого фітнесу, що виконали вимоги та мають необхідні знання, уміння та навички відповідно до акредитованої програми. Далі подано інформацію щодо програм сертифікації різних організацій (табл. 5.1). Окрім того, підготовку спеціаліста з силового та кондиційного функціонування (CSCS) здійснюють такі організації, як NSCA, NCSF та IFPA; інструктора-реабілітолога / за спеціалізацією (CEP/ CSEP) – ACSM; тренера спеціальних груп населення (CSPS), спеціаліста з силового та кондиційного функціонування (CSCS) і фахівця з тактичної сили та кондиціонування (TSACF) – NSCA; тренера з харчування / спортивного харчування – NFPT, NCSF та IFPA.

Таблиця 5.1

Міжнародні організації, які здійснюють сертифікацію фітнес-персоналу

Організації Програма сертифікації	ACE [415, 423]	NASM [483,518]	ACSM [416]	NCSA [488]	NFPT [491]	NCSF [486]	IFPA [461]
персональний тренер (CPT)	3 навчальні програми: «Pro Advantage», «Pro Plus», «Pro Essentials». Для сертифікованих тренерів є 12 спеціалізованих програм: «Senior Fitness», «Weight Management», «Functional Training» та ін.	4 навчальні програми: «Self-Study», «Premium Self-Study», «Guided-study», «All-Inclusive» (гарантує роботу або повернення коштів)	Для сертифікованих тренерів є 3 спеціалізовані програми: «Cancer Exercise Trainer», «Certified Inclusive Fitness Trainer», «Physical Activity in Public Health Specialist»	+	2 навчальні програми: «Standart», «Premier»	+	2 навчальні програми: «Platinum package», «Gold package», «Silver package», «Bronze package»
інструктор групових фітнес-програм (GFI)	3 навчальні програми: «Pro Advantage», «Pro Plus», «Pro Essentials». Для сертифікованих тренерів є 5 спеціалізованих програм: «CrossFit», «Pilates», «Indoor Cycling», «Zumba», «TRX»	3 навчальні програми: «Self-Study», «All-Inclusive» (гарантує роботу або повернення коштів). Для сертифікованих тренерів є 3 спеціалізовані програми: «Indoor Cycling», «Practical Pilates», «Yoga Instructor Training»	Для сертифікованих тренерів є 3 спеціалізовані програми: «Cancer Exercise Trainer», «Certified Inclusive Fitness Trainer», «Physical Activity in Public Health Specialist»	-	-	-	Для сертифікованих тренерів є 41 спеціалізована програма: «Pilates instructor», «Yoga», «Kick boxing», «Step training», «Stationary indoor cycling», «Sport conditioning and bootcamp», «Water exercise»
тренер зі здорового способу життя (CHC)	2 навчальні програми: «Plus», «Basic»	-	+	-	-	-	+
фахівець із медичних вправ (MES)	2 навчальні програми: «Premium», «Standart»	-	+	-	-	-	+
спеціаліст із корекційних вправ (CES)	-	3 навчальні програми: «Self-Study», «Premium Self-Study», «All-Inclusive»	-	-	-	-	-
спеціаліст із фізичного вдосконалення (PES)	-	3 навчальні програми: «Self-Study», «Premium Self-Study», «All-Inclusive»	-	-	-	-	+
фітнес-менеджер	-	-	-	-	-	-	+

Однак найбільш популярними програмами сертифікації є «персональний тренер (СРТ)» та «інструктор групових фітнес-програм (GFI)». Зауважимо, що часто організації для подальшого навчання пропонують для сертифікованого фітнес-персоналу спеціалізовані програми навчання. Наприклад, для сертифікованих тренерів Американського коледжу спортивної медицини є 3 спеціалізовані програми для роботи з клієнтами з інвалідністю (тренер з онкологічних вправ (ACSM / ACS), сертифікований інклюзивний тренер із фітнесу (ACSM / CIFT) та тренер з фізичної активності у сфері охорони здоров'я (ACSM / PAPHS)) [416, 417, 422]. Для сертифікованих тренерів NASM є такі спеціалізовані програми: «Indoor Cycling», «Practical Pilates», «Yoga Instructor Training» тощо [483, 485]. Проаналізуємо більш детально вимоги до реєстрації та складання іспиту з метою отримання сертифікату фітнес-тренера та інструктора групових фітнес-програм у різних міжнародних організаціях (табл. 5.2).

Отже, усі охочі скласти іспит повинні оплатити його, бути старше ніж 18 років і мати вищу або середню освіту. Усі організації проводять іспит англійською мовою (NSCA дозволяє ще чотирма мовами) [483, 485, 493]. Необхідно попередньо прослухати курс і скласти іспит із серцево-легеневої реанімації із використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора акредитованого провайдера, що підтверджує наявність відповідного свідчення. Доволі важливими, на нашу думку, є згода і визнання «Етичних рекомендацій». У них прописано правила, яких слід дотримуватися: поводитися з повагою та гідністю з колегами та клієнтами, використовувати відповідне професійне спілкування, не робити помилкових або зневажливих припущень щодо колег та клієнтів, не здійснювати фізичного / емоційного насильства та несанкціонованого розголошення конфіденційної інформації, дотримуватися правил безпеки тощо. Відмінним є зміст самого іспиту (кількість питань із різних тем, залежно від програми сертифікації) [448, 457 518]. Саме тому кожна організація уточнює «теоретичну підготовку», за якими навчальними посібниками і матеріалами слід готуватися.

Деякі організації пропонують навчання для підготовки до іспиту (курси, відеоуроки, інструктажі з різних тем тощо) [415, 416, 433, 451, 461, 483, 487, 488, 492]. Після реєстрації на адресу претендента впродовж 2–3 робочих днів надходить електронний лист з інструкцією щодо складання іспиту в центрах тестування (наприклад, Pearson VUE для ACE) [415]. Слід обрати дату, час та місце, де відбуватиметься іспит. Його необхідно скласти впродовж 120 днів після реєстрації. Тривалість іспиту – 3 год (лише у NASM – 2 год [415, 483]). Результат іспиту стає відомим одразу після його завершення. Узагальнену інформацію про зміст іспитів окремих організацій представлено у табл. 5.3.

Таблиця 5.2

Вимоги міжнародних організацій для іспиту з сертифікації персонального фітнес-тренера, інструктора групових фітнес-програм

Вимоги	ACE [415]	NASM [483]	ACSM [416]	NSCA [492]	NCSF [487]	IFPA [461]	NFPT [488]
Організації							
Вимоги							
паспорт, карта ID	+	+	+	+	+	+	+
оплата CPT/ GFI, дол.	399/ 249	899/ 399	349/299	435/-	299/-	349/449	379/-
освіта	середня	середня	вища	вища	середня	середня	вища
іспит із серцево-легеневої реанімації (CPR) із використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора (AED)	показ або міжнародне свідчення акредитованого провайдера курсу CPR/AED, який визнає ACE	міжнародне свідчення про складання іспиту	свідчення про складання іспиту з практичним компонентом	міжнародне свідчення про складання іспиту акредитованого провайдера, який визнає ACE	міжнародне свідчення про складання іспиту	міжнародне свідчення про складання іспиту	міжнародне свідчення про складання іспиту
термінологія з анатомії та фізіології	знати (англійською мовою)	знати (англійською мовою)	знати (англійською мовою)	знати (англійською, корейською, італійською, іспанською, китайською мовами)	знати (англійською мовою)	знати (англійською мовою)	знати (англійською мовою)
етичні рекомендації	згода і визнання	згода і визнання	згода і визнання	згода і визнання	згода і визнання	згода і визнання	згода і визнання
теоретична підготовка	є рекомендовані посібники для персонального тренера та для інструктора з групового фітнесу; самостійна підготовка або 80–100 год навчання впродовж 3–4 місяців	є рекомендовані посібники; навчання 10–12 тижнів	є рекомендовані посібники; участь у семінарі або вебінарі; самостійна підготовка або навчання впродовж 3–6 місяців	є рекомендовані посібники; самостійна підготовка курси з різних тем для підготовки	Самостійна підготовка або навчання на курсах з різних тем, відеоуроки	Самостійна підготовка або навчання на курсах організації	Самостійна підготовка або навчання на курсах організації

Таблиця 5.3

Зміст іспиту для отримання сертифіката в різних організаціях

№	Вид сертифікованої програми	ACE (150 запитань) [415]	ACSM (150 запитань) [417, 422]	NASM (120 запитань) [485]	NCSA (155 запитань) [492]	NCSF (150 запитань) [491]	IFPA (200 запитань) [461]	NFPT (120 запитань) [488]
1	Персональний тренер (СРТ)	23% – тестування і оцінювання клієнта; 31% – розроблення програми тренувань; 26% – розвиток і модифікація програми тренувань; 20% – безпека тренувань і оцінка ризиків	25% – початкова консультація та оцінювання клієнта; 45% – програмування вправадженія навчальних програм; 20% – лідерство в навчанні та освіта для клієнтів; 10% – правові та професійні обов'язки	17% – основи анатомії, фізіології, харчування; 18% – оцінювання стану різних систем організму, фізичного стану клієнта; 21% – розроблення фітнес-програми; 22% – методика навчання; 12% – відносини з клієнтами та поведінковий коучинг; 10% – професійний розвиток	25% – консультація клієнта / оцінювання фізичної готовності; 31% – планування / складання програми; 31% – техніка вправ; 13% – безпека / надзвичайні проблеми (25–35 відеозапитань)	19% – розроблення програми тренувань; 16% – методика тренування; 15% – функціональна анатомія; 11% – основи харчування; 11% – моніторинг, оцінювання і професійна практика; 10% – фізіологія фізичної вправи; 7% – управління вагою; 6% – фізична активність і здоров'я	– основи анатомії, фізіології, правильного харчування; – розроблення програми тренування; – методика тренування; – діагностування клієнта; – бізнес фітнесу; маркетинг, право, фінанси	20% – принципи анатомії; 19% – принципи фізіології людини; 23% – компоненти фітнесу; 33% – розроблення, реалізація та модифікація програми підготовки навчання; 5% – професіоналізм та комунікації
2	Інструктор групових фітнес-програм (GFI)	32% – планування групи, розміщення; 49% – лідерство та інструктаж у групі; 19% – безпека тренувань і оцінка ризиків	(115 запитань) 30% – дизайн / розміщення групи; 25% – лідерство; 30% – інструкція; 15% – професійні обов'язки	Та відповідальність	–	–	–	–

Зауважимо, що на іспиті слід відповісти на різну кількість запитань, які можуть бути у вигляді тесту, фото чи відео. Зокрема, ACE формує приблизно 80 % запитань, що містять інформацію про конкретного клієнта і ситуацію, яку потрібно проаналізувати й обрати оптимальний варіант вирішення. Решта 20 % питань – це перевірка знань термінів, основних формул і загальних принципів теорії та методики оздоровчого тренування [415, 423]. Наприклад, NSCA на іспиті використовує 155 запитань із декількома варіантами відповідей, 15 із них не перевіряють, а використовують для апробації [492, 493]. Такі запитання є в усіх розділах, їхні результати не враховують і тому вони не впливають на загальну оцінку. На іспиті застосовують 25–35 елементів відео- та / або зображень, які також оцінюють компетентності претендента. Загалом претенденти повинні мати знання з анатомії, фізіології, біомеханіки, основ харчування, психологічної роботи з клієнтом, розроблення програми тренувань тощо. Зауважимо, що відсоток претендентів, які складають іспит з першого разу, є різним у різних організаціях [451, 457, 518, 520, 521, 522].

Пропускний бал у NSCA становив 76 % для кандидатів, які вперше у 2017 році склали іспит NSCA-CPT [492, 493], а за даними ACE [415, 423] іспит із першого разу складають лише 62 % та 65 % претендентів (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Результати складання іспиту в ACE для сертифікації фітнес-персоналу

Календарний рік	Персональний тренер		Інструктор групових фітнес-програм	
	Кількість кандидатів	Прохідний показник (%)	Кількість кандидатів	Прохідний показник (%)
2015	13103	65	2913	79
2016	16070	68	4452	63
2017	20129	65	5727	62

Після складання іспиту видають електронний, а згодом паперовий сертифікат і пластикову карту «Персонального фітнес-тренера» («Certified Personal Trainer» – CPT) або «Інструктора групових фітнес-програм» («Group Fitness Instructor» – GFI), який є чинним 2 або 3 роки [415, 417, 423, 461, 485, 488, 491, 492]. Особи, які отримали сертифікат, мають право використовувати логотипи відповідних організацій. Наприклад, якщо сертифікат видала ACE, тоді сертифікований персональний тренер використовує логотип «ACE-CPT»; сертифікований інструктор групових фітнес-програм – «ACE-GFI» [415, 423] тощо. Кількість сертифікованого фітнес-персоналу Американської ради з фізичних вправ (ACE) представлено у табл. 5.5.

За 90 та 30 днів до закінчення терміну придатності сертифіката організація інформує про те, як продовжити його дію [415, 423].

Слід зазначити, що кожену програму сертифікації регулярно оцінюють, щоб гарантувати її відповідність сучасним дослідженням та стандартам.

Критерії оцінювання для кожної програми сертифікації також оновлюють та засвідчують мінімальний рівень компетентності кандидата для безпечної практики в межах зазначеної сертифікації.

Таблиця 5.5

**Сертифікований фітнес-персонал
(ACE станом на 01. 01. 2018 р.) [415, 423]**

№	Вид сертифіката	Кількість
1	Персональний тренер (Certified Personal Trainer)	55,954
2	Інструктор з групового фітнесу (Group Fitness Instructor)	18,795
3	Тренер зі здоров'я (Health Coach)	6,004
4	Фахівець із медичних вправ (Medical exercise specialist, formerly known as ACE Advanced health & fitness specialist)	889

Наприклад, у структурі Американської ради з фізичних вправ (ACE) функціонує відділ обстеження, який розробляє вимоги для участі в сертифікації та проведення іспиту, видає сертифікати тощо [415, 423]. Також є відділ обліку, який підтримує встановлені правила відповідно до стандартів акредитації NCCA [415, 423, 486]. Сертифікати ACE надають лише тим особам, які відповідають вимогам до сертифікації, а потім демонструють, пройшовши сертифікаційну експертизу, встановлений або вищий рівень професійної компетентності [415, 423]. Відділ співпрацює із організацією «Castle Worldwide», яка є постачальником послуг із тестування. Саме ця організація розробляє питання для іспиту. У цій організації є експерти-фахівці з різних предметів, що визнані ACE [415, 423, 457]. Експерт формулює запитання і варіанти вибору відповідей, які переглядають і підтверджують ще щонайменше три експерти для переконання, що кожне запитання зрозуміле, чітке, коректне та відображає зміст і обсяг предмета, має лише одну правильну і три неправильних відповіді.

Слід зазначити, що Американська рада з фізичних вправ (ACE) є однією з найбільших організацій, яка здійснює сертифікацію фітнес-тренерів у США, встановлює й удосконалює професійні стандарти у фітнесі. Ця організація проводить методичні семінари за актуальними темами: «Психологічні аспекти програмування здоров'я та фітнесу», «Харчування в спорті і фітнесі», «Принципи фітнесу та здоров'я», «Анатомія і фізіологія людини», «Фітнес

і фізіологія вправ», «Персональне тренування», «Стратегія менеджменту в спорті і фітнесі» тощо [64].

5.3. Кадрові потреби оздоровчого фітнесу в Україні

Однією з найперспективніших галузей у сфері послуг можна вважати фітнес-індустрію. Її розвиток стає частиною формування культури здорового способу життя в Україні, тому важливим є її кадрове забезпечення. Один із компонентів успіху фітнес-центру – кваліфікований персонал. Проблеми удосконалення управління сферою фізичної культури і спорту щодо визначення кадрових потреб, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів розглянуто у працях М. М. Баки, М. В. Дутчака, М. М. Василенко, О. М. Жданової, Т. Ю. Круцевич, Т. М. Курчаби, Ю. П. Мічуди, В. І. Мудрика, М. О. Олійника, І. І. Приходька, О. В. Горбенка та інших [42, 137, 138, 197, 199]. Однак кадрові потреби сучасного оздоровчого фітнесу на ринку праці України вивчено недостатньо.

В Україні щоразу більше зростає потреба у кваліфікованому фітнес-персоналі. Її вивчено завдяки аналізу інформації Державної служби статистики щодо «Діяльності підприємств сфери послуг» (доступна для аналізу за період 2017р. – червень 2018р.) [80, 82, 83].

Ми проаналізували дані за видом економічної діяльності (КВЕД ДК 009:2010) секції R «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок» [83, 297], до якої належить фітнес-персонал. Незважаючи на те, що у секції R зайнято 199,8 тис. осіб [293], потреба роботодавців у працівниках за відповідним видом економічної діяльності 2016 та 2017 роках становила 32 особи [82, 83]. Розуміємо, що не зовсім коректно аналізувати дані, які охоплюють повністю всю сферу, однак вирахувати частку саме фітнес-персоналу неможливо. Інформація дає загальне бачення потреби у працівниках. Розглянемо наявні вакансії у досліджуваному виді економічної діяльності (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

Кількість вакансій та зареєстрованих безробітних за видом економічної діяльності [83]

Вид економічної діяльності	Кількість зареєстрованих безробітних, тис.		Кількість вакансій, тис.		Навантаження на одну вакансію, осіб	
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017р.	2016р.	2017р.
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1,6	1,6	0,4	0,5	4	3

Як свідчить інформація таблиці, професії, що входять до зазначеного виду економічної діяльності, далі популярні. Вважаємо, що незабаром ця тенденція збережеться, а професія фітнес-тренера стане однією з найбільш потрібних.

Підтвердженням є те, що Державна служба статистики України оприлюднила остаточні дані щодо капітальних інвестицій у 2018 році. Найбільш привабливими для інвестицій були такі галузі як «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», де вони зросли більш ніж у два рази – на 122,1 %) (у 2017 році – 1,6 млрд грн, а у 2018 – 3,7 млрд грн) [80].

Для подальшого вивчення кадрових потреб у фітнес-персоналі ми було провели контент-аналіз одного з популярних в українському сегменті інтернет-сайтів кадрового порталу «HeadHunter» (hh.ua) [458]. Група компаній «HeadHunter» працює на ринку інтернет-рекрутмента з 2000 року. Сьогодні сайт hh.ua визнано одним із найкращих, оскільки він має якісну базу резюме потенційних працівників і вакансій роботи. Його послугами користуються понад 60 тис. українських і міжнародних компаній, є більше ніж 1,6 млн відвідувачів цього сайту [458]. Ми проаналізували запити роботодавців на фітнес-персонал (із серпня 2015 року до 20 листопада 2018 року), який було класифіковано за окремими професіями. Зокрема, 2015 року надійшло 230 запитів, 2016 року – 494, у 2017 року – 502 запити та 2018 року – 509. Опрацьовано лише придатні запити, у яких пропонували вакансії фітнес-персоналу в різних містах України (табл. 5.7).

Таблиця 5.7

Вакансії фітнес-персоналу (%)

Професія (посада)	08. 2015	2016	2017	20.11.2018
Персональний фітнес-тренер	15,9	21,2	30,7	16,7
Інструктор тренажерного залу	5,9	8,2	13,7	12,5
Фітнес-тренер (інструктор) групових програм	36	43,2	42,6	42,5
Тренер аквафітнесу	3,7	5,8	4,2	11,1
Тренер дитячого фітнесу	1,6	3,5	1,3	2,4
Фітнес-консультант	0,5	0,2	–	–
Менеджер (адміністратор) фітнес-сервісу	11,1	3,9	4,4	3,8
Фізичний реабілітолог	4,2	2,7	0,2	0,3
Інший фітнес-персонал	21,1	11,3	2,9	10,7
Разом / придатні	230/189	494/453	502/465	509/368

Отже, останнім часом найбільша потреба роботодавців є у фітнес-тренерах групових програм. Серед них зазначають тих, хто проводить заняття з пілатесу, йоги («fly-йоги»), танцювальних напрямів («zumba», «twerk», «strip dance»), «ski-jumping» тощо.

На нашу думку, цю потребу зумовлює поява нових видів фітнес-програм, які здатні сприяти залученню нових споживачів / клієнтів до фітнес-клубів. Також є потреба у персональних фітнес-тренерах, обов'язки яких у разі потреби можуть виконувати інструктори тренажерних залів або фізичні реабілітологи. На третьому місці є потреба у тренерах аквазони, адже невід'ємною частиною фітнес-клубу має бути басейн (саме заради нього значна кількість українців купують абонементи у фітнес-клуби) [86, 87]. Вважаємо, що у майбутньому ця тенденція збережеться і посилиться.

Роботодавці у своїх запитах також зазначали вимоги до кожної вакансії. Слід сказати, що часто вони прагнули до поєднання професій (фітнес-тренер / адміністратор; персональний тренер, який здатний проводити і групові заняття тощо). На нашу думку, це зумовлено тим, що у «Класифікаторі професій» [155] зазначено лише 3 посади фітнес-персоналу (фітнес-тренер, інструктор з аеробіки та інструктор-методист тренажерного комплексу) і до останньої із названих професій у «Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників» [84] подано кваліфікаційну характеристику (вимоги до змісту професійної діяльності: «завдання та обов'язки», «повинен знати», «кваліфікаційні вимоги»). Слід зазначити, що для посади «фітнес-тренера» науковці також розробили відповідні вимоги [93], які необхідно впровадити.

Половина роботодавців вимагають наявності у претендентів досвіду роботи (від 1 року до 3 років, залежно від посади) та спеціальної (фізкультурної) освіти тощо. Ми узагальнили вимоги до претендентів і представили їх у табл. 5.8.

Отже, для всіх професій вимоги майже збігаються, є розбіжності лише в обов'язках, деякі з них є дискусійні. Однак фітнес-клубам потрібні фахівці з високим рівнем кваліфікації, яка відповідає міжнародним стандартам. Як свідчать дані проведеного аналізу, є потреба у фахівцях, які постійно підвищують свою майстерність, мають знання з анатомії, розуміють фізіологічні процеси, вирізняються високим рівнем розвитку організаційних здібностей тощо. Це пояснюється тим, що рівень якості фітнес-послуг залежить від кваліфікації фітнес-тренерів.

Таблиця 5.8

Вимоги роботодавців до претендентів на вакансії фітнес-персоналу

Професія (посада)	Вимоги	Обов'язки
Фітнес-тренер	комунікативність, відповідальність, пунктуальність, працездатність, комунікабельність, наявність особистих досягнень, відкритість, порядність	<ul style="list-style-type: none"> • проводити діагностування; • складати програми індивідуальних занять; • консультувати з питань здорового способу життя
Інструктор тренажерного залу	комунікативність, відповідальність, пунктуальність	<ul style="list-style-type: none"> • розробляти професійні, безпечні, ефективні програми для клієнтів клубу; • проводити інструктаж клієнтів, проводити групові та персональні заняття; • координувати та організовувати тренування для клієнтів
Фітнес-тренер групових програм	наявність особистих досягнень; комунікабельність, відповідальність, пунктуальність, працездатність, вміння працювати в команді, вміння уникати конфліктів, ведення бази даних	<ul style="list-style-type: none"> • проводити тренування, складати програми групових занять; • мати добру фізичну підготовленість, консультувати з питань здорового способу життя; • залучати нових клієнтів
Тренер аква-фітнесу	наявність особистих досягнень, відповідальність, пунктуальність, працездатність, комунікабельність, вміння уникати конфліктів	<ul style="list-style-type: none"> • мати навички надання першої медичної допомоги; • проводити персональні й групові заняття у воді
Тренер дитячого фітнесу	вміння спілкуватися і працювати з дітьми; відповідальність, пунктуальність, працездатність, комунікабельність, толерантність, артистичність	<ul style="list-style-type: none"> • проводити тренування; • складати програми групових занять; • мати добру фізичну підготовленість
Фітнес-консультант	відповідальність, пунктуальність, працездатність, комунікабельність	<ul style="list-style-type: none"> • надавати консультації щодо харчування; • проводити тренування
Менеджер (адміністратор) фітнес-сервісу	орієнтованість на результат, лідерство, упевненість у собі; структурність мислення; стресостійкість, рішучість, вміння переконувати, володіння комп'ютером, здатність до навчання	<ul style="list-style-type: none"> • професійний досвід; вища освіта; • обізнаність в економіці, менеджменті, управлінні персоналом; • знання стандартів сервісу, реалізація абонементів
Фізичний реабілітолог	орієнтованість на результат, відповідальність, пунктуальність, працездатність, комунікабельність	<ul style="list-style-type: none"> • проводити діагностування; складати персональну програму залежно від захворювання / діагнозу; • проводити персональне тренування залежно від захворювання / діагнозу

Згодом для вивчення наявної потреби у фітнес-персоналі було проаналізовано також офіційні сайти п'яти найкращих мереж фітнес-клубів України: «FitCurves», «Sport Life», «Малібу», «АтлетіКо», «Сафарі» [190, 224, 225, 226, 362, 363]. Зауважимо, що на сайті «Sport Life» [190, 226] у розділі «Вакансії клубу» постійно є потреба у фітнес-персоналі (табл. 5.9).

Таблиця 5.9

**Вимоги керівництва мережі «Sport Life»
до претендентів на вакантні посади фітнес-персоналу**

Посада	Вимоги	Обов'язки
інструктор групових програм	досвід проведення групових занять із різних напрямів аеробіки; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення групових занять за розкладом; проведення персональних тренувань
інструктор танцювальних напрямів	досвід проведення індивідуальних і групових занять із різних танцювальних напрямків; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення групових занять за розкладом; проведення персональних тренувань
інструктор із пілатесу	досвід проведення індивідуальних і групових занять із різних видів системи пілатесу; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення групових занять за розкладом; проведення персональних тренувань
інструктор з йоги	досвід проведення індивідуальних і групових занять із різних напрямів йоги; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення групових занять за розкладом; проведення персональних тренувань
інструктор бойових програм	досвід проведення індивідуальних і групових занять із різних напрямів бойових програм; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення групових занять за розкладом; проведення персональних тренувань

Продовження табл. 5.9

Посада	Вимоги	Обов'язки
інструктор тренажерного залу	досвід проведення персональних тренувань на силових тренажерах; високий рівень теоретичних і практичних знань; презентабельний зовнішній вигляд	проведення ознайомчого інструктажу; проведення персональних тренувань з клієнтами клубу; чергування в тренажерному залі; постійний розвиток і професійне зростання
інструктор з плавання	наявність спортивного розряду з одного з водних видів спорту; досвід навчання плаванню дорослих та дітей; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення персональних тренувань для дорослих і дітей; проведення групових занять; чергування в басейні
інструктор з плавання для немовлят	досвід навчання плаванню грудних дітей (від 0 до 1,5 року); готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення персональних тренувань; проведення групових тренувань; чергування в басейні
інструктор з аква-аеробіки	досвід проведення групових занять з аква-аеробіки; готовність до навчання; презентабельний зовнішній вигляд	проведення персональних тренувань для клієнтів клубу; проведення групових занять; чергування в басейні
інструктор дитячого фітнесу	педагогічна або спортивна освіта; досвід роботи з дітьми щонайменше 1 рік, бажано мати тренерський досвід роботи з дітьми від 3 до 13 років; готовність до навчання	проведення персональних тренувань з дітьми; проведення групових занять з дітьми (3–13 рр.); чергування у дитячому клубі

Виявлено 300 вакансій у нових клубах і тих, які розпочали свою роботу.

Зазначимо, що для більшості (перших 5) обов'язки та вимоги є однаковими і передбачають як проведення групових занять за розкладом, так і персональні тренування. Іншими є обов'язки та вимоги до інструктора тренажерного залу та персоналу аквазони. Зауважимо, що помітно поєднання обов'язків персонального тренера і тренера групових занять. Саме тому підготовленість фітнес-персоналу має бути на достатньому рівні [190, 226].

Завдяки аналізу офіційного сайту мережі фітнес-клубів «АтлетіКо» [362] встановлено наявність вакансій на такі посади:

- інструктор групових програм (обов'язки: проведення групових занять за розкладом; залучення нових клієнтів; вимоги: профільна освіта, досвід, привітність, бажання працювати);
- тренер-інструктора тренажерного залу (обов'язки: проведення персональних тренувань; проведення ознайомчих інструктажів; чергування за графіком; вимоги: добра фізична підготовленість, комунікабельність, вміння знаходити спільну мову з клієнтами, доброзичливість і лояльність, знання анатомії і фізіології, вміння складати тренувальні програми залежно від можливостей і бажань відвідувачів) [13,18].

На офіційних сайтах інших фітнес-клубів інформація щодо вакансій є відсутня. Зауважимо, що мережі фітнес-клубів «Малібу» та «Сафарі» мають свої школи для підготовки фітнес-персоналу, після завершення яких можливе працевлаштування [225, 363].

Доволі важливим показником роботи є зарплатня, інформація про яку згруповано і проаналізовано в табл. 5.10.

Таблиця 5.10

Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності (грн) [15]

Вид економічної діяльності	2010	2014	2015	2016	2017			2018 січень – вересень
					разом	% до		
						середнього рівня з економіки	2016	
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1928	3626	4134	4844	6608	93,0	136,4	6916,26

Отже, прослідковується досить позитивна тенденція зростання і високий відсоток середньомісячної номінальної заробітної плати порівняно зі середнім рівнем в економіці.

Під час аналізу кадрового порталу work.ua встановлено, що у сфері діяльності «Краса, фітнес, спорт» середня зарплата за вакансіями – 11087 грн (кількість вакансій 999), а середня зарплата за резюме – 10 932 грн (кількість резюме 62321) [315]. Розрахунки проведено за методом середньозваженого арифметичного значення, що дає змогу зводити до мінімуму вплив деяких вакансій та резюме з неправдоподібними зарплатами [315]. Резюме та вакансії без вказування заробітної плати ми не враховували. У розрахунку є дані за резюме та вакансіями за останні 7 днів (20–27 грудня 2018 р.).

Кількість фітнес-клубів щороку зростає [385]. Це свідчить про те, що серед населення України є попит на запропоновані види рухової активності. Очевидним і важливим чинником надання якісних фітнес-послуг є фаховість фітнес-тренера [93, 123, 459, 506]. Слід зазначити, що оздоровчий фітнес впроваджують і в заклади освіти: дошкільні установи, загальноосвітні школи, ЗВО та ін. Отож можна стверджувати, що є соціальний запит на відповідних фахівців, і на це мала б своєчасно та адекватно відреагувати система освіти. На жаль, в Україні відсутня чітко визначена (єдина) система підготовки фахівців для оздоровчого фітнесу [385]. Така ситуація вимагає створення умов, щоб підготувати фахівців для економічно вигідної [520, 521, 522] і необхідної суспільству сфери відновлення і збереження здоров'я.

В Україні лише незначний відсоток фітнес-тренерів здобувають освіту у ЗВО. Це зумовлюють такі чинники, як тривалість навчання у ЗВО; відсутність ліцензії у фітнес-клубу на надання оздоровчих послуг і відповідальність за свою роботу; невимогливість багатьох фітнес-закладів до рівня освіченості тренерів і персоналу; урахування лише вузької професійної майстерності тренера (переважно рухової) та ін. Це призводить до того, що люди без спеціальної фізкультурної освіти, а часто взагалі без освіти працюють у системі оздоровчого фітнесу.

Сучасні тенденції розвитку фітнес-індустрії ставлять високі вимоги до особистості фахівця [93, 437]. Його професійна діяльність вимагає фундаментальної підготовки, наявності спеціальних умінь та навичок роботи з різними верствами населення [15]. У 2010 році у переліку спеціальностей з'явилася «Фітнес та рекреація». Однак підготовка фахівців цієї спеціальності відбувалася лише у двох ЗВО України: Національному університеті фізичного виховання і спорту України [9] та Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, а у 2014 р. ЛДУФК надана ліцензія на підготовку магістрів з фітнесу та рекреації (8.01020303) галузі знань 0102 – фізичне виховання, спорт і здоров'я людини.

Відкриття нових фітнес-клубів сприяло подальшому працевлаштуванню випускників, створювало соціальний запит і передумови для організації підготовки фахівців зі спеціальності «Фітнес та рекреація». Зважаючи на це, Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики додав до класифікатора професій (ДК 003:2010) професію «фітнес-тренер» [204], а ЗВО «активізувалися» щодо відкриття спеціальності «Фітнес та рекреація» для забезпечення фахівцями рекреаційно-оздоровчої діяльності населення регіонів країни.

Однак 2015 року, згідно з Постановою КМУ № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», відбулися зміни щодо нових галузей знань

та спеціальностей. Водночас здобувачі вищої освіти, які вступили до ЗВО до того, як постанова набула чинності, продовжували навчання відповідно до обраних напрямів підготовки та спеціальностей. Зокрема, ЗВО України в межах галузі «Освіта / педагогіка» спеціальностей 014 «Середня освіта (фізична культура)» і 017 «Фізична культура і спорт» можуть здійснювати підготовку фахівців за спеціалізацією / освітньою програмою «Фітнес та рекреація». Під час аналізу офіційних сайтів ЗВО України ми встановили, що підготовку фахівців з оздоровчого фітнесу здійснюють університети / академії фізкультурного профілю, педагогічні та класичні університети, технічні університети тощо. (разом – близько 50). Аналізуючи «Умови прийому» ЗВО фізкультурного профілю на 2017 рік встановлено, що набір на I курс за спеціалізацією / освітньою програмою «Фітнес та рекреація» здійснювали НУФВіС та ХДАФК. Придніпровська ДАФК здійснювала набір на перший курс за спеціалізацію «Методика спортивно-масової роботи», яка і забезпечує підготовку студентів до роботи у фітнес-клубах. ЛДУФК готував зазначених фахівців лише на другому рівні вищої освіти (магістратура) [157]. У 2019 / 2020 н.р. у ЛДУФК імені Івана Боберського вперше здійснено набір на підготовку фахівців-бакалаврів зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за спеціалізацією / освітньою програмою «Фітнес та рекреація».

Для вивчення сучасного стану підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу у ЗВО ми в межах II етапу Всеукраїнської олімпіади зі спеціальності «Фітнес та рекреація» (березень 2017р.) провели анкетування її учасників: студентів (n=52) із 19 ЗВО, науково-педагогічних працівників ЗВО і членів журі (n=13). Результати анкетування студентів і викладачів підтверджують літературні дані [437] про те, що розвиток оздоровчого фітнесу в Україні є перспективним (по 100 % відповідей), тим паче, що 46,1 % викладачів вважають, що половина населення України переконана у необхідності фізкультурно-оздоровчих занять. Однак до занять оздоровчим фітнесом залучено 9 % населення, а це близько 3,8 млн осіб [195]. Для збільшення кількості залучених до систематичних занять руховою активністю 92,3 % викладачів ефективним вважають проплату роботодавцями абонементів у фітнес-клуб, 69,2 % – здійснення дієвої пропаганди у ЗМІ, а 53,8 % – рекомендації лікарів. Отже, у сукупності зазначені методи будуть більш дієвими. Завдяки анкетуванню встановлено, що 61,5 % студентів і 53,8 % викладачів зазначили попит на «фітнес і рекреацію» у їхньому ЗВО. Як стверджують викладачі, навчання за названою спеціалізацією / освітньою програмою здебільшого відбувається з першого курсу – 38,5 % та з п'ятого курсу (магістр) – у 15,4 % ЗВО. Зазначено, що вивчення фахових дисциплін відбувається як з третього (15,4 %), так і з четвертого курсів (30,8 %) ЗВО.

Викладачі підтверджують інформацію щодо того, що НУФВС та ХДАФК здійснюють підготовку фахівців із «фітнесу і рекреації» з першого курсу бакалаврату і продовжують її на другому освітньому рівні вищої освіти «магістр».

Серед найбільш популярних фітнес-клубів України студенти і експерти зазначили «Sport Life», «Ківі Фітнес», «ІнтерАтлетику», «FirCurves» та ін., що також підтверджують проведені дослідження [385]. Зважаючи на це, ми проаналізували офіційний сайт мережі «Sport Life» у містах, де є ЗВО фізкультурного профілю. Встановлено, що у Києві функціонує 25 фітнес-клубів «Sport Life», у яких працює 919 тренерів. Із них фахову (фізкультурну) освіту мають 44 %. У 4 клубах Львова працюють 183 тренери, з них 44,2 % – із фізкультурною освітою, а 55,7 % мають іншу освіту або є колишніми спортсменами або закінчили курси з тих чи інших видів оздоровчого фітнесу. У Дніпрі функціонують 3 клуби цієї мережі, в яких працює 95 тренерів, з яких фізкультурну освіту мають лише 30,5 % фахівців. У Харкові фітнес-клуб мережі «Sport Life» будують. На нашу думку, така тенденція щодо кадрового забезпечення, швидше за все, є і в інших містах, де функціонує мережа фітнес-клубів «Sport Life». Найбільш необхідними та вагомими дисциплінами для підготовки фахівців із «фітнесу та рекреації» викладачі ЗВО вважають такі: «Оздоровчий фітнес», «Фітнес-технології», «Теоретичні основи фізичної рекреації», «Оздоровчо-рекреаційні технології», «Програмування занять оздоровчим фітнесом», «Оздоровчу фізичну культуру», «Персональний тренінг», «Харчування в оздоровчому тренуванні» тощо [134, 157, 240, 391]. Узагальненою метою викладання навчальних дисциплін у цих ЗВО є оволодіння студентами професійними компетентностями в галузі оздоровлення та відновлення людини засобами оздоровчого фітнесу, зокрема конструктивно-проектувальною, методично-технологічною, професійно-руховою, здоров'язберігальною, психолого-комунікативною, організаційно-управлінською, аналітико-діагностичною компетентностями [244]. Також усі викладачі зазначили необхідність підготовки фахівців для роботи у фітнес-клубах саме у ЗВО, а 23,1 % додатково вказали курси при фітнес-клубі та фітнес-конвенції. На нашу думку, останні можуть бути формами підвищення кваліфікації у професійній діяльності. Тим паче, навчальний процес 53,8 % ЗВО, які були представлені на Всеукраїнській олімпіаді, передбачає співпрацю з фітнес-клубами міста для проходження практики, проведення практичних занять і подальшого працевлаштування. Це, на нашу думку, дає змогу студентів «зсередини» побачити усі особливості професії, понад 80,8 % з них, згідно з відповідями, планують працювати за спеціальністю.

Основною метою діяльності фітнес-клубів, на думку 61,5 % експертів, є отримання прибутку, а потім досягнення бажаних для учасників занять показників стану здоров'я – I та II місця відповідно. Очевидним є і той факт, що для систематичного залучення споживачів до занять фітнес-клубу є його пропозиція щодо різноманітності фітнес-програм (фітнес-напрямів), які ніхто не контролює і не затверджує. Саме тому наступне запитання запропонованої анкети було присвячено з'ясуванню необхідності затвердження змісту фітнес-програм. Зокрема, 84,6 % викладачів дали ствердну відповідь і більшість з них (53,8 %) зазначили, що програми повинні затверджувати ЗВО фізкультурного профілю. Отже, слід, на нашу думку, встановлювати більш тісну співпрацю закладів освіти з фітнес-клубами, щоб розв'язати цю проблему.

Система підготовки фітнес-тренерів в Україні наслідує загальноосвітній тенденції. Зокрема, паралельно існує система фахової вищої освіти, спеціалізована підготовка на курсах, з'являються онлайн-курси. Чимало суб'єктів фітнес-індустрії самостійно готують та підвищують кваліфікацію свого персоналу. Серед них школи фітнеса «Pro fit», «Smart Fitness Academy», школа тренерів «Dog» тощо.

Одним із таких суб'єктів є освітній центр «Smart Fitness Academy», який працює понад 25 років і забезпечив навчання та підготовку більше ніж 50000 тренерів і керівників. Навчання відбувається за такими курсами: фітнес-тренер групових програм, інструктор тренажерного залу, персональний тренерів, тренер за системою «Пілатес», інструктор з дитячого фітнесу, керівник вищої та середньої ланки, менеджер із продажу, адміністратор-консультант. Після закінчення навчання видається сертифікат «Smart Fitness Academy» міжнародного взірця.

Сертифікація фітнес-персоналу як процес незалежного оцінювання відповідності рівня підготовленості фахівців встановленим стандартам необхідна для забезпечення належної якості фітнес-послуг та підвищення конкурентоспроможності відповідних фахівців на ринку праці, диференціації їхнього матеріального та морального заохочення.

В Україні немає єдиної сертифікації фітнес-тренерів, однак є спроби уніфікації відповідних вимог через створення Українською фітнес-асоціацією відкритої незалежної сертифікації тренерів «Український тренерський реєстр (об'єднаний) (УТРО)». Метою цього проекту є створення єдиних стандартів для оцінювання фахівців фітнес-індустрії; організація незалежних сертифікацій знань та навичок фітнес-тренерів; зберігання інформації сертифікованих тренерів на публічних ресурсах. На сьогодні цей процес є на етапі становлення.

5.4. Професійний стандарт як запорука надання якісних фітнес-послуг

Для якісного функціонування будь-якої сфери діяльності необхідні конкурентоспроможні фахівці, тож фітнес-індустрія не є винятком [42, 100, 199]. У «Міжнародній хартії фізичного виховання, рухової активності і спорту» ЮНЕСКО зазначено, що весь персонал, на який покладено професійну відповідальність за рухову активність, повинен мати відповідну кваліфікацію, підготовку і можливість постійно підвищувати професійний рівень. Кадри, які пройшли таку підготовку, мають отримувати професійне визнання відповідно до своїх обов'язків [196].

Сьогодні в Україні активізувався процес визначення чітких характеристик здатності особи виконувати завдання й обов'язки певного виду професійної діяльності. Із початку 2019 року у Міністерстві соціальної політики України зареєстровано понад 10 професійних стандартів для різних професій (у 2018 р. – 5 професійних стандартів), незважаючи на тривалу процедуру їх представлення.

Сьогодні ринок фітнес-послуг України динамічно розвивається, збільшується кількість організацій, які надають оздоровчі послуги населенню [42, 86, 87, 199]. Відповідно ефективність їхньої діяльності залежить від кадрового забезпечення, до якості якого є високі вимоги як споживачів, так і роботодавців [3, 42, 100, 213]. Саме тому вказані вимоги до компетентностей фітнес-персоналу, що є основою для формування професійних кваліфікацій, та забезпечують виконання трудових функцій із надання фітнес-послуг різним категоріям населення, повинні бути відображені у професійному стандарті [262]. Професійну кваліфікацію тлумачимо як сукупність здобутих особою компетентностей, що дають змогу виконувати певний вид роботи чи здійснювати професійну діяльність [262], а компетентність – як динамічну комбінацію набутих знань, умінь та практичних навичок, що необхідні для успішної професійної діяльності [272].

Професійний стандарт – документ, який визначатиме загальні та трудові функції, кваліфікаційний рівень, дії, що мають виконувати працівники в межах своєї професійної сфери, а також необхідні знання і вміння. Тож професійний стандарт деталізовано описує діяльність фахівця, пов'язуючи з її змістом вимогу тих чи інших знань і умінь.

Ще однією потребою введення профстандарту в систему оздоровчого фітнесу є співвіднесення українських спеціальностей і міжнародних вимог. Профстандарт визначає набір необхідних і достатніх вимог до кваліфікації, потрібної для здійснення конкретної професійної діяльності в посадовій ієрархії. Описуючи вимоги до трудових функцій і якості їх виконання, він дає змогу структурувати професійну діяльність працівника, не допустити

дублювання трудових функцій за посадами. Отож профстандарт повинен стати ефективним інструментом управління персоналом [213].

Професійний стандарт для фітнес-персоналу безпосередньо пов'язаний з якістю і безпекою виконання роботи, оскільки містить обов'язкові вимоги до професії за кваліфікаційними рівнями. Отже, роботодавці отримують якісні критерії оцінювання персоналу, за допомогою яких вони зможуть контролювати професіоналізм працівників, підвищувати якість їхньої роботи, її ефективність і безпеку.

Зазначимо, що, крім загальних відомостей (наприклад, назви і основної мети виду професійної діяльності), профстандарт містить опис узагальнених трудових функцій, їхнє тлумачення, характеристику (зокрема, в цьому розділі вказано можливі найменування посад, вимоги до освіти, досвіду роботи, умови допуску до роботи), трудові функції (зокрема, необхідні вміння та знання) тощо.

Для опису трудових функцій, вимог до освіти та навчання працівників слід застосовувати рівні кваліфікації, які затверджені Постановою КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [258].

Такий професійний стандарт сприятиме також визначенню змісту різних форм підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу і слугуватиме, зокрема, основою для галузевого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю [98]. Це сприятиме зменшенню розриву між вимогами роботодавців та рівнем професійної підготовки персоналу.

Принципи формування професійних стандартів:

- оцінювання вимог до загальних і професійних компетентностей певних трудових функцій та використання єдиних критеріїв їхнього формування;
- об'єктивність визначення назв, змісту та обсягу трудових функцій;
- можливість вертикального та горизонтального розміщення кваліфікацій, присвоєних на підставі відповідності результатів навчання особи вимогам освітніх програм / стандартів, розроблених із урахуванням положень професійного стандарту, на всіх рівнях Національної рамки кваліфікації;
- урахування успішного міжнародного досвіду країн.

Розроблення професійних стандартів дасть змогу описати вимоги до виконання фітнес-персоналом своїх трудових функцій (завдання професійної діяльності) та необхідні для цього здатності (компетентності) [98]. У розробленні професійних стандартів для системи оздоровчого фітнесу зацікавлені усі сторони цього процесу. Це зумовлено такими чинниками:

- роботодавці отримають чіткі критерії добору та оцінювання роботи фітнес-персоналу; запобігання недбалості і ризиків у тренувальному процесі з боку персоналу; юридичний захист роботодавця;

- фітнес-персонал матиме:
 - спрощення у працевлаштуванні (зокрема, мешканців інших міст, іногородніх);
 - приріст кількості клієнтів;
 - потенційне збільшення доходів тренера; орієнтир для професійного зростання та належної самооцінки;
- клієнти матимуть:
 - підвищений рівень безпеки тренувань;
 - потенційне збільшення вартості послуг фітнес-тренера. Це дасть змогу обирати фітнес-тренерів на основі професійної оцінки їхньої готовності до надання фітнес-послуг належної якості.

Зазначимо, що в Україні керівництво окремих фітнес-клубів проводить оцінювання підготовленості свого фітнес-персоналу. Таке оцінювання здебільшого потребує удосконалення через формування повноцінної системи стандартизації вимог [3, 418].

Зважаючи на сказане та міжнародні вимоги сертифікації фітнес-персоналу, вважаємо за доцільне та необхідно створити «Центр сертифікації фітнес-персоналу України» і проводити незалежне оцінювання професійного рівня кваліфікації працівників.

Метою створення і діяльності центру є організація та забезпечення діяльності з сертифікації фітнес-персоналу та здійснення передсертифікаційної підготовки.

Центр матиме такі завдання:

- 1) задоволення потреб фізичних та юридичних осіб щодо підвищення рівня професійної підготовленості фітнес-персоналу;
- 2) надання послуг із сертифікації фахівців оздоровчого фітнесу (попередньо за 6 базовими професійними стандартами, 4 категоріями, додатковими фітнес-технологіями) та освітніх програм з їхньої підготовки;
- 3) діяльність з підготовки зацікавлених осіб до сертифікації на предмет професійної діяльності в оздоровчому фітнесі.

Задля реалізації мети діяльності центр працюватиме у таких напрямках:

- організація та забезпечення процесу навчання та підвищення кваліфікації фахівців оздоровчого фітнесу завдяки організації курсів, лекцій, семінарів, практичних занять відповідно до розкладу;
- проведення сертифікації фітнес-персоналу за програмами, що відповідають міжнародним стандартам;
- створення єдиного електронного реєстру сертифікованого фітнес-персоналу;
- розроблення методичного забезпечення процесу навчання та підвищення кваліфікації фахівців оздоровчого фітнесу;

- розроблення (удосконалення) професійних стандартів для фахівців оздоровчого фітнесу;
- налагодження взаємодії та партнерства з міжнародними організаціями щодо навчання та сертифікації фітнес-персоналу;
- забезпечення системи відповідності стандартам Євросоюзу і США;
- забезпечення представництва центру в регіонах України (в перспективі);
- здійснення видавничої діяльності;
- співпраця із закладами вищої освіти з фізичного виховання і спорту, лідерами вітчизняної фітнес-індустрії для забезпечення високої якості освітнього процесу та організації спільних наукових досліджень;
- організація і проведення заходів, необхідних для реалізації мети та завдань центру.

Таким чином, створення «Центру сертифікації фітнес-персоналу України» дасть змогу отримати об'єктивне оцінювання кваліфікації потенційного співробітника фітнес-клубу, а сам співробітник матиме її підтвердження.

Отже, вважаємо доцільним та необхідним розроблення професійного стандарту для персоналу фітнес-індустрії та створення «Центру сертифікації фітнес-персоналу України».

5.4.1. Алгоритм формування професійного стандарту для системи оздоровчого фітнесу

Зважаючи на нагальну потребу й актуальність створення професійного стандарту для фітнес-персоналу, Національний університет фізичного виховання і спорту України та інформаційно-аналітична платформа «FitnessConnectUA» стали ініціаторами розроблення професійного стандарту у системі оздоровчого фітнесу [98]. Для цього створено робочу групу, до якої увійшли фахівці закладів вищої освіти з фізичного виховання і спорту та практики фітнес-індустрії. Автор дослідження є співголовою зазначеної робочої групи. Інтеграція зусиль ініціаторів необхідна для того, щоб у професійних стандартах були відображені як сучасні тенденції, відповідність вимогам розвитку ринку фітнес-послуг, так і прикладний характер. Робоча група розпочала розроблення професійних стандартів із найбільш популярних професій: персональний фітнес-тренер; фітнес-тренер групових програм; тренер аквафітнесу; тренер дитячого фітнесу; фітнес-консультант; менеджер фітнес-сервісу.

Робоча група, враховуючи нормативно-правові рекомендації [257], у своїх діях керувалася алгоритмом, поданим на рис. 5.2 [395]. Вивчено сучасний стан та перспективи вдосконалення діяльності фітнес-персоналу України

з використанням інформації Державної служби статистики [83], здійснено контент-аналіз кадрового порталу «HeadHunter» і проаналізовано базу вакансій фітнес-персоналу в Україні за останні три роки [100], вивчено міжнародний досвід сертифікації фітнес-персоналу [390].

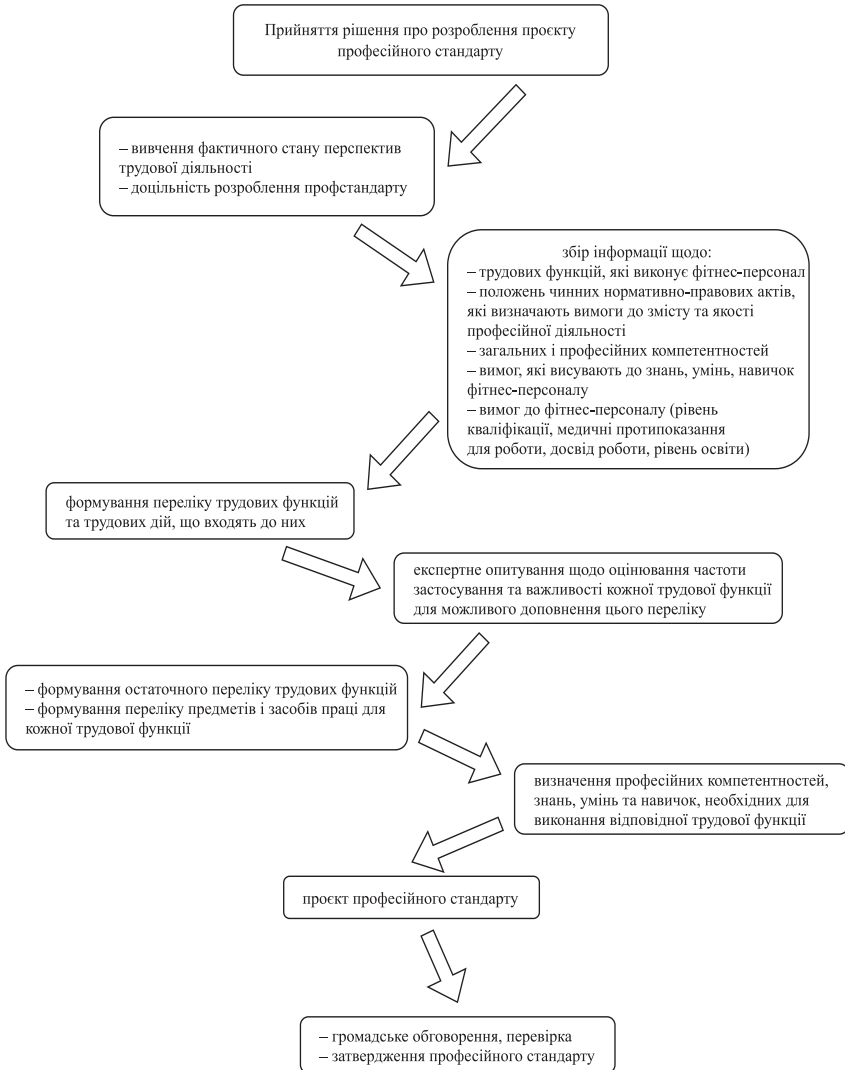

Рис. 5.2. Алгоритм формування проєкту професійного стандарту для системи оздоровчого фітнесу

Особливу увагу приділено питанням унормування професійних стандартів у країнах Євроспільноти, адже Україна йде шляхом євроінтеграції, тому слід створювати стандарти, які адаптовані до європейських норм, зокрема законодавчих [442, 486, 503].

Згодом робоча група за допомогою функціонального аналізу (поетапного виявлення й послідовного опису ієрархії трудових функцій і їхній аналіз) визначила перелік професійних компетентностей фітнес-тренера, які забезпечують реалізацію трудових функцій через виконання визначених трудових дій. Сформований перелік оцінили експерти [62, 214].

Формування експертних груп відбувалося двома етапами. Перший містив поширення інформації в соціальних мережах (рис. 5.3) про можливість узяти участь у роботі експертних груп, яка була розіслана як керівництву мережевих і немережевих фітнес-клубів України, так і науковим працівникам, що займаються дослідженнями проблем оздоровчого фітнесу.

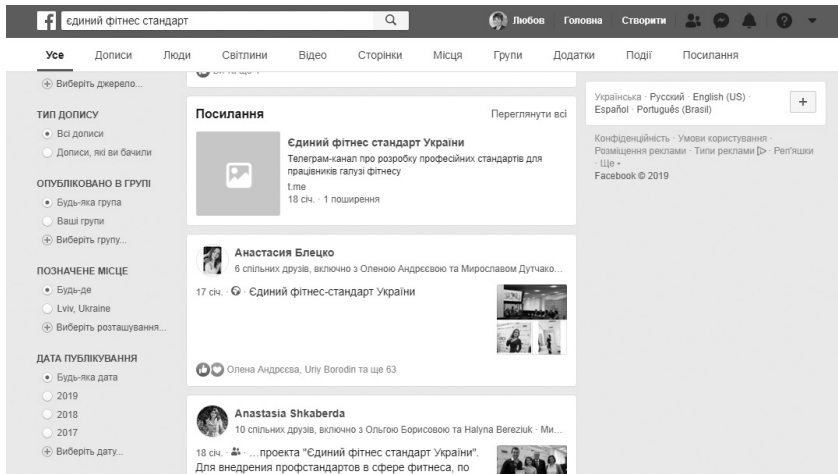

Рис. 5.3. Інформація у фейсбуці про проведення експертного опитування

Претенденти залишали заявки на участь у відповідній експертній групі за спеціальним посиланням: <https://goo.gl/JpboFr>. Було зібрано понад 300 анкет усіх, хто претендував на участь у роботі експертних груп.

На другому етапі всім претендентам запропоновано, за допомогою рейтингового голосування вибрати з-поміж потенційних учасників найбільш фахових експертів. Саме з цих, висунутих професійним середовищем фахівців сформовано окремі експертні групи для кожного з професійних стандартів. До їхнього складу увійшли по 30 найбільш досвідчених фахівців оздоровчого фітнесу: тренерів, власників клубів, управлінців, науковців тощо. Їхня

думка мала визначальний характер. Роботу експертних груп організовано дистанційно – через сайт: www.uastandard.fitness. Кожен із учасників експертної групи отримав безкоштовну підписку на дайджест «FitnessConnectUA», а також реєстрацію на експертні розділи сайту www.fitnessconnect.com.ua. Для налагодження належної комунікації з експертним середовищем було започатковано роботу спеціального сайту «Єдині фітнес-стандарти України» (<https://uastandard.fitness>).

Для прикладу зазначимо, що до групи експертів, які працювали над проектом професійного стандарту з професії «Персональний фітнес-тренер», було залучено 20 фітнес-тренерів із 16 міст України, усі мали вищу спеціальну освіту, стаж роботи 7–15 років. Серед них також два завідувачі кафедр у ЗВО, засновник освітнього центру з підготовки фітнес-тренерів (стаж 25 р.), віце-президент Української фітнес-асоціації, президент Федерації стронгмену України (канд.фіз.виховання та спорту, керівник фітнес-клубу), один доктор наук, професор; чотири керівники фітнес-клубів.

Ми підготували проекти зазначених професійних стандартів для оприлюднення і фахового обговорення зацікавленими сторонами.

Розроблені проекти професійного стандарту є складовою частиною реалізації «Глобального плану дій щодо підвищення рівня рухової активності на 2018–2030 рр: активне населення для здорового світу» Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також державної політики України.

Нормативно-правовою базою, що регулює професійну діяльність фітнес-персоналу, зокрема персонального фітнес-тренера, фітнес-тренера групових програм і менеджера фітнес-сервісу, є такі документи:

- Конституція України;
- Кодекс законів про працю України;
- Закон України «Про фізичну культуру та спорт»;
- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про вищу освіту»;
- Указ Президента України від 9 лютого 2016 р. № 42/2016 «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»;
- Наказ Міністерства молоді та спорту України від 4 жовтня 2018 р. № 4607 «Про затвердження тестів і нормативів для осіб, щорічне оцінювання фізичної підготовленості яких проводиться на добровільних засадах, Інструкції про організацію його проведення та форми Звіту про результати його проведення», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24 жовтня 2018 р. за № 1207/32659;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2019 р. № 567 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фі-

зична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»;

- Наказ Держспоживстандарту України 28.07.2010 № 327 «Національний класифікатор України. Класифікатор професій: ДК 003:2010»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».

Для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності фітнес-тренера та фітнес-тренера групових програм, їх особистісного розвитку ми сформулювали загальні компетентності, які не залежать від предметної області. Однак, вони враховують стандарт вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт»:

1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
2. Здатність планувати та розподіляти час.
3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
4. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
5. Здатність працювати в команді.
6. Навички міжособистісної взаємодії.
7. Навички здійснення безпечної діяльності.
8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
9. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
11. Здатність до адаптації та дій у новій ситуації.
12. Уміння виявляти, формулювати та розв'язувати проблеми.
13. Здатність мотивувати людей та йти до спільної мети.
14. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (із експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).
15. Здатність працювати в міжнародному контексті.
16. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
17. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.
18. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
19. Здатність розробляти та керувати проектами.

Для встановлення контролю якості у сфері надання фітнес-послуг, а також переймаючи зарубіжний досвід, підтримуючи процес європейської інтеграції, Національний університет фізичного виховання і спорту України спільно з аналітично-консалтинговою установою FitnessConnectUa розпочав розроблення професійних стандартів для фітнес-персоналу, зокрема «Персональний фітнес-тренер», «Фітнес-тренер групових програм», «Менеджер фітнес-сервісу», «Тренер аквафітнесу», «Фітнес-консультант», «Тренер ди-

тячого фітнесу». Автор дослідження є співголовою робочої групи з розроблення професійних стандартів для перших трьох професій.

Орієнтація на європейський та світовий досвід підготовки і сертифікації фітнес-персоналу країн, що демонструють високий рівень розвитку ринку фітнес-послуг, зокрема Сполучених Штатів Америки (American College of Sports Medicine, National Strength and Conditioning Association, American Council on Exercise, National Academy of Sports Medicine, National Federation of Personal Trainers), дасть змогу персональним фітнес-тренерам, фітнес-тренерам групових програм і менеджерам фітнес-сервісу перейти на новий, більш фаховий рівень професійної компетентності та створить передумови й можливості для їхньої професійної мобільності.

Необхідність розроблення професійних стандартів зумовлена відсутністю єдиного стандартизованого підходу щодо визначення переліку трудових функцій, загальних та спеціальних компетентностей, необхідного обсягу знань, умінь та практичних навичок зазначених професій.

Розвиток системи оздоровчого фітнесу вимагає постійної мобільності, зміни щодо якості знань, умінь фахівців, тому у професійних стандартах віддзеркалено вимоги постійного підвищення кваліфікації фітнес-персоналу.

Розроблені професійні стандарти стануть важливим критерієм оцінювання кваліфікації та сертифікації фітнес-персоналу, основою для формування вимог до освітніх програм підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу та їх професійного зростання впродовж усієї кар'єри.

Професійні стандарти сприятимуть здійсненню ефективної кадрової політики в організаціях фітнес-індустрії та підвищенню кваліфікації фахівців, що впливатиме на якість надання фітнес-послуг різним верствам населення.

Роботу такого масштабу в Україні організовано вперше. Однак з огляду на актуальність проблеми створення професійних фітнес-стандартів – це етап, без якого подальший розвиток вітчизняної системи оздоровчого фітнесу навряд чи можливий.

5.4.2. Проєкт змісту професійного стандарту «Персональний фітнес-тренер»

Професійну компетентність фітнес-тренера, на думку М. Василенко, з якою погоджуємося, розглянуто як складне багатокomпонентне утворення, що містить сформовані знання та уміння, необхідні для ефективної професійної діяльності фахівця у визначеній сфері [38]. Сьогодні для роботодавця достатньо важливою є відповідність професійним вимогам претендента на посаду фітнес-тренера (персонального чи групових програм). Зазначимо, що у структурі його професійних компетентно-

стей, які забезпечують успішність професійної діяльності є предметно-професійний, комунікативний, комерційний, аналітико-рефлексивний, іміджево-презентативний компоненти, а також індивідуально-особистісні якості [15, 17, 29, 38, 42]. Єдність цих компонентів переважає в діяльності фітнес-тренера.

Роботу фітнес-тренера в сучасних умовах визначають за новим статусом: затребуваність має соціальний масштаб у межах програм оздоровлення населення, організації здорового дозвілля молоді, формування нових цінностей і життєвих пріоритетів молодого покоління. Сучасний фітнес-тренер повинен володіти творчим потенціалом, здатністю до саморозвитку та самовдосконалення, створення і передачі цінностей здорового способу життя. Цю потребу слід зафіксувати в усіх державних нормативно-правових документах.

Проект професійного стандарту «Персональний фітнес-тренер» є основним документом, у якому зазначено трудові функції, необхідний рівень знань, умінь та навичок, вимоги до професійних компетентностей фахівця. Імплементация положень розробленого стандарту дасть змогу сформувати єдині стандарти та критерії оцінювання компетентностей персонального фітнес-тренера. Професійний стандарт розроблено для контролювання якості у сфері надання фітнес-послуг, що водночас сприятиме залученню населення до оздоровчої рухової активності.

Діяльність персонального фітнес-тренера передбачає розроблення та впровадження персональної фітнес-програми з урахуванням індивідуальних потреб та особливостей клієнта (віку, статі, схильності до певних захворювань тощо), контроль за ефективністю реалізації програми, мотивацію клієнтів, орієнтацію на здоровий спосіб життя тощо.

Розроблений проект професійного стандарту, узгоджений з Європейською рамкою кваліфікацій («The European Qualifications Framework» (EQF)), відповідає європейському стандарту «Персональний тренер EQF level 4», який затвердив Комітет професійних стандартів «EuropeActive».

Проект професійного стандарту «Персональний фітнес-тренер» складається з 6 розділів, в яких викладено основні вимоги до необхідного рівня знань, навичок і компетентностей персонального фітнес-тренера.

Саме тому основна мета виду професійної діяльності – надання фітнес-послуг різним верствам населення.

Згідно з «Національним класифікатором України» (ДК 009:2010) та КВЕД-2010 професійна діяльність фітнес-тренера відповідає зазначеному виду економічної діяльності (табл. 5.11).

Таблиця 5.11

Назва виду економічної діяльності фітнес-тренера

Секція R	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Розділ 93	Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	Група:	Діяльність у сфері спорту
				93.1	
				клас 93.13	Діяльність фітнес-центрів

Назва та код, згідно з Класифікатором професій (ДК 003:2010) [155, 204], представлено у табл. 5.12.

Таблиця 5.12

Назва виду професійної діяльності фітнес-тренера

Розділ	Підрозділ	Підклас
3	347	3475
Фахівці	Декоратори, артисти, спортсмени та організатори у сфері культури та мистецтва	Спортивні тренери, інструктори-методисти та професійні спортсмени

Професійна назва роботи та код також відповідає «Класифікатору професій» (ДК 003:2010):

3475 – Фітнес-тренер;

3475 – Інструктор-методист тренажерного комплексу (залу).

Робота персонального тренера передбачає зайнятість у відповідно обладнаних тренажерних залах, залах для персональних тренувань, які є у фітнес-центрах, фітнес-клубах, фітнес-студіях тощо.

Посада персонального тренера підпорядковується менеджеріві відповідного підрозділу або директору (керівникові) закладу.

Запропоновано такі умови допуску до роботи за професією:

- фахова підготовка та незалежне підтвердження компетентностей фахівця, необхідних для успішного виконання трудових функцій відповідно до посади;
- наявність щорічних медичних оглядів (підтверджує медична книжка);
- уміння надавати долікарську допомогу (підтверджує сертифікат).

Документи, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію та її відповідність до рівня «Національної рамки кваліфікацій» (НРК):

- для посади інструктора оздоровчого фітнесу (1 та 2 категорії) – документи, що підтверджують здобуття професійної освіти на третьому рівні (що відповідає 4 рівню НРК), фахової передвищої освіти (що відповідає 5 рівню НРК), початкового рівня вищої освіти (що відповідає 6 рівню НРК), та / або документи відповідно до встановленого порядку,

- які підтверджують достатній рівень компетентностей фахівця, необхідних для виконання трудових функцій відповідно до посади;
- для посади персонального фітнес-тренера (1 та 2 категорії) – диплом бакалавра (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, що відповідає 7 рівню НРК) або диплом магістра (другий (магістерський) рівень вищої освіти, що відповідає 8 рівню НРК) за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» (табл. 5.13).

Враховуючи алгоритм професійної діяльності персонального фітнес-тренера нами описано 9 трудових функцій і трудові дії для їх виконання.

Таблиця 5.13

**Відповідність посади рівням освіти
і Національній рамці кваліфікацій, трудовим функціям**

№	Назви типових посад	Рівень Національної рамки кваліфікацій	Рівень освіти	Трудові функції
1	Інструктор оздоровчого фітнесу 1 та 2 категорії	4	Третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти.	В, Г, Д, Є, Ж, З
		5	Фахова передвища освіта.	
		6	Початковий рівень вищої освіти	
2	Персональний фітнес-тренер 1 та 2 категорії	7	Перший рівень вищої освіти (бакалавр).	А, Б, В, Г, Д, Є, Ж, З
		8	Другий рівень вищої освіти (магістр)	

Зокрема, для виконання трудової функції «Програмування занять для різних категорій населення з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей» необхідні такі трудові дії:

- розроблення персоналізованої програми занять, спрямованих на досягнення завдань із урахуванням показників функціональної діагностики, індивідуальних особливостей клієнта, принципів періодизації тренувального процесу (визначення алгоритму щодо етапів, мети, загальних та спеціальних завдань, засобів, раціональних параметрів навантаження, форм організації, методів контролю, критеріїв ефективності занять);
- урахування індивідуальних особливостей клієнтів, дотримання принципів клієнтоорієнтованості під час розроблення програми занять;

- прогнозування змін функціональних показників у процесі занять;
- програмування занять фізичними вправами для осіб, які мають чинники ризику виникнення або наявні захворювання опорно-рухового апарату (порушення осанки, захворювання суглобів тощо), серцево-судинної системи, обміну речовин, дихальної системи, нервової системи тощо;
- програмування занять фізичними вправами для осіб із інвалідністю, зважаючи на їхні індивідуальні особливості;
- програмування занять фізичними вправами для дітей та підлітків з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей;
- програмування занять фізичними вправами для вагітних жінок та жінок у післяпологовий період, беручи до уваги їхні індивідуальні особливості;
- програмування занять фізичними вправами для людей похилого віку, зважаючи на їхні індивідуальні особливості (вікові, статеві тощо);
- програмування занять фізичними вправами з урахуванням індивідуальних особливостей клієнтів (фаз менструального циклу, типу тілобудови, постави тощо);
- проведення аналізу харчової поведінки клієнта. Здійснення розрахунків та оцінювання енергетичної вартості раціону харчування клієнтів. Розроблення рекомендацій щодо раціонального харчування відповідно до харчової піраміди Євросоюзу.

Для виконання трудової функції «Проведення первинних досліджень, діагностування функціонального стану клієнта, показників здоров'я» необхідні такі трудові дії:

- проведення первинної співбесіди з клієнтом, збір та аналіз інформації стосовно мети занять, потреб, мотивів та інтересів в оздоровчому фітнесі, очікуваних результатів, рухового досвіду, способу життя тощо;
- узагальнення та аналіз результатів проведення первинної співбесіди з клієнтом;
- розроблення документів обліку функціональних показників клієнтів (анкет, опитувальників, карт реєстрації тощо);
- розроблення програми функціональної діагностики;
- проведення збору відомостей про клієнта (антропометричні дані, функціональне тестування, фізична підготовленість, психоемоційний стан, оцінювання показників здоров'я, виявлення чинників ризику розвитку захворювань, рухового досвіду тощо) із використанням сучасних методів діагностування, тестів;

- проведення аналізу та узагальнення результатів дослідження показників функціональної діагностики, формулювання висновків щодо стану клієнта;
- застосування під час розроблення програми занять результатів дослідження показників функціональної діагностики для обґрунтування засобів оздоровчого фітнесу та особливостей їхнього застосування, параметрів навантаження;
- інформування клієнта про результати тестування та обговорення мети, короткострокових та довгострокових завдань тренувального процесу.

Для виконання трудової функції «Проведення персонального тренування» необхідні такі трудові дії:

- організація, проведення заняття відповідно до розробленої програми;
- використання відповідних засобів і способів проведення розминки та заключної частини залежно від спрямованості заняття та індивідуальних особливостей клієнта;
- надання рекомендацій щодо параметрів фізичних навантажень, характеру та способів відновлення під час заняття;
- навчання клієнта правильної техніки виконання фізичних вправ із використанням відповідних методів навчання;
- здійснення контролю за технікою виконання вправ, виправлення помилок;
- демонстрація досконалого технічного виконання фізичних вправ.

Для виконання трудової функції «Здійснення педагогічного контролю в процесі занять» необхідні такі трудові дії:

- моніторинг інтенсивності виконання фізичних вправ;
- проведення візуальних спостережень та аналізу ознак перевтоми, перенапруження, надання відповідних методичних рекомендацій. Контролювання суб'єктивних ознак невідповідності фізичного навантаження під час заняття;
- проведення обстежень функціонального стану клієнта (експрес-контроль, поточний та етапний), здійснення аналізу отриманих результатів, корекція змісту програми;
- здійснення контролю за ефективністю розробленої програми занять на основі динаміки різноманітних показників;
- встановлення зворотного зв'язку щодо ефективності впровадження розробленої програми заходів.

Для виконання трудової функції «Здійснення маркетингової діяльності» (продаж персональних тренувань та інших послуг) необхідні такі трудові дії:

- продаж персональних тренувань;
- продаж додаткових послуг фітнес-клубу;

- проведення персональним тренером презентації програми / послуги, яку пропонує;
- застосування стандартів обслуговування клієнта, дотримання етичної поведінки;
- здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності у за-собах масової інформації, соціальних мережах тощо;
- залучення потенційних клієнтів до споживання фізкультурно-оздоровчих послуг на базі фітнес-клубу;
- здійснення аналізу причин, через які клієнт припинив відвідування занять;
- планування та застосовування практики тайм-менеджменту, яка сприятиме ефективній організації часу відповідно до особистісних та професійних потреб.

Для виконання трудової функції «Мотивація клієнтів на зміну поведінко-вих стратегій та створення здоров'яформувального середовища» необхідні такі трудові дії:

- здійснення мотиваційної діяльності щодо залучення клієнта до систе-матичної участі в руховій активності, дотримання здорового способу життя тощо;
- проведення консультацій для різних категорій населення щодо зна-чення і доцільності фізичних вправ та їх впливу на організм, чинників здорового способу життя, методики організації самостійних занять тощо; проведення майстер-класів, лекцій та семінарів.

Для виконання трудової функції «Встановлення комунікаційних взаємо-дій» необхідні такі трудові дії:

- використання сучасної та коректної професійної термінології при спілкуванні з клієнтом та під час проведення заняття;
- створення психологічно-комфортної атмосфери при спілкуванні з клієнтами;
- взаємодія із суміжними підрозділами клубу (дитячого клубу, басейну, масажу, спа-зони, адміністрації тощо);
- участь у зборах колективу в межах підрозділу та фітнес-клубу;
- дотримання субординації у спілкуванні з клієнтами, керівництвом та співробітниками;
- комунікація з використанням іноземної мови у процесі спілкування.

Для виконання трудової функції «Підвищення кваліфікації відповідно до вимог і потреб фітнес-ринку» необхідні такі трудові дії:

- моніторинг і вивчення змісту нормативних документів, методичних та інформаційних матеріалів, що потрібні для здійснення якісної про-фесійної діяльності;

- пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел щодо професійної діяльності фітнес-тренера;
- удосконалення власних рухових навичок, техніки виконання вправ, фізичної підготовленості;
- підвищення рівня своєї конкурентоспроможності (відвідування курсів підвищення кваліфікації, самоосвіта і самовдосконалення, оволодіння сучасними знаннями для успішної професіоналізації, коригування власної професійної діяльності з урахуванням рекомендацій керівництва клубу та колег);
- регулярне підтвердження (підвищення) кваліфікації у вигляді проходження атестації;
- формування власного професійного іміджу (діяльність у соціальних мережах, презентація занять на конвенціях, різного роду заходах тощо);
- участь у навчанні та стажуванні нових фітнес-тренерів у межах клубу;
- участь у семінарах, фітнес-конвенціях, лекціях, майстер-класах, наукових конференціях, де обговорюють актуальні проблеми функціонування оздоровчого фітнесу.

Для виконання трудової функції «Дотримання вимог та безпеки охорони праці в процесі професійної діяльності» необхідні такі трудові дії:

- дотримання техніки безпеки, вимог особистої гігієни і санітарії, зокрема до зовнішнього вигляду;
- забезпечення та контролювання відповідності обладнання правилам техніки безпеки (справність, чистота тощо) та гігієнічних норм функціонування приміщення, залу (чистота, тепло, кондиціонування повітря, наявність питної води, якісна робота обслуговуючого персоналу тощо);
- дотримання порядку розташування спеціального обладнання у визначених та спеціально облаштованих місцях;
- навчання правил безпечного користування обладнанням, проведення інструктажу щодо технічних особливостей роботи тренажерних пристроїв та спеціального обладнання (назва тренажера, цільове використання, технічні особливості та характеристики тощо);
- проведення інструктажу щодо особливостей виконання фізичних вправ із використанням вантажно-блочних тренажерів, кардіотренажерів, у зоні вільної ваги, із додатковим обладнанням тощо;
- проведення інструктажу, дотримання правил техніки безпеки під час роботи зі спеціальним обладнанням, технічними пристроями, а також та санітарно-гігієнічних вимог на заняттях у тренажерному залі;
- надання першої долікарської допомоги (виконання штучного дихання, перев'язки, непрямого масажу серця, накладання джгута тощо).

Далі ми подали професійні компетентності (сукупність знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей особистості), що забезпечують здатність виконувати на оптимальному / високому рівні трудові функції.

Розглянемо їхній зміст детальніше. Зокрема, для трудової функції «Програмування занять для різних категорій населення з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей» необхідні такі професійні компетентності (рис. 5.4).

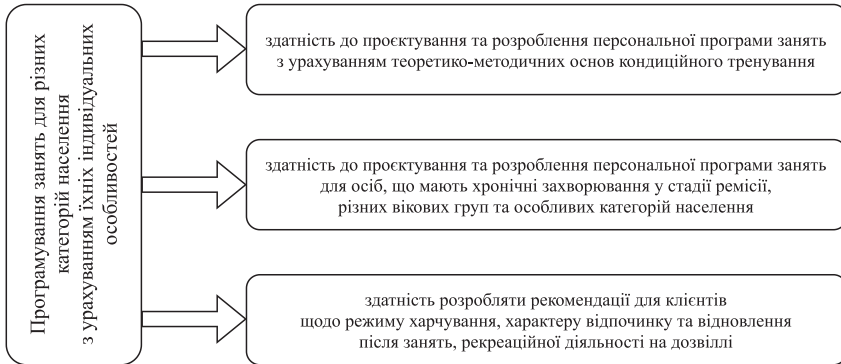

Рис. 5.4. Професійні компетентності для виконання трудової функції «Програмування занять для різних категорій населення з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей»

- здатність до проектування та розроблення персональної програми занять з урахуванням теоретико-методичних основ кондиційного тренування;
- здатність до проектування та розроблення персональної програми занять для осіб, що мають хронічні захворювання у стадії ремісії, різних вікових груп та особливих категорій населення;
- здатність розробляти рекомендації для клієнтів щодо режиму харчування, характеру відпочинку та відновлення після занять, рекреаційної діяльності на дозвіллі.

Отже, для набуття професійної компетентності «Здатність до проектування та розроблення персональної програми занять з урахуванням теоретико-методичних основ кондиційного тренування» необхідно знати:

- основи програмування занять різними видами оздоровчого фітнесу (визначення алгоритму, етапів, мети, загальних і спеціальних завдань, засобів, раціональних параметрів навантаження, нормування навантаження та відпочинку, форм організації, методів контролю, критеріїв ефективності програми занять) для різних соціально-вікових груп населення (дітей, молоді, чоловіків, жінок, вагітних, осіб з інвалідністю тощо);

- теорію та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- теоретико-методичні основи кондиційного тренування (структуру заняття, періодизацію тренувального процесу, методи (безперервний, повторний, інтервальний, коловий тощо) та принципи побудови занять, методика розвитку рухових якостей (сили, витривалості, гнучкості, координаційних здібностей, спритності), основи адаптації до фізичних навантажень, відпочинку та відновлення в процесі занять);
- фізіологічні механізми м'язової діяльності (функціональні та структурні зміни в організмі під час м'язової діяльності, адаптацію організму до фізичних навантажень, обмін речовин та енергії при м'язовій діяльності, фізіологічні основи процесів утоми та відновлення);
- теоретико-методичні основи силового, аеробного, функціонального тренування, засоби (фізичні вправи та спеціальне обладнання) і методи, що використовують для різного віку, статі, фізичного стану тощо;
- теоретичні основи силового тренування (методичні основи силової підготовки, види вправ силової спрямованості для розвитку окремих м'язових груп, особливості їх виконання, основні методичні прийоми, особливості побудови програм силового тренування для різних категорій населення (вікових, гендерних, початківців тощо);
- індивідуальний підхід при розробленні програми занять, показань та протипоказань до виконання фізичних вправ.

Для формування професійної компетентності «Здатність до проектування та розроблення персональної програми занять з урахуванням теоретико-методичних основ кондиційного тренування» у персонального фітнес-тренера повинні бути такі уміння та навички:

- уміння розробляти персоналізовані програми занять (визначати етапи, мету, загальні та спеціальні завдання, засоби, методи, параметри навантаження, форми організації, терміни та методи контролю, критерії ефективності програми занять);
- уміння застосовувати принципи клієнтоорієнтованості та індивідуального підходу при розробленні програми занять;
- уміння прогнозувати результати впливу програми занять на фізичний стан клієнтів;
- уміння складати та заповнювати документи обліку в процесі занять (плани-конспекти занять, протоколи, журнал відвідування, програми тощо).

Для набуття професійної компетентності «Здатність до проектування та розроблення персональної програми занять для осіб, що мають хронічні захворювання у стадії ремісії, різних вікових груп та особливих категорій населення» необхідно знати:

- учення про етіологію та патологічну фізіологію, механізми перебігу захворювань;
- показання та протипоказання до занять або обмеження у виконанні окремих вправ з урахуванням захворювань та особливостей їхнього перебігу;
- ознаки та симптоми прогресування захворювань, особливості перебігу супутніх захворювань та ускладнень;
- основи програмування рухової активності для осіб, які мають захворювання у стадії ремісії, зокрема серцево-судинної, дихальної та ендокринної систем, розладів харчування і порушень обміну речовин (діабет, ожиріння тощо), хребта (порушення постави, остеохондроз, кила тощо), суглобів (артрит, артроз, ревматизм тощо), кісток (остеопороз та ін.), нервової системи, м'язової системи, для осіб, які перенесли захворювання травматичного характеру (вивихи, розриви, розтягнення, переломи, після операційних втручань тощо);
- особливості організації рухової активності для осіб, які мають захворювання в стадії ремісії;
- принципи соціальної інтеграції осіб із інвалідністю;
- особливості програмування та організації занять для людей з інвалідністю з урахуванням нозології;
- морфофункціональні та психологічні особливості дітей різного віку, синсетивних періодів розвитку рухових якостей;
- теоретико-методичні основи програмування та організації занять для дітей;
- фізіологічні механізми та особливості перебігу вагітності та пологів, післяпологового періоду;
- теоретико-методичні основи програмування та організації занять для вагітних та жінок у післяпологовий період;
- морфофункціональні особливості організму осіб похилого віку;
- теоретико-методичні основи програмування та організації занять для людей похилого віку;
- особливості організації рухової активності в різні фази менструального циклу;
- основи біомеханічного аналізу осанки;
- теоретико-методичні основи програмування та організації занять, спрямованих на корекцію осанки та інших поширених захворювань опорно-рухового апарату;
- морфофункціональні особливості осіб із різними типами тілобудови, надмірною вагою тіла та її дефіцитом;
- теоретико-методичні основи програмування та організації занять, спрямованих на корекцію маси тіла, типу тілобудови.

Для формування професійної компетентності «Здатність до проектування та розроблення персональної програми занять для осіб, що мають хронічні захворювання у стадії ремісії, різних вікових груп та особливих категорій населення» у персонального фітнес-тренера повинні бути такі уміння та навички:

- уміння проектувати та розробляти програми занять фізичними вправами для осіб, які мають чинники ризику виникнення або наявні захворювання;
- навички здійснення контролю у процесі занять з особами, які мають підвищені чинники ризику хронічних захворювань;
- уміння інтерпретувати результати медичних висновків, взаємодіяти з профільними фахівцями щодо особливостей рухової активності осіб, які мають захворювання у стадії ремісії;
- уміння проектувати та розробляти програми занять фізичними вправами для осіб із інвалідністю з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей;
- уміння проектувати та розробляти програми занять для дітей та підлітків з урахування вікових особливостей контингенту;
- уміння проектувати та розробляти програми занять для жінок під час вагітності та в післяпологовий період з урахуванням фізіологічних особливостей у кожному триместрі вагітності та в післяпологовий період;
- уміння проектувати та розробляти програми занять для осіб похилого віку із урахування вікових особливостей контингенту;
- уміння проектувати та розробляти програми занять для жінок з урахуванням фаз менструального циклу;
- уміння проектувати та розробляти програми занять, спрямовані на корекцію осанки та інших поширених захворювань опорно-рухового апарату;
- уміння проектувати та розробляти програми занять, спрямовані на корекцію маси тіла, типу тілобудови.

Для набуття професійної компетентності «Здатність розробляти рекомендації для клієнтів щодо режиму харчування, характеру відпочинку та відновлення після занять, рекреаційної діяльності на дозвіллі» необхідно знати:

- фізіологічні механізми процесів втоми та відновлення під час фізичних навантажень;
- засоби та методи підвищення ефективності процесів відновлення та відпочинку після навантаження;
- теорію та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- основи теорії здоров'я;
- основні принципи харчування і гідратації під час фізичних навантажень, організацію харчування щодо корекції маси тіла.

Для формування професійної компетентності «Здатність розробляти рекомендації для клієнтів щодо режиму харчування, характеру відпочинку та відновлення після занять, рекреаційної діяльності на дозвіллі» необхідні такі уміння та навички:

- уміння розробляти та надавати рекомендації для різних категорій населення щодо характеру відпочинку та засобів відновлення після занять, організації самостійної рухової активності з урахуванням спрямованості тренувального процесу;
- уміння здійснювати аналіз харчової поведінки клієнтів та надавати рекомендації щодо організації харчування у процесі занять;
- уміння оцінювати рухову активність клієнтів та надавати рекомендації щодо її організації на дозвіллі.

Для виконання трудової функції «Проведення первинних досліджень, діагностування функціонального стану клієнта, показників здоров'я» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до організації та проведення досліджень з діагностики функціональних показників та здоров'я людини;
- здатність до розроблення програми діагностування з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб клієнта;
- здатність аналізувати та узагальнювати результати функціональної діагностики, опитування, тестування клієнта.

Для набуття професійної компетентності «Здатність до організації та проведення досліджень з діагностування функціональних показників та здоров'я людини» необхідно знати:

- методи збирання первинної інформації (бесіду, інтерв'ю, анкетування), соціологічні методи дослідження;
- методику проведення досліджень щодо визначення мотивів та потреб, інтересів в оздоровчому фітнесі, очікуваних результатів, рухового досвіду, способу життя, особливостей професійної діяльності, чинників ризику виникнення захворювань тощо;
- основну терміни та поняття (анатомічних, фізіологічних, біомеханічних тощо);
- сучасні методи дослідження щодо антропометричних, функціональних показників, фізичної працездатності, фізичної підготовленості клієнтів, діагностування порушень постави, біомеханічного аналізу рухових дій (функціональні тести рухових дій), психоемоційного стану, біологічного віку тощо та особливостей їх проведення;
- метрологічні вимоги до проведення вимірів;
- норми та вікові стандарти основних антропометричних та функціональних показників;

- сучасне обладнання, що використовують під час дослідження.

Для отримання професійної компетентності «Здатність до організації та проведення досліджень з діагностування функціональних показників та здоров'я людини» необхідні такі вміння та навички:

- навички проведення соціологічних досліджень (опитування, тестування, бесіда, інтерв'ю, анкетування) та аналізу їх результатів, формулювання висновків;
- вміння розробляти та використовувати анкети, опитувальники, протоколи збирання первинної інформації;
- комунікативні навички;
- вміння організувати та проводити дослідження з визначення функціональних показників та здоров'я людини з використанням сучасних науково обґрунтованих методів дослідження;
- навички проведення тестування або інші форми контролювання індивідуальних результатів (вимірювання, візуальний огляд, функціональні проби тощо);
- навички використання сучасного обладнання під час проведення первинного функціонального діагностування.

Для отримання професійної компетентності «Здатність до розроблення програми діагностуванням з урахуванням особливостей та потреб клієнта» необхідно знати:

- алгоритм розроблення програми функціональної діагностики з урахуванням індивідуальних особливостей клієнтів (вік, стать, руховий досвід, наявні захворювання тощо);
- документи обліку функціональних показників клієнтів (протоколи дослідження, картки реєстрації тощо);
- модифікації рухових тестів, функціональних проб та інших форм контролювання для особливих категорій населення (дітей, людей похилого віку, осіб, які мають хронічні захворювання, тощо).

Для формування професійної компетентності «Здатність до розроблення програми діагностики з урахуванням особливостей та потреб клієнта» необхідні такі вміння та навички:

- вміння розробляти та використовувати документи обліку функціональних показників клієнтів (протоколів дослідження, карток реєстрації тощо);
- вміння обирати коректні методи та складати програми первинної функціонального діагностування з урахуванням особливостей та потреб клієнта.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність аналізувати та узагальнювати результати функціональної діагностики, опитування, тестування клієнта» необхідно знати:

- основи теорії здоров'я;
- основи медичних знань;
- теорію та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- норм та вікових стандартів основних антропометричних та функціональних показників.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність аналізувати та узагальнювати результати функціональної діагностики, опитування, тестування клієнта» необхідні такі уміння та навички:

- уміння аналізувати, порівнювати, інтерпретувати та узагальнювати результати збирання первинної інформації;
- навички використання результатів первинної діагностики при складанні програми занять, орієнтації на потреби та індивідуальні особливості стану клієнтів;
- уміння інформувати клієнта про результати тестування, ставити мету, обговорювати завдання, терміни реалізації тощо;
- навички взаємодії з фахівцями різних напрямів (медиками, психологом, спа-персоналом, адміністраторами тощо).

Для виконання трудової функції «Проведення персонального тренування» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність організовувати та проводити заняття відповідно до розробленої програми;
- здатність до навчання та контролю за технікою виконання фізичних вправ.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність організовувати та проводити заняття відповідно до розробленої програми» необхідно знати:

- теоретико-методичні основи оздоровчого тренування;
- організацію та проведення тренувального заняття;
- індивідуалізацію тренувального процесу;
- характеристику та параметри тренувального навантаження;
- методичні прийоми та способи дозування навантаження в процесі занять;
- загальну характеристику розминки та заключної частини заняття (мети, видів, принципів);
- методику проведення розминки та заключної частини заняття;
- фізіологічні механізми залучення до тренувальної діяльності, втоми та відновлення організму з урахуванням характеру й параметрів навантаження.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність організовувати та проводити заняття відповідно до розробленої програми» необхідні такі уміння та навички:

- уміння організувати та проводити заняття згідно розробленої програми з використанням засобів силової, аеробної, функціональної спрямованості;
- уміння оптимізувати (корегувати) фізичне навантаження в процесі заняття;
- уміння обирати параметри навантаження, які відповідають особливостям клієнта;
- уміння застосовувати індивідуальний підхід під час організації та проведення занять;
- навички використання методів мотивації та стимулювання активності клієнта в процесі заняття;
- уміння добирати відповідні засоби та способи проведення розминки й заключної частини залежно від спрямованості, мети заняття та особливостей клієнта.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до навчання та контролю за технікою виконання фізичних вправ» необхідно знати:

- основи анатомії (первинні та вторинні групи м'язів, що беруть участь у кожній вправі);
- біомеханічні основи рухової діяльності;
- основи фізіології фізичних вправ;
- класифікацію та основні види фізичних вправ, варіанти їхніх модифікацій;
- вправи, заборонені у фітнес-тренуванні;
- методи навчання і виконання фізичних вправ;
- поняття про техніку фізичних вправ та її характеристики;
- принципи безпечної роботи з обладнанням;
- контроль за засвоєнням техніки;
- типові помилки під час виконання фізичних вправ, способи та методи їх корекції.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до навчання та контролю за технікою виконання фізичних вправ» необхідне таке:

- уміння навчати клієнта правильної техніки виконання фізичних вправ із використанням відповідних методів навчання;
- уміння модифікувати техніку виконання фізичних вправ з урахуванням індивідуальних особливостей клієнта;
- уміння пояснювати і демонструвати технічно правильне виконання фізичної вправи;
- уміння пояснювати та доносити до клієнта інформацію у доступному та зрозумілому форматі (використання прикладів, візуалізацій);
- навчати правильного дихання під час фізичного навантаження;

– дотримуватися логічної послідовності у вивченні й виконанні вправ.
Для виконання трудової функції «Здійснення педагогічного контролю в процесі занять» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до здійснення оперативного контролю за адекватністю фізичних навантажень у процесі заняття;
- здатність до здійснення контролю за ефективністю розробленої програми занять на основі динаміки різноманітних показників ефективності реалізації програми (оцінювання результатів, контроль та корекція управлінських рішень);
- здатність вести документи обліку, звітності та контролю (комп'ютерну базу клієнтів, програми занять, план-конспекти, журнали відвідуваності, абонементи тощо).

Для формування професійної компетентності «Здатність до здійснення оперативного контролю за адекватністю фізичних навантажень у процесі заняття» необхідно знати:

- принципи, види і зміст контролю, самоконтролю за впливом навантаження на організм під час заняття;
- реакції організму на фізичне навантаження;
- характеристику фізичного навантаження;
- пульсові режими фізичного навантаження різної спрямованості;
- суб'єктивні та об'єктивні ознаки невідповідності фізичних навантажень;
- методи та способи дозування фізичних навантажень з урахуванням термінових реакцій організму.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до здійснення оперативного контролю за адекватністю фізичних навантажень у процесі заняття» необхідні такі уміння та навички:

- навички здійснення контролю за відповідністю фізичних навантажень під час заняття (проведення візуальних спостережень та аналізу ознак перевтоми, перенапруження, суб'єктивних ознак невідповідності фізичного навантаження), надання відповідних методичних рекомендацій;
- уміння визначати та контролювати пульсові режими фізичних навантажень різної спрямованості;
- уміння дозувати фізичне навантаження з урахуванням термінових реакцій організму.

Для набуття професійної компетентності «Здатність до здійснення контролю за ефективністю розробленої програми занять на основі динаміки різноманітних показників ефективності реалізації програми (оцінювання результатів, контролю та корегування управлінських рішень)» потрібно знати:

- методи контролю у процесі фізичних навантажень (видів, мети, завдань, принципів);
- функціональні та структурні зміни у процесі фізичних навантажень різної спрямованості;
- критерії ефективності програми занять, оцінювання ефективності програми на основі динаміки показників.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до здійснення контролю за ефективністю розробленої програми занять на основі динаміки різноманітних показників ефективності реалізації програми (оцінювання результатів, контролю та корегування управлінських рішень)» необхідні такі уміння та навички:

- навички проведення вторинних обстежень функціонального стану клієнта;
- уміння оцінювати ефективність розробленої програми занять на основі динаміки різноманітних показників, здійснювати корегування змісту програми;
- уміння організувати зворотний зв'язок із клієнтами для оцінювання ефективності розробленої програми.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність вести документи обліку, звітності та контролю (комп'ютерну базу клієнтів, програми занять, план-конспекти, журнали відвідуваності, абонементи тощо)» необхідно знати:

- основи програмного забезпечення («Excel», «Word»);
- основи діловодства (ведення документів планування, обліку та звітності).

Для формування професійної компетентності «Здатність вести документи обліку, звітності та контролю (комп'ютерну базу клієнтів, програми занять, план-конспекти, журнали відвідуваності, абонементи тощо)» необхідні такі уміння та навички:

- навички формування і ведення поточної бази клієнта, документів звітності та контролю;
- уміння працювати з програмним забезпеченням («Excel», «Word»);
- навички ведення документів обліку, звітності та контролю.

Для виконання трудової функції «Здійснення маркетингової діяльності (продажу персональних тренувань та інших послуг)» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до використання у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту та маркетингу в системі оздоровчого фітнесу;
- здатність до здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

- здатність планувати та управляти часом для ефективної організації відповідно до професійних та особистих потреб.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до використання у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу» необхідно знати:

- основи менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу;
- теорії та технології продажу фітнес-послуг;
- стандарти сервісу в роботі персонального тренера;
- методи вербальної та невербальної комунікацій;
- методи переконання, аргументації, встановлення контакту з клієнтом;
- основи проведення маркетингових досліджень.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до використання у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу» необхідні такі уміння та навички:

- навички проведення персональним тренером презентації програми / послуги, яку він пропонує;
- навички продажу персональних тренувань та додаткових послуг фітнес-клубу;
- уміння проводити маркетингове дослідження ринку, визначати конкурентоспроможність послуг;
- навички формування та ведення бази клієнтів;
- здійснення аналізу причин, за якими клієнт завершив відвідування занять;
- комунікативні навички.

Для формування професійної компетентності «Здатність до здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» необхідно знати:

- основи управлінської діяльності;
- види реклами, пропаганди;
- сучасні інформаційно-комунікаційні технології;
- SMM-технології;
- комунікативні бар'єри та чинники, що можуть впливати на залучення особи до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, методів переконання.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» необхідні уміння та навички:

- уміння здійснювати рекламну, агітаційну та просвітницьку діяльність із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (соціальних мереж, інформаційних каналів, ЗМІ тощо);

- навички залучення потенційних клієнтів до споживання оздоровчих послуг;
- навички залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, здорового способу життя;
- вміння переконувати клієнта.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність планувати та розподіляти час для ефективної організації відповідно до професійних та особистих потреб» необхідні знання основ тайм-менеджменту.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність планувати та управляти часом для ефективної організації відповідно до професійних та особистих потреб» необхідні такі навички:

- навички самоорганізації, планування часу відповідно до особистісних та професійних потреб;
- навички складання розкладу тренувань клієнтів та умов його дотримання.

Для виконання трудової функції «Мотивація клієнтів до зміни поведінкових стратегій та створення здоров'яформувального середовища» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність дотримуватися принципів мотиваційної діяльності та формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості;
- здатність ініціювати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи для популяризації здорового способу життя.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися принципів мотиваційної діяльності та формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості» необхідно знати:

- теорії мотивації; чинники, що спонукають до занять оздоровчим фітнесом;
- методичні прийоми формування мотивації до регулярної рухової активності.

Для формування професійної компетентності «Здатність дотримуватися принципів мотиваційної діяльності та формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості» необхідні такі вміння:

- вміння визначити індивідуальні мотиви;
- вміння мотивувати клієнта до систематичних занять для досягнення поставленої мети;
- вміння сприяти формуванню здорового способу життя клієнтів.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність ініціювати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи для популяризації здорового способу життя» необхідно знати:

- основи здорового способу життя, форми і методи його пропаганди;

- основи раціонального харчування, харчову піраміду Євросоюзу;
- міжнародний досвід залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- теоретичні основи системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- профілактичні заходи щодо виникнення хронічних неінфекційних захворювань;
- вплив оздоровчо-рекреаційної рухової активності на організм людини.

Для формування професійної компетентності «Здатність ініціювати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи для популяризації здорового способу життя» необхідні навички організації та проведення заходів, проведення консультацій для різних категорій населення щодо значення і доцільності фізичних вправ та їхнього впливу на організм, чинників здорового способу життя, раціонального харчування, управління стресом, профілактики захворювань.

Для виконання трудової функції «Встановлення комунікаційних взаємодій» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність встановлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів фітнес-клубу;
- здатність реалізовувати комунікативні наміри професійної спрямованості, зокрема і у іншомовному середовищі;
- здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом;
- здатність діяти на основі етичних міркувань та до застосування стандартів обслуговування клієнта.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність встановлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів фітнес-клубу» необхідно знати:

- основи загальної та соціальної психології, міжособистісних комунікацій;
- моделі спілкування;
- види комунікативних бар'єрів та методи і способи їх усунення;
- особливості спілкування з особами різних психотипів, особливості сприйняття тощо;
- особливості спілкування з особами, які мають різні захворювання, інвалідність.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність встановлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів фітнес-клубу» необхідні такі уміння:

- уміння визначати індивідуальні особливості психотипу клієнта, психологічні якості, тип сприйняття інформації тощо;
- уміння обирати та застосовувати відповідні моделі спілкування;

- уміння будувати комунікаційні взаємодії, проявляти делікатність та тактовність у спілкуванні, комунікабельність, креативність, уміння слухати, проявляти емпатію.

Для набуття професійної компетентності «Здатність реалізовувати комунікативні наміри професійної спрямованості, зокрема в іншомовному середовищі» необхідно знати:

- професійну термінологію;
- іноземні мови професійної спрямованості.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність реалізовувати комунікативні наміри професійної спрямованості, зокрема в іншомовному середовищі» необхідні:

- уміння відтворювати загальноприйнятую термінологію та понятійний апарат у сфері оздоровчого фітнесу;
- навички спілкування іноземною мовою професійної спрямованості.

Для формування професійної компетентності «Здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом» необхідно знати:

- інформаційно-комунікаційні технології;
- особливості комунікації з використанням різних засобів та форм.

Для отримання професійної компетентності «Здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом» необхідні:

- уміння використовувати різні засоби та форми комунікації з клієнтом, інформаційні технології, онлайн-комунікації тощо;
- навички організації процесів взаємодії з клієнтами з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність діяти на основі етичних міркувань та застосовувати стандарти обслуговування клієнта» необхідно знати:

- етичні норми професійної діяльності фахівців у сфері оздоровчого фітнесу;
- етику ділового спілкування;
- стандарти обслуговування клієнтів.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність діяти на основі етичних міркувань та застосовувати стандарти обслуговування клієнта» необхідно таке:

- дотримуватися етики професійного спілкування та стандартів обслуговування клієнтів;

- дотримуватися субординації у спілкуванні з клієнтами, керівництвом та співробітниками;
- мати навички взаємодії із працівниками суміжних підрозділів клубу (тренерами тренажерної зали, дитячого клубу, басейну; масажистами, спа-персоналом, адміністраторами тощо).

Для виконання трудової функції «Підвищення кваліфікації відповідно до вимог і потреб фітнес-ринку» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до пошуку, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності;
- здатність до самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації, підвищення рівня своєї конкурентоспроможності;
- здатність до формування власного професійного іміджу (діяльність у соціальних мережах, презентація занять на конвенціях, різних заходах тощо);
- здатність до проведення наукових досліджень з проблем оздоровчого фітнесу та врахування їхніх результатів у практичній діяльності.

Для набуття професійної компетентності «Здатність діяти на основі етичних міркувань та застосовувати стандарти обслуговування клієнта» необхідно знати:

- нормативно-правові документи системи оздоровчого фітнесу;
- сучасні тенденції оздоровчого фітнесу;
- сучасні напрями наукових досліджень у системі оздоровчого фітнесу;
- інноваційні прийоми, засоби та методи проведення занять, що використовують в оздоровчому фітнесі;
- методи та принципи пошуку інформації.

Для формування професійної компетентності «Здатність діяти на основі етичних міркувань та застосовувати стандарти обслуговування клієнта» необхідно уміти:

- здійснювати пошук, аналіз та узагальнення інформації професійного спрямування з різних джерел;
- систематизувати та узагальнити дані з використанням сучасних інформаційних технологій.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації, підвищення рівня своєї конкурентоспроможності» необхідно знати:

- компетентності, які забезпечують успішну професійну діяльність фітнес-тренера;
- можливості для розвитку кар'єри фітнес-тренера;
- вимоги щодо рівня фізичної підготовленості фітнес-тренера.

Для наявності професійної компетентності «Здатність до самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації, підвищення рівня своєї конкурентоспроможності» необхідні такі уміння та навички:

- уміння реалізовувати можливості для професійного зростання (курси, навчання, фітнес-конвенції, майстер-класи тощо);
- навички поглиблення базових знань завдяки самоосвіті;
- навички вдосконалення власних рухових дій, техніки виконання вправ, фізичної підготовленості;
- навички саморефлексії;
- уміння аналізувати та застосовувати досвід колег.

Для набуття професійної компетентності «Здатність до формування власного професійного іміджу (діяльність у соціальних мережах, презентації занять на конвенціях, різних заходах тощо)» необхідні знання з комунікативних технологій, а також такі навички:

- навички публічних виступів, проведення майстер-класів, презентації фітнес-програм;
- навички проведення фізкультурно-оздоровчих заходів із різними групами населення.

Для отримання професійної компетентності «Здатність до проведення наукових досліджень із проблем оздоровчого фітнесу та врахування їхніх результатів у практичній діяльності» необхідно знати:

- напрями наукових досліджень;
- методи проведення наукових досліджень;
- методи математичної статистики.

Для професійної компетентності «Здатність до проведення наукових досліджень із проблем оздоровчого фітнесу та врахування їхніх результатів у практичній діяльності» необхідно уміти:

- уміти обирати напрям дослідження;
- вивчати сучасний стан для розв'язання проблеми;
- знаходити потрібну інформацію;
- аналізувати, виокремлювати головне, узагальнювати підходи різних авторів, порівнювати їх, робити висновки;
- вибирати методи для проведення наукових досліджень;
- оцінювати результати дослідження;
- застосовувати методи математичної статистики.

Для виконання трудової функції «Дотримання вимог безпеки та охорони праці в процесі професійної діяльності» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність дотримуватися нормативно-правових актів із питань охорони праці;

- здатність дотримуватися правил експлуатації тренажерів, спортивного обладнання, інвентарю;
- здатність надавати першу долікарську допомогу особам під час виникнення у них невідкладних станів.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися нормативно-правових актів із питань охорони праці» необхідно знати:

- права і обов'язки (посадову інструкцію) персонального фітнес-тренера;
- основи діловодства (підзвітність, документи звітності персонального фітнес-тренера);
- локальні нормативні акти організації;
- основні правила та норми з охорони праці;
- основні правила пожежної та електробезпеки;
- санітарно-гігієнічні вимоги, вимоги до особистої гігієни (зокрема до зовнішнього вигляду).

Для формування професійної компетентності «Здатність дотримуватися нормативно-правових актів із питань охорони праці» необхідні такі навички та уміння:

- навички проведення інструктажу з техніки безпеки, користування засобами протипожежного захисту;
- уміння здійснювати контроль за відповідністю обладнання правилам техніки безпеки (справністю, чистотою тощо) та гігієнічних норм функціонування приміщення, залу (чистотою, теплом, кондиціонуванням повітря, наявністю питної води, якісною роботою обслуговуючого персоналу тощо), гігієною, зовнішнім виглядом себе та клієнтів.

Для набуття професійної компетентності «Здатність дотримуватися правил експлуатації тренажерів, спортивного обладнання, інвентарю» потрібно знати:

- назви спортивного обладнання, інвентарю, їхнє цільове призначення, методичні і технічні особливості експлуатації спортивного обладнання, інвентарю;
- умови ефективного та безпечного використання спортивного обладнання (тренажерів);
- основи травматології та профілактики травматизму.

Для професійної компетентності «Здатність дотримуватися правил експлуатації тренажерів, спортивного обладнання, інвентарю» необхідні такі уміння та навички:

- уміння навчати правил безпечного користування обладнанням;
- уміння дотримуватися норм, методів і прийомів безпечного проведення заняття / тренування;
- навички страхування клієнта під час виконання вправ (за потреби);

- уміння перевіряти безпечність робочого місця для проведення заняття;
- уміння забезпечувати дотримання дисципліни клієнтом під час тренування;
- здійснювати контроль щодо порядку експлуатації спортивного обладнання після закінчення заняття.

Для формування професійної компетентності «Здатність надавати першу долікарську допомогу особам під час виникнення у них невідкладних станів» необхідно знати:

- невідкладні стани та особливості протікання патологічних процесів;
- загальні принципи та правила надання першої долікарської допомоги клієнтові при травмуванні, нещасному випадку чи раптовому критичному стані.

Для набуття професійної компетентності «Здатність надавати першу долікарську допомогу особам під час виникнення у них невідкладних станів» необхідні такі уміння:

- уміння надавати першу долікарську допомогу постраждалому залежно від характеру та виду травми, нещасного випадку або раптового критичного стану (зупинення кровотечі, накладання пов'язки на рану, непрямий масаж серця, штучне дихання, накладання джгута тощо);
- уміння організувати негайне доставлення (транспортування) постраждалого у медичний заклад.

Заборони у професійній діяльності персонального фітнес-тренера:

- призначення програм реабілітації;
- призначення будь-яких лікарських засобів чи харчових добавок;
- призначення програм харчування;
- діагностування будь-яких психологічних розладів або станів психічного здоров'я;
- здійснення психологічного консультування;
- діагностування захворювань, інвалідності тощо.

5.4.3. Проект змісту професійного стандарту «Фітнес-тренер групових програм»

Професійний стандарт (проект) «Фітнес-тренер групових програм» є основним документом, у якому зазначено трудові функції, необхідний рівень знань, умінь та навичок, вимоги до професійних компетентностей фахівця. Імплементация положень розробленого стандарту дасть можливість формування єдиних стандартів та критеріїв оцінювання компетентностей фітнес-тренера групових програм. Професійний стандарт розроблено для

встановлення контролю якості надання фітнес-послуг, що водночас сприятиме залученню населення до оздоровчої рухової активності.

Діяльність фітнес-тренера групових програм передбачає якісне проведення фітнес-програми з урахуванням індивідуальних потреб та особливостей клієнтів (віку, статі, схильності до певних захворювань тощо), контроль за ефективністю реалізації програми, мотивацію клієнтів, їхню орієнтацію на здоровий спосіб життя тощо.

Розроблений професійний стандарт, узгоджений із Європейською рамкою кваліфікацій («The European Qualifications Framework» (EQF)), відповідає європейському стандарту «Fitness Instructor (EQF Level 3)», «Group Fitness Instructor (EQF Level 3)», які затверджені Комітетом професійних стандартів «EuropeActive».

Професійний стандарт «Персональний фітнес-тренер» складається з 6 розділів, у яких викладено основні вимоги до необхідного рівня знань, навичок і компетентності фітнес-тренера групових програм.

Згідно з «Національним класифікатором України» (ДК 003:2010), професійна діяльність тренера групових фітнес-програм відповідає зазначеному виду економічної діяльності (табл. 5.14).

Таблиця 5.14

Назва виду економічної діяльності фітнес-тренера групових програм

Секція R	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Розділ 93	Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	Група:	Діяльність у сфері спорту
				93.1	
				клас 93.13	Діяльність фітнес-центрів

Назва та код професійної діяльності згідно з «Класифікатором професій» (ДК 003:2010) представлено у табл. 5.15.

Таблиця 5.15

Назва виду професійної діяльності фітнес-тренера групових програм

Розділ	Підрозділ	Підклас
3	347	3475
Фахівці	Декоратори, артисти, спортсмени та організатори у сфері культури та мистецтва	Спортивні тренери, інструктори-методисти та професійні спортсмени

Професійна назва роботи та код також відповідає «Класифікатору професій» (ДК 003:2010): 3475 «Фітнес-тренер».

Робота фітнес-тренера групових програм передбачає зайнятість у відповідно обладнаних спортивних залах, аквазонах для групових тренувань, які є у фітнес-центрах, фітнес-клубах, фітнес-студіях тощо.

Фітнес-тренер групових програм підпорядковується менеджеру відповідного підрозділу або директору (керівникові) закладу.

Запропоновано такі умови допуску до роботи за професією:

- фахова підготовка та незалежне підтвердження компетентностей фахівця, необхідних для успішного виконання трудових функцій відповідно до посади;
- наявність щорічних медичних оглядів (підтверджує медична книжка);
- уміння надавати долікарську допомогу (підтверджує сертифікат).

Документи, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію, відповідність рівню НРК:

- для посади інструктора групових програм (1 та 2 категорії) – документи, що підтверджують здобуття професійної освіти на третьому рівні (що відповідає 4 рівню НРК), фахової передвищої освіти (що відповідає 5 рівню НРК), початкового рівня вищої освіти (що відповідає 6 рівню НРК), та / або документи відповідно до встановленого порядку, які підтверджують достатній рівень компетентностей фахівця, необхідних для виконання трудових функцій відповідно до посади;
- для посади фітнес-тренера групових програм (1 та 2 категорії) – диплом бакалавра (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, що відповідає 7 рівню НРК) або диплом магістра (другий (магістерський) рівень вищої освіти, що відповідає 8 рівню НРК) за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» (табл. 5.16).

З огляду на алгоритм професійної діяльності фітнес-тренера групових програм ми описали 8 трудових функцій і відповідні трудові дії для їх виконання.

Отже, для виконання трудової функції «Програмування занять для різних категорій населення» необхідні такі трудові дії:

- розроблення програми групових занять, спрямованої на виконання завдань із урахуванням показників функціональної діагностики, рівня фізичного стану клієнтів, принципів періодизації тренувального процесу (визначення алгоритму щодо етапів, мети, загальних та спеціальних завдань, засобів, раціональних параметрів навантаження, форм організації, методів контролю, критеріїв ефективності занять);
- урахування та дотримання принципів клієнтоорієнтованості під час розроблення програми занять;

- прогнозування змін функціональних показників у результаті занять;
- оцінювання ефективності фітнес-програми, її корекція;
- надання рекомендацій для клієнтів щодо характеру відпочинку та засобів відновлення після занять, організації самостійної рухової активності та харчування тощо.

Таблиця 5.16

**Відповідність посади рівням освіти
і Національної рамки кваліфікацій, трудовим функціям**

№	Назви типових посад	Рівень Національної рамки кваліфікацій	Рівень вищої освіти	Трудові функції
1	Інструктор групових програм 1 та 2 категорії	4	Третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти.	В, Г, Д, Є, Ж, З
		5	Фахова передвища освіта.	
		6	Початковий рівень вищої освіти	
2	Фітнес-тренер групових програм 1 та 2 категорії	7	Перший рівень (бакалавр).	А, Б, В, Г, Д, Є, Ж, З
		8	Другий рівень (магістр)	

Для виконання трудової функції «Проведення первинних досліджень, діагностики функціонального стану клієнтів, показників їхнього здоров'я» необхідні такі трудові дії:

- проведення збору даних про клієнта (антропометричних, функціональних, фізичної підготовленості, психоемоційного стану, оцінювання показників здоров'я, виявлення чинників ризику розвитку захворювань, рухового досвіду тощо) із використанням сучасних методів діагностики, тестів;
- проведення аналізу та узагальнення результатів дослідження показників функціональної діагностики, формулювання висновків щодо стану клієнта;
- інформування клієнта про результати тестування та обговорення мети, короткострокових та довгострокових завдань тренувального процесу;
- розроблення документів обліку функціональних показників клієнтів (анкет, опитувальників, карток реєстрації тощо);
- проведення аналізу показників впливу фітнес-програми (тренувань) на організм, відстеження прогресу клієнтів та адаптація змісту фітнес-програми (за потреби), проведення наукових досліджень;

- врахування отриманих результатів у практичній діяльності, перспективному плануванні, оцінювання якості навчально-тренувального процесу.

Для виконання трудової функції «Проведення групових фітнес-програм» необхідні такі трудові дії:

- організація, проведення групових занять із різних напрямів фітнесу (силової, аеробної, функціональної та ментальної спрямованості) для груп населення різної статі, віку, фізичного стану, для вагітних жінок, осіб із інвалідністю тощо) із урахуванням методичних принципів побудови занять, їхнього регламенту;
- надання рекомендацій щодо облаштування місця для заняття клієнта, добору інвентарю (ваги гантелей, бодибарів та ін., діаметра м'яча, висоти степ-платформи тощо);
- здійснення добору музичного супроводу, його монтаж (форматування, «нарізування» тощо) із урахуванням методичних вимог і особливостей формату заняття (його частини) тощо;
- урахування індивідуального підходу під час проведення занять завдяки використанню модифікації вправ і відповідного добору обладнання залежно від рівня фізичної підготовленості клієнтів;
- демонстрація досконалого технічного виконання фізичних вправ;
- навчання клієнтів правильної техніки виконання фізичних вправ, рухів, зв'язок та їх поєднання з музикою, використовуючи відповідні методи;
- здійснення контролю за технікою виконання вправ / рухів / зв'язок, виправлення помилок;
- використання вербальних та невербальних команд (мови жестів) у процесі проведення заняття (дотримання методичних принципів щодо подавання команд у груповому занятті, коректності, чіткості тощо);
- надання рекомендацій щодо засобів відновлення організму клієнтів після занять.

Для виконання трудової функції «Здійснення педагогічного контролю в процесі занять» необхідні такі трудові дії:

- моніторинг інтенсивності виконання фізичних вправ. Надання методичних рекомендацій / вказівок щодо правильного дихання;
- проведення візуальних спостережень та аналізу ознак перевтоми, перенапруження клієнтів, надання відповідних методичних рекомендацій;
- контроль суб'єктивних ознак невідповідності фізичного навантаження в процесі заняття;
- проведення обстежень функціонального стану клієнта (експрес-контроль, поточний та етапний), здійснення аналізу отриманих результатів;

- установлення зворотного зв'язку щодо ефективності впровадження розробленої програми заходів;
- знання діловодства (уміння вести документообіг).

Для виконання трудової функції «Здійснення маркетингової діяльності» необхідні такі трудові дії:

- здійснення продажу послуг фітнес-клубу. Інформування клієнтів щодо наявних акційних пропозицій і запланованих заходів;
- проведення презентації запропонованої фітнес-програми;
- дотримання стандартів обслуговування клієнта, дотримання етичної поведінки;
- здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності у за-собах масової інформації, соціальних мережах тощо;
- залучення потенційних клієнтів до споживання фізкультурно-оздоровчих послуг на базі фітнес-клубу;
- здійснення аналізу причин, через які клієнт припинив відвідування занять;
- планування та застосовування практики тайм-менеджменту, яка сприятиме ефективній організації часу відповідно до особистісних та професійних потреб.

Для виконання трудової функції «Мотивація клієнтів та створення здо-ров'яформувального середовища» необхідні такі трудові дії:

- здійснення мотиваційної діяльності щодо залучення клієнтів до систе-матичної участі в руховій активності, дотримання здорового способу життя тощо;
- проведення консультацій для різних категорій населення щодо зна-чення і доцільності фізичних вправ та їхнього впливу на організм, чинників здорового способу життя, методики організації самостійних занять тощо. Проведення майстер-класів, лекцій та семінарів (також онлайн тощо);
- надання рекомендацій з раціонального харчування відповідно до хар-чової піраміди Євросоюзу;
- надання рекомендацій з вибору фітнес-програм, параметрів наван-таження та спрямованості рухової активності з урахуванням рівня фізичної підготовленості, рухового досвіду, інтересів клієнтів, моди.

Для виконання трудової функції «Установлення комунікаційних взаємо-дій» необхідні такі трудові дії:

- використання сучасної та коректної професійної термінології при спілкуванні з клієнтами у процесі проведенні занять (визначення осо-бливостей психотипу клієнта, психологічних якостей, типу сприйняття інформації) під час проведення заняття;

- створення психологічно-комфортної атмосфери у спілкуванні з клієнтами;
- дотримання субординації у спілкуванні з клієнтами, керівництвом та співробітниками;
- взаємодія із суміжними підрозділами клубу (тренерами тренажерної зали, дитячого клубу, басейну, спа-зоною, адміністрацією, медичною частиною тощо);
- участь у зборах колективу в межах підрозділу та фітнес-клубу;
- ознайомлення клієнтів із правилами відвідування групових занять (рекомендації щодо одягу, особливостей використання інвентарю, відповідності формату заняття рівню підготовленості клієнтів, заборони допуску до занять через запізнення тощо);
- комунікація з використанням іноземної мови під час спілкування.

Для виконання трудової функції «Підвищення кваліфікації відповідно до вимог і потреб фітнес-ринку» необхідні такі трудові дії:

- моніторинг і вивчення змісту нормативних документів, методичних та інформаційних матеріалів необхідних для здійснення якісної професійної діяльності;
- пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел щодо професійної діяльності фітнес-тренера групових програм;
- удосконалення власних рухових навичок, техніки виконання вправ, фізичної підготовленості;
- підвищення рівня своєї конкурентоспроможності (відвідування курсів підвищення кваліфікації, самоосвіта і самовдосконалення, оволодіння сучасними знаннями для успішної професіоналізації, коригування власної професійної діяльності з урахуванням рекомендацій керівництва клубу та колег);
- регулярне підтвердження кваліфікації завдяки атестації в клубі або поза його межами;
- формування власного професійного іміджу (розміщення інформації у соціальних мережах, презентація занять на конвенціях, проведення відкритих тренувань, різноманітних заходів тощо);
- участь у проведенні навчання та стажування нових фітнес-тренерів у межах клубу;
- участь у семінарах, фітнес-конвенціях, лекціях, майстер-класах, наукових конференціях, де розглядають актуальні проблеми функціонування сфери оздоровчого фітнесу;
- організація та проведення для клієнтів клубу соціально-просвітницьких проєктів, благодійної / волонтерської діяльності, змагань, челенджів, показових виступів із різних видів рухової активності,

тематичних зустрічей із провідними фахівцями сфери, презентерами фітнес-конвенцій, лікарями, журналістами.

Для виконання трудової функції «Дотримання вимог безпеки та охорони праці в процесі професійної діяльності» необхідні такі трудові дії:

- дотримання техніки безпеки, вимог особистої гігієни і санітарії, зокрема до зовнішнього вигляду;
- забезпечення та контроль за відповідністю обладнання правилам техніки безпеки (справності, чистоти тощо) та гігієнічних норм функціонування приміщення, залу (чистоти, тепла, кондиціонування повітря, наявності питної води, якісної роботи обслуговуючого персоналу тощо);
- дотримання порядку розташування інвентарю для проведення групових фітнес-програм у визначених та спеціально облаштованих місцях;
- проведення інструктажу та дотримання вимог техніки безпеки при використанні спортивного інвентарю та санітарно-гігієнічних вимог під час групових фітнес-програм;
- проведення інструктажу щодо особливостей виконання фізичних вправ з використанням спортивного інвентарю під час групових фітнес-програм;
- надання першої долікарської допомоги (зупинення кровотечі, штучне дихання, перев'язки, непрямий масаж серця, накладання джгута тощо).

Для виконання трудової функції «Програмування занять для різних категорій населення» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до проектування та розроблення групових програм;
- здатність розробляти рекомендації для клієнтів щодо режиму харчування, способу відпочинку та відновлення після занять, рекреаційної діяльності на дозвіллі.

Для формування професійної компетентності «Здатність до проектування та розроблення групових програм» необхідно знати:

- основи програмування занять різними видами оздоровчого фітнесу (визначення алгоритму, етапів, мети, загальних і спеціальних завдань, засобів, раціональних параметрів навантаження, нормування навантаження та відпочинку, форм організації, методів контролю, критеріїв ефективності програми занять) для різних соціально-вікових груп населення (дітей, молоді, чоловіків, жінок, вагітних, осіб з інвалідністю тощо);
- теорію та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- теоретико-методичні основи кондиційного тренування (структуру заняття, періодизацію тренувального процесу, методи (безперервний, повторний, інтервальний, коловий тощо) та принципи побудо-

- ви занять, методику розвитку рухових якостей (сили, витривалості, гнучкості, координаційних здібностей, спритності), основи адаптації до фізичних навантажень, відпочинку та відновлення в процесі занять);
- фізіологічні механізми м'язової діяльності (функціональні та структурні зміни в організмі під час м'язової діяльності, адаптацію організму до фізичних навантажень, обмін речовин та енергії при м'язовій діяльності, фізіологічні основи процесів утоми та відновлення);
 - теоретико-методичні основи силового, аеробного, функціонального тренування, засоби (фізичні вправи та спеціальне обладнання) і методи, що використовують для різного віку, статі, фізичного стану тощо;
 - показання та протипоказання до занять або обмежень у виконанні окремих вправ для різних категорій населення;
 - критерії ефективності програми занять;
 - методику складання комбінацій з окремих рухових дій у різних частинах заняття.

Для формування професійної компетентності «Здатність до проектування та розроблення групових програм» необхідні такі уміння та навички:

- уміння розробляти програми групових занять, враховуючи особливості різних груп клієнтів;
- уміння застосовувати принципи клієнтоорієнтованості під час розроблення програми групових занять;
- уміння здійснювати методичний супровід виконання програми клієнтами окремих вікових і нозологічних груп (зокрема вагітними жінками, жінками в післяпологовому періоді, особами похилого віку, особами із захворюваннями серцево-судинної системи і опорно-рухового апарату, надлишковою масою тіла тощо);
- уміння прогнозувати результати впливу програми занять на фізичний стан клієнтів;
- навички корегування програми у процесі занять залежно від рівня підготовленості клієнтів;
- уміння оцінювати ефективність програми за антропометричними, функціональними показниками, досягнутим рівнем фізичного стану та підготовленості.

Для наявності професійної компетентності «Здатність розробляти рекомендації для клієнтів щодо режиму харчування, характеру відпочинку та відновлення після занять, рекреаційної діяльності на дозвіллі» потрібно знати:

- фізіологічні механізми процесів утоми та відновлення;
- засоби та методи підвищення ефективності процесів відновлення та відпочинку після навантаження;
- феномен активного відпочинку;

- теорію та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- основи теорії здоров'я;
- основні принципів харчування і гідратацію під час фізичних навантажень.

Для набуття професійної компетентності «Здатність розробляти рекомендації для клієнтів щодо режиму харчування, характеру відпочинку та відновлення після занять, рекреаційної діяльності на дозвіллі» необхідними є такі уміння:

- уміння розробляти та надавати рекомендації для різних категорій населення щодо характеру відпочинку й засобів відновлення після занять, організації самостійної рухової активності з урахуванням спрямованості тренувального процесу;
- уміння здійснювати аналіз харчової поведінки клієнтів та надавати рекомендації щодо організації харчування;
- уміння здійснювати оцінювання рухової активності клієнтів та надавати рекомендації щодо її організації на дозвіллі.

Для отримання трудової функції «Проведення первинних досліджень, діагностики функціонального стану клієнтів, показників їхнього здоров'я» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до організації та проведення досліджень із діагностування функціонального стану клієнтів, показників їхнього здоров'я;
- здатність до розроблення програми функціонального діагностування з урахуванням особливостей та потреби клієнта;
- здатність аналізувати та узагальнювати результати дослідження.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до організації та проведення досліджень з діагностики функціонального стану клієнтів, показників їхнього здоров'я» необхідно знати:

- методи збирання первинної інформації (бесіди, інтерв'ю, анкетування), соціологічні методи дослідження;
- методики проведення аналізу рухового досвіду, способу життя, особливості професійної діяльності, наявність чинників ризику виникнення захворювань тощо;
- будову тіла людини, механізми життєдіяльності, фізіологічні і біомеханічні основи функціонування організму, основи теорії здоров'я;
- основні терміни та поняття (анатомічні, фізіологічні, біомеханічні тощо);
- сучасні методи дослідження антропометричних, функціональних показників, фізичної роботоздатності та підготовленості клієнтів, діагностування порушень постави, біомеханічного аналізу рухових дій (функціональні тести рухових дій), психоемоційного стану, біологічного віку тощо та особливостей їхнього застосування;

- метрологічні вимоги до проведення вимірів;
- норми та вікові стандарти основних антропометричних та функціональних показників;
- сучасне обладнання, що використовують у процесі дослідження;
- сучасні напрями наукових досліджень проблем оздоровчого фітнесу.

Для формування професійної компетентності «Здатність до організації та проведення досліджень з діагностики функціонального стану клієнтів, показників їхнього здоров'я» необхідними є такі уміння та навички:

- уміння розробляти та використовувати анкети, опитувальники, протоколи збирання первинної інформації;
- навички проведення соціологічних досліджень (опитування, тестування, бесіди, інтерв'ю, анкетування) та аналізу їхніх результатів, формулювання висновків;
- комунікативні навички;
- уміння організувати та проводити дослідження щодо визначення функціональних показників та стану здоров'я клієнтів із використанням сучасних методів дослідження;
- навички проведення тестування або інших форм контролю індивідуальних результатів (вимірювання, візуального огляду, функціональних проб тощо) споживачів / клієнтів фітнес-послуг при освоєнні групової фітнес-програми;
- навички використання сучасного обладнання під час проведення первинного функціонального діагностування.

Для професійної компетентності «Здатність до розроблення програми функціонального діагностування з урахуванням особливостей та потреб клієнта» необхідно знати:

- алгоритм розроблення програми з огляду на вік, стать, руховий досвід, наявність захворювання клієнтів тощо);
- документи обліку функціональних показників клієнтів (протоколи дослідження, картки реєстрації тощо);
- модифікації рухових тестів, функціональних проб та інших форм контролю для різних категорій клієнтів (дітей, осіб похилого віку та з хронічними захворюваннями тощо).

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до розроблення програми функціонального діагностування з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб клієнта» необхідними є такі уміння та навички:

- навички проведення функціонального діагностування, визначення рівня фізичного стану клієнтів;
- уміння розробляти та вести документи обліку функціональних показників клієнтів (протоколи дослідження, картки реєстрації тощо);

- уміння обирати коректні / відповідні методи та складати програми первинної функціонального діагностування з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб клієнта.

Для володіння професійною компетентністю «Здатність аналізувати та узагальнювати результати дослідження» необхідно знати:

- основи теорії здоров'я;
- основи медичних знань;
- теорії та технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- норми та вікові стандарти основних антропометричних і функціональних показників.

Для професійної компетентності «Здатність аналізувати та узагальнювати результати дослідження» необхідними є такі уміння та навички:

- уміння аналізувати, порівнювати, інтерпретувати та узагальнювати результати збирання первинної інформації;
- навички використання результатів первинного діагностування під час складання програми занять, орієнтації на потреби та індивідуальні особливості клієнтів;
- уміння інформувати клієнта про результати тестування, обговорювати мету, ставити цілі, визначати терміни реалізації тощо;
- навички взаємодії з фахівцями різних напрямів (медиками, психологами, персоналом спа-зони, адміністраторами).

Для виконання трудової функції «Проведення групових фітнес-програм» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність дотримуватися методики у проведенні групових фітнес-програм;
- здатність до навчання та контролю за технікою виконання фізичних вправ;
- здатність дотримуватися правил і методів добору музичного супроводу.

Для формування професійної компетентності «Здатність дотримуватися методики у проведенні групових фітнес-програм» потрібно знати:

- теоретико-методичні основи проведення групових фітнес-програм;
- сутність різних напрямів оздоровчого фітнесу;
- характеристику та параметри фізичного навантаження;
- основи розвитку фізичних якостей людини;
- методичні прийоми та способи дозування навантаження в процесі занять;
- протипоказання до участі у заняттях або обмежень у виконанні окремих вправ;
- зміст, послідовність і комбінацію рухів у програмі тренування;

- загальну характеристику і методику проведення розминки та заключної частини залежно від спрямування фітнес-програми (мета, види, принципи);
- фізіологічні механізми введення у тренувальну діяльність;
- фізіологічні механізми втоми та відновлення організму, зважаючи на характер та параметри навантаження;
- методику складання комбінацій (зв'язок) із окремих рухових дій у різних частинах заняття.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися методики у проведенні групових фітнес-програм» необхідні такі уміння та навички:

- уміння організовувати та проводити групові фітнес-програми, враховуючи особливості її учасників;
- уміння використовувати засоби силової, аеробної, функціональної спрямованості на групових заняттях різних фітнес-програм;
- уміння обирати параметри фізичного навантаження, його оптимізувати (корегувати) під час заняття залежно від рівня підготовленості учасників
- уміння пропонувати оригінальність і доступність виконання комбінацій / зв'язок;
- уміння дотримуватися логічної послідовності у вивченні й виконанні вправ / рухів / зв'язок, послідовно навантажуючи різні групи м'язів;
- уміння навчити виконувати комбінації / зв'язки, рухаючись у різних площинах та зі зміною напрямку;
- уміння підбирати відповідні засоби та способи проведення розминки та заключної частини залежно від спрямованості фітнес-програми;
- навички використання методів мотивації та стимулювання активності клієнтів у процесі заняття;
- уміння користуватися інструментарієм групової комунікації в різних ситуаціях;
- навички використання невербальних засобів (жестів, міміки), професійної термінології для керування групою;
- уміння надавати рекомендації щодо засобів відновлення організму клієнтів після заняття залежно від впливу навантаження на організм.

Для отримання професійної компетентності «Здатність до навчання та контролю за технікою виконання фізичних вправ» необхідно знати:

- основи анатомії (групи м'язів, що беруть участь у виконанні кожної вправи тощо);
- біомеханічні основи рухової діяльності;
- основи фізіології фізичних вправ;
- класифікацію та основні види фізичних вправ, варіантів модифікації фізичних вправ;

- вправи, заборонені у фітнес-тренуванні;
- методи навчання і виконання фізичних вправ;
- основи техніки фізичних вправ та її характеристики;
- принципи безпечної роботи з обладнанням;
- основи контролю за засвоєнням техніки;
- типові помилки під час виконання фізичних вправ, способів та методів їхньої корекції.

Для набуття професійної компетентності «Здатність до навчання та контролю за технікою виконання фізичних вправ» необхідні такі уміння:

- навчити правильної техніки виконання фізичних вправ із використанням відповідних методів, враховуючи вік та фізичну підготовленість клієнтів; контроль за технікою виконання;
- модифікувати техніку виконання фізичних вправ, зважаючи на індивідуальні особливості клієнта;
- пояснювати у доступному та зрозумілому форматі (використання прикладів, візуалізацій) і демонструвати технічно правильне виконання фізичної вправи / рухів / зв'язок;
- знаходити, пояснювати та виправляти помилки під час виконання фізичних вправ учасниками групових занять.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися правил і методів добору музичного супроводу» необхідно знати:

- основи хореографії;
- основи музичної грамоти (музичний такт, музична фраза, музичне речення, темп (кількість акцентів на хвилину тощо));
- принципи проведення групових занять під музичний супровід;
- правила і методи добирання музичного супроводу до фізичних вправ / зв'язок.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися правил і методів добирання музичного супроводу» необхідні такі уміння та навички:

- уміння використовувати сучасну і популярну музику для мотивації групи;
- навички з техніки поєднання різних рухів із музикою, уміння органічно включати їх до комплексу / зв'язки (закінчення однієї вправи має бути початком іншої);
- уміння подавати команди, правильно вести рахунок виконання фізичної вправи згідно з ритмом музики, використовувати мову жестів;
- уміння здійснювати монтаж музики (її форматування, «нарізування» тощо) із урахуванням методичних вимог і особливостей формату заняття (його частин) тощо.

Для виконання трудової функції «Здійснення педагогічного контролю під час занять» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до здійснення оперативного контролю за відповідністю фізичного навантаження під час заняття;
- здатність вести документи (діловодство).

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до здійснення оперативного контролю за адекватністю фізичного навантаження під час заняття» необхідно знати:

- принципи, види і зміст контролю, самоконтролю за впливом навантаження на організм під час заняття;
- характеристику фізичного навантаження і його впливу на організм (реакції організму);
- пульсові режими фізичних навантажень різної спрямованості;
- суб'єктивні та об'єктивні ознаки невідповідності фізичного навантаження;
- методи та способи дозування фізичного навантаження, беручи до уваги термінові реакції організму;
- методи контролю за впливом навантаження на організм під час тренування.

Для формування професійної компетентності «Здатність до здійснення оперативного контролю за адекватністю фізичного навантаження під час заняття» необхідні такі уміння та навички:

- навички здійснення контролю за відповідністю фізичного навантаження під час заняття (візуальне спостереження, ознаки перевтоми, перенапруження, суб'єктивні ознаки невідповідності фізичного навантаження, експрес-контроль тощо);
- уміння визначати та контролювати пульсові режими при фізичних навантаженнях різної спрямованості;
- уміння дозувати фізичне навантаження з урахуванням термінових реакції організму;
- уміння організовувати зворотний зв'язок із клієнтами для оцінювання ефективності запропонованої програми.

Для наявності професійної компетентності «Здатність вести документи діловодства» необхідно знати:

- основи програмного забезпечення («Excel», «Word» тощо);
- основи діловодства (види документів планування та обліку, звітності, контролю).

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність вести документи діловодства» необхідні:

- навички формування і ведення комп'ютерної бази клієнтів, документів звітності та контролю (програми занять, плани-конспекти, журнали відвідуваності тощо);
- уміння та навички працювати з програмним забезпеченням («Excel», «Word» тощо).

Для виконання трудової функції «Здійснення маркетингової діяльності» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність використовувати інновації менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу;
- здатність проводити рекламу, агітаційну та просвітницьку діяльність;
- здатність планувати час та розподіляти його на занятті.

Для отримання професійної компетентності «Здатність використовувати інновації менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу» потрібно знати:

- основи менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу;
- теорію та технології продажу фітнес-послуг;
- стандарти сервісу в роботі фітнес-тренера групових програм;
- методи вербальної та невербальної комунікації;
- методи переконання, аргументації, встановлення контакту з клієнтом;
- основ проведення маркетингових досліджень.

Для професійної компетентності «Здатність використовувати інновації менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу» необхідно таке:

- навички проведення презентації групових фітнес-програм;
- навички продажу послуг фітнес-клубу;
- уміння проводити маркетингове дослідження ринку, визначати конкурентоспроможність послуг;
- навички формування та ведення бази клієнтів;
- уміння аналізувати причини, за якими клієнт завершив відвідування занять;
- комунікативні навички.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність проводити рекламу, агітаційну та просвітницьку діяльність» необхідно знати:

- основи управлінської діяльності;
- види реклами, пропаганди;
- сучасні інформаційно-комунікаційні технології;
- SMM-технології;
- комунікативні бар'єри і чинники залучення особи до оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- методи переконання.

Для формування професійної компетентності «Здатність проводити рекламну, агітаційну та просвітницьку діяльність» необхідні такі уміння та навички:

- уміння здійснювати рекламну, агітаційну та просвітницьку діяльність;
- навички використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (соціальних мереж, інформаційних каналів, ЗМІ тощо);
- навички залучення потенційних клієнтів до споживання фітнес- послуг;
- навички залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, здорового способу життя;
- уміння аналізувати причини плинності контингенту клієнтів;
- уміння презентувати нові фітнес-програми, рекламувати групові інноваційні заняття.

Для професійної компетентності «Здатність планувати та управляти часом на занятті» необхідно знати основи тайм-менеджменту і мати такі уміння та навички:

- навички самоорганізації, планування часу відповідно до особистісних та професійних потреб;
- навички складання розкладу групових занять;
- уміння завчасно підготувати робоче місце, обладнання, інвентар та музичний супровід для тренування.

Для виконання трудової функції «Мотивація клієнтів та створення здоров'яформувального середовища» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність дотримуватися принципів мотиваційної діяльності та формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості;
- здатність ініціювати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи для популяризації здорового способу життя.

Для набуття професійної компетентності «Здатність дотримуватися принципів мотиваційної діяльності та формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості» необхідно знати:

- теорії мотивації;
- чинники, що спонукають до занять оздоровчим фітнесом;
- методичні прийоми формування мотивації до регулярної рухової активності.

Для отримання професійної компетентності «Здатність дотримуватися принципів мотиваційної діяльності та формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості» необхідно таке:

- уміння визначити мотиви та потреби, інтереси клієнтів;
- уміння мотивувати клієнтів до систематичних занять для досягнення поставленої мети;

- навички проведення агітаційної та просвітницької діяльності;
- уміння сприяти формуванню здорового способу життя клієнтів.

Для формування професійної компетентності «Здатність ініціювати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи для популяризації здорового способу життя» необхідно знати:

- основи здорового способу життя, форм і методів пропаганди;
- основи раціонального харчування, харчової піраміди Євросоюзу;
- міжнародний досвід залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- теоретичні основи системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності;
- алгоритм проведення фізкультурно-оздоровчих заходів;
- профілактичні заходи щодо виникнення хронічних неінфекційних захворювань;
- вплив оздоровчо-рекреаційної рухової активності на організм людини.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність ініціювати та проводити фізкультурно-оздоровчі заходи для популяризації здорового способу життя» необхідно таке:

- навички організації та проведення фізкультурно-оздоровчих заходів;
- навички організації та проведення консультацій для різних категорій населення щодо:
 - ◇ значення і доцільності фізичних вправ та їх впливу на організм;
 - ◇ значення чинників здорового способу життя, раціонального харчування, управління стресом, профілактики захворювань;
 - ◇ вибору фітнес-програми, параметрів навантаження та спрямованості рухової активності.

Для виконання трудової функції «Встановлення комунікаційних взаємодій» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність встановлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів фітнес-клубу;
- здатність реалізовувати комунікативні наміри професійної спрямованості, зокрема в іншомовному середовищі;
- здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом;
- здатність діяти згідно з етичними міркуваннями та стандартами обслуговування клієнтів.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність встановлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів фітнес-клубу» необхідно знати:

- основи психології, соціальної психології, міжособистісних комунікацій;

- моделі спілкування;
- види комунікативних бар'єрів, методів і способів їх усунення;
- методів переконання, аргументації і встановлення контакту з клієнтами різного віку;
- особливостей спілкування із особами різних психотипів, з інвалідністю та захворюваннями;
- етику ділового спілкування.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність встановлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів фітнес-клубу» необхідно таке:

- уміння визначати індивідуальні особливості психотипу клієнта, психологічні якості, тип / спосіб сприйняття інформації тощо;
- уміння обирати та застосовувати відповідні моделі спілкування, будувати комунікаційні взаємодії, проявляти креативність у спілкуванні з клієнтом, персоналом та керівництвом;
- уміння слухати, проявляти емпатію;
- дотримуватися конфіденційності щодо даних про клієнта.

Для формування професійної компетентності «Здатність реалізовувати комунікативні наміри професійної спрямованості, зокрема в іншомовному середовищі» необхідно знати:

- професійну термінологію;
- іноземну мову професійної спрямованості.

Для наявності професійної компетентності «Здатність реалізовувати комунікативні наміри професійної спрямованості, зокрема в іншомовному середовищі» необхідні такі уміння:

- уміння визначати індивідуальні особливості психотипу клієнта, психологічні якості, тип / спосіб сприйняття інформації тощо;
- уміння обирати та застосовувати відповідні моделі спілкування, будувати комунікаційні взаємодії, проявляти креативність у спілкуванні з клієнтом, персоналом та керівництвом;
- уміння слухати, проявляти емпатію;
- дотримуватися конфіденційності щодо даних про клієнта.

Для професійної компетентності «Здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом» необхідно знати:

- інформаційно-комунікаційні технології;
- особливості комунікації з використанням різних засобів та форм.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом»

необхідні уміння використовувати різні засоби та форми комунікації з клієнтом, інформаційні технології, онлайн-комунікації тощо.

Для отримання професійної компетентності «Здатність діяти згідно з етичними міркуваннями та стандартами обслуговування клієнтів» необхідно знати:

- етичні норми професійної діяльності фахівців у сфері оздоровчого фітнесу, етику ділового спілкування;
- стандарти обслуговування клієнтів.

Для професійної компетентності «Здатність діяти згідно з етичними міркуваннями та стандартами обслуговування клієнтів» необхідно таке:

- уміння етично поводитися, професійно спілкуватися відповідно до стандартів обслуговування клієнтів;
- уміння дотримуватися субординації у спілкуванні з клієнтами, керівництвом та співробітниками;
- навички взаємодії із суміжними підрозділами клубу (тренажерною залом, дитячим клубом, аквазоною, спа-зоною, адміністрацією, медичною частиною тощо).

Для виконання трудової функції «Підвищення кваліфікації відповідно до вимог і потреб фітнес-ринку» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до пошуку, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності;
- здатність до безперервного навчання, самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації, підвищення рівня своєї конкурентоспроможності;
- здатність до формування власного професійного іміджу;
- здатність до проведення наукових досліджень з проблем оздоровчого фітнесу та використання їхніх результатів у практичній діяльності.

Для формування професійної компетентності «Здатність до пошуку, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності» необхідно знати:

- методи та принципи пошуку інформації;
- нормативно-правові документи сфери оздоровчого фітнесу;
- сучасні тенденції у сфері оздоровчого фітнесу;
- інноваційні прийоми, засоби та методи проведення групових занять, що використовують в оздоровчому фітнесі.

Для професійної компетентності «Здатність до пошуку, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності» необхідні:

- пошук, аналіз та узагальнення інформації професійного спрямування з різних джерел;

- уміння систематизувати та узагальнити дані з використанням сучасних інформаційних технологій.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до безперервного навчання, самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації, підвищення рівня своєї конкурентоспроможності» потрібно знати:

- компетентності, які забезпечують успішну професійну діяльність фітнес-тренера групових занять;
- можливості для розвитку кар'єри фітнес-тренера групових занять;
- вимоги щодо рівня фізичної підготовленості фітнес-тренера групових занять.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до безперервного навчання, самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації, підвищення рівня своєї конкурентоспроможності» необхідні такі уміння та навички:

- уміння реалізовувати можливості для професійного зростання (завдяки самоосвіті, курсам, навчанню, фітнес-конвенціям, майстер-класам тощо);
- навички поглиблення базових знань завдяки самоосвіті;
- навички вдосконалення власних рухових дій, техніки виконання фізичних вправ, фізичної підготовленості;
- уміння використовувати інноваційне обладнання;
- навички саморефлексії;
- уміння аналізувати та застосовувати досвід колег;
- уміння навчати нових фітнес-тренерів у межах клубу.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до формування власного професійного іміджу» необхідно знати:

- комунікативні технології;
- етапи і правила формування іміджу.

Для професійної компетентності «Здатність до формування власного професійного іміджу» необхідні такі уміння та навички:

- навички публічних виступів, проведення майстер-класів, презентації фітнес-програми;
- навички проведення презентацій соціально-просвітницьких проєктів, благодійної / волонтерської діяльності;
- уміння бути соціально відповідальним за здоров'я клієнтів.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до проведення наукових досліджень із проблем оздоровчого фітнесу та врахування їхніх результатів у практичній діяльності» необхідно знати:

- напрями наукових досліджень;

- методи проведення наукових досліджень;
- методи математичної статистики.

Для наявності професійної компетентності «Здатність до проведення наукових досліджень з проблем оздоровчого фітнесу та врахування їхніх результатів у практичній діяльності» необхідно вміти таке:

- обирати напрям дослідження;
- вивчати сучасний стан розв'язання проблеми;
- знаходити потрібну інформацію;
- аналізувати, виокремлювати головне, узагальнювати підходи різних авторів, порівнювати їх, робити висновки;
- вибирати методи проведення наукових досліджень;
- оцінювати результати дослідження або наукового пошуку;
- застосовувати методи математичної статистики.

Для виконання трудової функції «Дотримання вимог безпеки та охорони праці в процесі професійної діяльності» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність дотримуватися положень нормативно-правових актів із питань охорони праці;
- здатність дотримуватися правил експлуатації спортивного обладнання, інвентарю;
- здатність надавати першу долікарську допомогу.

Для формування професійної компетентності «Здатність дотримуватися положень нормативно-правових актів із питань охорони праці» необхідно знати:

- права і обов'язки (посадову інструкцію) фітнес-тренера групових занять;
- документи підзвітності, звітності фітнес-тренера групових занять;
- локальні нормативні акти організації;
- основні правила та норми з охорони праці;
- основні правила електро- та протипожежної безпеки;
- санітарно-гігієнічні вимоги;
- вимоги до особистої гігієни (зокрема зовнішнього вигляду).

Для професійної компетентності «Здатність дотримуватися положень нормативно-правових актів із питань охорони праці» необхідно таке:

- навички проведення інструктажу з техніки безпеки, користування засобами протипожежного захисту;
- уміння здійснювати контроль за відповідністю обладнання правилам техніки безпеки (справністю, чистотою тощо) та гігієнічним нормам функціонування залу (чистота, тепло, кондиціонування повітря, наявність питної води, якісна робота обслуговуючого персоналу тощо), за гігієною, зовнішнім виглядом.

Для набуття професійної компетентності «Здатність дотримуватися правил експлуатації спортивного обладнання, інвентаря» необхідно знати:

- назви спортивного обладнання, інвентарю, їхнього цільового призначення та методичні, технічні особливості експлуатації;
- умови ефективного та безпечного використання спортивного обладнання;
- основи травматології та профілактики травматизму.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися правил експлуатації спортивного обладнання, інвентарю» необхідно уміти таке:

- навчати правил безпечного користування обладнанням;
- дотримуватися норм, методів і прийомів безпечного проведення заняття / тренування;
- страхувати клієнта під час виконання фізичних вправ (за потреби);
- перевіряти безпечність робочої зони (розташування клієнтів, їхнє обладнання, відповідність спортивного одягу тощо) для проведення групового заняття;
- забезпечувати дотримання дисципліни клієнтами під час тренування;
- контролювати порядок розташування спортивного обладнання після закінчення заняття.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність надавати першу долікарську допомогу» необхідно знати:

- суть невідкладних станів та особливостей перебігу патологічних процесів;
- загальні принципи та правила надання першої долікарської допомоги клієнтові при травмуванні, нещасному випадкові чи раптовому критичному стані.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність надавати першу долікарську допомогу» необхідно уміти:

- надавати першу долікарську допомогу постраждалому залежно від характеру та виду травми, нещасного випадку або раптового критичного стану (зупинка кровотечі, накладання пов'язки на рану, непрямий масаж серця, штучне дихання тощо);
- організувати негайне доправлення (транспортування) постраждалого у медичний заклад.

Заборони у професійній діяльності фітнес-тренера групових програм:

- призначення програм реабілітації;
- призначення будь-яких лікарських засобів чи харчових добавок;
- призначення програм харчування;
- діагностування будь-яких психологічних розладів або станів психічного здоров'я;

- здійснення психологічного консультування;
- діагностування захворювань, інвалідності тощо.

5.4.4. Проєкт змісту професійного стандарту «Менеджер фітнес-сервісу»

Необхідність розроблення професійного стандарту «Менеджер фітнес-сервісу» зумовлена відсутністю єдиного стандартизованого підходу визначення переліку трудових функцій, загальних та спеціальних компетентностей, необхідного обсягу знань, умінь та практичних навичок.

Професійний стандарт (проєкт) «Менеджера фітнес-сервісу» є основним документом, у якому зазначено трудові функції, необхідний рівень знань і навичок, вимоги до професійних компетентностей відповідного фахівця. Імплементация положень розробленого стандарту дасть змогу сформувати єдині стандарти та критерії оцінювання компетентностей менеджера фітнес-сервісу.

У діяльність менеджера фітнес-сервісу входить забезпечення пропускну здатності фітнес-клубу та якісного обслуговування клієнтів, налаштування комунікацій між суміжними підрозділами, збереження клієнтської бази, супровід клієнта та миттєве розв'язання конфліктних питань, аудит та нагляд за приміщенням закладу, формування фінансових звітів, ведення документообігу тощо. Менеджер фітнес-сервісу повинен уміти опрацьовувати скарги та пропозиції клієнтів, кваліфіковано та оперативно допомагати у розв'язанні питань, надавати інформацію щодо послуг та їхньої вартості.

Професійний стандарт розроблено для забезпечення фахового надання фітнес-послуг, що також сприятиме залученню населення до оздоровчої рухової активності.

Розроблений стандарт узгоджується з Європейською рамкою кваліфікацій («The European Qualifications Framework» (EQF)) та відповідає європейському стандарту «EuropeActive».

Проєкт професійного стандарту «Менеджер фітнес-сервісу» складається з 6 розділів, у яких викладено основні вимоги до необхідного рівня знань, навичок і компетентностей менеджера.

Основна мета виду професійної діяльності – забезпечити сервіс надання фітнес-послуг різним верствам населення.

Нормативно-правовою базою, що регулює професійну діяльність менеджера фітнес-сервісу є вище зазначений перелік (див. підрозділ 5.3.1), який доповнюють такі накази:

✓ Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 жовтня 2018 р. № 1165 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»;

✓ Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 р. № 959 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент для другого (магістерського) рівня вищої освіти».

Згідно з «Національним класифікатором України» (ДК 003:2010) та КВЕД-2010 професійна діяльність менеджера фітнес-сервісу відповідає зазначеному виду економічної діяльності (табл. 5.17).

Таблиця 5.17

Назва виду економічної діяльності менеджера фітнес-сервісу

Секція R	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Розділ 93	Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	Група:	Діяльність у сфері спорту
				93.1	
				клас 93.13	Діяльність фітнес-центрів

Назва та код виду професійної діяльності представлено у табл. 5.18.

Таблиця 5.18

Назва виду професійної діяльності менеджера фітнес-сервісу

Розділ	Підрозділ	Підклас
1	149	1492
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	Менеджери (управителі) в інших видах економічної діяльності	Менеджери (управителі) у сфері культури, відпочинку та спорту

Професійна назва роботи та код також відповідає «Класифікатору професій» (ДК 003:2010): 1492 «Менеджери (управителі) у сфері культури, відпочинку та спорту».

Робота менеджера фітнес-сервісу передбачає зайнятість у фітнес-центрах, фітнес-клубах, фітнес-студіях.

Посада менеджера фітнес-сервісу підпорядковується директорові (керівнику) закладу.

Запропоновано такі умови допуску до роботи за професією:

- вища освіта на початковому, бакалаврському, магістерському рівнях зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»;
- вища освіта на початковому, бакалаврському, магістерському рівнях зі спеціальності 073 «Менеджмент»
- проходження щорічних медичних оглядів, які підтверджує медична книжка.

Документи, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію та її віднесення до рівня Національної рамки кваліфікацій (НРК):

- для посади менеджера фітнес-сервісу (1 та 2 категорії) – диплом бакалавра (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, що відповідає 7 рівню НРК) або диплом магістра (другий (магістерський) рівень вищої освіти, що відповідає 8 рівню НРК) зі спеціальності 073 «Менеджмент» або 017 «Фізична культура і спорт».

Для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності менеджера фітнес-сервісу та його особистісного розвитку ми сформулювали загальні компетентності, які не залежать від предметної галузі. Однак вони враховують стандарти вищої освіти зі спеціальностей: 017 «Фізична культура і спорт» та 073 «Менеджмент»:

1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
2. Здатність організовувати та мотивувати людей прямувати до спільної мети, працювати в команді.
3. Здатність планувати та раціонально використовувати робочий час.
4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
8. Здатність до адаптації та дій у новій ситуації.
9. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.
10. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.
11. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.
12. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості й поведінкові навички.
13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).
14. Здатність працювати з міжнародними організаціями, які розвивають оздоровчий фітнес.
15. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.
16. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість, генерувати нові ідеї (креативність).
17. Здатність розробляти та керувати проектами.
18. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

Зважаючи на алгоритм професійної діяльності менеджера фітнес-сервісу, ми описали 6 трудових функцій і відповідні трудові дії для їх виконання.

Отже, для виконання трудової функції «Забезпечення сервісу надання послуг у фітнес-клубі» необхідні такі трудові дії:

- дотримання стандартів обслуговування клієнтів;
- робота з клієнтською базою та постійне її оновлення (зокрема аналіз відгуків); ведення документообігу, складання звітів;
- вибір пріоритетних аспектів обслуговування клієнтів, соціальна відповідальність;
- консультування і проведення переговорів із клієнтами про послуги, комерційні пропозиції та їхню вартість;
- створення умов для клієнтів з інвалідністю, різними захворюваннями тощо;
- забезпечення функціонування й комфорту різних робочих зон;
- здійснення аналізу причин припинення відвідування занять клієнтами;
- забезпечення і контроль якості послуг (основних і додаткових), які надає фітнес-клуб;
- вивчення потреб клієнтів і добір послуг, які забезпечать їх задоволення;
- оперативний аналіз скарг і пропозицій клієнтів, кваліфіковане їх урахування при наданні послуг;
- сприяння підвищенню кваліфікації фітнес-персоналу.

Для виконання трудової функції «Здійснення маркетингової діяльності» необхідні такі трудові дії:

- здійснення активних і пасивних продажів послуг фітнес-клубу, забезпечення клієнтам бонусної системи їх оплати;
- рекламування послуг фітнес-клубу в ЗМІ, соціальних мережах тощо;
- організація заходів фітнес-клубу та інформування про їхній зміст (презентація товарів, послуг, їхніх переваг тощо) для залучення та утримання клієнтів.

Так, для виконання трудової функції «Управління персоналом» необхідні такі трудові дії:

- забезпечення безперебійної, якісної роботи кадрового складу підрозділу;
- керування колективом, установлення ділових стосунків із персоналом;
- формування стратегічних планів діяльності підрозділу;
- створення умов для професійного розвитку і підвищення кваліфікації персоналу підрозділу;
- проведення аналізу причин плинності персоналу;
- інтегрування зусиль персоналу у формуванні іміджу фітнес-клубу;
- забезпечення / створення позитивного, комфортного мікроклімату у підрозділі;
- організація і проведення зборів колективу в межах підрозділу;
- планування та застосовування практики тайм-менеджменту для ефективно організації робочого часу.

Для виконання трудової функції «Установлення комунікаційних взаємодій» необхідні такі трудові дії:

- створення психологічно-комфортної атмосфери при спілкуванні з клієнтами;
- встановлення контакту з клієнтом з огляду на його особливості (психотип, захворювання тощо);
- взаємодія із суміжними підрозділами / зонами клубу (дитячим клубом, аквазоною, спа-зоною, адміністрацією, медичною частиною тощо);
- дотримання норм професійної етики при спілкуванні з клієнтами, персоналом клубу, керівництвом;
- використання іноземної мови у спілкуванні (за потреби).

Для виконання трудової функції «Підвищення кваліфікації відповідно до вимог і потреб фітнес-ринку» потрібні такі трудові дії:

- моніторинг і вивчення змісту нормативних документів, методичних та інформаційних матеріалів, необхідних для здійснення якісної професійної діяльності;
- підвищення рівня своєї конкурентоспроможності (відвідування курсів підвищення кваліфікації, самоосвіта і самовдосконалення, оволодіння сучасними знаннями для успішної професіоналізації, коригування власної професійної діяльності з урахуванням рекомендацій керівництва клубу та колег);
- регулярне підвищення кваліфікації;
- участь у семінарах, фітнес-конвенціях, лекціях, наукових конференціях з актуальних проблем управління функціонуванням системи оздоровчого фітнесу;
- пошук, аналіз та використання інформації, досліджень провідних тенденцій розвитку сфери оздоровчого фітнесу тощо у практичній діяльності.

Для виконання трудової функції «Дотримання вимог та безпеки охорони праці професійній діяльності» необхідні такі трудові дії:

- дотримання техніки безпеки, вимог особистої гігієни і санітарії, зокрема до зовнішнього вигляду;
- дотримання нормативно-правових актів із питань охорони праці;
- забезпечення та контроль безпеки робочих місць та різних робочих зон (аква-, спа-, тренажерної, групової, персональної) фітнес-клубу;
- організація інструктажу з техніки безпеки для кожного клієнта;
- забезпечення надання клієнтові / персоналу першої долікарської допомоги, організація доправлення у медичний заклад.

Для виконання трудової функції «Забезпечення сервісу надання послуг у фітнес-клубі» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до дотримання стандартів обслуговування клієнтів;
- здатність до забезпечення комфортних умов функціонування різних робочих зон клубу;
- здатність до забезпечення якісного надання послуг.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до дотримання стандартів обслуговування клієнтів» необхідно знати:

- загальні стандарти поведінки;
- стандарти обслуговування;
- етичні норми професійної діяльності фахівців у сфері оздоровчого фітнесу, етику ділового спілкування;
- методів вербальної та невербальної комунікації;
- методи переконання, аргументації, встановлення контактів з клієнтами.

Для формування професійної компетентності «Здатність до дотримання стандартів обслуговування клієнтів» необхідні такі уміння та навички:

- навички прояву загальноприйнятих стандартів поведінки;
- уміння дотримуватись єдиних принципів обслуговування;
- уміння дотримуватися етики професійного спілкування та стандартів обслуговування клієнтів;
- уміння дотримуватися субординації у спілкуванні з клієнтами, керівництвом та співробітниками;
- уміння правильно діяти у разі виникненні конфліктної ситуації або невдоволенні клієнта;
- навички формування та ведення бази клієнтів;
- здійснення аналізу причин, за якими клієнт завершив відвідування занять;
- уміння нести соціальну відповідальність за клієнта.

Для професійної компетентності «Здатність до забезпечення комфортних умов функціонування різних робочих зон клубу» необхідно знати санітарно-гігієнічні норми функціонування різних робочих зон фітнес-клубу.

Для набуття професійної компетентності «Здатність до забезпечення комфортних умов функціонування різних робочих зон клубу» необхідно таке:

- уміти забезпечувати ергономічність і комфортність (чистоту, тепло, умови в роздягальні та душі, кондиціонування повітря, якісну роботу обслуговуючого персоналу тощо) функціонування різних робочих зон;
- здійснювати організацію придбання, ремонту, технічного обслуговування спортивного обладнання, інвентарю тощо.

Для наявності професійної компетентності «Здатність до забезпечення якісного надання послуг» необхідно знати:

- специфіку управлінської діяльності щодо надання послуг;
- стандарти обслуговування;

- загальні стандарти поведінки.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до забезпечення якісного надання послуг» необхідно таке:

- уміння будувати діалог із клієнтом, виявляти його потреби, надавати кваліфіковану допомогу в розв'язанні різних питань;
- інформувати клієнта про зміни в розкладі надання фітнес-послуг, забезпечувати їх відображення на офіційному сайті фітнес-клубу;
- навички створення сприятливого психологічного клімату спілкування з клієнтом;
- отримувати інформацію про якість послуг, рівень задоволеності клієнтів через персонал рецепції;
- створення умов фітнес-персоналу для підвищення кваліфікації.

Для виконання трудової функції «Здійснення маркетингової діяльності» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до використання у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту та маркетингу в системі оздоровчого фітнесу;
- здатність до здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Для професійної компетентності «Здатність до використання у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу» необхідно знати:

- основи менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу;
- стандарти сервісу;
- теорію та технології продажу послуг;
- методи ведення перемовин у продажах;
- методи вербальної та невербальної комунікації;
- методи переконання, аргументації, встановлення контакту з клієнтом;
- основи проведення маркетингових досліджень.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до використання у професійній діяльності інноваційних засад менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу» необхідні такі уміння та навички:

- уміння продавати послуги фітнес-клубу, застосувати техніку «SPIN-продажу»;
- уміння забезпечити проведення заходів фітнес-клубу (презентація товарів, послуг, їхніх переваг тощо) для залучення та утримання клієнтів;
- уміння пропонувати бонусну систему оплати послуг для клієнта за залучення до занять інших клієнтів, тривале і систематичне користування фітнес-послугами тощо;
- уміння проводити маркетингове дослідження ринку, визначати конкурентоспроможність послуг;

- комунікативні навички.

Для придбання професійної компетентності «Здатність до здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» необхідно знати:

- основи управлінської діяльності;
- види реклами, пропаганди;
- сучасні інформаційно-комунікаційні технології;
- SMM-технології;
- комунікативні бар'єри та чинники, що можуть впливати на залучення особи до оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Для формування професійної компетентності «Здатність до здійснення рекламної, агітаційної та просвітницької діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» необхідні такі уміння та навички:

- уміння здійснювати рекламну, агітаційну та просвітницьку діяльність з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (соціальні мережі, інформаційні канали, ЗМІ тощо);
- навички залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, здорового способу життя;
- навички залучення потенційних клієнтів до споживання фітнес-послуг;
- уміння переконувати клієнта.

Для виконання трудової функції «Управління персоналом» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність забезпечувати безперебійність якісної роботи кадрового складу підрозділу сервісу;
- здатність здійснювати стратегічне планування функціонування і розвитку підрозділу сервісу;
- здатність мотивувати фітнес-персонал до якісної роботи та контролювати його діяльність;
- здатність планувати та розподіляти час для ефективної організації робочого дня.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність забезпечувати безперебійність якісної роботи кадрового складу підрозділу сервісу» необхідно знати:

- основи управлінської діяльності;
- технології управління персоналом;
- види ділових нарад та методики їх раціонального проведення.

Для професійної компетентності «Здатність забезпечувати безперебійність якісної роботи кадрового складу підрозділу сервісу» необхідні такі навички:

- організувати та координувати роботу персоналу, проводити збори та ділові наради;
- щодо узгодженості дій працівників підрозділу (графік роботи та відпусток персоналу тощо);
- щодо збереження, підтримання і вдосконалення режиму роботи підрозділу, іміджу клубу;
- застосування дисциплінарних заходів.

Для набуття професійної компетентності «Здатність здійснювати стратегічне планування функціонування і розвитку підрозділу сервісу» потрібно знати:

- етапи стратегічного планування;
- стратегічні шляхи розвитку організації;
- причини внесення змін у стратегічні плани.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність здійснювати стратегічне планування функціонування і розвитку підрозділу сервісу» необхідно вміти:

- вносити корективи відповідно до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах діяльності;
- креативно мислити, готувати пропозиції і встановлювати критерії виконання, за якими підрозділ визначає подальші напрями розвитку;
- розробляти й реалізовувати стратегічні плани діяльності підрозділу / фітнес-клубу;
- генерувати нові ідеї для ефективної діяльності підрозділу / фітнес-клубу;
- прогнозувати результати стратегічного планування.

Для набуття професійної компетентності «Здатність мотивувати фітнес-персонал до якісної роботи та контролювати його діяльність» необхідно знати:

- теорії мотивації;
- типи конфліктів і методи їх розв'язання.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність мотивувати фітнес-персонал до якісної роботи та здійснювати контроль його діяльності» необхідні такі уміння та навички:

- уміння застосовувати різні стилі керівництва;
- уміння забезпечити професійну орієнтацію та соціальну адаптацію персоналу, його професійний розвиток;
- уміння створити сприятливе робоче середовища (режиму роботи);
- навички застосування різних (інноваційних) засобів і методів мотивації персоналу;
- навички розв'язання конфліктних ситуацій.

Для формування професійної компетентності «Здатність планувати та розподіляти час для ефективної організації робочого дня» необхідні знання з основ тайм-менеджменту, а також навички самоорганізації, планування часу відповідно до особистісних та професійних потреб.

Для виконання трудової функції «Встановлення комунікаційних взаємодій» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність встановлювати контакт з клієнтами та працівниками суміжних підрозділів / зон фітнес-клубу;
- здатність реалізовувати комунікативні наміри;
- здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом.

Для професійної компетентності «Здатність встановлювати контакт з клієнтами та працівниками суміжних підрозділів / зон фітнес-клубу» необхідно знати:

- основи психології, соціальної психології, міжособистісних комунікацій;
- моделі спілкування;
- види комунікативних бар'єрів, методів і способів їх усунення;
- особливості спілкування з особами:
 - ◇ різних психотипів;
 - ◇ які мають різні захворювання;
 - ◇ які мають інвалідність.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність установлювати контакт із клієнтами та працівниками суміжних підрозділів / зон фітнес-клубу» необхідні такі уміння та навички:

- навички встановлення взаємодії із працівниками суміжних підрозділів / зон фітнес-клубу (аква-зони, спа-зони, дитячого клубу, адміністрацією, медичною частиною тощо);
- уміння визначати індивідуальні особливості психотипу клієнта, психологічні якості, тип / спосіб сприйняття інформації тощо;
- уміння обирати та застосовувати відповідні моделі спілкування;
- комунікативні навички;
- уміння будувати комунікаційні взаємодії, проявляти делікатність та тактовність у спілкуванні, комунікабельність, креативність, уміння слухати, проявляти емпатію.

Для професійної компетентності «Здатність реалізовувати комунікативні наміри» необхідно знати:

- основи професійної термінології;
- іноземну мову професійної спрямованості.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність реалізовувати комунікативні наміри» необхідні:

- уміння відтворювати загальноприйняту термінологію та понятійний апарат у сфері оздоровчого фітнесу;
- навички спілкування іноземною мовою професійної спрямованості.

Для формування професійної компетентності «Здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом» необхідно знати:

- інформаційно-комунікаційні технології;
- особливості комунікації з використанням різних засобів та форм.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до використання сучасного прикладного програмного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, різних засобів та форм комунікації з клієнтом» необхідні такі уміння та навички:

- уміння використовувати різні засоби та форми комунікації з клієнтом та персоналом, інформаційні технології, онлайн-комунікації тощо;
- навички організації процесів взаємодії з клієнтами та персоналом з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Для виконання трудової функції «Підвищення кваліфікації відповідно до вимог і потреб фітнес-ринку» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність до пошуку, аналізу та використання інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності;
- здатність до самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації;
- здатність до формування власного професійного іміджу;
- здатність до проведення наукових досліджень та врахування їхніх результатів у практичній діяльності.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до пошуку, аналізу та використання інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності» необхідно знати:

- нормативно-правові документи щодо оздоровчого фітнесу;
- методи та принципи пошуку інформації;
- сучасні тенденції розвитку оздоровчого фітнесу;
- сучасні напрями наукових досліджень проблем оздоровчого фітнесу;
- основи менеджменту та маркетингу у сфері оздоровчого фітнесу.

Для професійної компетентності «Здатність до пошуку, аналізу та використання інформації з різних джерел для здійснення якісної професійної діяльності» необхідні такі уміння:

- уміння здійснювати пошук, аналіз та узагальнення інформації професійного спрямування з різних джерел;

- уміння систематизувати та узагальнити дані з використанням сучасних інформаційних технологій;
- уміння сприяти впровадженню інноваційних фітнес-послуг у тренувальний процес.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації» необхідно знати:

- компетентності, які забезпечують успішну професійну діяльність менеджера;
- можливості для розвитку кар'єри.

Для професійної компетентності «Здатність до самоосвіти, самовдосконалення і саморефлексії для успішної професіоналізації» необхідні такі уміння та навички:

- уміння реалізовувати можливості для професійного зростання (курси, конвенції, майстер-класи тощо);
- навички самоосвіти, поглиблення базових знань;
- навички саморефлексії;
- уміння аналізувати та застосовувати досвід колег.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до формування власного професійного іміджу» необхідно знати:

- комунікативні технології;
- основи ділового спілкування;
- засади професійної риторики;
- етапи і правила формування іміджу.

Для професійної компетентності «Здатність до формування власного професійного іміджу» необхідні такі навички та уміння:

- навички ділового спілкування, публічних виступів, проведення майстер-класів;
- уміння забезпечити проведення різних заходів в організації;
- навички етикету.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність до проведення наукових досліджень та врахування їхніх результатів у практичній діяльності» необхідно знати:

- напрями наукові дослідження;
- методи проведення наукових досліджень;
- методи математичної статистики.

Для наявності професійної компетентності «Здатність до проведення наукових досліджень та врахування їхніх результатів у практичній діяльності» необхідно таке:

- обирати напрям дослідження;

- вивчати сучасний стан розв'язання проблеми;
- знаходити потрібну інформацію;
- аналізувати, виокремлювати головне, узагальнювати підходи різних авторів, порівнювати їх, робити висновки;
- вибрати методи проведення наукових досліджень;
- оцінювати результати дослідження;
- застосовувати методи математичної статистики.

Для виконання трудової функції «Дотримання вимог безпеки та охорони праці під час професійної діяльності» необхідні такі професійні компетентності:

- здатність дотримуватися нормативно-правових актів із питань охорони праці;
- здатність забезпечити робочі місця персоналу підрозділу та різних робочих зон фітнес-клубу;
- здатність забезпечити надання першої долікарської допомоги особам під час виникнення у них невідкладних станів.

Для отримання професійної компетентності «Здатність дотримуватися нормативно-правових актів з питань охорони праці» необхідно знати:

- права і обов'язки (посадову інструкцію) менеджера фітнес-сервісу;
- документи звітності, підзвітності підрозділу;
- локальні нормативні акти організації;
- основні правила та норми з охорони праці;
- основні правила електро- та пожежної безпеки.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність дотримуватися нормативно-правових актів із питань охорони праці» необхідні такі уміння та навички:

- навички проведення інструктажу з техніки безпеки, користуватися засобами протипожежного захисту;
- уміння забезпечити:
 - ◊ відповідність обладнання правилам техніки безпеки (справність, чистота тощо);
 - ◊ гігієнічні норми функціонування різних робочих зон (чистота, тепло, кондиціонування повітря, наявність питної води, якісна робота обслуговуючого персоналу тощо);
- навички обліку проходження фітнес-персоналом щорічного медогляду.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність забезпечити безпеку робочих місць персоналу підрозділу та різних робочих зон фітнес-клубу» необхідно знати:

- умови безпечного використання спортивного обладнання;
- правила експлуатації спортивного обладнання, інвентарю та догляду за ним.

Для професійної компетентності «Здатність забезпечити безпеку робочих місць персоналу підрозділу та різних робочих зон фітнес-клубу» необхідні такі уміння та навички:

- навички здійснення контролю щодо правил експлуатації спортивного обладнання;
- уміння визначати справність спортивного обладнання, інвентарю, усунення їхніх дрібних неполадок.

Для наявності професійної компетентності «Здатність забезпечити надання першої долікарської допомоги особам під час виникнення у них невідкладних станів» необхідні знання загальних принципів та правил надання першої долікарської допомоги особам при травмуванні, нещасному випадкові чи раптовому критичному стані.

Для забезпечення професійної компетентності «Здатність забезпечити надання першої долікарської допомоги особам під час виникнення у них невідкладних станів» необхідно уміти:

- забезпечити першу долікарську допомогу;
- організувати негайне доправлення (транспортування) постраждалого у медичний заклад (за потреби).

Заборони у професійній діяльності менеджера фітнес-сервісу є:

- порушувати стандарти обслуговування клієнтів;
- розголошувати персональні дані клієнтів;
- ухвалювати управлінські рішення за межами своїх повноважень;
- надавати неправдиву інформацію щодо послуг, комерційних пропозицій та їх вартості;
- необ'єктивно оцінювати роботу персоналу.

Підсумок до 5 розділу

Розвиток фітнес-індустрії зумовлює потребу в професійних кадрах з оздоровчого фітнесу, які б забезпечували якість надання послуг. Підготовка кадрів для оздоровчого фітнесу відбувається у 50 закладах вищої освіти України. Їх керівникам слід зважати на сучасний попит населення на фітнес-послуги та запроваджувати підготовку кадрів зі спеціалізації / освітньої програми «фітнес і рекреація» із першого курсу навчання (перший рівень вищої освіти – бакалавр). Це сприятиме формуванню та удосконаленню системи підготовки фахівців з оздоровчого фітнесу. Опитування студентів та викладачів 19 закладів вищої освіти України підтвердили попит на «фітнес та рекреацію».

Прикладом розвитку фітнес-індустрії в Україні є мережа фітнес-клубів «Sport Life». Установлено, що в Києві функціонує 25 таких фітнес-клубів,

у яких працюють 919 тренерів і лише 44 % мають фізкультурну освіту. Зокрема, у 4 клубах Львова працює 183 тренери, з них 44,2 % мають фізкультурну освіту. У Дніпрі діють 3 клуби цієї мережі, в яких працюють 95 тренерів (фізкультурну освіту мають лише 30,5 % фахівців). У зазначених містах є фізкультурні виші.

Доведено необхідність розроблення системи підготовки кадрів з оздоровчого фітнесу у ЗВО фізкультурного профілю.

Сьогодні на ринку праці України існує потреба у фітнес-персоналі. Потреба роботодавців у працівниках за видом економічної діяльності секції R «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок» у 2016 та 2017 роках становила 32 особи.

Аналіз інтернет-сайтів кадрового порталу «HeadHunter» також свідчить про наявну потребу у фітнес-персоналі. Так 2015 року зафіксовано 230 запитів, 2016 року – 494 запити, 2017 року – 502 запити та 2018 року – 509. Зокрема, є потреба у фітнес-тренерах групових програм (заняття з пілатесу, йоги, танцювальних напрямів тощо) – 42,5 %, персональних фітнес-тренерів – 16,7 %, інструкторів тренажерного залу – 12,5 % та тренерів аквазони – 11,1 %.

Вивчення обов'язків та вимог роботодавців, керівників найбільш популярних мереж фітнес-клубів («Sport Life» та «АтлетіКо») до претендентів на вакансії фітнес-персоналу свідчить, що основними вимогами є такі: відповідальність, пунктуальність, працездатність, комунікабельність, наявність особистих досягнень, порядність, досвід, готовність до навчання, презентабельний зовнішній вигляд. Основні обов'язки, окрім проведення персональних і групових тренувань, – це проведення діагностування, складання програм індивідуальних занять, консультування клієнтів із питань здорового способу життя.

Установлено, що середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників за видом економічної діяльності становить у секції R «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок» 6916,26 грн.

Існує також позитивна тенденція зростання відсотка середньомісячної номінальної заробітної плати стосовно середнього рівня такого ж показника в економіці.

Оздоровчий фітнес у світі успішно функціонує завдяки кваліфікованому персоналові, фаховий рівень якого відповідає професійним стандартам. Комітет з питань стандартів «EuropeActive» затвердив 13 професійних стандартів і встановив вимоги для організацій, які можуть стати акредитованими провайдерами для сертифікації фітнес-персоналу. Міжнародний досвід необхідно враховувати для під час розроблення єдиного стандартизованого підходу щодо оцінювання професійного рівня фітнес-персоналу в Україні.

У країнах Європи та США функціонує багато організацій, які здійснюють сертифікацію фітнес-тренерів. До найбільш авторитетних належать ті, що акредитувала Національна комісія сертифікаційних агентств (NCCA). Вони мають право вносити резюме до незалежних реєстрів фахівців із фізичних вправ: американського (USREPS) і європейського (EREPS).

Найбільш популярними сертифікованими програмами є «Персональний тренер (CPT)» та «Інструктор групових фітнес-програм (GFI)». Для отримання відповідного сертифіката встановлено вимоги для складання іспиту: документ особи; освіта; свідоцтво про складений іспит з серцево-легеневої реанімації із використанням автоматичного зовнішнього дефібрилятора; знання термінології з анатомії та фізіології; дотримання етичних рекомендацій; теоретична підготовка за рекомендованими матеріалами. Сертифікованим тренерам пропонують спеціалізовані програми. Термін дії сертифіката – 2 або 3 роки залежно від організації. Кожну програму сертифікації регулярно оцінюють, що гарантує її відповідність професійним стандартам «EuropeActive».

Вивчення фактичного сучасного стану вітчизняної системи оздоровчого фітнесу дало змогу констатувати швидкі темпи її розвитку: збільшення кількості фітнес-клубів та зростання потреби у професійних кадрах, які б забезпечували якість і безпечність фітнес-послуг. У держави є потенціал для подальшого розвитку оздоровчого фітнесу в невеликих містах, також слід створювати привабливі умови для інвесторів, прийняти низку законодавчих актів, які передбачатимуть податкові преференції для закладів оздоровчого фітнесу, інші пільги.

Установлено збільшення обсягу послуг, наданих споживачам відповідними суб'єктами оздоровчого фітнесу за два квартали 2018 року. При цьому послуги, реалізовані населенню у 2018 р., становили 21,8% (I квартал) і 22,5% (II квартал) від загального обсягу. Послугами фітнес-клубів 2016 року скористалися 1,02 млн, а 2017 року – близько 1,09 млн населення, а 2018 року – 1,2 млн осіб, більшість якого є працездатного віку. Відношення кількості осіб, залучених в оздоровчий фітнес, до населення країни збільшилося з 2,4% (2016 р.) до 2,6% (2017 р.) та до 2,9% (2018 р.).

Вимоги сьогодення актуалізували потребу розроблення професійних стандартів для професій оздоровчого фітнесу, галузевого стандарту вищої освіти та введення обов'язкової сертифікації фітнес-тренерів, що підвищить рівень якості обслуговування споживачів фітнес-послуг.

Формування професійного стандарту повинно відбуватися згідно з алгоритмом. Професійний стандарт стане орієнтиром для усіх зацікавлених сторін: роботодавці отримують чіткі критерії оцінювання роботи фітнес-персоналу під час прийняття на роботу, атестації чи сертифікації, присво-

ення категорії тощо; фітнес-персонал матиме орієнтир для професійного зростання та належного самооцінювання; клієнти матимуть можливість обирати фітнес-тренерів на основі професійного оцінювання їхньої готовності до надання фітнес-послуг належної якості.

Посилення соціального значення професійної діяльності фахівців фітнес-індустрії зумовлено новими соціально-економічними змінами, розбудовою нашої держави, відповідно до нових ринкових умов. Процеси трансформації, глобалізації та інтеграції, що відбуваються нині у системі оздоровчого фітнесу України вимагають удосконалення її кадрового забезпечення. Останнім часом зростає увага як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до кадрової проблематики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема у фітнес-індустрії. Доведено необхідність забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями, оскільки у професійному середовищі обговорюють проблему нестачі кваліфікованого фітнес-персоналу та невідповідність компетентностей цих кадрів сучасним вимогам.

ПІДСУМОК

Рівень залучення громадян до оздоровчо-рекреаційної рухової активності – один із показників ефективності функціонування сфери фізичної культури і спорту. Фізкультурно-оздоровчі заклади, зокрема фітнес-клуби, фітнес-центри, студії та ін., де проводять заняття з оздоровчого фітнесу, є основними суб'єктами з виробництва відповідних послуг для представників різних груп населення.

Конкуренція на сучасному ринку фітнес-послуг зумовлює високі вимоги до кадрового забезпечення фітнес-клубів. Саме тому оздоровчий фітнес потребує фахівців, які пройшли відповідну підготовку та дбають про своє подальше професійне зростання для належної конкурентоспроможності та задоволення нових запитів споживачів послуг. Згідно з Законом України «Про фізичну культуру і спорт», підготовку та перепідготовку кадрів у сфері фізичної культури і спорту забезпечує держава (формальна освіта). Однак роботодавці не завжди висувають наявність такої освіти у фітнес-персоналу і пропонують власні програми навчання (неформальна освіта) для формування професійних компетентностей фітнес-тренерів.

Комплексна та багатоаспектна проблема організаційного та кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу в Україні лише починає бути предметом наукового дослідження, тож у монографії зроблено спробу визначити окремі шляхи її розв'язання.

Оздоровчий фітнес має давню історію, тому в монографії описано та подано різні версії його виникнення та розвитку, разом із формулюванням і/або уточненням сутності його спеціальних дефініцій: «фітнес», «оздоровчий фітнес», «фітнес-індустрія», «фітнес-центр», «фітнес-клуб», «фітнес-студія», «фітнес-персонал», «фітнес-технологія», «фітнес-послуга», «фітнес-програма», «споживач фітнес-послуг» тощо. Автор зробила висновок про необхідність обґрунтування спеціальних дефініцій у нормативно-правових документах.

Аналіз численних джерел інформації, поданий у монографії, свідчить, що останнім часом зростає увага науковців до досліджень кадрової проблематики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема у фітнес-індустрії. Результати доводять і те, що у професійному середовищі обговорюються проблеми нестачі кваліфікованого фітнес-персоналу та невідповідності компетентностей цих кадрів сучасним вимогам. Отже, процеси трансформації, глобалізації та інтеграції, що відбуваються нині у системі оздоровчого фітнесу України, вимагають удосконалення її організаційного та кадрового забезпечення.

Оздоровчий фітнес є предметом уваги міжнародних організацій, які розвивають фізичне виховання, спорт вищих досягнень, адаптивний спорт і оздоровчо-рекреаційну рухову активність. Установлено, що міжнародні організації оздоровчо-рекреаційного спрямування найбільш активно впливають на розвиток оздоровчого фітнесу та фітнес-індустрії в країнах світу, розробляють і впроваджують міжнародні фітнес-програми, вимоги до підготовки та постійного підвищення кваліфікації кадрів, їх атестації тощо.

Характерним для сучасної фітнес-індустрії різних країн світу є розвиток та зміцнення позицій на світовій арені, найбільша стабільність упродовж 2012–2018 рр., укладання та реалізація в названий період найбільш вдалих угод. Сьогодні з'являються нові види тренувань, інноваційне обладнання, тренажери і різноманітні додатки, що сприяє дієвості та конкурентоспроможності фітнес-клубів. Також встановлено пріоритетні напрями розвитку оздоровчого фітнесу впродовж 2017–2019рр., до яких віднесено «розумні технології», групові та високо-інтервальні тренування тощо.

За прибутковістю фітнес-індустрія посідає у світовій економіці друге місце після інформаційних технологій. Зокрема, загальний дохід фітнес-індустрії у 2018 році становив 94 млрд доларів, який забезпечили 210 тис. клубів і 183 млн їх клієнтів. З огляду на доходи, темпи зростання фітнес-індустрії у всьому світі становлять 8,7 %.

У 2017 році США задекларували свої доходи від фітнес-індустрії у розмірі 30,0 млрд доларів, а країни Європи – близько 26,6 млрд доларів, 18 латиноамериканських ринків отримали дохід у 6 млрд доларів.

Аналіз європейського ринку фітнес-послуг 2018 року дав змогу встановити, що його лідером є Німеччина, яка також посідає друге місце у світі за показниками отримання прибутку (5,6 млрд євро), кількості фітнес-клубів (8988) та споживачів (10 млн 600тис.). У Німеччині особливу увагу приділяють підготовці кваліфікованих кадрів для фітнес-клубів завдяки законодавчо затвердженій системі навчання і сертифікації спеціалістів.

Отже, міжнародний досвід функціонування світової та європейської фітнес-індустрії свідчить про загальні тенденції її розвитку, однак кожна країна має певні особливості. Саме тому ми здійснили аналіз розвитку оздоровчого фітнесу в Україні, ураховуючи її нормативно-правове, організаційне та кадрове забезпечення, стан економіки, ментальність тощо.

Ринок фітнес-послуг в Україні (впродовж 2013–2018 рр.) балансує між попитом і пропозицією. Попри воєнні дії та економічну кризу, в українських містах відкривається щоразу більше фітнес-клубів, фітнес-центрів та ін. Установлено, що річний оборот фітнес-послуг в Україні у 2017 році становив 251,4 млн доларів, а 2018 року – до 266,6 млн доларів. Кількість споживачів збільшилася з 1,09 млн осіб до 1,2 млн осіб відповідно.

У монографії наведено дані міжнародного звіту «European Health&Fitness Market – 2018» про стан ринку фітнесу в Європі, згідно яким наша держава є серед двадцяти європейських країн, як за кількістю фітнес-клубів, так і за кількістю їхніх відвідувачів. Отож ринок фітнес-послуг України перспективний, і прогнози потенційної ємності у 2 млрд доларів є цілком реальні. Лідерами ринку фітнес-послуг України є мережеві клуби, які пропонують населенню широкий спектр послуг за помірними цінами: «Sport Life» (65 спортклубів у 18 містах) та «FitCurves» (більше ніж 180 залів у 38 містах).

Проведений PEST-аналіз довів позитивний вплив на функціонування системи оздоровчого фітнесу чинників зовнішнього середовища, а саме:

- соціальні (фізкультурна поінформованість населення; пропаганда і реклама занять оздоровчим фітнесом у ЗМІ; попит на фітнес-послуги; вимоги до рівня сервісу та надання фітнес-послуг; підготовка, підготовленість і атестація кадрів системи оздоровчого фітнесу; співпраця організацій, які розвивають оздоровчий фітнес);
- технологічні (рівень інноваційних технологій: нові напрями, фітнес-програми; розвиток і проникнення інтернету, розвиток мобільних додатків).

У монографії розглянуто організаційне та кадрове забезпечення системи оздоровчого фітнесу у Львові, що є середньостатистичним містом України як за кількістю закладів фізичної культури (зокрема фітнес-клубів) і за показниками кількості населення, залученого до рухової активності. У місті функціонують 88 фітнес-клубів, а споживачами їх послуг є 57520 осіб. Аналіз офіційних сайтів найбільш популярних фітнес-мереж Львова дав змогу сформулювати їхні характеристики, вивчити інформацію про різноманітний асортимент фітнес-послуг, потреби у фаховому фітнес-персоналі. Зокрема, 4 клуби «Sport Life» пропонують львів'янам близько 30 фітнес-програм, однак кожен із них має свій перелік. Діяльність мережі клубів забезпечують 183 співробітники, з яких 44,2 % мають вищу фахову освіту. У середньому за день усі фітнес-клуби «Sport Life» відвідують 3853 клієнти, найбільш популярні годинами занять є ранкові та вечірні.

Мережа фітнес-клубів «FitCurves» займає 50 % ринку мережевих клубів України. У Львові функціонує 9 таких клубів. Програма «FitCurves» дає можливість безпечно тренуватися жінкам різного рівня підготовленості.

Застосування SWOT-аналізу дало змогу описати майбутню стратегію функціонування мереж фітнес-клубів, а завдяки побудованим SWOT-матрицям вдалося визначити, що необхідно виконати, щоб розвинути сильні сторони і підвищити показники, які виявилися нижчими, ніж у конкурентів.

Попри те, що соціальна відповідальність бізнесу в Україні перебуває у стадії становлення, під час дослідження було встановлено, що мережі

фітнес-клубів «Sport Life» і «FitCurves» у своїй діяльності регулярно здійснюють заходи соціального та благодійного спрямування, тобто розуміють свою соціальну відповідальність і формують свій позитивний імідж.

Згідно з завданнями дослідження, було вивчено сучасний стан та перспективи вдосконалення діяльності фітнес-персоналу України з використанням інформації Державної служби статистики, здійснено контент-аналіз кадрового порталу «HeadHunter» (hh.ua) і бази вакансій фітнес-персоналу за останні три роки, вивчено міжнародний досвід сертифікації (оцінювання професійного рівня) фітнес-персоналу із урахуванням думки експертів. Зазначені результати стали основою для розроблення проектних варіантів професійних стандартів із послідовним описом ієрархії трудових функцій для: «Персонального фітнес-тренера», «Фітнес-тренера групових програм» та «Менеджера фітнес-сервісу». Вони відображають вимоги ринку праці, роботодавців та споживачів до професійної діяльності.

Надалі необхідно опрацювати механізми регулювання рівня професійної відповідності фітнес-персоналу через затвердження і імплементацію професійних стандартів (узгодивши їх із Національною рамкою кваліфікацій). Затвердження вітчизняних професійних стандартів дасть змогу пройти європейську («EuropeActive») і американську (NCCA) акредитації.

Вимоги сьогодення актуалізували потребу розроблення професійних стандартів для системи оздоровчого фітнесу, галузевого стандарту вищої освіти та введення обов'язкової сертифікації фітнес-тренерів, що підвищить рівень якості обслуговування споживачів фітнес-послуг.

Саме тому в монографії наголошено на необхідності створення «Центру сертифікації фітнес-персоналу», який зможе дати незалежну оцінку реального стану його професійної підготовленості, зокрема професійних компетентностей.

Проведений аналіз засвідчив, що проблемою, яка потребує розв'язання, є дисбаланс між запитами суспільства на висококваліфікований фітнес-персонал та результатами діяльності закладів вищої освіти, професійною готовністю випускників до інтенсивного розвитку фітнес-індустрії.

Для усунення цього дисбалансу під час дослідження зроблено спробу обґрунтувати концептуальні підходи до організаційного та кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу в Україні.

Розроблена концепція є складною, цілеспрямованою і динамічною системою та авторським баченням удосконалення організації системи оздоровчого фітнесу й забезпечення її персоналом для підвищення якості надання фітнес-послуг.

Динамічний розвиток вітчизняної фітнес-індустрії зумовлює зростання потреби у кваліфікованих кадрах, які мали б відповідну підготовку та за-

безпечили подальше підвищення кваліфікації (професійне зростання) для належної конкурентоспроможності на ринку праці та задоволення нових запитів споживачів їхніх послуг.

Проведений аналіз свідчить про наявний потенціал для зростання фітнес-індустрії України, необхідність створення привабливих умов для інвесторів, передбачення у законодавстві податкових преференцій для закладів сфери фізичної культури і спорту та інших пільг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажиппо О. Діалектичний підхід до структурно-функціонального менеджменту в системі оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення / Олександр Ажиппо, Галина Путятіна // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2017. – № 6(62). – С. 7–10.

2. Ажиппо О. Нормативні аспекти розвитку оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення [Електронний ресурс] / Олександр Ажиппо, Галина Путятіна // Спортивна наука України. – 2018. – № 5(87). – С. 3–9. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/21954/1/782-1581-1-SM.pdf> (дата перегляду: 2.12.2018).

3. Ажиппо О. Аналіз сучасного стану реалізації кадрової політики фітнес-клубів / Олександр Ажиппо, Галина Путятіна // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2018. – № 6(68). – С. 5–9.

4. Академічний Український тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/> (дата перегляду: 12.12.2018).

5. Анализ рынка фитнес услуг в России и Украине. Фитнес Аналитика 2. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://consultingforfitness.ru/analiz-fitness-gynka-rossii-ukrainy/> (дата просмотра: 14.06.2018).

6. Англо-русский словарь / под ред. В. К. Мюллера. – Москва : Лада, 2008. – 465 с.

7. Андреева О. В. Теоретико-методологічні засади рекреаційної діяльності різних груп населення : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.]24.00.02 „Фізичне культура, фізичне виховання різних груп населення” / Андреева О. В. ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – Київ, 2014. – 39 с.

8. Андреева О. Історичні, теоретико-методологічні засади рекреаційної діяльності різних груп населення / О. В. Андреева // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2015. – № 2(46). – С. 19–23.

9. Андреева О. Система підготовки та підвищення кваліфікації фахівців із фізичної рекреації / О. Андреева, О. Благій // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2015. – № 3(31). – С.5–10.

10. Арутюнова Д. В. Стратегічний менеджмент /Д. В. Арутюнова. – Таганрог : Изд-во ТТІ ЮФУ, 2010. – 122 с.

11. Атамась О. А. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до впровадження технологій оздоровчого фітнесу / О. А. Атамась // Актуальні проблеми формування здоров'я учнівської молоді в сучасних навчальних закладах : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси : ПП Гордієнко Є.І., 2011. – С. 96-99.

12. Афтимичук О. Уровень сформированности педагогического мастерства фитнес-тренера в системе оздоровительных занятий / О. Афтимичук // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2012. – № 2. – С. 46–49.
13. Афтимичук О. Образовательные технологии подготовки специалистов по фитнесу / О. Афтимичук // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали ІХ Всеукр. наук. прак. конф. з міжнарод. участю. – Львів : ЛДУФК, 2012. – С. 305–310.
14. Аэробика: теория и методика проведения занятий : учеб. пособие для студ. вузов физ. культуры / под общ. ред. Е. Б. Мякинченко, М. П. Шестакова. – Москва : ТВТ Дивизион, 2006. – С. 250 с.
15. Байденко В.И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы): методическое пособие / В.И. Байденко. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. – 114 с
16. Бардіна Л. Про упорядкування термінологічної системи на матеріалах спортивної лексики / Л. Бардіна, В. Шепелюк // Проблеми української термінології : матеріали VI Міжнар. наук. конф. – Львів, 2000. – № 402.
17. Безручко П. Профессиональные компетенции / Безручко П., Бриткина Т., Солодов В. // Журнал HRTimes. – 2010. – № 16. – С. 5–10.
18. Беликов В. А. Образование. Деятельность. Личность : монография / В. А. Беликов. – Москва : Академия Естествознания, 2010. – 340 с.
19. Беляк Ю. І. Класифікація та методичні особливості засобів оздоровчого фітнесу / Беляк Ю. І. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 11. – С. 3–7. doi:10.15561/18189172.2014.1101
20. Березанская М. Порівняльна характеристика професій фахівців із рухової активності та здорового способу життя у США й Україні / М. Березанская // Молода спортивна наука України : зб. наук пр. з галузі фіз. виховання, спорту та здоров'я людини. – Львів, 2013. – Вип. 17, т. 4. – С. 10–16.
21. Берест О. О. Підготовка майбутніх фітнес-тренерів до рекреаційно-оздоровчої діяльності / Берест О. О. // Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2015. – №129, т. 2. – С.101–104.
22. Берест О. О. Сучасний стан проблеми підготовки фітнес-тренерів / / Берест О. О. // Вісник Глухівського нац. пед. ун-ту імені О.Довженка. Серія: Педагогічні науки. – Глухів, 2016. – Вип. 31. – С. 113–115.
23. Благій О. Тенденції розвитку групових фітнес-програм [Текст] / О. Благій, Н. Лисакова // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 2. – С. 54–58.

24. Большой энциклопедический словарь / под ред. А.М. Прохорова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Большая российская энциклопедия ; Санкт-Петербург : Норинт, 1998. – 1456 с.
25. Бондаренко В. Періодизація становлення професійної освіти фітнес-тренерів як системи // Педагогічні науки: науковий журнал. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2018. – С. 109–116
26. Борилкевич В.Е. Об идентификации понятия «фитнес» / В. Е. Борилкевич // Теория и практика физической культуры. – 2003. – № 2. – С. 45–47.
27. Борилкевич В. Е. Фитнес – современное понятие в мировом оздоровительном движении / В. Е. Борилкевич // Термины и понятия в сфере физической культуры : материалы первого международного конгресса. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т. физ. культуры им. П. Ф. Лесгафта, 2006. – С. 33–35.
28. Боровська О. В. Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури та спорту : автореф. дис. ... канд. фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Боровська О. В. ; Львів. держ. ін-т фіз. культури. – Львів 2003. – 20 с.
29. Бояцис Р. Компетентный менеджер: модель эффективной работы / Ричард Бояцис. – Москва : Гипо, 2008. – 352 с.
30. Булатова М. М. Физкультурно-оздоровительные технологии в физическом воспитании / М. М. Булатова, К. А. Усачев // Теория и методика физического воспитания : учебник ; под ред. Т. Ю. Круцевич. – Киев : Олимпийская литература, 2003. – Т. 2. – С. 342–371.
31. Бурцева Т. А. Управление маркетингом : учеб. пособие / Т. А. Бурцева, В. С. Сизов, О. А. Цень. – Москва : Экономистъ, 2005. – 271 с.
32. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с. – ISBN 966-569-013-2.
33. Вавилов В. Основы менеджмента в фитнес-индустрии / Владислав Вавилов. – Киев : Саммит-Книга, 2015. – 168 с.
34. Вавилов В. Фитнес индустрия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vavilov.com.ua/index.php/stati/42-fitness/197-fitness-industriya> (дата просмотра: 3.06.2019).
35. Вавренюк С. А. Механізми державного управління розвитком фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах України : дис. ... канд. наук з держ. управління / А. С. Вавренюк. – Харків, 2015. – 205 с.
36. Вареник О. М. Організаційна взаємодія між суб'єктами спорту для всіх на місцевому рівні : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп

населення» / Вареник О. М. ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – Київ, 2014. – 19 с.

37. Варламова Т. П. Большая экономическая энциклопедия / Т. П. Варламова, Н. А. Васильева, Л. М. Неганова. – Москва : Эксмо, 2007. – 816 с.

38. Василенко М. М. Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти: теорія та методика: монографія / М. М. Василенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 495 с.

39. Василенко М. М. Тезаурус дослідження професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищому навчальному закладі / М. М. Василенко // ScienceRise. Pedagogical Education. – 2016. – № 8(4). – С. 4–10.

40. Василенко М. Практика професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах Польщі / Марина Василенко // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (12–13 трав. 2016 р.). – Львів, 2016. – С. 369–374.

41. Василенко М. Сучасний стан та проблеми підготовки фітнес-тренерів в США / М. Василенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 11. – С. 186–188.

42. Василенко М. М. Сучасні вимоги роботодавців до формування готовності майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності / М. М. Василенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2014. – Вип. 38(91). – С. 119–125.

43. Василенко М. М. Досвід підготовки тренерів з фітнесу в країнах Балтії / Василенко М. М. // Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту. – Чернігів, 2013. – Вип. 107, т. 1. – С. 85–89.

44. Василенко М. М. Історичні передумови формування системи професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти / Василенко М. М., Дутчак М. В. // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. – Київ, 2018. – Вип. 3К (97)18. – С. 103–107.

45. Ващук Л. Алгоритм побудови індивідуальних фітнес-програм для самостійних занять/ Л.Ващук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2016. – № 2 (34). – С. 20–25.

46. Ващук Л. Передумови розвитку та становлення фітнесу в Україні / Л.Ващук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. – № 3 (23), 2013. – С.7-9

47. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

48. Виес Ю. Б. Фитнес для всех / Ю. Б. Виес. – Минск : Книжный дом, 2006. – 512 с.

49. Вин Юй Лань. Отношение жителей провинции Хэбэй (Китай) к физкультурно-оздоровительной деятельности / Вин Юй Лань, Ван Сюэ Мань. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lib.sportedu.ru/Press/FVS/2010N2/p28-30htm> (дата просмотра: 15.09.2018).

50. Войчак А. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А. В. Войчак, Р. В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2005. – № 2(30). – С. 50–53.

51. Волков К. Д. Формирование у будущих специалистов по физической культуре и спорту специальных профессиональных компетенций для работы в оздоровительном фитнесе : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Константин Дмитриевич Волков ; Рос. ГУФКСИТ. – Москва, 2009. – 24 с.

52. Воловик Н. Основы оздоровчого фітнесу : навч. посіб. / Н. Воловик. – Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 240 с.

53. Волосатова Е. Б. Проблемы «профессионального выгорания» в фитнес-индустрии» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sportfiction.ru/articles/problemy-professionalnogo-vygoraniya-v-fitness-industrii> (дата просмотра: 31.07.2018).

54. Гаврилюк М. Формування елементів комплексу маркетингу послуг у сфері фітнесу / М. Гаврилюк, Н. Іванечко // Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : зб. тез доп. IX Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів / редкол.: Л. І. Вергун, Ю. В. Мельник, О. Легкий. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 61–62.

55. Газнюк Л. М. Маркетингова діяльність у сфері фізичної культури та спорту як об'єкт соціального пізнання / Л. М. Газнюк, С. О. Розумовський // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – N 1(39). – С. 12–16.

56. Галкин В. В. Фитнес как бизнес : учеб. пособие [Электронный ресурс] / В. В. Галкин. – Режим доступа: <http://vadim-galkin.ru/articles/books/fitness-kakbiznes-3/> (дата просмотра: 4.04.2018).

57. Галкин В. В. Экономика спорта и спортивный бизнес : учеб. пособие для вузов / В. В. Галкин. – Москва : Кнорус, 2006. – 320 с.

58. Ганін В. І. Методологія соціально-економічного дослідження / В. І. Ганін, Н. В. Ганіна, К. Д. Гурова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.

59. Гаптарь В. М. Методика оценки конкурентоспособности физкультурно-оздоровительных организаций / Гаптарь В. М. // Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре, спорту и туризму : материалы XI Междунар. науч. сессии по итогам НИР за 2009 год : молодежь – науке. – Минск, 2010. – С. 67–70.

60. Гасюк Л. М. Сутність, роль і зміст кадрової політики підприємства в ринкових умовах / Л. М. Гасюк // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2011. – № 5. – С. 155–159.

61. Глебова А. О. Кадрова політика підприємства: особливості формування у сучасних соціально-економічних реаліях / А. О. Глебова, С. А. Головка // Молодий вчений. – 2015. – № 12(27). – С. 159–164.

62. Гнатієнко Г. М. Експертні технології прийняття рішень / Г. М. Гнатієнко, В. Є. Снитюк. – Київ : Маклаут, 2008. – 444 с.

63. Головінов О. М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми / О. М. Головінов // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2(36). – С. 187–192.

64. Голубева С. Е. Немного о фитнесе: история возникновения и развития / Голубева С. Е. // Новая наука: от идеи к результату. – 2016. – № 4(2). С. 49–51.

65. Гондюл В. Системний аналіз // Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) [та ін.]. — Київ : Знання України, 2004. – Т. 2. – 812 с. – ISBN 966-316-045-4.

66. Гончаров С. Тлумачний словник економіста / Сергій Гончаров, Ніна Кушнір. – Київ : ЦУЛ, 2009. – 264 с.

67. Гончарова Л. О. Сутність механізму кадрового забезпечення економіки та його місце в економічній системі суспільства [Електронний ресурс] / Л. О. Гончарова, О. М. Вольська, В. О. Букіашвілі. – 2006. – Режим доступу: http://donnasa.org/publish_house/journals/esgh/2006-1/06_goncharova_volskaya_bukiaschvili.pdf. (дата перегляду: 3.03.2018).

68. Гончарова Н. М. Використання сучасних інформаційних технологій у сфері оздоровчого фітнесу / Н. М. Гончарова, Л. В. Денисова, В. В. Усиченко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2012. – № 2. – С. 163-167.

69. Гравшина И. Н. Конкурентная оценка регионального рынка фитнес-индустрии: особенности и тенденции развития / И. Н. Гравшина, О. Е. Никишина // Молодой ученый. – 2016. – № 9. – С. 530–534.

70. Гребен И. Обзор сферы услуг Украины 2015 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.marketing-ua.com/articles.php?articleId=4793/> (дата просмотра: 18.04.2017).

71. Григорьев В. И. Методологические аспекты технологизации фитнес-индустрии / В. И. Григорьев // Фитнес в инновационных процессах современной физической культуры : сб. материалов Всерос. науч.-прак. конф. – Санкт-Петербург, 2008. – С. 17–24.

72. Григорьев В. И. Проблема развития сферы фитнес-услуг в системе высшего образования / В. И. Григорьев // Пути модернизации физической культуры студентов : сб. науч.-метод. работ. – Санкт-Петербург, 2005. – С. 106–126.

73. Григорьев В. И. Фитнес-культура студентов: теория и практика : учеб. пособие / Григорьев В. И., Давиденко Д. Н., Малинина С. В. – Санкт-Петербург : Изд-во СПб. ГУ-ЭФ, 2010. – 228 с.

74. Григорьев В. И. Динамика развития рынка фитнес-услуг / В. И. Григорьев // Актуальные проблемы развития фитнеса в России: сб. материалов Всеросс. науч.-практ. конф. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2009. – Санкт Петербург : Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – С.7-16.

75. Давыдов В. Ю. Новые фитнес-системы : учеб. пособие / В. Ю. Давыдов, А. И. Шамардин, Г. О. Краснова. – Волгоград : ВГАФК, 2005. – 287 с.

76. Давыдов В. Ю. Новые фитнес системы: новые направления, методики, оборудование и инвентар : учеб. пособие / В. Ю. Давыдов, А. И. Шамардин, Г. О. Краснова. – Волгоград : Федеральное агентство по физической культуре и спорту, ВГАФК, 2005. – 284 с.

77. Данилевич М. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект : монографія / Мирослава Данилевич. – Львів : Піраміда, 2018. – 460 с.

78. Демеха С. Технологія управління фізкультурними кадрами в організаціях фітнес-спрямованості / С.Демеха, В.Гаєвий // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 1(21). – С. 9–12.

79. Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди // ДБН В.2.2-13-2003, Державні Будівельні норми. – Київ, 2004. – 105 с.

80. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>; https://espresso.tv/news/2019/05/13/mystectvo_rozvagy_sport_derzhstat_pokazav_yaki_galuzi_v_ukrayini_naybilsh_pryvablyvi_dlya_investoriv (дата перегляду: 04.06.19).

81. Демченко Г. В. Розвиток теоретичних засад організаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства/ Г.В.Демченко// Економічний аналіз, 2015. – Т. 21. – № 2. – С. 63-68

82. Діяльність підприємств сфери нефінансових послуг у I та II кварталі 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html (дата перегляду: 23.08.2018).

83. Діяльність підприємств сфери послуг. Обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери послуг різним споживачам за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/posl/arh_dpsp_.html (дата перегляду: 3.06.2019).

84. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 85 «Спортивна діяльність» : наказ Міністерства молоді та спорту

України від 28.10.2016 р., № 4080. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2017/28.10.2016_4080.htm (дата перегляду: 2.05.2017).

85. Дослідження ринку фітнес-послуг України 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fitnessconnect.com.ua/vkhid> (дата перегляду: 30.10.2017).

86. Дослідження ринку фітнес-послуг України 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fitnessconnect.com.ua/vkhid> (дата перегляду: 2.03.2019).

87. Дослідження ринку фітнес-послуг України 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.fitnessconnect.com.ua/plugins/content/pdf_embed/assets/viewer/pdfs/web/viewer.html?file=%2Ffiles%2F2019.pdf

88. Дутчак М. В. Класифікація професій у сфері фізичної культури і спорту України: стан та перспективи [Електронний ресурс] / М. В. Дутчак // Спортивна наука України. – 2010. – № 2. – С. 25–41. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

89. Дутчак М. В. Соціальний моніторинг в системі спортивного менеджменту (на прикладі спорту для всіх) / М. В. Дутчак // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. Міжнар. ун-ту «РЕГІ» ім. акад. С. Дем'янчука. – Рівне, 2001. – Вип. 2. – С. 30–40.

90. Дутчак М. В. Спорт для всіх в Україні: теорія та практика / М. В. Дутчак. – Київ : Олімп. літ., 2009. – 279 с.

91. Дутчак М. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні: передумови, методологічні засади та основні завдання / М. Дутчак // Здоровий спосіб життя, фізична культура, спорт. Актуальні питання спортивної медицини. Реабілітація: фізична, медична, психологічна : матеріали І установчої наук.-практ. конф. – Київ, 2014. – С. 48–53.

92. Дутчак М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні : дис... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Дутчак Мирослав Васильович ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – Київ, 2009. – 457 с.

93. Дутчак М. В. Теоретичне обґрунтування кваліфікаційної характеристики фітнес- тренера / М. В. Дутчак, М. М. Василенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 2. – С. 17–21.

94. Дутчак М. Парадигма оздоровчої рухової активності: теоретичне обґрунтування і практичне застосування / М. Дутчак // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 2. – С. 44–52.

95. Дутчак М. Теоретичний аналіз дефініції «оздоровчо-рекреаційна рухова активність» [Електронний ресурс] / М. Дутчак, Є. Баженов // Спортивна

наука України. – 2015. – № 5. – С. 56–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/SNU_2015_5_11

96. Дутчак М. В. Спорт для всіх у світовому контексті : монографія / М. В. Дутчак. – Київ : Олімпійська література, 2007. – 114 с.

97. Дутчак М. Актуалізація дослідження проблеми оцінювання якості фітнес-послуг / М. Дутчак, Д. Малкова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2017. – № 3. – С. 37–42.

98. Дутчак М. В. Професійний стандарт – запорука якісного функціонування фітнес-індустрії України / М. В. Дутчак, У. М. Катерина, Л. Я. Чеховська // Молодь та олімпійський рух : тези доп. XII Міжнар. конф. молодих вчених. – Київ, 2019. – С. 301–303.

99. Дутчак М. Кадрове забезпечення як актуальна проблема сучасної фітнес-індустрії / Дутчак М., Чеховська Л. // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2018. – № 6(68). – С. 31–38.

100. Дутчак М. Кадрові потреби сфери оздоровчого фітнесу в Україні / М. Дутчак, Л. Чеховська // Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2019. – № 2(108). – С. 46–52.

101. Дутчак М. Сучасний стан та перспективи удосконалення діяльності фітнес-персоналу України / Мирослав Дутчак, Любов Чеховська // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2018. – № 2(32). – С. 59–65.

102. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008.

103. Енченко И. В. Анализ привлекательности услуг сферы физической культуры и спорта среди населения / Енченко И. В. // Физическая культура, спорт – наука и практика. – 2013. – № 2. – С. 33–38.

104. Енченко И. В. Значение услуг физической культуры и спорта в жизни общества / Енченко И. В. // Формирование и развитие инновационного потенциала на рынке труда региона. – Санкт-Петербург ; Изд-во Санкт-Петербургского гос. эконом. ун-та, 2014.

105. Енченко И. В. Особенности развития услуг физической культуры и спорта в Китае / Енченко И. В. // Актуальные проблемы технико-технологического и социально-экономического обеспечения сферы сервиса : сб. науч. ст. аспирантов, докторантов и молодых ученых. – Санкт-Петербург : СПбГУСЭ, 2013. – Вып. 4.

106. Енченко И. В. Развитие услуг физической культуры и спорта в Европейском Союзе / Енченко И. В. // Тенденции современной науки : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Великобритания, 2014.

107. Енченко И. В. Услуги физической культуры и спорта в Российской Федерации / И. В. Енченко. – Санкт-Петербург : РИО СПбГУСЭ, 2013. – 174 с.

108. Есаулова А. Г. Проблемы развития спортивного предпринимательства / Есаулова А. Г. // Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и спорту : материалы VII Междунар. науч. сес. БГУФК и НИИФК и СРБ по итогам науч.-исслед. работы за 2003 г., Минск, 6–8 апр. 2004 г. / Белорус. гос. ун-т физ. культуры. – Минск, 2004. – С. 352–353.

109. Ефремова М. В. Анализ российского рынка фитнес-услуг / Ефремова М. В., Чкалова О. В., Бошман Т. К. // Экономический анализ: теория и практика. – 2015. – № 21(420). – С. 25–37.

110. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный / Т. Ф. Ефремова. – Москва : Русский язык, 2000.

111. Ефремова Т. Ф. Современный словарь русского языка три в одном: орфографический, словообразовательный, морфемный : около 20 000 слов, около 1200 словообразовательных единиц. – Москва : АСТ, 2010. – 699 с. – ISBN 978-5-17-069855-4.

112. Європа залишається найбільшим фітнес-ринком у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fitnessconnect.com.ua/bloh/1257-yevropa-zalyshaietsia-naibilshym-fitnesrynkom-u-sviti> (дата перегляду: 18.03.2018).

113. Європейський ринок фітнес-послуг став найбільшим у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fitnessconnect.com.ua/bloh/917-yevropeiskyi-rynok-fitnesposluh-stav-naibilshym-u-sviti> (дата перегляду: 12.12.2018).

114. Жданова О. Заходи залучення школярів до організованої рухової активності на дозвіллі / Ольга Жданова, Любов Чеховська // Молода спортивна наука Україна : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту та здоров'я людини. – Львів, 2014. – Вип. 18, т. 4. – С. 53–58.

115. Жданова О. Мілітарі фітнес за версією ICIPS: історія формування та сучасний зміст / О. Жданова, Л. Чеховська, І. Цибики // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів : ЛДУФК, 2016. – С. 232–236.

116. Жданова О. Нові тенденції розвитку фітнесу / О. Жданова, Л. Чеховська, І. Баховський // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів, 2016. – С. 204–212.

117. Жданова О. Форми залучення населення до рухової активності / О. Жданова, Л. Чеховська // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів : ЛДУФК, 2014. – С. 356–361.

118. Жданова О. Порівняння змісту діяльності фізкультурних фахівців щодо залучення населення до систематичних занять руховою активністю /

Ольга Жданова, Любов Чеховська, Ірина Грибовська // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2013. – Вип. 17, т. 4. – С. 53–57.

119. Жданова О. Підготовка фахівців з фітнесу за кордоном / Жданова О, Чеховська Л., Шевців У. // Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології. – 2016. – № 3. – С. 85–90.

120. Жданова О. Управління сферою фізичного виховання і спорту : навч. посіб. / Ольга Жданова, Любов Чеховська. – Дрогобич : Коло, 2009. – 224 с.

121. Жданова О. М. Основи управління сферою фізичною культурою і спортом : навч. посіб. / О. М. Жданова, Л. Я. Чеховська. – Львів : Українські технології, 2017. – 224 с.

122. Жданова О. Н. Подготовка кадров для сферы оздоровительной физической культуры и туризма в Украине и Польше / Жданова О. Н. // Университетский спорт в современном образовательном социуме : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Минск, 2015. – Ч. 1. – С. 187–190.

123. Желяков Д. А. Когнитивный и деятельностный компоненты правовой компетентности кадров –специалистов индустрии фитнес / Желяков Д. А., Гониянц С. А. // Наука, фитнес, рекреация – 2017: материалы Всеросс. конф. с межд. участием. - Москва, РГУФКСМиТ, 2017. – С. 56–60.

124. Жолдак В. И. Менеджмент / В. И. Жолдак, С. Г. Сейранов. – Москва : Физкультура и спорт, 2006. – 372 с.

125. Жолдак В. И. Социология менеджмента физической культуры и спорта / В. И. Жолдак, С. Г. Сейранов. – Москва : Советский спорт, 2003. – 384 с.

126. Жуляев В. Международное физкультурно-оздоровительное движение «Спорт для всех» / В. Жуляев, В. Левицкий, Д. Димитракис // Наука в олимпийском спорте. – 2000. – Спецвып. – С. 41–47.

127. Завальнюк О. В. Філософська інтерпретація фітнесу як складової здоров'я та благополуччя людини / О. В. Завальнюк // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2016. – Вип. 3(2). – С. 127–130.

128. Зайцев Н.С. Интеграция мобильных приложений в фитнес индустрии на примере клуба «Планета фитнес» / Зайцев Н. С., Сиднева Л. В., Гониянц С. А. // Наука, фитнес, рекреация – 2017 : Материалы Всеросс. конф. с межд. участием. – Москва, РГУФКСМиТ, 2017. – С. 60–68

129. Заклади культури, фізичної культури і спорту України у 2017 році : стат. зб. – Київ : Державна служба статистики України, 2018. – 95 с.

130. Залознова Ю. С. Економічні та соціальні проблеми розвитку промисловості : монографія / Залознова Ю. С. – Київ, 2017. – 288 с.

131. Звіт за результатами соціологічного дослідження на тему «Моніторинг рівня залучення населення до спорту для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sportforall.gov.ua/articles.php?archive=0&cat=29> (дата перегляду: 29.03.15).

132. Звіт з фізичної культури і спорту за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/38668> (дата перегляду: 2.09.2019).

133. Звіт про стан виконання Плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» за 2018 рік : лист Міністерства молоді та спорту. – Київ, 2018.

134. Зміст підготовки магістрів зі спеціальності „фітнес і рекреація” / Ольга Жданова, Мирослава Данилевич, Ірина Грибовська, Любов Чеховська // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2014. – № 1(15). – С. 62–69.

135. Золотов М. И. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта : учеб. пособие / М. И. Золотов. – Москва : Академия, 2004. – 432 с.

136. Зыкова В. Маркетинговые исследования «Анализ рынка фитнес услуг в Киеве и Украине» [Электронный ресурс] / В. Зыкова. – Режим доступа: http://fair-biz.com/articles/view_article/107 (дата просмотра: 22.12.2018).

137. Імас Є. Тенденції розвитку сфери фізичної культури та спорту в умовах сучасного ринку / Євгеній Імас, Юрій Мічуда // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 2. – С. 142–149.

138. Имас Е. В. Маркетинг в спорте: теория и практика : монография / Е. В. Имас, Ю. П. Мичуда, Е. В. Ярмолюк. – Киев : Олимпийская литература, 2015. – 228 с.

139. Кагановська Т. Є. Кадрове забезпечення державного управління в Україні : монографія / Т. Є. Кагановська. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 330 с.

140. Кагановська Т. Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів / Т. Є. Кагановська // Форум права. – 2008. – № 1. – С. 215–220.

141. Калашников Д. Г. Построение учебных программ повышения квалификации специалистов фитнес-клубов: дисс...канд.пед.наук: 13.00.04 / Дмитрий Геннадиевич Калашников. – Волгоград. – 2005. – 125 с.

142. Кельбах Е. И. Анализ рынка фитнес-услуг: тенденции и перспективы развития [Электронный ресурс] / Е. И. Кельбах, П. А. Плотников // Контентус Режим доступа : <http://kontentus.ru/?p=947>

143. Кембриджский словарь английского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dictionary.cambridge.org/ru/> (дата просмотра: 3.09.2018).

144. Керженцев П. М. Принципи організації / Керженцев П. М. // Наука управляти: з історії менеджменту. Хрестоматія : навч. посіб. / упоряд. І. О. Слепов ; пер. з рос. Л. І. Козій, М. І. Матрохіна, П. Л. Пироженко. – Київ : Либідь, 1993. – С. 265–292.

145. Круглова, Т. Э. К вопросу о проблемах управления сферой фитнес-услуг / Т. Э. Круглова, С. И. Смирнов // Фитнес в модернизации физкультурного образования и его роль в оздоровлении населения России : сб. матер. межд. науч.-практ. конф. / под общ. ред. Г. Н. Пономарева, Е. Г. Сайкиной ; Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. – Санкт-Петербург, 2011. – С. 111–117.

146. Круглова Т. Э. Подготовка специалистов для сферы фитнес-услуг / Т. Э. Круглова, С. И. Смирнов // Традиции и инновации Российского высшего образования в сфере физической культуры опыт транскультурного ориентирования : моногр. / Нац. гос. ун-т физ. культуры, спорта и здоровья им. П. Ф. Лесгафта, Санкт-Петербург ; под ред. Е. В. Утишевой, Н. Г. Закревской. – Санкт-Петербург, 2011. – С. 218–249.

147. Кириленко О. Н. Фитнес-культура как фактор развития глобальной культуры здоровья / Кириленко О. Н. // Вісник Одеського нац. ун-ту. – 2011. – Т. 16, вип. 10. – С. 263–271.

148. Кількісні методи експертного оцінювання : наук.-метод. розробка / уклад.: В. П. Новосад, Р. Г. Селіверстов, І. І. Артим. – Київ, 2009. – 36 с.

149. 155. Класифікатор професій ДК 003:2010 : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 28.07.2010 р. № 327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/Spravochniki/Klassifik> (дата перегляду: 12.12.2018)

150. Ковальчук В. В. Сутнісно-змістовна характеристика категорії «Професійна компетентність» як показника рівня фахової підготовки студентів / Ковальчук В. В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2017. – № 18/19. – С. 84–88.

151. Ковшура Э. А. Фитнес и здоровый образ жизни / Ковшура Э. А., Власова З. Н., Ковшура Т. Е. // Наука и современное общество: взаимодействие и развитие. – 2017. – Т. 2, № 1(4). – С. 23–26.

152. Когут И. А. Организационное обеспечение физкультурно-оздоровительной работы со студенческой молодежью во внешкольных учебных заведениях / Когут И. А., Маринич В. Л. // Физическое воспитание студентов. – 2016. – № 4. – С. 12–23. doi:10.15561/20755279.2016.0402

153. Коленько С. Г. Менеджмент в сфере культуры и искусства : учебник и практикум для академического бакалавриата / С. Г. Коленько. – Москва : Юрайт, 2017. – 370 с.

154. Колісник І. Неолімпійський спорт в системі фітнес-індустрії на території України / Інна Колісник // Фізична культура, спорт та здоров'я нації :

зб. наук. пр. Вінницьк. держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2014. – С. 388–393.

155. Конакова М. Н. Організаційно-методичні умови залучення жінок другого зрілого віку до занять оздоровчим фітнесом / М. Н. Конакова, Н. В. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2018. – № 1. – 148–151.

156. Конкуренция на рынке физкультурно-спортивных услуг: виды, особенности, стратегии [Електронний ресурс] // Библиотека международной спортивной информации. – Режим доступа: <http://bmsi.ru/doc/5e55d642-38db-43b1-a2ff-76662d6ed9ad> (дата просмотра: 20.04.2013).

157. Концепция подготовки магистров специальности «Фитнес и рекреация» в ЛДУФК / Л. Чеховская, О. Жданова, И. Грибовская, М. Данилевич // Probleme actuale privind perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice: Conferința științifică internațională. – Кишинёв, 2014. – С. 299–302.

158. Корносенко О. К. Роль фітнесу в системі оздоровчої фізичної культури / Корносенко О. К. // Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2013. – Вип. 112(3). – С. 228–232.

159. Корносенко О. К. Специфіка й функції професійної діяльності фітнес-тренера / Корносенко О. К. // Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту. – Чернігів, 2015. – Вип. 29(2). – С.173–177.

160. Корносенко О.К. Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів: наукові основи і досвід : монографія / О. К. Корносенко. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – 396 с.

161. Король А. Н. Услуги: определение и классификация / А. Н. Король, С. А. Хлынов // Ученые записки ТОГУ. – 2014. – Т. 5, № 4. – С. 1323–1328.

162. Король С. Я. Нормативные документы по социальной ответственности бизнеса / С. Я. Король // Экономика Украины. – 2013. – № 9(614). – С. 85–96.

163. Корх-Черба О. В. Основні напрями реалізації системного підходу у професійній діяльності майбутнього фітнес-тренера / Корх-Черба О. В. // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2015. – Вип. 3К1(56)18. – С. 192–195.

164. Круцевич Т. Организационное обеспечение реализации физкультурно-оздоровительных услуг в Украине / Т. Круцевич, Т. Имас // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 2. – С. 53–57.

165. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література. – Ч. 2. – 2008. – 368 с.

166. Крушельницька О. В. Управління персоналом : навч. посіб. / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук. – Київ : Кондор, 2003. – 296 с.

167. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту : підручник / О. Є. Кузьмін, О. Т. Мельник. – Київ : Академвидав, 2003. – 416 с.

168. Кукушкин А. А. Сущность конкуренции и конкурентной деятельности в сфере фитнеса в современной России / А. А. Кукушкин // Современная конкуренция. – 2016. – Т. 10, № 4(58). – С. 96–112.

169. Кулик Н. А. Фітнес в системі оздоровчої фізичної культури студентів ВНЗ / Н. А. Кулик // Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Харків, 2017. – С. 105–110

170. Куліш Н. М. Кадрове забезпечення фізичної культури і спорту в Україні з погляду соціальної сфери / Н. М. Куліш // Молодий вчений. – 2016. – № 1(28), ч. 3. – С. 91–94.

171. Кутепов М. Е. Закономерности управления спортом и рекреацией в зарубежных странах / М. Е. Кутепов // Физическая культура и спорт в условиях рынка: проблемы управления, экономики, предпринимательства и права : тезы докл. и материалы междунар. симп. – Москва, 1994. – С. 10–18.

172. Кухтинова Л. Г. Маркетинг в сфере социальных услуг и формирование информационной экономики / Л. Г. Кухтинова // Известия ВУЗов. Поволжский регион. Серия: Общественные науки. – 2011. – № 4. – С. 183–190.

173. Лаврентій Д. С. Напрями вдосконалення публічно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я України / Д. С. Лаврентій // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2018. – № 7. – Режим доступа: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=1273> (дата просмотра: 12.04.2016)

174. Левицкий В. В. Кадровое обеспечение сферы оздоровительного фитнеса в зарубежных странах / В. В. Левицкий // Наука в олимпийском спорте. – 2011. – № 3. – С. 72–84.

175. Левицький В. В. Організація професійного навчання фахівців з оздоровчого фітнесу / В. В. Левицький // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 2. – С. 162–169.

176. Левченкова Т. В. Организационно-педагогические условия реализации повышения профессиональной компетентности специалистов в детском фитнесе / Т. В. Левченкова // Теория и практика физической культуры и спорта. – 2018. – № 5. – С. 64–73.

177. Лисицкая Т. С. История развития фитнеса [Электронный ресурс] / Т. С. Лисицкая // Спорт в школе. – 2009. – № 17(467). – Режим доступа: https://spo.1september.ru/view_article.php?ID=200901713 (дата просмотра: 18.03.2016).

178. Лисицкая Т. С. Аэробика : в 2 т. / Т. С. Лисицкая, Л. В. Сиднева. – Москва : Федерация аэробики России, 2002. – Т. 1. – 216 с.

179. Лист Комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму Верховної Ради України від 05.02.2016 № 04-33/03-145. – Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/uploads/repository/fizreabilit/07.%20Normativno_ppravovi_actu/Informmaterial%20Parlam%20cluhan%2023.03.pdf (дата перегляду: 11.01.2017).

180. Лібанова Е. М. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики : колект. моногр. – Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухі НАН України, 2014. – 380 с.

181. Литвак Б. Г. Стратегический менеджмент : учебник / Б. Г. Литвак. – Москва : Юрайт, 2017. – 507 с.

182. Лукашук В. І. Маркетингові практики в індустрії спорту / В. І Лукашук // Український соціум. – 2009. – № 3(30). – С. 65–71.

183. Лукьяненко А. Г. Оздоровительный фитнес в системе физического воспитания учащихся колледжа : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Лукьяненко Андрей Георгиевич. – Москва, 2002. – 134 с.

184. Лысенко Ю. Г. Эффективное управление фитнес-бизнесом : монография / Ю. Г. Лысенко, Д. М. Жерлицын, А. А. Ищенко. – Донецк : Юго-Восток Лтд, 2004. – 208 с.

185. Лысоченко А. А. Теоретические основы стратегического управления : учебник / А. А. Лысоченко, О. Ю. Свиридов. – Ростов на Дону : Содействие–XXI век, 2016. – 420 с.

186. Ляхова І. Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології в системі фітнес-індустрії / І. Ляхова, М. Верховська // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2015. – № 2(30). – С. 51–54.

187. Мартиненко Н. М. Менеджмент : підручник / Н. М. Мартиненко. – Київ : Каравела, 2005. – 496 с.

188. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. / М. И. Золотов, В. В. Кузин, М. Е. Кутепов, С. Г. Сейранов. – Москва : Академия, 2001. – 432 с.

189. Менхин Ю. В. Оздоровительные виды гимнастики : учеб. пособие для студ. вузов / Ю. В. Менхин, А. В. – Москва : СпортАкадемПресс, 2002. – 304 с.

190. Мережа фітнес-клубів Sport Life [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sportlife.ua/uk> (дата перегляду: 22.10.2018).

191. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / В. М. Михайлов, Л. О. Попова, Л. О. Чуйко, О. М. Прядко, І. Ю. Тарасов – Харків : ХДУХТ, 2014. – 220 с.

192. Милова Ю. В. Профессионально важные качества фитнес-инструкторов и их успешность / Ю. В. Милова, Т. В. Вольф // Научный альманах. – 2016. – № 6-1(20). – С. 566–569.

193. Мировой рынок фитнеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fitseven.ru/fit-lifestyle/motivatsia/mirovoy-rynok-fitnessa> (дата просмотра: 11.01.2017).

194. Мирошников А. Б. Диалектический поход в профессиональной деятельности персонального фитнес-тренера / А. Б.Мирошников, П. В. Несте-

ров // Современность как предмет исследования : материалы III Респуб. с междунар. участием науч. конф. – Малаховка, 2016. – С. 34–42.

195. Михальчук С. Рынок фитнес-клубов как перспективный украинский бизнес [Электронный ресурс] / С. Михальчук. – Режим доступа: http://pro-capital.ua/press_center/expert/view/345/ (дата просмотра: 18.04.2017).

196. Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту (Париж, 21 листопада 1978 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua. (дата перегляду: 22.12.2018).

197. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Закономірності функціонування та розвитку / Ю. П. Мічуда. – Київ : Олімп. л-ра, 2007. – 216 с.

198. Мічуда Ю. П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Ю. П. Мічуда. – Київ : НУФВСУ, 2008. – 40 с.

199. Мічуда Ю. П. Фітнес-індустрія в Україні: проблеми та перспективи подальшого розвитку / Ю. П. Мічуда // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2013. – Вип. 2 (28)13. – С. 77–81.

200. Москаленко Н. В. Науково-теоретичні основи інноваційних технологій у фізичному вихованні / Н. В. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 2. – С. 124–128.

201. Москвичев С. Г. Мотивация, деятельность и управление : монографія / С. Г. Москвичев. – Киев ; Сан-Франциско, 2003. – 492 с.

202. Найбільші мережі фітнес в Європі за кількістю членів (станом на 31 грудня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/5555/umfrage/die-groessten-fitnessketten-europas/> (дата перегляду: 4.05.2017).

203. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту : указ Президента України від 28.09. 2004 р. № 1148/2004. – Київ, 2004. – 16 с.

204. Національний класифікатор України: класифікатор професій ДК 003-10. – Київ : Держстандарт України, 2010. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10> (дата перегляду: 4.09.2015).

205. Николаеску І. Акмеологічний підхід до розвитку професійного іміджу сучасного педагога в системі післядипломної освіти / І. Николаеску // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 5(1). – С. 245–251

206. Немецкая фитнес-индустрия: бум продолжается! [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rus.europe.newsrussia.com/article/18342638> (дата просмотра: 2.03.2018).

207. Немецкая фитнес-индустрия: бурно растут премиум-клубы и дискаунтеры [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dw.com/ru/немецкая-фитнес-индустрия-бурно-растут-премиум-клубы-и-дискаунтеры/a-5481663> (дата просмотра: 1.03.2018).

208. Неспортивно: рынок фитнес-услуг просел в 4,3 раза [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://delo.ua/business/nesportivno-315924/?supdated_new=1489180702 (дата просмотра: 1.03.2018).

209. Новак В. О. Організаційна поведінка : підручник / В. О. Новак, Т. Л. Мостенська, О. В. Ільєнко. – Київ : Кондор-Видавництво, 2013. – 498 с.

210. Новиков А. М. Методология / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – Москва : Синтег, 2007. – 663 с.

211. Новиков А. М. Методология научного исследования / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – Москва : Либроком, 2010. – 280 с.

212. Новікова О. Ф. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки) : монографія / Новікова О. Ф., Дейч М. Є., Панькова О. В. ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.

213. Новікова Н. М. Професійні стандарти підготовки: зміст, світовий досвід та українські реалії / Н. М. Новікова // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму : наук. зб. – Київ, 2013. – № 4. – С. 46–51.

214. Новосад В. П. Методология экспертного оцінювання: конспект лекцій / Новосад В. П., Селіверстов Р. Г. – Київ : НАДУ, 2008. – 48 с.

215. Новости Германии. Спорт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dw.com>. (дата просмотра: 2.03.2018).

216. Одинцова И. Б. Аэробика и фитнес / И. Б. Одинцова. – Москва : Эксмо, 2003. – 384с.

217. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов; под ред. Н. Ю. Шведовой. – [19-е изд., испр.]. – Москва : Рус. яз., 1987. – 750 с.

218. Олуйко В. М. Кадрові процеси в державному управлінні України: стан і перспективи розвитку : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. управління : 25.00.03 / В. М. Олуйко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ, 2006. – 27 с.

219. Оптимізація діяльності фахівців щодо залучення населення до систематичних фізкультурно-оздоровчих занять / Ольга Жданова, Мирослава Данилевич, Ірина Грибовська, Любов Чеховська // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за ред. Є. Приступи. – Львів, 2012. – Вип. 16, т. 2. – С. 81–87.

220. Організація діяльності закладів сфери фізичного виховання і спорту по залученню неповносправних до рухової активності / Наталія Семаль, Ольга Жданова, Ірина Грибовська, Любов Чеховська // Стратегічне управління

розвитком галузі «Фізична культура і спорт»: матеріали І Регіон. наук.-практ. інтернет-конф. – Харків: ХДАФК, 2012. – С. 19–21.

221. Особенности адаптации фитнес-тренеров к профессиональным нагрузкам / Кутузова А. Э., Калинина Е. А., Петрова Н. Н., Евдокимова Т. А. // Лечебная физкультура и спортивная медицина. – 2012. – № 19(105). – С. 18–22.

222. Особенности фитнес индустрии в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://studbooks.net/811525/marketing/osobennosti_fitnes_industrii_rossii (дата просмотра: 3.04.2017).

223. Осокина Е. А. Современные фитнес-технологии: задачи, функции, целевое назначение / Е. А. Осокина // Наука и школа. – 2011. – С. 102–104.

224. Офіційний сайт мережі «FitCurves» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fitcurves.org> (дата перегляду: 23.06.2018).

225. Офіційний сайт мережі «Малібубу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.malibu-sport.com.ua/lviv/> (дата перегляду: 22.05.2019).

226. Офіційний сайт мережі «Sportlife» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sportlife.ua/uk/clubs/lvov> (дата перегляду: 7.01.2018).

227. Офіційний сайт мережі «GoFit» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gofit.com.ua/about> (дата перегляду: 22.05.2019).

228. Офіційний сайт управління фізичної культури та спорту Львівської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sport-oda.lviv.ua> (дата перегляду: 22.05.2019).

229. Офіційний сайт мережі «Ківі фітнес» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kiwifitness.com.ua> (дата перегляду: 7.01.2018).

230. Офіційний сайт Фітнес-клубу «Ліга» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ligafitness.com.ua> (дата перегляду: 7.01.2018).

231. Павлова Ю. О. Теоретико-методичні засади забезпечення якості життя різних груп населення з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій: автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту: [спец.] 24.00.02 „Фізичне культура, фізичне виховання різних груп населення” / Павлова Ю. О.; ЛДУФК. – Львів, 2016. – 40 с.

232. Пасічник В. Г. Конкурентоспроможність фірми: навч. посіб. / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна. – Київ: Центр навч. літ-ри, 2005. – 34 с.

233. Пашинська І. І. Методологія, методика, метод: підходи до визначення / І. І. Пашинська // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 2(60). – С. 96–102.

234. Педагог дополнительного образования детей и взрослых: профессиональный стандарт, действующий от 2018-05-05, № 2984. – Москва: Стандартинформ, 2016. – 28 с.

235. Переверзин И. И. Искусство спортивного менеджмента / И. И. Переверзин. – Москва: Советский спорт, 2004. – 416 с.

236. Переверзин И. И. Менеджмент спортивной организации : учеб. пособие / И. И. Переверзин. – Москва : Физкультура и спорт, 2006. — 434 с.

237. Перевозникова Н. И. Фитнес-индустрия в структуре оздоровительной физической культуры населения / Н. И. Перевозникова Н. Г. Лутченко, Л. В. Навойцева // Физическая культура и здоровье студентов вузов : материалы VIII Всерос. науч.-практ. конф. СПбГУП. – Санкт-Петербург, 2012. – С. 158–160.

238. Перевозникова Н. И. Тенденции развития фитнес-технологий в спортивно-оздоровительной деятельности населения / Н. И. Перевозникова, Н. Г. Лутченко // Физическая культура студентов : материалы 62-й межвуз. науч.-практ. конф. по физ. воспитанию студентов. – Санкт-Петербург, 2013. – С. 304–306.

239. Петрова А. С. Фитнес в системе физической культуры / Петрова А. С. // Научное сообщество студентов XXI столетия. Серия: Гуманитарные науки : сб. ст. по материалам XXXVI Междунар. студ. науч.-практ. конф. [Электронный ресурс]. – № 9(36). – Режим доступа: [http://sibac.info/archive/guman/9\(36\).pdf](http://sibac.info/archive/guman/9(36).pdf) (дата просмотра: 21.04.2016).

240. Пермяков О. Е. Развитие систем оценки качества подготовки специалистов : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / О. Е. Пермяков. – Санкт-Петербург, 2009. – 36 с.

241. Плотников П. А. Анализ рынка фитнес-услуг: тенденции и перспективы развития (на материалах г. Перми) [Электронный ресурс] / Плотников П. А. // Экономика и управление: актуальные проблемы и поиск путей решения : материалы науч.-практ. конф. / П.А. Плотников. – Режим доступа: <http://presslife.ru/content/view/6162> (дата просмотра: 22.05.2019).

242. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / В. М. Полонский. – Москва : Высш. шк., 2004. – 512 с.

243. Пономарев Г. Н. Компетенции специалиста по фитнесу и их соответствие особенностям его профессиональной деятельности [Электронный ресурс] / Г. Н. Пономарев, Е. Г. Сайкина // Фитнес : теория и практика : Электронный научный журнал. – 2013. – № 1. – Режим доступа : fitness.esrae.ru/2-15. (дата обращения: 11.05.2015).

244. Пономарьов В. О. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього тренера з атлетичної гімнастики у процесі фахової підготовки : автореф. дис.... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / В. О. Пономарьов. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.

245. Почему Китай стал главной спортивной державой [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sports.ru/others/london2012/142552726.html> (дата просмотра: 2.05.2013).

246. Починкин А. В. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта : учеб. пособие / А. В. Починкин. – Москва : Советский спорт, 2013. – 264 с.

247. Пресс-центр БиБосс.ру [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.beboss.ru/franchise/articles/2503> (дата просмотра: 1.04.2017).

248. Пригода Г. С. Содержание управления маркетингом предприятий сферы физкультурно-оздоровительных услуг : автореф. дис. ...канд. пед. наук / Пригода Г. С. – Санкт Петербург, 2006. – 19 с.

249. Пригожин А. И. Методы развития организаций / А. И. Пригожин. – Москва : МЦФЭР, 2003. – 863 с.

250. Приймак М. Проблеми кадрового забезпечення фітнес-клубів України в сучасних ринкових умовах / М. Приймак // Молода спортивна наука України : зб. наук пр. з налузі фіз. виховання і спорту. – Львів, 2016. – Вип. 20, т. 4. – С. 133–138.

251. Приймак М. Пріоритетні види, типи і форми підвищення кваліфікації фітнес-тренерів / М. Приймак, В. Смірнова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2017. – № 3. – С. 159–162.

252. Прима А. Формирование готовности будущих фитнес-тренеров к профессиональной деятельности в фитнес-индустрии: проблемы и перспективы / А. Прима // Наукові записки Терноп. нац. пед. ун-ту. – 2017. – № 3. – С. 52–60.

253. Приступа Є. Аналіз ринку фізкультурно-оздоровчих послуг у Львові / Є. Приступа, О. Жданова, Л. Чеховська // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2017. – № 6(62). – С. 79–84.

254. Приступа Є. Н. Фізична рекреація: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / Є. Н. Приступа, О. М. Жданова, М. М. Линець, Л. Я. Чеховська; за наук. ред. Євгена Приступи. – Дрогобич : Коло, 2010. – С. 4–56.

255. Приступа Є. Формування конкурентного середовища мережі фітнес клубів «Sport Life» у Львові / Є. Приступа, Л. Чеховська // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2018. – Вип. 3К(97)18. – С. 450–456.

256. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту : наказ Міністерства молоді та спорту від 28.03.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13> (дата перегляду: 10.07.2016).

257. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів : наказ Міністерства соціальної політики від 22.01.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18> (дата перегляду: 10.07.2016).

258. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п> (дата перегляду: 20.07.2016).

259. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : постанова КМУ від 01.03.2017 р. № 115. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170115.html (дата перегляду: 17.07.2018).

260. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова КМУ від 29 квітня 2015 р. № 266. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/248149695> (дата перегляду: 23.09.2018).

261. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : указ Президента України від 09.02.2016 р. №42/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (дата перегляду: 23.03.2019).

262. Про освіту : Закон України від 18.12.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата перегляду: 23.03.2019).

263. Про проведення моніторингу основних показників рухової активності різних вікових та соціальних верств населення, стимулюючих та стримуючих факторів : наказу Міністерства молоді та спорту України від 18.01.2019 р. № 262. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS31392.html (дата перегляду: 23.07.2019).

264. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9.12.2015 р. № 1320-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-р> (дата перегляду: 23.07.2019).

265. Про утворення Координаційної ради з питань популяризації серед населення оздоровчої рухової активності : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 489. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-п> (дата перегляду: 14.02.2019).

266. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993. – Київ, 1993. – 22 с.

267. Прогноз ринку фітнес-послуг в Україні на 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vlasnasprava.ua/prognoz-rinku-fitnes-poslug-v-ukrayini-na-2018-rik/> (дата перегляду: 10.07.2017).

268. Прокопова Л. І. Основи маркетингу і менеджменту фізкультурно-оздоровчих послуг : навч. посіб. / Л. І. Прокопова, М. Б. Чхайло – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 298 с.

269. Професійна освіта. Словник : навч. посіб. / [уклад. С. У. Гончаренко та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Київ : Вища шк., 2000. – 380 с.

270. Путятин Г. Н. Формирование инновационной политики развития физической культуры и спортивной индустрии в новой экономике / Г. Н. Путятин, Я. В. Леонов // Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту в контексті 25-річчя незалежності України : зб. матеріалів IV регіон. наук.-практ. інтер.-конф. з міжнар. участю, м. Харків, 11–13 трав. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 25–29.

271. Пятницька Д. В. Аналіз форм організації навчального процесу майбутніх фітнес-тренерів / Д. В. Пятницька // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. – Київ, 2016. – Вип. 47. – С. 322–328.

272. Равен Д. Компетентность в современном обществе / Д. Равен. – Москва : Когито-Центр, 2002. – 396 с.

273. Радугин А. А. Введение в менеджмент, социология организаций и управление / А. А. Радуги, К. А. Радугин. – Воронеж, 1995. – С. 41.

274. Разумовская А. Маркетинг услуг. Настольная книга российского маркетолога-практика / А. Разумовская, В. Янченко – Москва : Вершина, 2006. – 496 с.

275. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Райзберг Б. А., Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева – 2-е изд., испр. – Москва : ИНФРА-М, 1999. – 479 с.

276. Рекомендації щодо оздоровчої рухової активності для всіх вікових категорій населення : наказ Міністерства Молоді та спорту від 20.09.2018 р № 4351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://noc.rv.ua/wp-content/uploads/2018/10/Наказ-4351.pdf> (дата перегляду: 14.02.2019).

277. Рибчич І. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг в державі / І. Є. Рибчич // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 42. – С. 191–197.

278. Ринок фітнес-послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fitnessconnect.com.ua/bloh/160-gynok-fitnessposluh-v-ukraini> (дата перегляду: 10.12.2016)

279. Розвиток фітнес-індустрії: тенденції та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbr.com.ua/news/855-rozvitok-fitnes-industriji-tendentsiji-ta-perspektivi> (дата перегляду: 10.06.2015).

280. Романов В. А. Современные подходы к разработке муниципальной программы по физической культуре на основе инновационных фитнес-технологий / В. А. Романов, О. П. Панфилов, В. В. Борисова // Современные проблемы науки и образования – 2013. – № 2. – С. 245–253

281. Ростовцева М. Ю. Концептуальные основания развития технологии групповых фитнес-программ / М. Ю. Ростовцева // Международная

научно-практическая конференция «Фитнес 2007», 14–16 нояб. 2007 г. / сост. Т. С. Лисицкая ; науч. ред. Ю. К. Гавердовский ; Рос. гос. ун-т физ. культуры, спорта и туризма, Каф. теории и методики гимнастики. – Москва, 2007. – Тетр. вторая. – С. 60–62.

282. Рынок фитнес-услуг в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://inventure.com.ua/analytics/investmets/rynok-fitness-uslug-v-ukraine> (дата просмотра: 15.04.2017).

283. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу : навч. посіб. / В. А. Савченко. – Киев : КНЕУ, 2009. – 351 с.

284. Сайкина Е. Г. Исторические этапы развития фитнеса и его идеология / Е. Г. Сайкина // Фитнес: теория и практика. – 2013. – № 1.

285. Сайкина Е. Г. Фитнес в системе физической культуры / Е. Г. Сайкина // Известия РГПУ им. Герцена. – 2008. – № 11(68). – С. 182–190.

286. Сайкина Е.Г. Концептуальные основы подготовки специалистов по фитнесу в современных социокультурных условиях : монография / Е. Г. Сайкина. – Санкт-Петербург : РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. – 394 с.

287. Сайкина Е. Г. Финес в системе дошкольного и школьного физкультурного образования : дис. ... д-ра пед наук : 13.00.04 / Е. Г. Сайкина. – Санкт-Петербург, 2009. – 580 с.

288. Сайкина Е. Г. Семантические аспекты отдельных понятий в области фитнеса / Е. Г. Сайкина, Г. Н. Пономарев // Теория и практика физической культуры. – 2011. – № 8. – С. 6–10.

289. Сайкина Е. Г. Фитнес-технологии: понятие, разработка и специфические особенности / Е. Г. Сайкина, Г. Н. Пономарев // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 11(4). – С. 890–894.

290. Сайкина Е. Г. Концептуальные основы фитнеса в теории и практике физической культуры / Е. Г. Сайкина, Ю. В. Смирнова // Современные проблемы науки и образования. – 2019. – № 2.

291. Сайкина Е. Г. Актуализация профессиональной подготовки специалистов по фитнесу в высших учебных заведениях в условиях новых образовательных стандартов / Е. Г. Сайкина, Ю. В. Смирнова // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 3. – С. 301.

292. Самсутіна Н. М. Формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Самсутіна. – К., 2011. – 22 с.

293. Середня кількість працівників за видами економічної діяльності за квартал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/skp/skp_ek/skp_ek_u.htm (дата перегляду: 22.05.2019).

294. Середньомісячна номінальна заробітна плата за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/varval.asp?ma=18M030101_3C/font%3E&path=/Database/18PRACIA/03/01/01KM/&lang=1&multilang=uk (дата перегляду: 22.05.2019).
295. Системний підхід у професійній діяльності тренера з фітнесу : [навчальний посібник] / А. А. Боляк, Н. Л. Боляк, О. В. Корх-Черба, П. М. Кизім. – Х. : ХДАФК, 2012. – 130 с.
296. Сковорода І. А. Повышение эффективности работы фитнес-клуба / А. І. Сковорода // Молодой ученый. – 2018. – № 8(194). – С. 71–76.
297. Слобожанінов П. А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій : дис. канд. пед. наук / П. А. Слобожанінов – Київ, 2017. – 288 с.
298. Словарь по социальной педагогике : учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. / авт.-сост. Л. В. Мардахаев. – Москва : Академия, 2002. – 460 с.
299. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних сполучень / [уклад. Л. О. Пустовіт та ін.]. – Київ : Довіра, 2000. – 1018 с.
300. Словник української мови: в 11 т. / [ред.: Васильєва Н. С., Друченко М. М., Дудко В. Є. та ін.]. – Київ : Наукова думка, 1973. – Т. 4. – 840 с.
301. Смірнова В. Управління маркетингом у сфері фітнес-послуг / Валерія Смірнова // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання і спорт. – 2015. – Вип. 20. – С. 59–63.
302. Смирнов С. И. Организационно-педагогические факторы управления сферой фитнес-услуг : автореф. дис. ... канд. пед. наук / С. И. Смирнов; Нац. гос. ун-т физ. культуры, спорта и здоровья им. П. Ф. Лесгафта. – Санкт-Петербург, 2013. – 20с.
303. Смирнов С. И. Исследование некоторых критериев сферы фитнес-услуг / С. И. Смирнов // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2011. –№ 10. –Т. 80. – С. 170–173.
304. Снарская С. М. Первый толковый БЭС / С. М. Снарская – Москва : РИПОЛ классик, 2006.– 2144 с.
305. Соціологічна енциклопедія / [уклад. В. Г. Городяненко]. – Київ : Академвидав, 2008. – 456 с.
306. Соціологія : словник термінів і понять / упоряд. Є. А. Біленький, М. А. Козловець, В. О. Федоренко ; за ред. М. А. Козловця. – Житомир : Волинь, 2003. – 236 с.
307. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. В. Пирог, Л. І. Чернобай, С. Б. Романишин, Н. О. Вацик. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. – 326 с.

308. Социологическая энциклопедия / под ред. А. Н. Данилова. – Минск : Беларуская энцыклапедыя, 2003.
309. Спенсер Л. Компетенции на работе / Л. Спенсер, С. Спенсер. – Москва : НИРО, 2010.
310. Спорт в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.americansights.ru/> (дата просмотра: 3.05.2013).
311. Спортивна індустрія у Польщі дає майже 10 млрд злотих на рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fitnessconnect.com.ua/bloh/3358-sportyvna-industriia-u-polshchi-daie-maizhe-10-mlrd-zlotykh-na-rik> (дата перегляду: 2.05.2018).
312. Спортивно-оздоровительная работа в Университетах США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://chromosome2009.org/sportivno-ozdorovitelnaia-rabota-v-universitetah-ssha/> (дата просмотра: 2.05.2014).
313. Стадник С. Характеристика організаційно-управлінської діяльності директора фітнес-клубу / С. Стадник // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2017. – № 6(62). – С. 102–106.
314. Стадник С. А. Маркетинговий аналіз конкурентоспособности фитнес-клубов в городе Харькове / С. А. Стадник., Н. В. Середа Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2016. – № 6(56). – С. 120–124.
315. Статистика зарплат [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://www.work.ua/stat/> (дата перегляду: 2.03.2019).
316. Степанов О. М. Психологічна енциклопедія / О. М. Степанов. – Київ : Академвидав, 2006. – 424 с.
317. Степанова О. Н. Маркетинг в сфере физической культуры и спорта : монография / О. Н. Степанова. – 2-е изд., стереотип. изд. – Москва : Советский спорт, 2005. – 250 с.
318. Стецюра Ю. В. Фітнес. Шлях до здоров'я і краси / Ю. В. Стецюра. – Донецьк : БАО, 2006. – 256 с.
319. Стойчева С. С. Аксиология фитнеса: «концепция оптимального тела» / С. С. Стойчева // Успехи современной науки и образования. – 2017. Т. 1. – С. 193–197.
320. Столяров В. И. Теория и методология современного физического воспитания: состояние разработки и авторская концепция : монография / В. И. Столяров. – Киев : Олимп. лит., 2015. – 704 с.
321. Суперанская А. В. Общая терминология: вопросы теории / А. В. Суперанская. – Москва : Едиториал УРСС, 2004. – 248 с.
322. Сурмі Ю. П. Майстерня вченого : підручник для науковця / Ю. П. Сурмі. – Київ : Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. – 302 с.
323. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – Київ : Довіра, 2006. – 796 с.

324. Сучасний стан підготовки кадрів для сфери оздоровчого фітнесу / Є. Приступа, Ф. Музика, О. Жданова, Л. Чеховська // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 7(89). – С. 19–22.

325. Сучасний тлумачний психологічний словник / ред. В. Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2007. – 640 с.

326. Тарасюк Н. Сучасний етап пропаганди занять фізичною культурою: підходи до вивчення проблеми / Наталія Тарасюк // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Львів, 2000. – С. 28–29.

327. Твердохліб О. Аналіз сучасних систем підготовки спеціалістів з оздоровчого фітнесу в США, Західній Європі, Росії, Україні / О. Твердохліб, Н. Кузьменко, О. Лускань // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2010. – Вип. 6. – С. 295–299.

328. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.] ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». – Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. – 230 с.

329. Тенденция развития рынка фитнес услуг в Украине: по данным Украинской федерации фитнеса 2011 г. [Электронный ресурс] Режим доступа: http://fitnessuff.io.ua/s100406/tendenciya_razvitiya_rynka_fitnes (дата просмотра: 2.08.2016).

330. Теоретико-методичні основи оздоровчого фітнесу : навч. посіб. / Ю. Беляк, І. Грибовська, Ф. Музика, В. Іваночко, Л. Чеховська. – Львів : ЛДУФК, 2018. – 208 с.

331. Тесліцький Ю. П. Фітнес як засіб формування ціннісно-мотиваційних установок особистості, орієнтованої на здоровий спосіб життя / Ю. П. Тесліцький, С. О. Кочурка // Молодий вчений. – 2018. – № 2(54). – С. 462–465.

332. Ткаченко Л. В. Маркетинг послуг / Л. В. Ткаченко. – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2002. – 192 с.

333. Тлумачний словник української мови : понад 12 500 статей (близько 40 000 слів) / уклад. Л. Г. Боярова [та ін.] ; ред. В. С. Калашник. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків : Прапор, 2005. – 992 с.

334. Томенко О. А. Теоретико-методологічні основи неспеціальної фізкультурної освіти учнівської молоді : автореф. дис ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / О. А. Томенко. – Київ, 2012. – 37 с.

335. Третьякова Н. В. Теория и методика оздоровительной физической культуры : учеб. пособие / Н. В. Третьякова, Т. В. Андрухина, Е. В. Кетриш. – Москва : Спорт, 2016. – 280 с.

336. Туваков А. М. Тенденції і перспективи розвитку фітнесу в Україні / А. М. Туваков, В. І. Ярема // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 5К (86). – С. 347–351.

337. Тягур Р. Особливості управлінської праці у сфері фізичного виховання і спорту / Р. Тягур // Вісник Прикарпатського університету. – 2013. – Вип. 18. – С. 129–137.

338. Україна у цифрах 2017 : стат. зб. / за ред І. Є. Вернера. – Київ : Консультант, 2018. – 241 с.

339. Українська фітнес-індустрія: цифри, тенденції, прогнози [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fitnessconnect.com.ua/daidzhesty> (дата перегляду: 2.05.2016).

340. Управление персоналом организации : учебник / под ред. Кибанова А. Я. – 2-е изд., доп. и перераб. – Москва : ИНФРА-М, 2002. – 638 с.

341. Управління людськими ресурсами: філософські засади : навч. посіб. для вузів / Воронкова В. Г., Беличенко А. Г., Попов О. М., Резанова Н. О. – Київ : Професіонал, 2006. – 567 с.

342. Урбанович А. А. Психология управления : учеб. пособие / А. А. Урбанович. – Минск : Харвест, 2001. – 640 с.

343. Усачов Ю. А. Особливості формування термінології сучасного фітнесу / Ю. А. Усачов // Теорія методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 1. – С. 84–86.

344. Услуги населению. Термины и определения : ГОСТ 30335-95/ГОСТ Р 50646-94 [Электронный ресурс] // Консультант Плюс. – Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=STR;n=12347> (дата просмотра: 3.05.2013).

345. Услуги населению. Фитнес-услуги. Общие требования : ГОСТ Р56644-2015 (действующий от 2015-10-14 № 1564-ст.). – Москва : Стандартинформ, 2015. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/1200124945> (дата просмотра: 2.05.2016).

346. Услуги физкультурно-оздоровительные и спортивные: ГОСТ Р52024-2003 [Электронный ресурс] // Консультант Плюс. – Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=STR;n=12451> (дата просмотра: 2.05.2016).

347. Устименко В. А. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Маркетинг послуг» для студентів денної та заочної форм навчання, спеціальності: 6.030507 «Маркетинг». – Кременчук : КУЕІТУ, 2010. – 98 с.

348. Утишева Е. В. Традиции и инновации российского высшего образования в сфере физической культуры: опыт транскультурного ориентирования : монография / Е. В. Утишева, Н. Г. Закревская. – Санкт-Петербург : Изд-во Стратегия будущего, 2011. – 274 с.

349. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : [учебник] / Р. А. Фатхутдинов. – [2-е изд., испр. и доп.]. – Москва : Эксмо, 2005. – 544 с.

350. Федерація бодібілдингу, фітнесу і бодіфітнесу [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ifbb.lv/ru/news/2/> (дата перегляду: 7.11.2016).

351. Федоренко Т. М. Мотивация персонала в фитнес индустрии / Т. М. Федоренко, Ю. С. Авершина // Символ науки. – 2016. – № 6. – С. 296–298.

352. Физкультурно-оздоровительные технологии формирования фитнес-культуры студентов : учеб. пособие / под ред. Ю. А. Усачева. – Киев : Логос, 2015. – 200 с.

353. Филиппов С. С. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта / С. С. Филиппов. – Москва : Советский спорт, 2015. – 240 с.

354. Филиппова С. О. Фитнес, фитнес-технология и фитнес-индустрия / С. О. Филиппова // Фитнес в инновационных процессах современной физической культуры : сб. материалов Всерос. науч.-практ. конф. – Санкт-Петербург : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. – С. 25–32.

355. Филиппова С. О. Понятие «фитнес-технология» и его отличие от понятий «методика», «программа», «система» / С. О. Филиппова // Фитнес: становление, тенденции и перспективы развития в России : Матер. Междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 210-летию РГПУ им. А. И. Герцена, 60-летию факультета физической культуры. – Санкт-Петербург, 2006. – С. 11–23.

356. Фитнес-клубы готовятся к сокращению потока клиентов / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://rg.ru/2015/04/07/klient.html> (дата просмотра: 1.03.2018).

357. Фитнес [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fitness-pro.ru/news-fitness/rynok-fitness-uslug-v-rossii-rost-vopreki-krizisu/> (дата просмотра: 1.04.2017).

358. Фитнес-услуги для детей и подростков. Общие требования. : Национальный стандарт РФ ГОСТ Р 57138-2016 (действующий от 11 октября 2016 г. №1357-ст) [Электронный ресурс]. – Москва : Стандартинформ, 2016. – 23с. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/1200140205> (дата просмотра: 03.05.2018)

359. Фитнес-услуги. Общие требования к фитнес-объектам : Национальный стандарт РФ ГОСТ Р 57116-2016 (действующий от 2016-10-04 № 1304-ст) [Электронный ресурс]. – Москва : Стандартинформ, 2016. – 22 с. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/1200140245> (дата просмотра: 03.05.2018)

360. Фитнес-услуги. Требования к специализированным фитнес-студиям : Национальный стандарт РФ ГОСТ Р 57579-2017 (действующий от 2017-08-08). – Москва : Стандартиформ, 2017. – 18 с.

361. Фитнес-услуги. Требования к фитнес-программам : Национальный стандарт РФ ГОСТ Р 57615-2017 (действующий от 2017-08-17 № 911-ст) [Электронный ресурс]. – Москва : Стандартиформ, 2017. – 22 с. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/1200146561> (дата просмотра: 03.05.2018).

362. Фітнес-клуб АтлетіКо [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://atletiko.club> (дата перегляду: 03.05.2018).

363. Фітнес-школа Сафарі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fitness-school.safari.ua> (дата перегляду: 03.04.2018).

364. Фурманов А. Г. Оздоровительная физическая культура : учеб. для студ. вузов / А. Г. Фурманов, М. Б. Юспа. – Минск : Тесей, 2003. – 528 с.

365. Хапп-Дмитренко Ю. В. Спортпарк Хольцкирхен. Фитнес и спорт как составляющие современной сервисной деятельности в Германии / Ю. В. Хапп-Дмитренко // Туризм в современном мире: направления и тенденции развития. – Хабаровск : ДВГУПС, 2013. – С. 250–252.

366. Хміль Ф. І. Управління персоналом: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф. І. Хміль. – Київ : Академвидав, 2006. – 488 с.

367. Хоули Э. Т. Оздоровительный фитнес / Э. Т. Хоули, Б. Д. Френкс. – Киев : Олимпийская литература, 2000. – 367 с.

368. Хоули Э.Т. Руководство инструктора оздоровительного фитнеса / Э.Т. Хоули, Б.Д. Френке. – Киев : Олимпийская литература, 2004. – 375 с.

369. Цілі Сталого Розвитку: Україна : нац. доповідь. – Київ : Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. – 174 с.

370. Чапкович Ж. А. История развития фитнеса как вида двигательной активности населения / Чапкович Ж. А. // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2016. – № 8(173). – С. 112–116.

371. Черданцева Г. Теоретичні аспекти реалізації маркетингової концепції на ринку спортивно-оздоровчих послуг / Черданцева Г. Ібрагімова Л., Ібрагімов Е. // Вісник Черкаського держ. технол. ун-ту. Серія: Економічні науки. – Черкаси, 2018. – Вип. 49. – С. 59–67.

372. Черепов О. В. Сучасні проблеми розвитку оздоровчо-рекреаційної фізичної культури / О. В. Черепов, К. О. М'ясоєдников, О. М. Копилов // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2011. – Вип. 13. – С. 411–417.

373. Черненко В. А. Международный рынок услуг : учебник. – Санкт-Петербург : Нестор-История, 2011. – 297 с.

374. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / за ред. Д. В. Чернілевського. – Київ : Видавництво Університету „Україна”, 2008. – 478 с.

375. Чеховська Л. Я. Основи рекреаційно-оздоровчої діяльності / Л. Я. Чеховська. – Львів : ЦПД, 2006. – 84 с.

376. Чеховська Л. Зміст підготовки фахівців фізичного виховання до рекреаційно-оздоровчої діяльності / Л. Чеховська, О. Бубела, І. Баховський // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів : ЛДУФК, 2010. – С. 336–338.

377. Чеховська Л. Особливості «bikini body guide» як інноваційної фітнес програми / Л. Чеховська, І. Грибовська, Г.Маланчук // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів : ЛДУФК, 2018. – С. 203–206.

378. Чеховська Л. Фітнес тренди сучасності / Чеховська Л. // Фізична активність і якість життя людини : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2018. – С. 81.

379. Чеховська Л. Система оцінки роботи фізкультурно-спортивних організацій / Л. Чеховська, І. Карпа / Волинський вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – С. 62–69.

380. Чеховська Л. Шляхи підвищення рівня поінформованості населення щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності / Л. Чеховська, І. Климус / Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів : ЛДІФК, 2006. – С. 122–124.

381. Чеховська Л. Особливості діяльності міжнародних організацій з розвитку масового спорту / Л. Чеховська // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2018. – № 3. – С. 145–151.

382. Чеховська Л. Стан і особливості розвитку оздоровчого фітнесу в країнах Європи (на прикладі Німеччини) / Любов Чеховська // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2017. – № 4(29). – С. 74–81.

383. Чеховська Л. Я. Соціальна відповідальність у діяльності фітнес-клубів України / Чеховська Л. Я. // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2018. – № 1(41). – С. 23–28. doi: [org/10.29038/2220-7481-2018-01-23-28](https://doi.org/10.29038/2220-7481-2018-01-23-28)

384. Чеховська Л. Характеристика діяльності мережі фітнес-клубів «FitCurves» [Електронний ресурс] // Спортивна наука України. – 2018. – № 2. – С. 48–54. – Режим доступу: <http://sports-science.ldufk.edu.ua/index.php/snu>

385. Чеховська Л. Проблеми організаційно-методичних основ фітнесу в системі масового спорту (спорту для всіх) / Любов Чеховська, Ольга Жданова // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2016. – № 4(26). – С. 67–75.

386. Чеховська Л. Пропаганда фізкультурно-оздоровчої діяльності у засобах масової інформації м. Львова / Чеховська Л. // Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні

проблеми фізичної культури (фізична культура та спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2016, 3К1(70)16. – Т. 1. – С. 221–225.

387. Чеховська Л. Сучасний стан і проблеми розвитку інфраструктури масового спорту України / Л. Чеховська // Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 3К(84)17. – Т. 1. – С. 526–531.

388. Чеховська Л. Фітнес-індустрія: стан і перспективи розвитку у країнах світу / Любов Чеховська // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2017. – № 2(58). – С. 107–112.

389. Чеховська Л. Фітнес-індустрія України: стан і перспективи розвитку / Л. Чеховська // Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 5К(86)17. – С. 358–363.

390. Чеховська Л. Міжнародний досвід сертифікації фітнес-персоналу / Любов Чеховська // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2018. – № 1(31). – С. 54–62.

391. Чеховська Л. Дисципліна «фітнес-технології» у підготовці майбутніх фахівців з фітнесу [Електронний ресурс] / Любов Чеховська, Ольга Жданова, Уляна Шевців // Спортивна наука України. – 2017. – № 4(80). – С. 49–53. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu>

392. Чеховська Л. Удосконалення засад проведення моніторингу рівня охоплення населення масовим спортом / Чеховська Л., Жданова О., Шевців У. // Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків, 2014. – С. 22–24.

393. Чеховська Л. Франчайзинг у сфері оздоровчого фітнесу / Чеховська Л. // Вісник Прикарпатського університету. – 2017. – № 25/26. – С. 302–309.

394. Чеховська Л. Концепція організаційного та кадрового забезпечення системи оздоровчого фітнесу в Україні / Любов Чеховська // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2019. – № 1(33). – С. 67–73.

395. Чеховська Л. Я. Алгоритм формування професійного стандарту для сфери оздоровчого фітнесу / Л. Я. Чеховська // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2019. – Вип. 7(115)19. – С. 92–98.

396. Чеховська Л. Я. Теоретичний аналіз основних дефініцій оздоровчого фітнесу / Л. Я. Чеховська // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2019. – Вип. 8(116)19. – С. 64–71.

397. Чеховська М. Реабілітаційний фітнес: сутність і перспективи розвитку / М. Чеховська // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 травня 2018 року, м. Львів). – Львів, 2018. – С. 203–206.

398. Шамардин А. И. Организационные аспекты управления физкультурно-спортивным движением : учеб. пособие / А. И. Шамардин, В. Д. Фискалов, Ю. А. Зубарев [и др.] ; под общ. ред. В. Д. Фискалова. – Москва : Советский спорт, 2013. – 464 с.

399. Шаповал О. А. Кадрова політика та шляхи її покращення / О. А. Шаповал // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 9. – С. 712–715.

400. Шевців У. Zumba у фізичному вихованні студентів вищих закладів освіти / У. Шевців, Л. Чеховська // Актуальні питання вдосконалення системи фізичного виховання і спортивної роботи у вищій школі : зб. наук. пр. – Ужгород, 2018. – С. 81–84.

401. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. – Київ : Знання, 2006. – 307 с.

402. Шестакова Е. В. Формирование системы подготовки квалифицированного персонала сферы фитнес индустрии на основе профессионального стандарта / Е. В. Шестакова // Российское предпринимательство. – 2017. – Т. 18, № 16. – С. 2377–2388.

403. Шиян Б. М. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. [для ф-тів фіз. виховання і спорту вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації] / Б. М. Шиян, Г. А. Єдинак, Ю. В. Петришин. – Кам'янець-Подільський : Рута, 2012. – 280 с.

404. Шиян О. І. Державна освітня політика з питань забезпечення здорового способу життя молоді : монографія / О. І. Шиян. – Львів : Львів. держ. ун-т фіз. культури, 2010. – 295 с.

405. Шульгіна Л. Організація кадрового забезпечення розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Л. Шульгіна, Т. Гілева // Сучасні підходи до управління підприємством. – 2017. – Режим доступу: <http://conf.management.fmm.kpi.ua/proc/article/view/101193> (дата перегляду: 03.04.2018).

406. Экономика физической культуры и спорта : учеб. пособие / под ред. Е. В. Кузьмичева. – Москва : Физическая культура, 2008. – 480 с.

407. Элти Дж. Экспертные системы: концепции и примеры / Дж. Элти, М. Кумбс. – Москва : Финансы и статистика, 1987. – 212 с.

408. Энциклопедия фитнеса / Элен Карпей ; пер. с англ. М. Котельниковой. – Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2003. — 368 с.

409. Ярошенко А. О. Компетентнісний підхід як один із напрямів підвищення якості освіти підготовки фахівців соціальної сфери / А. О. Ярошенко //

Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2013. – Вип. 14. – С. 5-12.

410. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов – Київ : Либідь, 2002. – 560 с.

411. Ядранський Д. Н. Фітнес-індустрія як елемент формування здорового образотворчого життя / Ядранський Д. Н. // Екологія, здоров'я та освіта в ХХІ веку. Глобальна інтеграція сучасних дослідників та технологій : матеріали ІІІ Кавказького екологічного форуму. – 2017. – С. 80–84.

412. Яковлева Е. В. Педагогическая концепция: методологические аспекты построения / Е. В. Яковлева, Н. О. Яковлева. – Москва : ВЛАДОС, 2006. – 239 с.

413. Янченко Б. Ф. Управление качеством в сфере услуг. Системно-логистический подход: автореф. дис. ... д-ра экон. наук : [спец.] 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Б. Ф. Янченко. ; – Санкт-Петербург, 2002. – 25 с.

414. About The United States Registry of Exercise Professionals [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.usreps.org/Pages/aboutus.aspx> (date of application: 03.02.2018).

415. ACE [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.acefitness.org/fitness-certifications/accreditation/> (date of application: 03.02.2018).

416. ACSM get certified guide. Be the gold standard. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.acsmcertification.org16p>.

417. ACSM's Guidelines for Exercise Testing and Prescription [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.acsm.org/docs/default-source/publications-files/acsm-guidelines-download-10th> (date of application: 03.04.2019).

418. Aghyppo O. Analysis of the current state of implementation of fitness clubs personnel policy / O. Aghyppo, G. Putiatina // Slobozhanskyi herald of science and sport. – 2018. – N 6(68). – P. 4–7

419. Akademia Wychowania Fizycznego Jerzego Kukuczki w Katowicach [Elektronowy zasób]. – Reżim dostępu: <http://awf.katowice.pl/strona/kierunki-stopnie-i-formy-studiow>(data przeglądu: 03.04.2018).

420. Akademia Wychowania Fizycznego we Wroclawe [Elektronowy zasób]. – Reżim dostępu: <http://www.awf.wroc.pl/pl/index> (data przeglądu: 03.07.2017).

421. Analysis of existing literature on management and marketing of the fitness centre industry / García-Fernández J., Bernal-García L., Fernández-Gavira J., Vélez-Colón L. // South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation. – 2014. – N 36(3). – P. 75–91.

422. American College of Sports Medicine. ACSM's Resources for The Personal Trainer/ American College of Sports Medicine. – Wolter Kluwer, 2017. – P. 2–34.

423. American Council on Exercise. Certification Candidate Handbook: getting people moving. [Electronic resource]. – San Diego, 2017. – P. 43. – Access mode:

<https://acewebcontent.azureedge.net/assets/certification/pdfs/Certification-Exam-Candidate-Handbook.pdf> (date of application: 03.04.2018).

424. Athanasopoulou P. The quality of the relationships between fitness centres and their customers / P. Athanasopoulou, J. Mylonakis // *International Journal of Sport Management and Marketing*. – 2009. – N 5(3). – P. 355–366.

425. Australian industry and Skills Committee: Industries / Sport, Fitness and Recreation. [Electronic resource]. – Access mode: <https://nationalindustryinsights.aisc.net.au/industries/sport-fitness-and-recreation/fitness> (date of application: 11.07.2018).

426. Bates M. Health fitness management: a comprehensive resource for managing and operating programs and facilities / M. Bates. – *Human Kinetics*, 2008. – 142 p.

427. Bureau of Labor Statistics: U.S. Department of Labor. Occupational Outlook Handbook: Fitness Trainers and Instructors. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.bls.gov/ooh/personal-care-and-service/fitness-trainers-and-instructors.htm> (date of application: 01.08.2019).

428. Breuer C. Sport Development Report 2015/2016. Analysis of the situation of sports clubs in Germany / C. Breuer, S. Feiler. – Bonn, 2017. – 41 p.

429. Cambridge dictionary [Electronic resource]. – Access mode: <https://dictionary.cambridge.org/ru/> (date of application: 11.07.2018).

430. Chekhovska L. Mass sport events in the activity of children and youth clubs in Lviv to involve children into physical activity / L. Chekhovska, R. Turka // *Journal of Physical Education and Sport*. – 2015.– Vol. 81, is. 15, art. 2. – P. 538-542.

431. Chekhovska L. Support of Mass Sport as a Social Mission of Fitness Clubs in Ukraine / L. Chekhovska // *Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values : abstract book 6th International Conference on Science Culture and Sport*. – Ankara ; Lviv, 2018. – P. 322.

432. Chekhovska L. Ways of Population Engagement to Remedial Physical Activity / L. Chekhovska, V. Ivanochko, I. Gribovskaya // *Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values : abstract book 6th International Conference on Science Culture and Sport*. – Ankara ; Lviv, 2018. – P. 306.

433. Chiu L. Performance evaluation criteria for personal trainers: An analytical hierarchy process approach / L. Chiu, T. Lin // *Int Journal Social Behavior and Personality*. – 2010. –Vol. 38. – P. 895–905.

434. Cooper K. H. *Aerobics : Our Story* [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.cooperaerobics.com/About/Our-Story.aspx>. (date of application: 02.09.2018).

435. Cooper K. H. *Aerobics* / K. H. Cooper. – New York : Simon Schuster, 1968. – 265 p.

436. Council of Europe. Sport [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.coe.int/en/web/sport> (date of application: 13.06.2018).

437. Dalleck L. C., Kravitz L. The History of Fitness / Dalleck L. C., Kravitz L. // IDEA Health and Fitness Source. – 2002. – Vol. 20(2). – P. 26–33.

438. Deutschland ist in Europa die Fitness-Lokomotive [Elektronische Ressource] // Fitness Management International. – 2017. – N 131. – C. 22–23. – Regime des Eingangs: https://issuu.com/fitnessmanagementinternational/docs/fmi_131_0317_issuu (datum durchläuft: 03.04.2018).

439. Duffy P. Sport Coaching. In: Petry, K., Froberg, K. & Madella, A. // Thematic Network Project AEHESIS –Report of the Third Year. Cologne: IESF. 2006. – 213 p. 444

440. EuropeActive [Electronic resource]. – Access mode: <https://europeactive.blackboxpublishers.com> (date of application: 1.04.2017).

441. Europa.eu – What is social responsibility? [Electronic resource]. – Access mode: https://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility_en (date of application: 18.02.2018).

442. EuropeActive Standards [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ehfa-standards.eu/es-standards> (date of application: 03.04.2018).

443. EuropeActive Statutes [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.europeactive.eu/vision-mission/our-statutes> (date of application: 03.04.2017).

444. European Health & Fitness Market Report (EHFMR) 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <https://europeactive.blackboxpublishers.com/en/publications/european-health-fitness-market-report-ehfmr-2018/> (date of application: 03.04.2019).

445. European Health & Fitness Market. Report Deloitte 2019 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.europeactive.eu/vision-mission/our-statutes> (date of application: 03.09.2019).

446. European Sports Education Network [Electronic resource]. – Access mode: <http://sporteducation.eu> (date of application: 13.06.2018).

447. European sport for all federation [Electronic resource]. – Access mode: http://www.uespt.org/Mission_UESpT.html (date of application 12.06.2018).

448. Executive Summary of Job Task Analysis: Report of the Practice Analysis for the Certified Personal Trainer. [Electronic resource]. – Access mode: <nasm-cpt-executive-summary-job-task-analysis.pdf> (date of application: 03.04.2018).

449. Expediency of health fitness and shaping programs implementation on physical education classes for girls' high school age / Olga Zhdanova, Liubov Chekhovska, Ulyana Shevtsiv, Maryana Chekhovska // Journal of Physical Education and Sport. – 2015. – Vol. 15, is. 2. – P. 338–346.

450. Fallon J. New thinking on health and fitness / J. Fallon // Journal of Retail and Leisure Property. – 2004. – N 3(4). – P. 307–313.

451. Feito Y. Certification Exam Changes: What Do You Need to Know? / Y. Feito // ACSM's Health & Fitness Journal. – 2018. – Vol. 22(4). – P. 27–28.

452. FitCurves [Electronic resource]. – Access mode: <http://fitcurves.org/news/page/3/> (date of application: 18.02.2018).
453. Funding of grassroots sports. Final report prepared for the European Commission DG Internal Market and Services – June 2011 [Electronic resource]. – Access mode: http://ec.europa.eu/sport/library/studies_en.htm (date of application: 20.04.2013).
454. Genesis and content of fitness: theoretical and methodological analysis / Evhen Prystupa, Liubov Chekhovska, Olha Zhdanova, Maryana Chekhovska // Sport i turystyka. – 2019. – T. 2, N 1. – S. 147–161.
455. Global recommendations on physical activity for health. – Geneva : World Health Organization, 2010. – 57 p.
456. Grodzka-Kubiak E. Aerobik czy fitness / Grodzka-Kubiak E. – Poznań : DDK Edition, 2002. – 158 p.
457. Halvorson R. Personal trainer licensing debate / Halvorson R. // IDEA Fit Journal. – 2009. – Vol. 6. – P. 12.
458. HeadHunter Украина: база резюме и вакансий [Electronic resource]. – Access mode: https://hh.ua/?gclid=Cj0KCQiAxNnfBRDwARIsAJlH29BlhwDm7DKZ9ic3NA_9y2Xo1Nl0Hmxto1A-R1Bc-nYHAcGTP7Gb-GXoaAiv8EALw_wcB (date of application: 03.04.2018)
459. Hollasch K. The European Health & Fitness Market Report 2016 [Electronic resource]. – Access mode: http://www.europeactive.eu/sites/europeactive.eu/files/events/EHFF2016/KarstenHollasch_EHFF2016.pdf/ (date of application: 1.04.2017).
460. Hopper C. Physical activity and nutrition for health / C. Hopper, B. Fisher, K. D. Munoz. – Champaign : Human Kinetics, 2008. – 374 p.
461. IFPA Fitness: Personal Trainer Courses and Certification [Electronic resource]. – Access mode: <https://ifpa-fitness.com> (date of application: 03.01.2019).
462. Importance of health science education for personal fitness trainer / M. N. Malek, D. P. Nalbon, D. E. Berger, J. W. Coburn // Journal of Strenjth and Conditioninj Research. – 2002. – Vol. 16(1). – P. 19–24.
463. Institute of Credentialing Excellence. NCCA Accreditation [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.credentialingexcellence.org/ncca> (date of application: 03.03.2019).
464. International Association for the Physical Education of Girls and Women [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.iapesgw.org/about-us> (date of application: 03.06.2018).
465. International Association of Recreational, Tennis and Sports (Fitness) Clubs [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ihrsa.org/about> (date of application: 7.06.2018).

466. International Council of Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance [Electronic resource]. – Access mode: <https://uia.org/structure> (date of application: 3.04.2017).

467. International Council of Sport Science and Physical Education [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.icsspe.org> (date of application: 13.06.2018).

468. International Dance Entrepreneurs Association [Electronic resource]. – Access mode: <https://ideadance.org> (date of application: 7.06.2018).

469. International Fitness Association [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ifafitness.com/download.htm> (date of application: 3.04.2017).

470. International Fitness Professionals Association [Electronic resource]. – Access mode: <https://ifpa-fitness.com/about-us/> (date of application: 3.04.2017).

471. International Sport and Culture Association [Electronic resource]. – Access mode: <http://isca-web.org/english/> (date of application: 13.06.2018).

472. Kitzmueller M. Economic Perspectives on Corporate Social Responsibility / M. Kitzmueller, J. Shimshack // *Journal of Economic Literature*. – 2012. – N 50(1). – P. 51–84.

473. Krupa P. Polish fitness market most dynamic in Europe [Electronic resource]. – Access mode: <http://msp.gov.pl/en/polish-economy/economic-news/6376,Polish-fitness-market-most-dynamic-in-Europe.html> (date of application: 03.04.2019).

474. Liu B. Strategies of development ways for sport fitness and recreation industry / B. Liu // *Journal of Wuhan Institute of Physical Education*. – 2007. – N 10. – P. 29–32.

475. Kufahl P. Club Industry's Top 100 Health Clubs of 2018. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.clubindustry.com/awards-rankings/club-industrys-top-100-health-clubs-2018>

476. Kurzübersicht Anforderungen an Fitnessseinrichtungen : nach DIN-Norm 33961. [Electronic resource]. – Access mode: https://issuu.com/bodybiznl/docs/din_norm_pdf_officeel (date of application: 03.08.2019).

477. Maennig W. International Handbook on the Economics of Mega Sporting Events / W. Maennig, A. Zimbalist. – Edward Elgar, 2013. – 640 p.

478. Malik Kh. Centre for Addiction and Students Mental Health / Kh. Malik, E. Jespersen // *American Academy of Pediatrics, Committee on School Health. Policy Statement: Schoolbased health services. Pediatrics*. – 2012. – N 113(6). – P. 1839–1845.

479. Maureen Henderson J. Meet The Boomer Father And Millennial Son Building A Fitness Franchise Empire [Electronic resource] / J. Maureen Henderson // *Forbes*. Retrieved. – 2014. – Vol. 13. – Access mode: <https://www.forbes.com/sites/jmaureenhenderson/2014/01/28/meet-the-boomer-father-and-millennial-son-building-a-fitness-franchise-empire/#79f66060508b> (date of application: 03.04.2016).

480. McGuire A. M. Examination of consumer differences on the importance and satisfaction with fitness service attributes / A. M. McGuire, D. F. Anderson, G. Trail // *Int Journal Sport Manag.* – 2009.– Vol. 10. – P. 102–119.
481. Michaels L. China's next as Anytime Fitness tackles world [Electronic resource] / L. Michaels // *Franchise Times.* – 2017. – Access mode: <http://www.franchisetimes.com/September-2017> (date of application: 03.12.2018).
482. Myers S. S. *Global Environmental Change: The Threat to Human Health* / S. S. Myers. – Washington, 2009. – 49 p.
483. NASM [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nasm.org/certified-personal-trainer/personal-trainer-exam> (date of application: 02.10.2017).
484. NASM-approved-references.pdf. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nasm.org/docs/PDF/nasm-approved-references.pdf> (date of application: 02.10.2017).
485. NASM-candidate-handbook-10-2017 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nasm.org/docs/pdf/nasm-candidate-handbook-10-2017-update.pdf> (date of application: 03.04.2018).
486. National Commission For Certifying Agencies. *Standards for the Accreditation of Certification Programs.* – Washington : National Commission For Certifying Agencies, 2004. – 47 p.
487. National Council on Strength and Fitness [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ncsf.org> (date of application: 03.04.2018).
488. National Federation of Professional Trainers [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nfpt.com> (date of application: 03.04.2018).
489. National Institute for Fitness and Sport: Our History [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.nifs.org/about-us/history> (date of application: 03.10.2017).
490. National Strength and Conditioning Association Personal Training Certificate – NSCA) / M. N. Malek, D. P. Nalbon, D. E. Berger, J. W. Coburn // *Importance of health science education for personal fitness trainers. Journal of Strength and Conditioning Research.* – 2002. – № 16(1). – P. 19–24.
491. NCSF Certified Personal Trainer Handbook. – Coral Gables : NCSE, 2017. – 28 p.
492. NSCA [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nasca.com/personal-trainers-professional-development/> (date of application: 03.04.2018).
493. NSCA Certification Handbook [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nasca.com2017> (date of application: 03.04.2018).
494. Oxford English dictionary [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.oed.com> (date of application: 11.07.2018).
495. Palm J. *Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health* / Palm J. // *TAFISA Magazine.* – 2006. – № 1. – P. 14–19.

496. Physical activity and health in Europe: evidence for action / ed. by N. Cavill, S. Kahlmeier, F. Racioppi. – Copenhagen : WHO, 2006. – 40 p.
497. Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025. – Copenhagen : WHO Regional Office for Europe, 2015. – 27 p.
498. Physical Activity, Sport for All and Health: Resolution of the General Assembly of TAFISA // TAFISA Magazine. – 2006. – № 1. – P. 49
499. Proud to be McFIT [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.mcfit.com/de/unternehmen/unternehmen/> (date of application: 1.05.2018)
500. Pro-Consulting [Electronic resource]. – Access mode: https://pro-consulting.ua/ua/base/analiz-rynka-ukrainy?level1=sport&level2=sport_clubs&stat=1 (date of application: 03.10.2018).
501. Prystupa E. N. Innovations in the fitness of industry / Evgen N. Prystupa, Olga M. Zhdanova, Liubov Ya. Chekhovska // *Nowoczesne technologie innowacyjne i informacyjne w rozwoju społeczeństwa*. – Katowice, 2018. – S. 98–107.
502. Prystupa Y. Mobile applications for attraction young to motor activity / Y. Prystupa, O. Zhdanova, L. Chekhovska // *Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values : abstract book of 6th International Conference on Science, Culture, and Sport (25–27 April 2018, Lviv)*. – Lviv, 2018. – P. 314.
503. Rocha R. EuropeActive's Essentials for Fitness Instructors / R. Rocha, T. Rieger, A. Jimenes. – *Human Kinetics*, 2017. – 208 p.
504. Schuler L. The 5 Best Gyms to Join Now [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.menshealth.com/fitness/g19536009/best-gyms> (date of application: 03.04.2017).
505. Service convenience, perceived value, satisfaction, and loyalty: A study of consumers from low-cost fitness centers in Spain / J. García-Fernández, P. Gálvez-Ruiz, L. Velez-Colon, A. Bernal-Garcia // *Journal of Physical Education and Sport*. – 2016. – Vol. 16(4), art 184. – P. 1146–1152.
506. Sharkey B. Fitness and Health / B. Sharkey. – Champaign, IL : Human Kinetics, 2002. – 240 p.
507. Sharkey B. Fitness & health / B. Sharkey, S. Gaskill. – *Human Kinetics*, 2006. – 429 p.
508. Sources of practice knowledge among Australian fitness trainers / J. A. Bennie, G. H. Wiesner, Uffelen van J.G.Z., J. T. Harvey, S. J. H. Biddle // *Transl Behav Med*. – 2017. – Vol. 7(4). – P. 741–750.
509. Sport and active society [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.olympic.org/sport-and-active-society-commission> (date of application: 13.06.2018).
510. Sport Life – мережа фітнес-клубів №1 [Electronic resource]. – Access mode: https://www.sportlife.ua/uk/about/social_responsibility (date of application: 18.02.2018).

511. Stacey D. Knowledge translation to fitness trainers: A systematic review [Electronic resource] / D. Stacey, M. Hopkins, K. Adamo // Implementation Science. – Access mode: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2868047/2010> (date of application: 03.04.2017).

512. State of the UK Fitness Industry Report [Electronic resource]. – Access mode: <http://efsupit.ro/images/stories/nr4.2016/art184.pdf> (date of application: 03.04.2017).

513. Steinhaus A. H. The Role of Exercise in Physical Fitness / Steinhaus A. H. // The bulletin of the National Association of Secondary School Principals. – 1943. – Vol. 27, is. 117. – P. 79–83.

514. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій : навч. посіб. / За ред. Л. В. Балабанової. – 2-ге вид. – Київ : Знання, 2005. – 185 с.

515. TAFISA [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.maxar.de/joomla/index.php>. (date of application: 03.04.2017).

516. Tharrett S. ACSM's Health/Fitness Facility Standards and Guidelines / S. Tharrett, J. Peterson. – 4 ed. – American College of Sports Medicine: Human Kinetics, 2015. – 243 p.

517. Thampson W.R. Worldwide survey of fitness trends for 2019 / W. R. Thampson // ACSM's Health & Fitness Journal. –2018. – Vol. 22 – Issue 6. – p 10–17.

518. The current state of personal training: managers' perspectives / D. I. Melton, T. K. Dail, J. A. Katula, K. M. Mustian // Journal Strength Cond Res. – 2010. – Vol. 24(11). – P. 3173–3179.

519. The Fitness Trend Moves East: Emerging Market Demand in the UAE / S. McKechnie, J. Grant, F. S. Golowala, P. Ganesh // European Sport Management Quarterly. – 2016. – Vol. 6, is. 3. – P. 289–305.

520. The IHRSA Global Report 2016 [Electronic resource]. – Access mode: http://download.ihrsa.org/pubs/2016_IHRSA_Global_Report_Preview.pdf (date of application: 3.04.2017).

521. The IHRSA Global Report 2017 [Electronic resource]. – Access mode: http://download.ihrsa.org/pubs/2017_IHRSA_Global_Report_Preview.pdf (date of application: 2.09.2019).

522. The IHRSA Global Report 2018 [Electronic resource]. – Access mode: http://download.ihrsa.org/pubs/2018_IHRSA_Global_Report_Preview.pdf (date of application: 2.09.2019).

523. Top Global Franchises 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.entrepreneur.com/franchises/topglobal/> (date of application: 6.07.2018).

524. The Role of Fitness Professionals in Public Health: A Review of the Literature / De Lyon, T. C. Alexander, D. Neville Ross, M. A. Kathleen // Quest. – 2017. – Vol. 69(3). – P. 313–330.

525. Von Michael Ashelm. Mehr als 10 millionenen Deutsche in Fitnessstudios [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/unterneh>

men/fitnessstudios-verzeichnen-starkes-mitgliederwachstum-14959104.html (date of application: 1.05.2018)

526. Weede T. Start your own personal training business: your step-by-step guide to success / T.Weede. –2nd. ed. – USA : Entrepreneur Press, 2008. – 162 p.

527. Weiner E. S. Compact Oxford English Dictionary of Current English / E. S. Weiner, J. A. Simpson – New York : Oxford University Press, 2009. – 2424p.

528. Werner W. K. Hoeger Principles and Labs for Physical Fitness / W. K. Hoeger Werner, A. Hoeger Sharon. – 9 th ed. – Wadsworth Cengage Learning : Brooks Cole, 2013. – 512 p.

529. Women's Perspectives of Personal Trainers: A Qualitative Study / D. I. Melton, T. K. Dail, J. A. Katula, K. M. Mustian // The sport Journal. – 2011. – Vol. 14(1). – P. 1–4.

530. What is fitness? [Electronic resource]. – Access mode: <http://web.outsidemag.com/magazine/0297/9702fe-fit.html> (date of application: 15.06.2015).

531. What we do [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.uksport.gov.uk/pages/what-wedo> (date of application: 1.04.2017).

532. Working in Fitness: An analysis of the Fitness Industry in the UK [Electronic resource]. – Access mode:http://www.agcas.org.uk/agcas_resources/789-Working-in-Fitness-An-analysis-of-the-fitness-industry-in-the-UK- (date of application: 25.01.2017).

533. World Fitness Association [Electronic resource]. – Access mode: <https://wfaweb.com/frequently-asked-questions/> (date of application: 9.06.2018).

534. World Leisure Organization [Electronic resource]. – Access mode: <http://worldleisure.org/about-wlo/> (date of application: 9.06.2018).

Наукове видання

ЧЕХОВСЬКА Любов Ярославівна

**ОЗДОРОВЧИЙ ФІТНЕС
У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Монографія

Випусковий редактор

Оксана БОРИС

Редактори

Єлизавета ЛУПИНІС, Ольга ГРОМИК

Макетування – **Степан ОСІНЧУК**

Підписано до друку 13.12.2019. Формат 60x84/16.

Папір офсет. Гарнітура Minion. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 17,21. Обл. вид. арк. 16,39.

Наклад 300 прим. Зам. № 197.

Львівський державний університет фізичної культури

імені Івана Боберського

Редакційно-видавничий відділ

79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11

тел. +38 (032) 261-59-90

<http://www.ldufk.edu.ua/>

e-mail: redaktor@ldufk.edu.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців, виготівників

та книгорозповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 6963 від 5.11.2019 р.

Друк
ПП „ТАІС”
80400, Львівська обл.,
м. Кам’янка-Бузька, вул. Перемоги, 12/4